

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

56. aastakäik

15. veebruar 2013

<u>Teatis nr</u>	<u>Sisukord</u>	<u>Lehekülj</u>
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 485. istungjärk 12. ja 13. detsembril 2012	
2013/C 44/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vahemere makropiirkonna strateegia väljatöötamine – kasu saarliikmesriikide jaoks” (ettevalmistav arvamus eesistujariigi Küprose taotlusel)	1
2013/C 44/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi energiasaarte ühendamine: majanduskasv, konkurentsivõime, solidaarsus ja jätkusuutlikkus ELi energia siseturul” (eesistujariigi Küprose taotlusel koostatud ettevalmistav arvamus)	9
2013/C 44/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Üksikisikutele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste edasise arengu suundumused ja tagajärjed Euroopa Liidus” (omaalgatuslik arvamus)	16
2013/C 44/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Partnerluse põhimõte ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide rakendamisel – Euroopa partnerluse toimimisjuhise elemendid” SWD(2012) 106 final (omaalgatuslik arvamus)	23
2013/C 44/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni elluviimine ja järelevalve ELi institutsioonide poolt ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll” (omaalgatuslik arvamus)	28

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekül
2013/C 44/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Euroopa vaimse tervise aasta – parem töö ja parem elukvaliteet” (omaalgatuslik aramus)	36
2013/C 44/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Sotsiaalne põllumajandus: green care ning sotsiaal- ja tervishoiupoliitika” (omaalgatuslik aramus)	44
2013/C 44/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Raudteeteenuste kvaliteet ELis” (omaalgatuslik aramus)	49
2013/C 44/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Sotsiaalelamumajanduse kui üldist majandus- huvi pakkuva teenuse määratlemise probleemid” (omaalgatuslik aramus)	53
2013/C 44/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Arenev kodanikuühiskond Hiinas: kodaniku- ühiskonna panus ELi ja Hiina kultuuridevahelise dialoogi aastasse ja selle kestev mõju”	59
2013/C 44/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Rio+20: kokkuvõte ja väljavaated” (täiendav aramus)	64

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Täiskogu 485. istungjärg 12. ja 13. detsembril 2012

2013/C 44/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse krediidasutuste ja investeerimisühingute maksevõime taastamise ja kriisilahenduse raamistik ning muudetakse nõukogu direktiive 77/91/EMÜ ja 82/891/EÜ, direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ ja 2011/35/EÜ ning määrust (EL) nr 1093/2010” COM(2012) 280 final – 2012/0150 (COD)	68
2013/C 44/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühissätted ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide – Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi – kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006” COM(2012) 496 final – 2011/0276 (COD)	76
2013/C 44/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2011. aasta konkurentsipoliitika aruanne” COM(2012) 253 final	83

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 485. ISTUNGJÄRK 12. JA 13. DETSEMBRIL 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Vahemere makropiirkonna strateegia väljatöötamine – kasu saarliikmesriikide jaoks” (ettevalmistav aramus eesistujariigi Küprose taotlusel)

(2013/C 44/01)

Raportöör: **Dimitris DIMITRIADIS**

22. mail 2012 esitas Küprose Vabariigi presidendi abiminister Euroopa asjade valdkonnas Andreas MAVROYIANNIS ELI nõukogu eesistujariigi Küprose nimel Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele taotluse koostada aramus teemal

„Vahemere makropiirkonna strateegia väljatöötamine – kasu saarliikmesriikide jaoks”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 21. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 147, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused

1.1 Komitee on seisukohal, et hoolimata Vahemere piirkonnas valitsevast väga tundlikust ja endiselt ebamäärasest olukorrast on nüüd täidetud kõik tingimused⁽¹⁾ mitmetasandilise dialoogi alustamiseks Euroopa Komisjoni, liikmesriikide, Euroopa ja Vahemere piirkonna koostöös osalevate riikide, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning kodanikühiskonna vahel, et luua Vahemere makropiirkonna (kaheks osaks jagatud) strateegia, et leida lahendusi piirkonna praegustele vajadustele ja suurendada tema rahvusvahelist konkurentsivõimet.

1.2 Komitee tunnistab, et Vahemere piirkond on väga ulatuslik ala, millel on erinevaid majanduslikke, sotsiaalseid, poliitilisi ja kultuurilisi iseärasusi ja kuhu kuuluvad riigid, mis on oma struktuurilt ja infrastruktuurilt samuti erinevad (ELi liikmesriigid, ELi mittekuuluvad riigid, millel on kandidaatriigi staatus, ELi mittekuuluvad riigid, mis osalevad ELi — Vahemere piirkonna partnerluses). Komitee teeb sellest tulenevalt ettepaneku koostada kaks allpiirkonna tegevuspoliitikat Vahemere ida- ja lääneosa jaoks, mis oleksid tänu koostööle seotud nii omavahel kui ka Joonia ja Aadria makropiirkonna strateegiaga.

1.3 Komitee võtab arvesse nõukogu otsuseid ja Euroopa Parlamendi samasuunalist seisukohta, leides, et makropiirkondlik strateegia ei tohi nõuda rohkem raha, seadusandlikku reguleerimist ega täiendavat haldusorganit (nn kolme ei põhimõte). Komitee peab siiski vajalikuks pakkuda tehnilise abi rahastamist, et koguda andmeid ja edendada vajalikke struktuuriprojekte.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi raport teemal „ELi makropiirkondade strateegiate areng: hetkeseis ja tulevikuväljavaated, eelkõige Vahemere piirkonnas” Regionaalarengukomisjon. Raportöör: F. Alfonsi (A7-0219/2012). Euroopa Parlamendi 3. juuli 2012. aasta resolutsioon „ELi makropiirkondlike strateegiate areng: hetkeseis ja tulevikuväljavaated, eelkõige Vahemere piirkonnas” (2011/2179(INI)).

1.4 Komitee leiab, et ELi juba heaks kiidetud märkimisväärsed ressursid, mille EL on olemasolevateks meetmeteks ja programmideks eraldanud struktuurifondide ja Euroopa Investeeringuspanga rahastamisvahendite kaudu, on piisavad vahendid, mida tuleb kasutada läbipaistvalt ja võimalikult paindlikult. Komitee toetab ka Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimisprogrammi loomist Euroopa Investeeringuspanga kaudu, samuti avatud poliitikat rahastamiseks mitmesugustest finantsasutustest (AFD, Kreditanstalt für Wiederaufbau, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, Maailmapank, Aafrika Arengupank ja Islami Arengupank).

1.5 Komitee leiab, et esmajoones tuleb tugevdada piirkonna tasandist madalama tasandi koostööd ning intensiivistada Vahemere lõunakalda riikide vastastikuseid kaubandus-, turismi- ja tööstussuhteid.

1.6 Komitee peab vajalikuks, et nõukogu võtaks vajalikud poliitilised otsused, et lahendada viivitamata praegused probleemid, nii et Vahemere Liit saaks makropiirkonna uue poliitika kavandamise ja rakendamise eest vastutavaks organiks.

1.7 Komitee leiab, et Aadria mere ja Joonia mere strateegia kohene heakskiitmine nõukogu poolt (vt nõukogu 24. juuni 2011. aasta järeldused) avaks tee Vahemere makropiirkonna strateegia elluviimisele.

1.8 Komitee on seisukohal, et Küprosel ja Maltal ning samuti kõigil Vahemere saartel on uues ELi strateegias eriti oluline roll. Nimelt on need saared väga keerulises olukorras seetõttu, et nende ühendus- ja teabevahetusvõimalused mandril asuvate ELi liikmesriikidega on puudulikud.

1.9 Komitee rõhutab, et põllumajandustootmise edendamine on väga oluline küsimus kogu Vahemere piirkonna jaoks laiemas tähenduses.

1.10 Komitee kinnitab, et tingimata tuleb parandada mere- ja lennuühendusi nii Vahemere piirkondade vahel kui ka laiemalt ülejäänud ELiga.

1.11 Komitee taotleb käesoleva arvamusega arutelu käivitamist Vahemere makropiirkonna strateegia üle ja selle kesksete

teemade esiletoomist. Komitee kinnitab, et jätkab tööd selle eriti olulise küsimusega, koostades uusi arvamusi, milles käsitletakse üksikasjalikumalt ja põhjalikumalt käesolevas dokumendis kirjeldatud probleeme.

2. Sissejuhatus

2.1 2012. aasta teises pooles Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigiks saades oli Küprose üheks prioriteediks koostada arvamus teemal „Vahemere makropiirkonna strateegia”, milles peatähelepanu on koondatud küsimusele, mis võiks saareriikidel sellisest strateegiast kasu olla.

2.2 Valik usaldada selle küsimuse uurimine Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele tuleneb viimase rollist nõuandvate arvamuste koostamisel, mille käigus tuuakse välja ja esitatakse liikmesriikide kodanikuühiskonna eri organisatsioonide vaated, tugevdades sellega osalusdemokraatiat Euroopa Liidus.

2.3 Valitud teema on jätkuks edule, mis saavutati Läänemere piirkonna⁽²⁾ makropiirkondliku lähenemise määramisel, ning samuti makropiirkondlike strateegiate väljatöötamisel Doonau piirkonna, Aadria mere ja Joonia mere piirkonna ning Atlandi ookeani piirkonna jaoks, võttes arvesse, et Vahemere piirkonnal on oma iseärasused ja nendest tulenevad vajadused.

2.4 Selle strateegia eesmärgiks on niisuguste tegevuspoliitikate loomine, mis aitaksid Vahemere piirkonna riikidel tugevdada omavahelisi majandus- ja sotsiaalsuhteid ning teha koostööd paljude ühiste probleemide lahendamisel, andes oma piirkonnale võimaluse muutuda rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks, jõukaks, turvaliseks ja keskkonnasõbralikuks. Selline makropiirkonna strateegia koordineeriks ka kõiki ELi institutsioonide tegevuspoliitika, eesmärke ja meetmeid Vahemere piirkonna liikmesriikide, piirkondade, kohalike omavalitsuste, kohalike majandus- ja sotsiaalnõukogude ning kõigi sidusrühmade omadega, eelkõige Vahemere väikestes ja isoleeritud saarliikmesriikides.

2.5 Samuti loodetakse, et strateegia lahendab praeguse rahvusvahelise majanduskriisiga seotud probleeme ning hoogustab majanduskasvu tempot, loob tööhoivevõimalusi ja vähendab tööpuudust.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Makropiirkondlik koostöö – Läänemere strateegia laiendamine Euroopa teiste makropiirkondadele”, ELT C 318, 23.12.2009, lk 6. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, mis käsitleb Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegiat, COM(2009) 248 final, ELT C 339, 14.12.2010, lk 29.

2.6 Sel otstarbel võetakse arvamusse üle komisjoni kasutatud makropiirkonna strateegia määratlus⁽³⁾, mille kohaselt on makropiirkonna strateegiaga on tegu juhul, kui piirkonda kuuluvad eri riikide ja piirkondade territooriumid, millel on ühiseid alasid, näiteks ühine mereruum või muu ala, või millel on sarnaseid probleeme, näiteks arenguprobleemid, kliimamuutused, piiratud majandus- ja kultuurivahetus jne. Makropiirkonna strateegiad on lähenemisviisid, mille käigus rakendatakse juba olemasolevaid vahendeid, programme ja rahastamist makropiirkonna konkreetsete eesmärkide elluviimiseks. Siht on integreerida nende kavandamisse nii avaliku kui ka erasektori vahendid, et olemasolevad (Euroopa, riigi ja piirkondliku tasandi) rahastamisvahendid teeniks ulatuslikuma poliitika huve. Lisaks hõlbustavad need strateegiad piirkondade ressurside ja eri liikmesriikide ressurside koondamist, kui rakendatakse kooskõlastatud „juhtimist” ja kõik osalised saavad „vastastikust kasu”.

2.7 Võttes arvesse muutlikke ja väga rahutuid poliitilisi ja sotsiaalseid tingimusi, mis hiljutiste ülestõusude järel Vahemere lõunakalda riikides valitsevad, on EL kehtestanud piirkonnale uue lähenemisviisi nimetusega „partnerlus demokraatia ja ühise heaolu nimel”. Sellest partnerlusest saavad kasu need riigid, mis teevad edusamme vajalike, konkreetsetel ja mõõdetavatel eesmärkidel põhinevate reformide rakendamisel⁽⁴⁾.

3. Vahemere piirkonna ees seisvad probleemid

3.1 Tasub märkida, et seoses arvukate programmide ja algatustega, mis on juba välja töötatud nii üldise Vahemere piirkonna (Euroopa – Vahemere piirkonna partnerlus, tuntud ka Barcelona protsessi nime all) kui ka konkreetsemate Vahemere piirkondade jaoks, nagu näiteks Joonia mere ja Aadria mere piirkonnad (territoriaalne koostöö Vahemere piirkonnas Aadria mere ja Joonia mere makropiirkonna kaudu), peaks see uus makropiirkonna strateegia hõlmama kogu Vahemere piirkonda, nimelt ELi liikmesriike (Portugal, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Kreeka, Küpros, Sloveenia, Malta) ja kolmandaid riike (Horvaatia, Montenegro, Albaania, Türgi, Liibanon, Süüria, Palestiina alad, Jordaania, Iisrael, Egiptus, Liibüa, Alžeeria, Tuneesia ja Maroko).

3.2 Enne meetmete ja tegevuspoliitikate raamistiku koostamist tuleb siiski määratleda, millised on piirkonna väljakutsed.

3.2.1 Esiteks on Vahemere piirkonnal ja eriti selle idaosal suur ajalooline tähtsus ning sinna kuulub nii ELi liikmesriike kui ka ELi mittekuuluvaid riike, mis on erineval arengutasemel.

⁽³⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele, mis käsitleb Euroopa Liidu Läänemere piirkonna strateegiat, COM(2009) 248 final, 10.6.2009, ELT C 339, 14.12.2010.

⁽⁴⁾ Ühisteatis Euroopa Ülemkogule, Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Partnerlus Vahemere lõunapiirkonnaga demokraatia ja ühise heaolu nimel” COM(2011) 200 final, 8.3.2011.

Kuna Vahemere piirkonda on asustatud juba iidsetest aegadest alates ning see on olnud intensiivse kaupade, inimeste ja laevade liikumisega majanduskeskus, iseloomustavad seda väga märkimisväärsed inim- ja kaubandusvood. Piirkonna riikide majandus-suhted jäävad siiski väga piiratuks, näiteks puuduvad otselennud Vahemere piirkonna idaosa riikide vahel. Need, kes näevad „Euroopa – Vahemere piirkonna koostööd” üksnes piiratud ulatusega koostööna Vahemere lõunaosa riikide ja ELi vahel või kahepoolsete suhetena nende riikide ja teatavate ELi liikmesriikide vahel, ei ole kahjuks tegelikkusest väga kaugel.

3.2.2 Teiseks valitseb piirkonnas majanduslik ebavõrdsus ning esinevad arengu ja jõukuse tasemetes erinevused, ent sageli – ja eriti just praegu – ilmnevad ka pinged, mille tulemusel on inimeste liikumisest saanud pidev (seadusliku ja ebaseadusliku) majandusränne⁽⁵⁾, millel on negatiivseid tagajärgi nii päritolukui ka sihtriikide jaoks. Poliitilist varjupaika otsivate isikute liikumine on selle probleemi eriti murettekitav osa.

3.2.3 Kolmandaks on Vahemere piirkond jätkuvalt soodne pinnas poliitilisele ebastabiilsusele ja relvastatud konfliktidele, millel on palju soovimatuid tagajärgi, nagu inimelude kaotus, omandi hävimine, ettevõtlike ja kaubavahetuse kahjustamine ning keskkonnakahjud. Lisaks on Araabia ülestõusude puhkemisest saadik ilmnenud vältimatu vajadus koostada uus strateegia majanduslike ja sotsiaalsete sidemete tugevdamiseks piirkonna riikide vahel ELi algatuse kaudu, mis tuleb välja arendada jätkuvas demokraatlikus dialoogis riikide, aga ka kodanikuühiskonnaga⁽⁶⁾, ning mis näitaks, et EL seisab vankumatult Vahemere piirkonna lõunaosa rahvaste kõrval⁽⁷⁾.

3.2.4 Piirkond on rikas väärtuslike toorainevarude poolest, eelkõige energiavarud Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonnas laiemalt. Uute maagaasimaardlate hiljutine avastamine on märkimisväärne sündmus, mis peaks ELi jaoks tähendama uusi, endisest stabiilsemaid energiavarusid. Sellegipoolest on vaja tagada ohutustingimuste täitmine ning parandada nii mere-, lennu- kui ka muud liiki ühendusi Vahemere piirkonna ja ülejäänud maailma vahel, asetades rõhu kaubalaevandusele, mis on terve piirkonna jaoks oluline majandustegevus.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rändeteatis”, COM(2011) 248 final, ELT C 248, 25.8.2011, lk 135.

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused „Representatiivsete kodanikuühiskondade edendamine Euroopa – Vahemere piirkonna riikides”, ELT C 376, 22.12.2011, lk 32 ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Läänemere piirkond: organiseeritud kodanikuühiskonna roll piirkondliku koostöö parandamisel ja piirkondliku strateegia määratlemisel”, ELT C 277, 17.11.2009, lk 42.

⁽⁷⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus lähenemisviis muutuvale naabrusele”, COM(2011) 303 final, ELT C 43, 15.2.2012, lk 89. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Euroopa Liidu roll rahutagajana välissuhetes: parimad tavad ja väljavaated”, ELT C 68, 6.3.2012, lk 21.

3.2.5 Viiendaks on täheldatud, et piirkonna pikaajaline asustatus, põllumajandus, hiljutised korduvad põuaperioodid, ülepüük kalastamisel ja tihe mereliiklus on kaasa toonud piirkonna reostuse koos paljude kahjulike mõjudega mereelule ja rannikule, tuues kaasa negatiivseid tagajärgi ka turismile. Põllumajandustoodangukogused üha kahanevad ja kvaliteet halveneb,⁽⁸⁾ samas on merevarudki järk-järgult vähenenud ning võib täheldada kalasaagi suurt langust.

3.2.6 Kuuendaks on kõigi Vahemeremaade ühisjoon turismitööstuse tähtis roll töökohtade loomisel ja majanduskasvu suurendamisel. See on üks põhjus, miks peab piirkonna riikide turismikoostöö edendamise olema arengustrateegia põhielement, et lahendada ulatuslikke probleeme, eriti hooajalisust.

3.2.7 Seitsmendaks on täheldatud, et internetitehnoloogia ja -ühenduste kasutamine on piiratud, eelkõige Vahemere lõunakaldal, kus ei tehta jõupingutusi ei teadusuuringute ega innovatsiooni heaks, samas kui tegemist on kaasaegses majanduses elementaarsete valdkondadega. Vahemere riikide omavaheline ühendus on väga piiratud.

3.3 Tasub märkida, et eriti vähearenenud on majanduslikud, poliitilised ja sotsiaalsed suhted Põhja-Aafrika riikidega, nii et see, mida räägitakse Euroopa ja Vahemere piirkonna koostööst, on ellu viidud üksnes ELi koostöö puhul teatavate riikidega. Lisaks on poliitikal ja programmidel, mida EL on püüdnud piirkonnas rakendada, olnud vähe edu, mille põhjuseks on võimekate kohalike partnerite nappus, korruptsioon⁽⁹⁾, samuti kohalike kommete, tavade ja sotsiaalsete vaadete ebapiisav mõistmine. 1995. aastal käivitatud Barcelona protsessi tulemused on olnud tagasihoidlikud, samas pole MEDA programm ega ka Vahemere Liit siiani saavutanud loodetud mõju ELi koostöö asjakohasel edendamisel Vahemere piirkonna riikidega.

4. Vahemere makropiirkonna strateegia eesmärgid

4.1 Võttes arvesse eelpool loetletud probleeme, tehakse ettepanek seada Vahemere makropiirkonna strateegiale järgmised peamised eesmärgid:

4.1.1 saavutada jätkusuutlik areng, tugevdades samas piirkonna riikide majanduse konkurentsivõimet, et seista vastu praegusele rahvusvahelisele majanduskriisile ning luua töövõimalusi ja vähendada töötust;

4.1.2 tugevdada Vahemere piirkonna riikide suhteid ja muuta need ühendavaks sillaks ELi ning Lähis-Ida ja Aafrika vahel, eesmärgiga edendada rahu, heaolu ja territoriaalset ühtekuuluvust;

4.1.3 kujundada ambitsioonikas energiapoliitika, mis teenib nii piirkonna riikide kui ka ELi huve, võttes arvesse, et EL peab mitmekesistama energiavarustuse kanaleid ja vähendama sõltuvust Venemaa energiainpordist;

4.1.4 intensivistada kaupade, teenuste, kapitali ja inimeste vaba liikumist ELi mittekuuluvate Vahemere piirkonna riikide vahel;

4.1.5 parandada ühendusvõrgustikku, et tagada kiire ja takistamatu juurdepääs kaupadele, inimestele ja teenustele, pidades eeskätt silmas energiavarude transpordi turvalisust;

4.1.6 tugevdada ELi kuuluvate väikeste Vahemere saarliikmesriikide – st Küprose ja Malta – rolli, käivitades konkreetseid algatusi suhete parandamiseks Vahemere piirkonna partneritega, parandades eriti elektroonilist ühendust piirkonna riikide ja ülejäänud maailma vahel;

4.1.7 edendada programme, mille eesmärk on luua täiendavaid töökohti erilist tähelepanu nõudvatele rahvastikurühmadele (naised⁽¹⁰⁾ noored, erivajadustega inimesed jne).

4.2 Vahemere makropiirkonna strateegia, mis on jagatud Vahemere ida- ja lääneosa allpiirkonna strateegiateks, peab olema suunatud piirkonna muutmisele tõeliseks teerajajaks kaubanduse, turismi, kultuuri, ideede, innovatsiooni, teadusuuringute ja hariduse vallas, kujundades sellest rahu piirkonna, mis pakub võimalusi jätkusuutlikuks majanduslikuks ja sotsiaalseks arenguks ja heaoluks.

5. Strateegiline lähenemine Vahemere makropiirkonnale

5.1 Eespool esitatud analüüs võib aidata määratleda piirkonna strateegia põhilisi elemente, mis võiksid toetuda järgmisele kuuele, strateegiaga „Euroopa 2020“⁽¹¹⁾ kooskõlas olevale sambale.

5.1.1 **Esimene samm** on seotud majandusliku koostöö ja arenguga, mis on ühendatud jätkusuutlikkuse eesmärkidega, sealhulgas kaugleulatuv tegevus majanduse vallas, mis koosneb järgmistest elementidest:

— stabiilse pikaajalise strateegia loomine ühise põllumajanduspoliitika raames jätkusuutliku põllumajandustegevuse tagamiseks, toetudes koolitusele, tehnoloogiale, innovatsioonile ja teadusuuringutele;

— vesiviljeluse arendamisele suunatud meetmete elluviimine;

⁽⁸⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Põllumajandus Euroopa – Vahemere piirkonnas (sh naiste töö tähtsus põllumajandussektoris ja ühistute roll)“, ELT C 347, 18.12.2010, lk 41.

⁽⁹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Majandus- ja sotsiaalpartnerite roll võitluses korruptsiooniga Vahemere lõunapiirkonna riikides“, ELT C 351, 15.11.2012, lk 27.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal «Naiste ettevõtluse edendamine Euroopa – Vahemere piirkonnas», ELT C 256, 27.10.2007, lk 144.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/index_et.htm

— toetuse pakkumine VKEde, kes moodustavad kohaliku majandustegevuse selgroo;

— kaubanduse liberaliseerimine piirkonna riikide vahel;

— võitlus korrupsiooniga, mis lõhub majandus- ja sotsiaalseid struktuure ning vähendab konkurentsivõimet;

— turismi ja kultuurilise arengu edendamine rõhuasetusega piiriülelises koostöös, välisinvestorite ligimeelitamisel, kruiisiturismi hoogustamisel erinevatesse sihtkohtadesse, ning suurema tähelepanu pööramine kultuuripärandile ja randade kvaliteediparandamisele.

5.1.2 **Teine samm** on seotud keskkonnakaitsega ja võitlusega kliimamuutuste vastu, nimelt:

— mereressursside kaitse kalavarude uuendamise ja kliimamuutustest tulenevate probleemide leevendamise abil;

— täiendavate meetmete võtmine rannikupiirkonna kaitseks;

— piirkonna riikide omavahelise koostöö tugevdamine veeresursside kaitseks ja õiglasel jaotamisel;

— säästva arengu põhimõtete rakendamine meretranspordis, kasutades uusi laevandustehnoloogiaid, mis alandavad tegevuskulusid ja vähendavad CO₂-heiteid.

5.1.3 **Kolmas samm** on seotud transpordiga, eesmärgiga tagada nii lennu- ja meretranspordi ühendused kui ka kaupade ja inimeste transpordi turvalisus. See hõlmaks järgmiste eesmärke:

— kaubalaevanduse tugevdamine ja parandamine Vahemere piirkonna riikide omavahelise koostöö kaudu ning ohutute tingimuste tagamine rahvusvahelistel laeva-, ranniku- ja lennumarsruutidel;

— lennu- ja laevaihenduste tugevdamine piirkonna riikide vahel ning Vahemere lääne- ja idaosa ning ülejäänud ELi vahel;

— uute laevateede loomine või olemasolevate parandamine, tagades eeskätt kindlad ja konkurentsivõimelised ühendused saarliikmesriikidele.

5.1.4 **Neljas samm** on energiakoostöö ⁽¹²⁾, mis puudutab süsivesinikke, maagaasi ja taastuvenergiat, samuti nende ohutut transporti tootjariikidest ELi ja mujale. Pika perspektiivi eesmärk – ELi – Vahemere piirkonna lõunaosa energiaühenduse loomine – on julge, kuid hädavajalik plaan. Selleks on vaja koostada Vahemere piirkonna mitmetasandiline energiapoliitika, mille eesmärgid oleksid järgmised:

— hiljuti avastatud maagaasimaardlate ning taastuvate energiaallikate, nagu päikese- ja tuuleenergia kasutamine;

— uute maagaasimaardlate uurimine ja kasutamine;

— taastuvate energiaallikate arendamine selliste piirkondlike algatuste kaudu nagu Vahemere päikeseenergiakava, Dii-kontinente ühendav taastuvenergia või Medgrid;

— Vahemere piirkonna lõunaosa riikide integreerimine ELi energia siseturuga.

5.1.5 **Viies samm** on seotud innovatsiooni ja konkurentsivõimega. Strateegia peab kasutama ELi olemasolevate algatuste pakutavaid võimalusi teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, seades eesmärgiks konkurentsivõime suurendamise, aidates nii kaasa inimeste heaolu parandamisele kogu Vahemere piirkonnas tänu järgmistele meetmetele:

— haridusreformi läbiviimine ja haridussüsteemi kohandamine praegustele arengunõuetele, millega kaasneks tööjõu koolitamisepoliitika;

— luua tihedam koostöö ülikoolide, ettevõtete ning teadusintituutide vahel teadusuuringute ja tehnoloogia valdkonnas;

— edendada teadlaste ja üliõpilaste vahetusprogramme (Erasmus, Leonardo da Vinci jne);

— tugevdada asjaomaste riikide koostööd, et parandada elektroonilisi ühendusi ja juurdepääsu Internetile.

⁽¹²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Taastuvate energiaallikate edendamine ning Euroopa naabruspoliitika: Euroopa – Vahemere piirkond“, ELT C 376, 22.12.2011, lk 1.
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Liidu energiapoliitika välismõõde“, ELT C 182, 4.8.2009, lk 8.

5.1.6 **Kuues samm** on seotud rände ja liikuvusega ⁽¹³⁾, mille eesmärk on edendada seaduslikku ja reguleeritud rännet, tagada rahvusvahelise varjupaigaõiguse järgimine, vähendada ebaseaduslikku sisserännet, võidelda kuritegelike inimkaubanduse võrgustikega ning kaitsta piirikontrollide raames inimõigusi:

- päritolu-, transiit- ja vastuvõtva riigi koostöö tugevdamine sisserände ja liikuvuse kontrolliks, kusjuures vastuvõtvad riigid on tavaliselt ELi liikmesriigid;
- liikuvuse ja läbisõidu parandamine ja ELi uue üldise varjupaigapoliitika määratlemine, tuginedes
  - Euroopa ühise varjupaigasüsteemi prioriteetidele,
  - politseikoostöö parandamisele piiriülese kuritegevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks.

6. Makropiirkondliku arengu strateegia eesmärkide saavutamise eeldused Vahemeremaades

6.1 Vahemere makropiirkonna uus strateegia, mis on jagatud kahe allpiirkonna vahel, tuleb ellu viia strateegia „Euroopa 2020”, olemasolevate ELi programmide ja juba kehtivate rahastamisvahendite ⁽¹⁴⁾ raames ning selle käigus tuleb kasutada lisaks ELi algatusi, nagu näiteks INTERACT, et pakkuda vajalikku tehnilist tuge ja koolitust ⁽¹⁵⁾. Siiski võib osutada vajalikuks luua uus haldusmehhanism ja parandada halduslikku toimimist.

⁽¹³⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Rände ja liikuvuse suhtes võetud üldine lähenemisviis”, ELT C 191, 29.6.2012, lk 134 ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused järgmiste ettepanekute kohta: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Sisejulgeolekufondi osana välispiiride ja viisade rahastamisvahend”, COM(2011) 750 final – 2011/0365 (COD); „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Varjupaiga- ja Rändefond”, COM(2011) 751 final – 2011/0366 (COD); „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Varjupaiga- ja Rändefondi ning politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahendi suhtes kohaldatavad üldsätted”, COM(2011) 752 final – 2011/0367 (COD); „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Varjupaiga- ja Rändefondi ning politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahendi suhtes kohaldatavad üldsätted”, COM(2011) 753 final – 2011/0368 (COD), ELT C 299, 4.10.2012, lk 108.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 2006. aasta määrus (EL) nr 1638/2006, millega kehtestatakse üldsätted Euroopa naabrus- ja partnerlusinstrumenti loomise kohta. ELT L 310, 9.11.2006.

⁽¹⁵⁾ — http://www.interact-eu.net/about_us/about_interact/22/2911
— <http://www.interact-eu.net/ipvalencia/ipvalencia/117/619> (puudutab Valencias asuvat INTERACTi bürood).

Makropiirkonna strateegias tuleks visandada uued lähenemisviisid, millest asjaomased riigid kasu saaksid, kavandades praktilisi meetmeid või tegevuspoliitikaid, mida saab edukalt rakendada.

6.2 Vahemere piirkonna (Vahemere ida- ja lääneosa) strateegia koostamiseks tuleb kasutada kõiki olemasolevaid meetmeid ja siduda need Vahemere lähenemisviisi välissuhete aspektidega. See oleks suunatud Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide, piirkondade, kohalike omavalitsuste ja muude sidusrühmade meetmete ja tegevuspoliitikate tõhusamale koordineerimisele.

6.3 Vahemeremaade olulist rolli tunnistades otsustas EL 2008. aastal Pariisis toimunud Vahemeremaade tippkohtumisel parandada viivitamata oma koostööpoliitikat, luues alalise mehhanismi – Vahemere Liidu ⁽¹⁶⁾. See mehhanism, mis käivitati Barcelonas ja millele pandi suured lootused, sai ülesandeks viia ellu konkreetseid projekte seoses merereostuse, meresõiduohutuse, energeetika ning kõigi Euroopa – Vahemere piirkonna partnerite majandussidemete arendamisega. Kahjuks on Vahemere Liit siiani näidanud vaid suurt pettumust valmistavaid tulemusi.

6.4 Makropiirkondadel puuduvad rangelt kindlaksmääratud piirid. Sellest tulenevalt peavad teemad, millega otsustatakse tegeleda, peegeldama kokkulepitud väljakutseid ja ühiseid nime-tajaid, mis võimaldavad neid lahendada ja siduda teiste ELi määratletud makropiirkondade strateegiatega, kohaldades ka osalevate riikide valitud tegevuspoliitikaid ja meetmeid.

7. Uue strateegia rakendamiseks vajalikud meetmed

7.1 Eespool esitatud raamistikus peaks Vahemere makropiirkonna strateegia lähenemisviis hõlmama järgnevalt loetletud erimeetmeid.

7.1.1 Vaja on luua makropiirkonna strateegia rakendamiseks asjakohane koordineerimis- ja juhtimismehhanism, mille abil koordineeritaks paljusid ELi organeid ja osalevaid kohalikke toimijaid. Selleks teeb komitee järgmise ettepaneku.

- Nõukogu peaks usaldama makropiirkonna strateegia kõigi meetmete koordineerimise komisjonile (regionaalpoliitika peadirektoraat koostöös Euroopa välisteenistusega), et muuta see ELi ametlikuks poliitikaks.

⁽¹⁶⁾ http://www.eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm

— Vaja on kavandada Vahemere piirkonna jaoks kaks allpiirkonna strateegiat Vahemere ida- ja lääneosa jaoks tulenevalt nende geograafilistest, majanduslikest, sotsiaalsetest ja kultuurilistest iseärasustest. Need kaks allpiirkonna strateegiat koos Aadria mere ja Joonia mere strateegiaga hõlmaksid kogu Vahemere piirkonna.

— Lisaks tehakse ettepanek võtta selle töö puhul eeskujuks struktuurid, mida kasutatakse Atlandi ookeani strateegia puhul (merendus- ja kalandusajade peadirektoraat), nimelt:

1. Käivitada regionaalpoliitika peadirektoraadi algatuse kohta kaks Vahemere piirkonna (ida- ja lääneosa) foorumit, mis annavad aru kummagi piirkonna hetkeolukorrast ja pakuvad välja tegevuskavasid. Foorumid võiksid koosneda Euroopa institutsioonide (komisjon, parlament, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komitee), Vahemere piirkonna riikide valitsuste ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste esindajatest.

2. Foorumeid toetaksid kaks juhtkomiteed.

3. Komisjon ja riikide valitsused hindaksid kahelt foorumilt saadud lõplikke ettepanekuid.

7.1.2 Ellu tuleb viia ELi heanaaberlike suhete poliitika. Seni on makropiirkondlike strateegiade puhul piiratud ELi sisepoliitika rakendamisega. Siiski on sellise mitmeid ELi mittekuuluvaid riike kaasava strateegia õnnestumiseks Vahemere piirkonnas vaja rakendada ka välispoliitika elemente, seades rõhuasetuse mõistagi ELi heanaaberlike suhete poliitikale.

7.1.3 Vaja on käivitada uusi tegevuspoliitika, et

7.1.3.1 pakkuda töötajatele haridust ja koolitust;

7.1.3.2 parandada internetiühendusi ja elektroonilise teabevahetuse süsteeme ning täiustada pidevalt e-valitsuse internetipõhiseid teenuseid;

7.1.3.3 koostada ühiseid teadusuuringute ja innovatsiooniprogramme, mille eesmärk on säästev areng ja ametialane koolitus;

7.1.3.4 tagada vaba meretransiid ning kaupade, inimeste ja energia ohutu liikumine, viies ellu turvalise ja taskukohase transpordi poliitikat ning luues uusi merekoridore ja parandades kaubalaevandust;

7.1.3.5 tagada tõhusad mere- ja lennuühendused Vahemere kõigi piirkondade ja muu maailma vahel;

7.1.3.6 laiendada kaubanduslikke ja poliitilisi suhteid, luues Euroopa ja Vahemere piirkonna riikide olemasolevate lepingute alusel vabakaubanduspiirkondi ja kaotades imporditõkkeid koordineeritud tegevuse, näiteks õigusaktide lähendamise kaudu;

7.1.3.7 võtta meetmeid konkurentsi, riigihangete, investeringute kaitse ning tervishoiu ja taimetervise valdkonnas.

7.1.4 Piiriüleseid ja piirkondadevahelisi koostööprojekte on võimalik rahastada olemasolevatest rahalistest vahenditest⁽¹⁷⁾, nimelt ELi struktuurifondidest, liikmesriikide panustest, teiste doonorriikide (näiteks Norra ja Šveitsi) panustest, Euroopa Investeerimispanngast⁽¹⁸⁾ Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu (FEMIP)⁽¹⁹⁾ kaudu; Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangast ning Vahemere Liidule eraldatud eelarvevahenditest, milles võivad osaleda ka kohalikud omavalitsused, erasektori sidusrühmad ja valitsusvälised organisatsioonid.

7.1.5 Uus makropiirkonna strateegia peab olema funktsionaalselt seotud ELi muude tegevuspoliitikatega, nagu näiteks strateegia „Euroopa 2020”, ühtekuuluvuspoliitika, uus ühine põllumajanduspoliitika ja ühine kalanduspoliitika, Euroopa Ühendamise Rahastu ning üleeuroopalised transpordi-, energia- ja telekommunikatsioonivõrgud, programm „Horisont 2020”, digitaalne tegevuskava, ettevõtete ja VKEd e konkurentsivõime programm (COSME) ning eelkõige integreeritud merenduspoliitika ja Euroopa ühine varjupaigasüsteem⁽²⁰⁾.

8. Saarte roll uues makropiirkonna strateegias

8.1 On vaieldamatu fakt, et seni pole ELi tasandil kehtestatud ühtki ulatuslikku ja püsivat strateegiat, et võtta arvesse erivajadusi, mis on ELi kahel saarliikmesriigil, Küprosel ja Maltal, mis seisavad silmitsi probleemidega transpordi ja energia valdkonnas. Halb ligipääsetavus takistab ühtse turu lõpuleviimist.

8.2 Uues Vahemere makropiirkonna strateegias määratletakse täpselt Küprose ja Malta ühendusviisid ning luuakse vajalikud eeltingimused ELi rahastamise kasutamiseks.

8.3 Küprosel (Vahemere idaosas) ja Maltal (Vahemere lääneosas) võiks olla väga konkreetne roll uue makropiirkonna strateegia rakendamisel ja juhtimisel piirkonnas loodavate või sinna üle viidavate haldusasutuste peakorterina.

⁽¹⁷⁾ Kuni 2013. aasta lõpuni on ELi lõunanaabrite toetuseks Euroopa Naabus- ja Partnerlusinstrumendi kaudu võimalik kasutada umbes 4 miljardit eurot.

⁽¹⁸⁾ <http://www.eib.europa.eu/projects/regions/med/index.htm?lang=fr&lang=en>

⁽¹⁹⁾ <http://www.eib.europa.eu/infocentre/publications/all/femip-2011-annual-report.htm?lang=en>

⁽²⁰⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – „Varjupaigapoliitika kava: ühtne lähenemisviis kaitse andmisele Euroopa Liidus”, COM(2008) 360 final.

**9. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee potentsiaalne roll
Vahemere makropiirkonna strateegias**

9.1 Komitee on otsustanud koostöös Vahemere piirkonna liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogude, Põhja-Aafrika riikide samalaadsete organite (kui need on olemas) ning kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonidega korraldada Euroopa – Vahemere piirkonna majandus- ja sotsiaalnõukogude kohtumise, mis peaks toimuma lähiajal.

9.2 Komiteel on vajalikke kogemusi ja teadmisi, et osaleda loodavates Vahemere piirkonna foorumites.

9.3 Komitee kavatses jätkuvalt koostada asjatundlikke omaalgatuslikke arvamusi, milles analüüsitakse üksikasjalikumalt Vahemere makropiirkonna strateegiat.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi energiasaarte ühendamine: majanduskasv, konkurentsivõime, solidaarsus ja jätkusuutlikkus ELi energia siseturul” (eesistujariigi Küprose taotlusel koostatud ettevalmistav arvamus)

(2013/C 44/02)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

18. juulil 2012 otsustas Euroopa Liidu eesistujariik Küpros vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„ELi energiasaarte ühendamine: majanduskasv, konkurentsivõime, solidaarsus ja jätkusuutlikkus ELi energia siseturul” (eesistujariigi Küprose taotlusel koostatud ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 159, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 13.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Nn energiasaared nende kõige laiemas tähenduses asetavad asjaomased Euroopa riigid ja piirkonnad majanduslikult, sotsiaalselt ja keskkonnaalaselt ebasoodsasse olukorda, kuna nad sõltuvad sageli väga olulisel määral imporditavatest fossiilkütustest. See toob kaasa märkimisväärsed hinnaerinevused, mis aitavad kaasa ebavõrdsuse tekkimisele seoses Euroopa piirkondade solidaarsuse ja ühtlase arenguga.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks Euroopa Ülemkogu 2011. aasta veebruaris seatud eesmärgi kaotada energiasaarte nähtus. Selle saavutamiseks toetab komitee eelkõige algatusi, mis võimaldavad parandada Euroopa Liidu riikide energiavõrkude ühendamist prioriteetsete koridoride ümber. Energiasaarte ühendamine kolmandate riikide võrkudega võib olla prioriteet, kui see asjakohaseim viis nende energiavarustuse kindlustamiseks ja mitmekesistamiseks.

1.3 Kõik energeetilise saarelisusega liikmesriigid ei ole energia tootmiselt või impordivõimalustelt samas olukorras. Lisaks kõigi energiasaarte, aga ka teiste ELi liikmesriikide jaoks vajalike ühenduste arendamisele on vaja kohalikud energialahendused kohandada igale üksikule juhtumile.

1.4 Eriti Balti riikide ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide osas kutsub komitee üles kaotama energiaturgude ning energiavarustuse põhimõtete tõlgendamisel Venemaa ja Euroopa Liidu vahel tekkinud erinevused. Ta soovib need kinnitada rahvusvahelistes lepetes, millest üks võiks olla uus partnerlus- ja koostöökokkulepe, milles on eritähelpanu all energiaküsimused (Vt Euroopa Parlamendi 12. septembri 2012. aasta resolutsioon „Nõukogu aastaaruanne Euroopa Parlamendile ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta” (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

1.5 Komitee kutsub üles lisama Kagu-Euroopa energiaühenduste välise kooskõlastus- ja integratsiooniaспекти ning nn organiseeritud kodanikuühiskonna tegevuse mõõtmise.

1.6 Teatud Euroopa saareriigid ja -piirkonnad on selgelt väga erilises olukorras. Tänu oma geograafilisele asukohale võib Küprose Vabariik muutuda tõeliseks energiakeskuseks – seda nii taastuvenergia kui ka gaasivoogude osas. Üldiselt tuleks sise- ja maist energiatootmist arendada saartel. Sellest seisukohast võiks neist saada eelistatud katsealad (*test beds*) uute energiatehnoloogiate tutvustamiseks ja töendamiseks. Arendus- ja tutvustamis-tegevusele ELi rahastamisvahendite eraldamisel võiks rakendada hindamiskriteeriumeid, mille puhul võetakse arvesse nende iseärasusi ja vajadusi. Need ühised jõupingutused võivad aidata tasakaalustada nende energiaalaseid puudujääke, mis tulenevad nende ebapiisavast ühendusest ülejäänud Euroopaga.

1.7 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib samal ajal edendada energiavõrkude paremat ühendamist, sisemaiste taastuvate energiaallikate arendamist ning energiatõhususe ja energianõudluse optimeerimise meetmete kasutamist. Nende valdkondade ELi programmide suhtes kohaldatavate hindamiskriteeriumide puhul tuleks võtta energiasaarte vähendamise eesmärki ning seda eelkõige ühist huvi pakkuvate energiataristuprojektide valimisel.

1.8 Igal juhul kui Euroopa Liit – koostöös liikmesriikide, tööstuse ja asjaomaste piirkondade kodanikuühiskonnaga – ei käivita kiiremas korras algatusi, mille eesmärk on energiasaarte järkjärguline kaotamine, on märkimisväärselt keerulisem täielikult saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid ja saada täielikku kasu ELi majanduskasvu ja konkurentsivõime hüvanguks juba alustatud ühistest jõupingutustest.

1.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on antud kontekstis seisukohal, et küttestuvõimetust ei tohiks enam pidada pelgalt riiklikuks või kohalikuks probleemiks, mille lahendamine on üksnes sotsiaalpoliitika küsimus. Võttes arvesse, et mõned küttestuvõimetuse põhjused ulatuvad siseriiklikust raamistikust kaugemale, loodab komitee, et ELi energiapoliitika raames käsitletakse suurt ebahütlust, mis sellele nähtusele kaasa aitab. Seega tuleks nüüd hinnata konkreetseid poliitikameetmeid seoses nende mõjuga teguritele, mis võivad küttestuvõimetust suurendada või vähendada.

1.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et energiasaarte olemasolu on kulu kogu ühenduse jaoks. Nimetatud kulud tuleks hinnata ning lahendused kulude vähendamiseks tuleks kaasata üldisesse lähenemisviisi. Välja tuleb kujundada Euroopa energiapoliitika ning anda sellele nõuetekohased tegutsemisvahendid, mis on kooskõlas liikmesriikide vastastikuse sõltuvuse ja probleemidega, millega nad kokku puutuvad. Kõnealuse nähtuse täieliku mõju mõistmiseks kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles viima läbi põhjaliku uuringu ühtsete energiaalaste meetmete puudumisest Euroopas (*non-Europe*) tulevate kulude kohta, mis on tingitud energiasaarte olemasolust.

1.11 Komitee kutsub üles hindama läbipaistvalt, ulatuslikult ja täpselt fossiilkütuste ja taastuvate energiaallikatega seotud kuludid – sh väliskuludid –, kaasa arvatud kaudsed kulud, mis on seotud võrgu tugevdamise, varuvõimsuse ja keskkonnahoidlike tehnoloogiate vajaliku toetamisega. Nimetatud hindamine on ülimalt oluline investeerimis- ja poliitiliste valikute parimaks suunamiseks, eelkõige taastuvenergia tootmise võimsa arengu kontekstis teatud energiasaartel, mille eesmärk on selle energia eksport Euroopa Liidu liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse.

2. Sissejuhatus: mitmekordne geograafiline ja poliitiline saarelisus

2.1 Eesistujariigi Küprose taotlus on järjekordne näide vajadusest energiapoliitika nõ euroopastamise ja Euroopa energiaühenduse loomise järele, mida toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee⁽¹⁾. Selle eeltingimuseks on suurem territoriaalne ühtekuuluvus ja ühtne visioon Euroopa piirkondade arengust. ELi energiasaarte parema ühendamise eesmärk on seega kooskõlas konkreetsete suunistega koostöö parandamiseks energiavaldkonnas, mida nõudis komitee oma 2012. aasta jaanuari arvamuses teemal „Kodanikuühiskonna kaasamine tulevase Euroopa energiaühenduse loomisse”⁽²⁾.

2.2 Eesistujariigi Küprose ja Euroopa tasandil peetavate arutelude (vt eelkõige Euroopa Ülemkogu 4. veebruari 2011. aasta järelduste EUCO 2/1/11 REV 1 punkt 5) kontekstis tähistab mõiste „energeetiline saarelisus” ehk „energiasaar” käesolevas arvamuses saare- või mandripiirkonda, millel on vähe sisemaiseid energiaallikaid või puuduvad need üldse, mis on ebapiisaval määral ühendatud energiatranspordi võrkudega ning mis on seetõttu sageli sõltuv ühest välisenergiaallikast või -tarnijast. Liikmesriikide energiabilansi erinevused toovad esile nendevahelised suured murdejooned. Seega on mõiste „energiasaar” oma olemuselt nii tehniline kui ka (geo)poliitiline (sõltuvus ühest energiatarnijast).

2.3 Arvesse võetavate tegurite hulka kuuluvad eelkõige ühenduste puudumine, sõltuvus ühest energiaallikast ja/või energiatarnijast, kaugus energiatootmise paigast/energiatranspordi koridoridest, investeerimiskulud võrreldes turu suurusega, riiklike energiapoliitikate tugevate suundumuste muutmise raskused, geograafilised/kliimatilised iseärasused.

2.4 Eurostati määratluse kohaselt on Euroopa Liidus mitusada erineva suuruse ja staatusega saart. Lisaks neljale liikmesriigile – Küpros, Iiri Vabariik, Malta ja Ühendkuningriik – on Euroopas rohkem kui 286 saart, kus elab rohkem kui 10 miljonit elanikku: Põhjameres ja Läänemeres asuvad saared, kolme liikmesriigi äärepoolseimad piirkonnad (Hispaania Kanaari saared, Portugali Madeira ja Assoorid, Prantsusmaa meretagused piirkonnad Réunion, Mayotte, Guajaana, Martinique, Guadeloupe ja Saint-Martin). Käesolevas arvamuses ei käsitleta üksikult liikmesriikidele kuuluvaid erinevaid saari, sh äärepoolseimaid piirkondi.

2.5 On olemas sellist tüüpi energiasaared, mis on peamiselt seotud 20. sajandi ajalooa. Pürenee poolsaar on alati olnud peaaegu energiasaar, kuna Franco ja Salazari režiimid soodustasid majanduslikku sõltumatust enamike võrgupoliitikate osas – transport, eriti raudteetransport, ja elekter –, omades väga vähe välisühendusi, eelkõige Prantsusmaa kaudu ülejäänud Mandri-Euroopaga. Viimase kahekümne aasta jooksul ei ole suudetud seda olukorda parandada, kuna kohalikud on vastu erinevatele võrkude parandamise projektidele läbi Püreeneede. See probleem on lahendusele lähedal, kuna uus alalisvoolühendus tagab peatselt parema ühenduse Vahemere piirkonna edelaosaga. Kuid lisaks Prantsusmaa ja Hispaania vaheliste elektrivõrkude paremale ühendamisele (mille ülekandevõimsus suureneb 2014. aastal 1 400 MW-lt 2 800 MW-le) on järgnevatel aastatel kahtlemata vaja kavandada ka muid energiakoridore Pürenee poolsaare ja ülejäänud Mandri-Euroopa vahel. Toetada tuleb eesmärki saavutada 2020. aastaks 4 000 megavatine energiavahetuse võimsus eelkõige uue elektrivõrgu ühenduse kaudu

(1) ELT C 68, 6.3.2012, lk 15–20.

(2) Ibid.

Atlandi ookeani rannikul. Nimetatud projekt tuleks lisada ühist huvi pakkuvate Euroopa projektide nimekirja, mis kinnitatakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid käsitleva määruse raames.

2.6 Balti riigid (Leedu, Läti, Eesti) on samuti ELi suhtes energiasaarte staatuses, kuna nende võrgud on eranditult sõltuvad varasemast „ainukesest” partnerist – Venemaast (vähemal määral Valgevenest). See piirkond on Euroopa energiaalase integratsiooni seisukohast prioriteetne – on tõepoolest paradoksaalne, et nimetatud kolm Balti riiki moodustavad poliitilise liidu lahutamatu osa, ilma et nad oleksid tänase päevani saanud kasu Euroopa-sisese energiaalase integratsiooni ja solidaarsuse eelistest. On vastuvõetamatu, et need riigid sõltuvad kolmandast riigist, kes on nüüdseks küll WTO liige, kuid kes ei järgi võrkudele juurdepääsuga seotud Euroopa standardeid, ei ole ühinenud energiahartaga ega soodusta energiavõrkude paremat ühendamist Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsub seega üles vähendama Venemaa ja Euroopa Liidu energiaturgude erinevusi ning sõlmima uue ambitsioonika ning kõikehõlmava partnerlus- ja koostöölepingu, mis sisaldab energiaalase koostöö eripeatükki (Vt Euroopa Parlamendi 12. septembri 2012. aasta resolutsioon „Nõukogu aastaaruanne Euroopa Parlamendile ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta” (12562/2011 – 2012/2050(INI)).

2.7 Kagu-Euroopa (Balkani piirkond) on transiidipiirkond ning teatud riikide (Horvaatia, aga ka Serbia, Montenegro, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik jne) edusammud ELiga ühinemise suunas vajavad arenguid eelkõige suhetes oma ELi liikmesriikidest naaberriikidega (Rumeenia, Bulgaaria, Kreeka, Sloveenia, Austria ja varsti Horvaatia). Energiaühenduse loomine selles piirkonnas on kasvava teadlikkuse näitaja ning seda tuleb julgustada ja tugevdada, eelkõige selle piirkonna kodanikuühiskonna organisatsioonidega tõhusa ja läbipaistva konsulteerimise kaudu energiastrateegia küsimustes.

2.8 Üldiselt on kõik ELi liikmesriigid üksteisest väga suures sõltuvuses. Teatud riigid ei ole küll rangelt võttes energiasaared, ent sõltuvad suurel määral naaberriikidest, eelkõige Kesk- ja Ida-Euroopas (eriti Ungari). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates on seetõttu vajalik ühine energiapoliitika, milles seda olukorda arvesse võetakse. Selles kontekstis on vajalik ELi üldine arutelu ühendusesisese solidaarsuse suurendamise üle. Kõnealusele aspektile viidatakse ka ELi toimimise lepingu artiklis 194.

3. Energeetiline saarelisus kahjustab Euroopa majandustulemusi ja pidurdab selle sotsiaalset mõõdet

3.1 Energeetiline saarelisus hõlmab väga erinevaid tingimusi, kuid selle tagajärjed on olukorrast sõltumata alati peaaegu ühesugused. Nimetatud saarelisuse mõju väljendub peaaegu alati alljärgnevas:

— energiavarustuse ebakindluse suurenemine;

— hinnakõikumised, sageli hinnatõusud, ning tööstus- ja kaubandustegevuse sõltuvus;

— nende riikide või piirkondade elanikkonna üha suurenev kütteostuvõimetus;

— negatiivne mõju nende majanduslikule konkurentsivõimele;

— keskkonnasurve suurenemine;

— Euroopa Liidu ja kolmandate riikide poliitiliste ja majandusuhete ebastabiilsus.

3.2 Energianõudlus on suur ja see suureneb pidevalt nii energiasaartel kui ka kõikides teistes ELi piirkondades. Sellistes tingimustes kahjustavad potentsiaalselt vähem usaldusväärse ja igal juhul märkimisväärselt kallima energiavarustuse tagajärjed oluliselt energiasaarte majanduslikku konkurentsivõimet. See võib ohustada teatud tööstussektoreid ja seega ka töökohti, kuna teatud tegevused ei ole enam piisavalt kasumlikud.

3.3 Samuti on kõrged energiahinnad suureks koormaks kodumajapidamiste eelarvele. Kütteostuvõimetus on pikka aega käsitletud kui üksnes riiklikku või lausa kohalikku probleemi, ja just need tasandid on vastutavad oestse meetmete eest asjaomaste üksikisikute aitamiseks. Siiski ulatuvad mõned peamised kütteostuvõimetus põhjused siseriiklikust raamistikust kaugemale ning ELi energiapoliitika peaks suurt ebaühtlust käsitlevate meetmete abil samuti kaasa aitama selle nähtuse vähendamisele.

3.4 Väga tugev sõltuvus fossiilkütustest, eelkõige naftast, hoiab muu hulgas kõrge ka CO₂-heite taseme. Võttes arvesse keskkonnastandardeid (tööstusheidete direktiiv) ja üldist soovi hoida inimeste tervist, tuleb kõnealuse heite vähendamiseks teha märkimisväärsed investeeringuid. Nimetatud kulud tuleb samuti lisada energiasaarte energiarvele.

3.5 Energeetilise saarelisuse tagajärge tuleks paremini hinnata seoses asjaomaste piirkondade majanduskasvu, konkurentsivõime ja jätkusuutliku arenguga, samuti solidaarsuse, ühtekuuluvuse ja nn saamata jäävate tuludega ülejäänud ELi jaoks, mis on tingitud tervikliku ja igas ELi punktis toimiva energiaturu

puudumisest. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et energiasaarte olemasolu on kulu kogu ühenduse jaoks. Nimetatud kulused tuleks hinnata ning lahendused kulude vähendamiseks tuleks kaasata üldisesse lähenemisviisi. Välja tuleb kujundada Euroopa energiapoliitika ning anda sellele nõuetekohased tegutsemisvahendid, mis on kooskõlas liikmesriikide vastastikuse sõltuvuse ja probleemidega, millega nad kokku puutuvad.

3.6 Lisaks ulatuslikuma Euroopa integratsiooni eeliste väljatoomisele on eesmärk ka tööstuse arengu ja seega tööhõive edendamine. Euroopa tööstuse konkurentsivõime sõltub paljudest teguritest, mille üle omavad riigiasutused vähest kontrolli või ei oma seda üldse. Peamine väljakutse seega on vältida, et energiapoliitika – mida EL võib käsitleda ja peab käsitlema – muutuks majanduskasvu ja tööhõivet piiravaks teguriks. Komitee kutsub käesolevaga liikmesriike ja Euroopa Komisjoni üles mitte enam viivitama selliste meetmete rakendamisega, mille puhul on juba tõestatud, et nende abil on võimalik energiakulusid vähendada ja energiavarustuse kindlust suurendada, näiteks riiklike energiaalaste otsuste parem kooskõlastamine ning taristute ja võrkude ühine kavandamine, Euroopa fossiilkütuste ostuühingute moodustamine ja vajaduse korral volituste andmine läbirääkimiste pidamiseks Euroopa välispartneritega.

4. Millised oleksid lahendused? Arendada taastuvenergiat ja tugevdada võrkude taristut

4.1 Näib, et praeguses etapis eelistatakse peamiselt kahte järgmist lahendust: ühelt poolt energiasaarte ulatuslikum ühendamine energia siseturul (taristud ja turukorraldus), et suurendada solidaarsust ja viia Euroopa energiavõrgu tehniline korraldus vastavusse ELi poliitiliste eesmärkide ja õigusaktidega, ning teiselt poolt alternatiivsete energiaallikate edendamine, eelkõige taastuvenergia tootmine kohapeal. See eeldab nende potentsiaali (kui see on olemas) esiletõstmist ja ettepanekute tegemist meetmete osas, mis võimaldavad neid lahendusi jätkusuutlikul viisil täielikult ellu viia. Lisaks võivad energiatõhususe edendamine ja nõudluse reguleerimine arukamate võrkude kaudu aidata kaasa energianõudluse optimeerimisele.

4.2 Euroopa Komisjon on juba käivitanud Euroopa energiataristute toetamise poliitika olulise reformi eelkõige võrkude ühendamise osas (vt Euroopa Ühendamise Rahastu), mille suhtes on komitee võtnud pooldava seisukoha⁽³⁾. Ent samuti võiks olla kasulik minna taristute ühises kavandamises veelgi kaugemale, nagu on komitee rõhutanud oma arvamuses Euroopa energiaühenduse kohta⁽⁴⁾. Elektrienergiaga seoses seadis Euroopa Ülemkogu 2002. aastal liikmesriikidele eesmärgi saavutada elektrivõrkude ühendamise tase, mis vastab 10 % nende olemas-

olevast tootmise koguvõimsusest. Sellest osakaalust ollakse veel üsna kaugel Euroopa Liidu elektrivõrkude teatud piirialadel, mis on endiselt ülekoormatud.

4.3 Taastuvenergia laiaulatuslik kasv Põhjameres ning päikese- ja tuuleenergia kasv Lõuna-Euroopas nõuab uut arukamat taristut nende tõhusaimaks integreerimiseks suurde Euroopa võrku. Selliste arukate võrkude arendamisel on võimalik 2020. aastaks vähendada tarbimist 9 % ja CO₂-heidet 9–15 %. Arukate võrkude ja nõudluse reguleerimise vahendite kasutamine võib osutada lihtsamaks väiksematel turgudel ning anda seal kiiremini paremaid tulemusi. Koos jõulisemate energiatõhususe meetmetega võib see energianõudluse optimeerimisele märkimisväärselt kaasa aidata. Olulisi vajalikke investeeringuid tuleks käsitleda selle valdkonna tegevuse täieliku kontrolli kontekstis ning hinnatõusule vaatamata vähenevate energiaarvete kontekstis ning samuti seoses väiksema vajadusega investeerida traditsioonilisse (tegevuskasumi mahu vähenemine) või taastuvenergia tootmisvõimsusesse.

4.4 Kokku ehitatakse Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku (ENTSO-E) hinnangul Euroopas järgmise kümne aasta jooksul 52 300 km uusi ülikõrgepingeliine, milleks on vajalikud 104 miljardi euro suurune koguinvesteering ligikaudu sajale prioriteetsele projektile, millest 80 % on seotud taastuvenergia arendamisega. Võrgu võimalik väiksus muudab taastuvate energiaallikate integreerimise selle valdkonna potentsiaalliga energiasaartel mõõtkava tõttu veelgi keerulisemaks. Taastuvenergia tööstusrajatiste tootmisvõimsus (võrreldes detsentraliseeritud tootmisega) võib moodustada suhteliselt suure osa tootmisest või tarbimisest, kuid nende mõju, eelkõige ebakorrapärasust, on raskem hallata.

4.5 Ühenduste parandamine on seega väga oluline, et suurendada varustuskindlust ja võimaldada paremini tasakaalustada energiatootmist ja -tarbimist seoses taastuvenergia jõulise arendamisega laiendatud võrgus. Sama kehtib ka traditsioonilise võimsuse puhul, mis suureneb taastuvenergia tootmise peatumise või märkimisväärse vähenemise korral.

4.6 Taastuvenergia arendamise eelduseks on paindlik varuvõimsus (*back-up capacity*), mis on kohandatud toimima madala baaskoormuse (*low baseload*) korral. Veeldatud maagaas võib olla lahendus ühest gaasitarbijast sõltumise ja tema poolt nõutava kõrgema hinna korral, mis pakuks samas paindlikumat ja soodsamat alternatiivi naftale paralleelselt taastuvenergia arendamise kõrval. Veeldatud maagaasi arendamine eeldab siiski märkimisväärsed investeeringuid sadamate ja ladude taristusse.

⁽³⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 125–129.

⁽⁴⁾ Vt joonealune märkus 1.

4.7 Komitee on veendunud, et Euroopa energiasüsteemi tulevik sõltub eelkõige parematest ühendustest ja taastuenergia arendamisest (eriti energiasaarte jaoks), et parandada energia varustuskindlust. Fossiilkütustest saadava energia kasutamine jääb siiski valdavaks, kuid taastuenergia tootmise suurendamiseks on vaja märkimisväärselt tugevdada energiavõrku nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil (vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus energia tegevuskava kohta aastani 2050 ja igal juhul väärt (*no-regret*) valiku kohta) ⁽⁵⁾.

4.8 Sellele vajadusele ei ole siiski võimalik tõhusalt vastata kulude läbipaistva, kõikehõlmava ja täpse hindamiseta. Investeeringu- ja poliitiliste valikute parimaks suunamiseks peab olema kättesaadav kõige objektiivsem teave fossiilkütustega seotud kulude (sh väliskulude) ja taastuvate energiaallikate tekitatud lisakulude kohta. Neid kaudeid kulusid käsitlevad uuringud on suuresti vastuolulised, mis suurendab veelgi vajadust objektiivse teabe järele.

4.9 Taastuenergiaga seoses on oluline ühtlasi kaaluda uude tootmisvõimsusesse tehtavate investeeringute mahtu, aga ka energiavõrgu tugevdamise ja võimalike toetustega seotud kulusid. Viimati nimetatuga seoses võib olla vajalik toetada rohkem piirkondi, mis on energia seisukohast rohkem sõltuvad ning kus taastuenergia kasutamist on siiani vähem arendatud. Kuid siinkohal on oluline, et rohelise energia tootmise suurendamise tempo oleks kooskõlas energiavõrgu tugevdamise kiirusega. Samuti on oluline kindlaks määrata vajalik varuvõimsus taastuenergia täiendava tootmisüksuse kohta. Varuvõimsust saaks küll importida, kuid selle eelduseks on tõhus ühendus ning koostöö piirkondlikul ja Euroopa tasandil. Taastuenergia toetamise tingimuste puhul tuleb seda asjaolu arvesse võtta, et optimeerida nende arengutempot ja maksumaksjate kantavaid toetuskulusid.

4.10 Pärast kõigi nende kulude täpset hindamist tuleks neid võrrelda imporditud fossiilkütustega seotud energiaarvega, mis hõlmab kõiki kulusid, sh poliitika- ja keskkonnakulud. See on oluline, et hinnata selle positiivset või negatiivset mõju piirkonna konkurentsivõimele. Sellest vaatepunktist võib samuti järgneda taastuenergia tootmise märkimisväärt areng teatud energiasaartel, ekspordides seda teistes Euroopa Liidu liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse.

4.11 Komitee arvates tuleks taristute tugevdamise eelisjärjekorras kaasata energeetilise saarelisusega seotud riigid ja piirkonnad, seejuures tuleb prioriteetsete koridoride määratlemisel arvesse võtta nende suurenevat sõltuvust. Näiteks Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava (*Baltic Energy Market Interconnection Plan*, BEMIP) võib sillutada teed energiapoliitika parema kooskõlastamise ja energiaallikate jaotuseni selles piir-

konnas. See võimaldaks ühendada eelkõige Leedu, Läti ja Eesti energiavõrgud.

4.12 Hiljuti on tehtud edusamme Leedu ja Läti koostöös. Selles valdkonnas on olemas juhtalgatus: Leedu ehitab Klaipedasse veeldatud maagaasi terminali, mis toidab Lätis asuvat Inčukalnsi hoiumahutit. Leedu on seisukohal, et nimetatud mahuti võiks toimida kui nn piirkondlik gaasireserv. Antud kontekstis kordab komitee oma ettepanekut koondada fossiilkütuse energiaallikad ja moodustada eelkõige gaasi osturühmad ⁽⁶⁾. Leedu, Läti ja Eesti arendavad ja rakendavad elektrivõrgu ühendamise projekte (LitPol Link NordBalt ja Estlink 2) teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega, eelkõige Poolaga. Samal ajal töötavad kolm Balti riiki selle nimel, et täielikult integreeruda Euroopa energiasüsteemi ja ühendada elektrienergia süsteemid sünkroonselt Mandri-Euroopa elektrivõrkudega (hetkel viiakse läbi teostatavusuuringut). Balti riigid arendavad ühiselt Visaginate tuumaelektrijaama projekti, mis võiks aidata kaasa nende riikide energia varustuskindluse tagamisele ning oleks oluline element Euroopa elektrisüsteemi integreerimisel.

4.12.1 Küprose uus energiamõõde (Küprose territoriaalvetest leiti olulised maagaasivarud) võib muuta selle riigi oluliseks piirkondlikuks osalejaks. Taastuenergia tootmisvahendite märkimisväärne suurendamine ja tugev osalemine eespool nimetatud projektides võimaldavad sellel riigil muutuda energiakeskuseks, mille sihiks on parem piirkondlik integratsioon, ja energiaalases naabruspoliitikas osalejaks. Hiljuti tehtud valik ettevõtete osas, kes vastutavad Küprose gaasiväljade tulevase kasutamise eest, peab samal ajal tagama parema integreerumise Euroopa Liitu ja aktiivse naabruspoliitika.

4.13 Lisaks oleks võimalik sõltuvust ühest tarnijast vähendada kolmanda energiapaketi rakendamise kaudu. Samuti on oluline turgude piirkondliku korraldamise küsimus: Leedu ja Eesti juba osalevad Balti riikide ja Põhjamaade elektriturul Nord Pool Spot, Läti kavatseb sellega ühineda järgmisel aastal. Lisaks nimetatud näitele julgustab komitee Balti riike otsima ühiseid vastuseid oma vajadustele ja arendama piirkondlikku energiadialoogi.

4.14 Samuti tuleb suurendada ühendusi ELi kolmandatest riikidest naabritega, kes kas toodavad energiat ja ekspordivad seda ELi või tagavad energia transiidi ELi muudest tootmispiirkondadest. See kehtib eelkõige Vahemere piirkonna energiaprojektide puhul (Vahemere päikeseenergia kava, Medgrid, Vahemere Liidu alaprogramm „Energia”, Desertec jne), mille puhul on nõutav asjaomaste riikide (Küpros, Malta) või piirkondade (Kreet, Sardiinia, Korsika, Sitsiilia, Baleaarid jne) osalemine nimetatud projektides.

⁽⁵⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 126–132.

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus 1.

4.15 (Kagu-Euroopa) energiaühendus peab hõlmama välist kooskõlastus- ja integratsiooniaspekti ning samuti nn organiseeritud kodanikuühiskonna tegevuse mõõdet: selles valdkonnas peavad olulist rolli täitma Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ühised nõuandekomiteed (endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi, Montenegro, Horvaatiaga), aga ka majandus- ja sotsiaal-nõukogud ning sarnased institutsioonid nendes riikides.

4.16 Lisaks tuleks täiendavalt esile tuua taastuenergia tutvustamine ja arendamine, eelkõige seoses energia tegevuskavaga aastani 2050 ja hiljutise teatisega „Taastuenergia, Euroopa energiaturu oluline osaline” (COM(2012) 271 final).

4.17 ELis ja selle äärepiirkondades on vajalikud kooskõlastatud lahendused ja ettepanekud, millesse tuleb kaasata

- liikmesriigid;
- Euroopa Komisjon kui nende arutelude ja lahendusettepanekute peamine koordineerija;
- energiaettevõtted, eelkõige võrguoperaatorid (elektri- ja gaasivõrgud), kellele ei ole realiseerimine võimalik (tehniline asjatundlikkus, finantsjõud);
- kohalikud omavalitsused, kellel on liikmesriikide kõrval otsuse langetamise volitused ja kes haldavad üha enam transpordivõrke ja eelkõige tarnevõrke. Regioonide Komitee võiks olla esmane vahendaja;

- organiseeritud kodanikuühiskond ja selle organisatsioonid, kelle seisukohti komitee kajastab: tarbijaorganisatsioonid, sotsiaalpartnerid, keskkonnakaitseorganisatsioonid, vaesuse vastu võitlevad ning vähemusi esindavad organisatsioonid jt.

4.18 Ainult riikidevahelised ja ettevõtjatevahelised lahendused on püsivad. Energiapoliitikat, olgu energiavarustuse, võrkude ehitamise, teadus- ja arendustegevuse vms valdkonnas, ei tohiks kujundada teatud üksikud ELi liikmesriigid, kellel on iseseisev energiapoliitika, kuna see avaldaks märkimisväärset mõju teistele liikmesriikidele. Vaja on energiaallikate jaotuse ulatuslikumat koordineerimist, nt riikide ja piirkondade vahel, mida energeetiline saarelisus puudutab ning mille energiapoliitika on seetõttu väga piiratud. Seda tehes võivad nimetatud riigid ja piirkonnad ise rajada teed tihedama koostööni Euroopa Liidu tasandil, mis ulatub kaugemale „energiasõltumatusesga” seotud probleemidest.

4.19 Nimetatud lahendustega – taristud, taastuenergia tootmine, riikide ja piirkondade energiapoliitikaalane tugedatud koostöö – peab siiski kaasnema kodanikuühiskonna suurem kaasatus seoses lahenduste mõjuga energiaallikate jaotusele, turgude korraldusele, hindadele, konkurentsivõimele, keskkon-naalastele kaalutlustele või isegi üldsuse toetusele. Sellega seoses viitab komitee energiaküsimusi käsitleva kodanikuühiskonna foorumi loomise ettepanekule, mille komitee sõnastas oma Euroopa energiaühendust käsitletud töodes (7).

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

---

(7) Vt joonealune märkus 1.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse

Täiskogu istungjärgul käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel enam kui veerandi antud häältest.

Punkt 2.5

Muuta järgmiselt.

„On olemas sellist tüüpi energiasaared, mis on peamiselt seotud ühenduste arendamise raskustega 20. sajandi ajalooga. Pürenee poolsaar on alati olnud peaaegu energiasaar, kuna seal ei ole suudetud Franco ja Salazari režiimide soodustatud majanduslikku sõltumatust enamike võrgupoliitika osas transport, eriti raudteetransport, ja elekter, omades väga vähe välisühendusi, eelkõige Prantsusmaa kaudu ülejäänud Mandri-Euroopaga. Viimase kahekümne aasta jooksul ühendusi lõpule viia ei ole suudetud seda olukorda parandada, kuna kohalikud on vastu erinevatele võrkude parandamise projektidele läbi Pürenee. See probleem on lahendusele lähedal, kuna uus alalisvoolühendus tagab peatselt parema ühenduse Vahemere piirkonna edelaosaga. Kuid lisaks Prantsusmaa ja Hispaania vaheliste elektrivõrkude paremale ühendamisele (mille ülekandevõimsus suureneb 2014. aastal 1 400 MW-lt 2 800 MW-le) on järgnevatel aastatel kahtlemata vaja kavandada ka muid energiakoridore Pürenee poolsaare ja ülejäänud Mandri-Euroopa vahel. Toetada tuleb eesmärki saavutada 2020. aastaks 4 000 megavatine energia vahetuse võimsus eelkõige uue elektrivõrgu ühenduse kaudu Atlandi ookeani rannikul. Nimetatud projekt tuleks lisada ühist huvi pakkuvate Euroopa projektide nimekirja, mis kinnitatakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid käsitleva määruse raames.”

Hääletuse tulemus:

Poolt: 60

Vastu: 81

Erapooletoetuid: 18

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Üksikisikutele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste edasise arengu suundumused ja tagajärjed Euroopa Liidus” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 44/03)

Raportöör: **Antonello PEZZINI**

Kaasraportöör: **Dirk JARRÉ**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee otsustas 19. jaanuaril 2012 vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Üksikisikutele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste edasise arengu suundumused ja tagajärjed Euroopa Liidus”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööstuse muutuste nõuandekomisjon võttis arvamuse vastu 8. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 159, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et üksikisikutele osutatavatel sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenustel on väga tähtis koht Euroopa sotsiaalmudelil. Kõnealused teenused, mis sõltuvad üksteisest ja tugevdavad üksteise tõhusust, moodustavad nn kuldse kolmnurga, millel on esmane tähtsus ühiskonna hea toimimise ja kvaliteedi jaoks.

1.2 Komitee leiab, et kõnealustel teenustel on ühest küljest võtmeroll üksikisiku kaasamisel ühiskonda ning sotsiaalse ühtekuuluvuse säilitamisel, tagades nii tõelise demokraatliku osaluse ja sotsiaalse õigluse; teisest küljest on kõnealused teenused esmatahtsad selleks, et saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid jätkusuutlikkuse, arukate töökohtade loomise ning Euroopa Liidu majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamise osas.

1.3 Komitee arvates on vaja suurendada teadlikkust asjaolust, et elanikkonna vananemisel ja hooldusnõudluse suurenemisel, mis on tingitud sellest, et pereliikmed saavad sellist abi üha vähem pakkuda (mis tuleneb nt naiste üha suurenevast tööhõivest) on esiteks väga oluline selle sektori töötajate kvalifikatsiooni ja koolitust paremini kavandada ning teiseks seada eelarveassigneeringute prioriteetidid.

1.4 Komitee on teadlik liikmesriikide pädevustest kõnealuses valdkonnas ning riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste kaalutusõigusest nende teenuste osutamisel; kuid ta juhib tähelepanu asjaolule, et kõnealuses valdkonnas on liikmesriikidel ja Euroopa Liidul ka suur jagatud vastutus. Kui aga arvestada, et Lissaboni lepingus on sellega seoses üldhuviteenuste protokollil lisamisega tehtud olulisi uuendusi, siis on ta seisukohal, et tuleb

jätkata liikmesriikidevahelist ühtlustamist, et kaotada praegune ebavõrdsus ja tagada asutamiseõigus (järgides vastuvõtjariigi minimaalseid õigus- ja haldusnorme sotsiaalvaldkonnas) ja teenuste osutamise põhivabadus.

1.5 Arvestades kõnealuse sektori olulisust tänu selle panusele ELi sisemajanduse koguprodukti, märkimisväärsesse tööhõivevõimalustesse ning uute töökohtade ja ettevõtete loomisesse, ning võimele pakkuda uuenduslikke ja häid lahendusi struktuurimuutustele ja Euroopa ühiskonna nõudmistele ning Lissaboni lepingu eesmärkidele kõnealuses valdkonnas, kutsub komitee Euroopa Komisjoni, nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles:

— käivitama uuenduslike ja arukate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste jaoks Euroopas tõelise Euroopa strateegia, milles väärtustatakse inimressurse ja nende täienduskoolitust, määratletak kvaliteedipõhimõtted, võetak kasutusele asjakohane tehnoloogia kõnealuste teenuste saajate ja pakkujate toetamiseks ning loodaks Euroopa integreeritud teenuste piirkond ja toetuspoliitika;

— edendama finants- ja inimressursside tõhusamat kasutamist, kollektiivlepingutega reguleeritavat tõhusat juhtimist, era- ja vabatahtliku sektori asjakohast kaasamist ning teenuste tõhususe ja kulutõhususe tähelepanelikku hindamist;

— kutsub komisjoni üles töötama välja ühise alusraamistiku üksikisikutele osutatavate teenuste kohta, mis sisaldaks regulatiivset raamistikku ja kvaliteedipõhimõtteid ning selgelt määratletud ametialast kvalifikatsiooni, et lihtne ametialane liikuvus oleks kõikjal ELis tegelikkus.

1.6 Eli tasandil leiab komitee, et teatud osa struktuurifondidest tuleks eraldada kooskõlastatult sotsiaalse infrastruktuuri ja tervishoiuteenuste arendamiseks seal, kus need puuduvad, ning kõnealuse sektori kohalikele tööhõivealgatustele, tagades eelkõige maapiirkondade rahastamise. Sama kehtib ka programmide „Horisont 2020” ja „Kultuur” ning elukestva õppe nende meetmete kohta, mis seonduvad tervishoiu- ja sotsiaalteenuste rakendatava uue tehnoloogiaga. Lisaks sellele tuleks toetada teadusuuringuid teenuste tulemuslikkuse optimeerimiseks ning heade tavade dokumenteerimist ja jagamist.

1.7 Komitee leiab, et üksikisikutele osutatavate teenuste sektori jaoks oleks oluline käivitada kõikide tasandite (kohaliku, riigi ja Euroopa tasandi) vahel konstruktiivne ja hästi struktureeritud sotsiaalne dialoog. See sotsiaalne dialoog peaks olema keskse tähtsusega, et

- analüüsida sektori majandus- ja sotsiaalprobleeme;
- uurida sektori arenguvõimalusi;
- valmistada ette projekte sektorile kehtivate eeskirjade ülespoole ühtlustamiseks;
- võidelda mitteametliku töötamise vastu;
- muuta sektor professionaalsemaks ja parandada töötajate karjäärivõimalusi;
- parandada sektori töötajate töö- ja palgatingimusi;
- parandada sektori atraktiivsust ja mainet;
- kontrollida kollektiivlepingute ja eeskirjade kohaldamist.

Euroopa Komisjon ja liikmesriigid peaksid konkreetselt ja aktiivselt toetama sellise sotsiaalse dialoogi käivitamist ja arendamist nagu ka sellega seotud töö korraldamist. Esialgu võib seda toetust pakkuda sektorit käsitlevate uuringute ja sektori sotsiaalpartneritele suunatud Euroopa tasandil toimuvate konverentsidega.

2. Sissejuhatus

2.1 Käesoleva arvamuse eesmärk on määratleda muutused käimasolevates suundumustes ja edasistes arengutes üksikisikutele osutatavate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste ning nendega seotud haridus- ja koolitusteenuste valdkonnas, ning eelkõige

uute kvaliteetsete töökohtade loomise võimalused kõnealuses sektoris.

2.2 Sotsiaal- ja tervishoiuteenused on suunatud üksikisikute põhivajaduste täitmisele. Kõnealune sektor hõlmab mitmesuguseid vorme, alates meditsiini-, psühhosotsiaal-, sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid ning eluaseme toetust pakkuvatest asutustest kuni hooldekodude, vaimse tervise, laste, eakate ja puudega inimeste keskusteni.

2.3 Lisaks sellele iseloomustavad kõnealust sektorit suured rändevood kolmandatest riikidest ning tugev suundumus kasutada musta töajõudu, millega kaasnevad kõikvõimalikud kahjulikud tagajärjed nii üksikisiku kui ühiskonna jaoks tervikuna.

2.4 Komiteel on kavas kasutada kõnealust arvamust selleks, et aidata teha kindlaks, millist lisaväärtust võib üksikisikutele osutatavate teenuste sektor strateegiale „Euroopa 2020” pakkuda, eesmärgiga määratleda vajadused seoses kvalifitseeritud tööjõu ja uute ametiprofiilidega ning pidades silmas uuenduslikke sotsiaalseid perspektiive, uusi ja paremaid töökohti ning suuremat heaolu kõigile kodanikele tänu ühiskonna ühtekuuluvuse tugevdamisest tulenevale paremale integratsioonile.

2.5 Üksikisikutele osutatavatel tervishoiu-, sotsiaal- ja haridusteenustel on väga tähtis koht Euroopa sotsiaalmudelil. Kõnealused teenused, mis sõltuvad üksteisest ja tugevdavad üksteise tõhusust, moodustavad nn kuldse kolmnurga, millel on esmane tähtsus ühiskonna hea toimimise ja kvaliteedi jaoks.

2.6 Komitee toetab seda integreeritud teenuste kuldse kolmnurga ideed, et tagada kvaliteetne haridus, tõhus tervishoid ja täielik sotsiaalne kaasatus ning kõigi kolme teenuseliigi võimalikult suur tõhusus, pidades silmas järgmisi kriteeriume: üldine kättesaadavus, indiviidikesksus, universaalsus, järjepidevus, väga hea kvaliteet, selge suunitlus tulemustele, põhiõiguste austamine, osalus ja partnerlus, integreeritud juhtimine, investeeringud inimkapitali ja sotsiaalsesse infrastruktuuri, kõrgetasemelised saavutused ning kvalifitseeritud töökohad ja head töötingimused koos karjääriväljavaadete, solidaarsuse ja sotsiaalse ühtekuuluvusega.

2.7 Komitee leiab, et just nende omaduste tõttu tuleks üksikisikutele osutatavate ametitöitingute kuldse kolmnurgas peatähelepanu pöörata sellele, et saavutataks strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid jätkusuutlikkuse, majandusarengu, töökohtade loomise ning Euroopa Liidu majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohast.

2.8 Arvamus põhineb eri teabeallikatel, alates üldistest uurimustest konkreetsete juhtumiuuringuteni ettevõtluse valdkonnas. Tuleks märkida, et demograafilised suundumused ja aktiivne vananemine ning vananeva elanikkonna mõju tervishoiu- ja hoolekandsüsteemile on teemad, mida komitee on eelnevates arvamustes juba käsitlenud⁽¹⁾. Lisaks sellele on komitee võtnud endale ülesandeks määratleda teadus- ja arendustegevuse kaheksanda raamprogrammi raames tegevuskava selliste algatuste jaoks, milles keskendutakse Euroopa ühiskonna vananemise problemaatikale ning eakate osalemisele ühiskonnas⁽²⁾.

2.9 Üksikisikutele osutatavaid haridusteenuseid mainitakse käesolevas arvamuses ainult niivõrd, kui võrd nad on asjakohased kvaliteetsete ning ajakohastatud sotsiaal- ja tervishoiuteenuste osutamiseks. Põhjalikumat teavet hariduse ja elukestva õppe teenuste kohta saab komitee arvukatest kõnealusel teemal koostatud arvamustest⁽³⁾.

3. Kõnealuse sektori tunnused ja tulevikuväljavaated

3.1 Eurostati statistika järgi töötas 2009. aastal Euroopa Liidu 27 liikmesriigis sotsiaal-, tervishoiu- ja nendega seotud haridusteenuste sektoris üle 21,5 miljoni inimese⁽⁴⁾. Kuid neid töökohti on rohkem vanades kui alles ELiga ühinenud liikmesriikides, nendel töötab rohkem naisi (78 % sektori töötajatest) ja väga noori töötajaid (rohkem kui 43 % on nooremad kui 40-aastased). Ajavahemikus 2000–2010 loodi sotsiaal-, tervishoiu- ja koduhooldusteenuste sektoris üle nelja miljoni uue töökoha. Vastupidiselt majanduskriisist tingitud töötuse suurenemisele Euroopa Liidus, suurenes kõnealusel sektoris ajavahemikus

⁽¹⁾ Vt komitee arvamused teemal „Elanikkonna vananemise mõju tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemidele”, ELT C 44, 11.2.2011, lk 10; „Solidarsus ja tervishoid: tervisealase ebavõrdsuse vähendamine Euroopa Liidus”, ELT C 18, 19.1.2011, lk 74; „Eakate vajadustega arvestamine”, ELT C 77, 31.3.2009, lk 115; „Eakate väärkohtlemine”, ELT C 44, 16.2.2008, lk 109.

⁽²⁾ Komitee arvamused teemal „Aktiivsena vananemine/Horisont 2020”, ELT C 229, 31.7.2012, lk 13; „Eakate panus ja kaasatus ühiskonda”, ELT-s veel avaldamata.

⁽³⁾ Komitee arvamused teemal „Eakate vajadustega arvestamine”, ELT C 77/115, 31.3.2009, lk 115; „Täiskasvanuharidus”, ELT C 204, 9.8.2008, lk 89; „Ränne, liikuvus ja haridus”, ELT C 218, 11.9.2009, lk 85; „Kvaliteeditagamise kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas”, ELT C 100, 30.4.2009, lk 136.

⁽⁴⁾ Eurostat, *Labour Force Survey*, DS-073433, 3/2010.

2008–2010 uute töökohtade arv märkimisväärselt, ulatudes ligikaudu 770 000⁽⁵⁾.

3.2 Euroopa Liidus on tervishoiuteenuste sektor üks olulisemaid, kuna see moodustab ligikaudu 10 % SKP-st ja annab tööd igale kümnendale töötajale. Lisaks on teenuste sektoris keskmisega võrreldes rohkematel töötajatel kõrgharidusdiplom⁽⁶⁾. Tööhõive kõnealusel sektoris suureneb seoses elanikkonna vananemisega⁽⁷⁾, naiste suureneva osalusega tööturul ja tervishoiuteenuste nõudluse suurenemisega. Seetõttu on ELi tasandil vaja üha enam ühtlustatud määratlusi ja koolitusstandardeid, et tagada geograafiline liikuvus ja ametialane areng koos kvaliteetsete, tõhusate ja jätkusuutlike teenustega kogu ELis.

3.3 Kõnealused ametiprofilid hõlmavad hooldajaid, õdesid, noorsootöötajaid, sotsiaaltöötajaid ja arste. Äsjaste uuringute⁽⁸⁾ järgi töötavad kõigis meditsiinivaldkondades vaatamata väikesele palgale ja minimaalsele tunnustusele tehtud töö eest väga motiveeritud ja suure vastutustundega tervishoiutöötajad. Uurimused annavad lisaks sellele tunnistust suurest töötajate puudusest ja järjest suurematest raskustest selliste asjakohaste ja kvalifitseeritud töötajate leidmisel, kes oleksid huvitatud tööle jäämisest.

3.4 Strateegia „Euroopa 2020” raames on vaja ELi strateegiat⁽⁹⁾, mille eesmärk oleks tagada tehniliste ja struktuuriliste uuenduste kõrgem tase, vähendada kulusid ja edendada kvaliteetset töökohati. Strateegia peab parandama juurdepääsu hooldusteenustele, eelkõige ebasoodsate tingimustega piirkondades, nagu ka teatud meditsiinivaldkondades, mida iseloomustab riigi tasandil töötajate puudus, ning looma kõigi ELi kodanike jaoks selliste kõrgetasemeliste Euroopa meditsiinikeskuste võrgustikke, kus töötab kvalifitseeritud ja väga motiveeritud personal.

⁽⁵⁾ EPSU (Euroopa avaliku sektori töötajate ametiühingute liidu) ja ETUCi (Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni) ühine panus Euroopa Komisjoni konsulteerimisse isiku- ja majapidamisteenuste tööhõivepotentsiaali teemal; Brüssel, 18. juuli 2012.

⁽⁶⁾ COM(2011) 709 final.

⁽⁷⁾ *The 2012 Ageing Report* (aruanne demograafilise arengu kohta), seeria *European Economy* nr 4/2011, Euroopa Komisjon, majandus- ja rahaküsimuste peadirektoraat.

⁽⁸⁾ EPSU aruanne *Study on Pay in the Care Sector in Relation to Overall Pay Levels and the Gender Pay Gap in Different Countries in the European Union* (uurimus töötasu kohta tervishoiusektoris võrreldes üldise palgatasemega ning meeste ja naiste palgaerinevusega Euroopa Liidu riikides), J. Pillinger, 2/2010.

⁽⁹⁾ COM(2010) 2020 final ja sellised prioriteetsed algatused nagu „Innovatiivne Liit” ja „Euroopa digitaalne tegevuskava”.

3.5 Kõnealuse sektori palgatase on üldiselt madalam riigi tasandi sarnaste tööde eest makstavast keskmisest palgast. Naised, kes moodustavad suurema osa selle sektori tööjõust on enamasti sissērännanud, reeglina alatasustatud⁽¹⁰⁾, vähe tunnustatud ja ajutiste töölepingutega, isegi siis, kui nad on kvalifitseeritud, nagu selgub äsjastest uuringutest järgmistes alasektorites⁽¹¹⁾: tervishoid, laste ja eakate hooldus ning hooldusteenused puudega inimestele.

3.6 Kõnealust sektorit iseloomustavad järgmised eritunnused, mis seda teistest sektoritest eristavad⁽¹²⁾:

- nädala keskmine töötundide arv on võrreldes teiste majandussektoritega väiksem, samal ajal kui vahetused, öötöö, osaline tööaeg ja ajutised lepingud on võrreldes ülejäänud majandussektoritega enam levinud;
- suureneb nõudlus ühtlustatud teenuse järele, mis ühendab tervishoiu kõik aspektid ja kvalifikatsioonid sotsiaalhoolduse eriaspektidega;
- oluline on pidev ametialane täiend- ja keeleõpe, et hoogutada elektrooniliste vahendite kasutamist esmaabi, e-mediitsiini ja e-diagnooside valdkonnas;
- vajadus kõnealuse kolme teenuseliigi parema ja paremini kooskõlastatud infrastruktuuri järele, mis tagab kõigile asjaomaste vahendite abil juurdepääsu (ning asjakohased struktuurid kohapeal).

3.7 Lisaks sellele, nagu juba mainitud seoses üksikisikutele osutatavate teenustega, tuleb sotsiaalpartnerite ja kogu kodanikuühiskonnaga peetava sotsiaaldialogi taustal arvesse võtta nende väikeettevõtete iseärasusi, kes osutavad üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, sotsiaalteenuseid ja mittetulunduslikke teenuseid, mille eritunnuseid ja panust üldhuviteenustesse tuleb rohkem arvesse võtta⁽¹³⁾.

3.8 Olukord on eriti murettekitav maapiirkondades ja teistes ebasoodsate tingimustega piirkondades, kus sotsiaalse, meditsiinilise ja hariduslase infrastruktuuri puudumine põhjustab sageli kvalifitseeritud tööjõu väljarändamise, asjaolu, mis omakorda mõjutab negatiivselt ettevõtete asutamist, nende paiknemist ja

selliste piirkondade arengut. Seega tuleb tagada tasakaalustatum piirkondlik areng ja suurem territoriaalne ühtekuuluvus, eelkõige lastele ja väikelastele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste valdkonnas⁽¹⁴⁾.

3.9 Võõrtöötajate parema integratsiooni edendamiseks tuleb ette näha rahalisi ja organisatoorseid toetusmeetmeid, mis hõlmavad keelekursusi, nende töö maine parandamist, vastuvõtmist ja majutust ning hooldusalast koolitust, arvestades järgnevat naasmist päritoluriiki, et vältida ajude äravoolu tervishoiu valdkonnas⁽¹⁵⁾.

3.10 Kõnealusesse sektorisse investeerimise kulud on seega üsna suured ja jätkusuutlikkuse aspektist tihtipeale vastuolulised, kuna finantskriisi tõttu on ilmnenud vajadus parandada sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kulutõhusust, ning liikmesriigid on sunnitud leidma kõigile tervishoiuteenuste tagamise ja eelarvepiirangute järgimise vahel õige tasakaalu. Kuid saavutatud tulemustest kerkib selgelt esile asjaolu, et sellesse sektorisse tehtud investeeringud on väga produktiivsed ja tulusad: töötajate tervis on paranenud, nad on paremini integreeritud ja kvalifitseeritud, motiveeritumad ja püsivamad.

3.11 Lissaboni lepinguga tehti kõnealuses küsimuses lepingule lisatud üldhuviteenuste protokolliga olulisi uuendusi, kuna see hõlmab kõiki üldhuviteenuseid ning esimest korda esineb lepingus mõiste „majandushuvi mitte pakkuvad üldhuviteenused”, vastandudes mõistele „üldist majandushuvi pakkuvad teenused”⁽¹⁶⁾. Ei saa eitada, et üksikisikutele osutatavatel teenustel on nii majanduslik kui mittemajanduslik aspekt. Üldise majandushuvi aspekt on seotud nende tähtsusega kõigi tööstus-, tootmis- ja teenussektorite hea toimimise jaoks, samal ajal kui mittemajanduslik aspekt viitab nende tähtsusele kõikide üksikisikute integreerimise ja ühiskonna ühtekuuluvuse jaoks.

3.12 Komitee on seisukohal, et „Protokoll ei ole mitte lihtsalt lepinguid ja ühenduse ühiseid väärtusi selgitav avaldus üldhuviteenuste küsimuses. See on Euroopa Liidule ja liikmesriikidele suunatud kasutusjuhised. Protokollis asetatakse kasutaja, tema vajaduste rahuldamine, tema eelistused ja õigused kindlalt sätete keskmesse ning kinnitatakse üldhuviteenuste ühised põhimõtted: kõrge kvaliteet, ohutus ja vastuvõetav hind, võrdne kohtlemine ning üldise juurdepääsu edendamine”⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁰⁾ Komitee arvamused teemal „Naiste ja meeste palgaerinevused”, ELT C 211, 19.8.2008, lk 54; „Naiste ja meeste võrdõiguslikkus 2006-2010”, ELT C 318, 23.12.2006, lk 173; Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni (ETUC) harta soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise kohta ametiühingutes, mis võeti 23. mail 2007 vastu ETUCi kongressil Sevillas ja Euroopa Komisjoni käsiraamat soolise võrdõiguslikkuse süvalaienemise tööhõivepoliitikas, 2007.

⁽¹¹⁾ EPSU aruanne „Study on Pay in the Care Sector in Relation to Overall Pay Levels and the Gender Pay Gap in Different Countries in the European Union” (uurimus töötasu kohta tervishoiusektoris võrreldes üldise palgatasemega ning meeste ja naiste palgaerinevusega Euroopa Liidu riikides), J. Pillinger, 2/2010.

⁽¹²⁾ Andmebaas AMECO (*Annual Macroeconomic Database*)– *Employment in Europe – EU KLEMS Accounts (Capital (K), Labour (L), Energy (E), Material (M) and Service inputs (S))*. Quarterly review, Euroopa Komisjon.

⁽¹³⁾ Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni aruanne teemal „Preparation of Implementation of the Directive on Services in the Internal Market, 2010”.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 66 final.

⁽¹⁵⁾ Komitee arvamused teemal „Perepoliitika ja demograafilised muutused”, ELT C 218, 23.7.2011, lk 7; „Kõrgharidussüsteemide ajakohastamine”, ELT C 181, 21.6.2012, lk 143–149.

⁽¹⁶⁾ Komitee aramus teemal „Üldist majandushuvi pakkuvad teenused: kuidas peaksid jagunema pädevused ELi ja liikmesriikide vahel?”, ELT C 128, 18.5.2010, lk 65–68.

⁽¹⁷⁾ Vt joonealune märkus 16.

3.13 Seega tuleb kõnealusel sektoril eelkõige tagada tugev Euroopa mõõde koos ELi tasandil ühtlustatud raamistikuga, mida toetab struktuurimeetmete Euroopa strateegia. Samas kordab komitee järgmist: „riiklike, piirkondlike ja kohalike asutuste oluline roll ja laiaulatuslik suvaõigus osutada, tellida ja korraldada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid nii palju kui võimalik vastavalt kasutajate vajadustele” (18).

4. Uuenduslike ja arukate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste Euroopa strateegia suunas

4.1 Komitee arvates on esmatähtis käivitada selline Euroopa strateegia, et ennetada ja juhtida Euroopa ühiskonna ja selle majanduslik-sotsiaalse mudeli käimasolevaid muutusi, mis nõuavad strateegiliste prioriteetide määratlemist üksikisikutele osutatavate Euroopa sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste sektori jaoks, arvestades järgmisi aspekte:

- inimressursid ning nende koolitus ja teavitamine;
- asjakohane tehnoloogia;
- Euroopa integreeritud teenuste piirkond;
- paremad liikumise ja vahetuste tingimused;
- Euroopa kvaliteedipõhimõtete järgimine;
- diplomite täielik tunnustamine
- teadusuuringud teenuste tulemuslikkuse optimeerimiseks
- edulugude dokumenteerimine ja jagamine;
- poliitilised, struktuurilised ja infrastruktuuri alased toetusmeetmed.

4.2 Inimressursid on üksikisikutele osutatavate teenuste töötuse esimene alussamm, mille kohta annavad tunnistust strateegia „Euroopa 2020” raames kavandatud assigneeringud, mille eesmärk on hoida ELi kodanikud kauem aktiivsetena, ühiskonda kaasatuna ja tervena, asjaolu, millel on positiivne mõju tootlikkusele ja konkurentsivõimele. Kõnealusel sektoril on ära toodud esimeste hulgas Euroopa juhtivate turgude algatuses ning on juhtalगतuse „Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava” lahutamatu osa.

4.2.1 Arvestades kõnealuste teenuste asjakohasust, tuleks Euroopa strateegia meetmed inimressursside valdkonnas suunata järgmistele aspektidele:

- infosüsteemid vajalike ametiprofiilide ja töövõimaluste kindlakstegeviseks;

- meetmed rohkemate oskuste omandamiseks ja integreerimiseks;
- kvalifikatsioonide ja diplomite rahvusvaheline tunnustamine liikuvuse lihtsustamiseks;
- kutsenõustamise ja teabevahetuse tõhusad süsteemid, sealhulgas ja eelkõige keeleõppe eesmärgil;
- digitaaloskuste arendamine (digitaalne kirjaoskus ja koolitus);
- koolitus ja täiendõpe uue tehnoloogia ja uute ravimeetodite valdkonnas;
- mehhanismid kõnealusel sektoril töötajate alles hoidmiseks, atraktiivsed töötingimused ja karjäärivõimalused, parem sooline tasakaal;
- kõnealusel teenustesektori eri ametialade maine parandamine;
- reguleeriv kokkulepe kvaliteedipõhimõtete ja nende rakendamise kohta, ning selgelt määratletud kvalifikatsiooninõuded;
- tugiteenuste loomine, nt ajutised asendamised, koolitus ja nõustamine, et tagada sotsiaalmajanduse ja ravi kvaliteet ning parandada hooldusteenuse osutajate heaolu
- vabatahtlike väärtusliku ressursi kasutamine, kuna nad võivad anda olulise panuse abisaajate psühholoogilis-füüsilise heaolu seisukohast hädavajalike kvaliteetsete, emotsionaalsete ja omakasupüüdmata inimsuhete pakkumisel.

Selliste Euroopa tasandi meetmetega peaksid kaasnema teaduslikul ja rangel hindamisel põhinevad seiremeetmed.

4.3 Strateegia **teine samm** on teenuseosutajate ja -saajate toetuseks kõnealusel sektoril **asjakohase tehnoloogia kasutuselevõtt**. Üksikisikutele osutatavate sotsiaal- ja tervishoiuteenuste puhul rakendatavad struktuurilised, meetodilised ja tehnilised uuendused võivad käimasolevate muutuste ja kaasava majanduskasvu saavutamise taustal aidata vastata jätkusuutlikkuse väljakutsele.

4.3.1 Tuleb kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat, et toetada sõltumatust ja suuremat vastutustunnet, propageerida tervislikke eluviise ning kooskõlastada tervishoiu- ja sotsiaalteenuseid, eesmärgiga töötada välja üha integreeritumad teenused, mis asetavad üksikisiku kvaliteetsete teenuste kooskõlastatud järjepidevuse keskmesse.

(18) Vt joonealusel märkus 16.

4.3.2 E-tervis, digitaalne, infotehnoloogiline kirjaoskus ja e-meditsiin kujutavad endast ravi- ja taastusraviprotsesside uuendusprotsessi alussammast, kuna nad võimaldavad patsientidel oma haiguslugu endaga kõikjal kaasas kanda ning saada seega kõige asjakohasemalt kohandatud tervishoiuteenust (19).

4.3.3 Et olla tõhusad, peavad üksikisikutele osutatavate teenuste süsteemid põhinema arenenud tehnoloogiaplattformidel, et jagada pikaajalise hoolduse teenuste saajate ja pakkujate vahel kõige paremaid tavasid kui suuniseid, mille eesmärk on juhtida otsustustegevuse ja kvaliteedi järelevalve protsessi kohalikul tasandil, ning viimistleda hooldusteenuste kavandamist, et parandada kulude jaotamise süsteemi sotsiaal-, tervishoiu- ja parameedikute teenuste eest tasumisel (20).

4.3.4 Tuleb optimeerida sellest infotehnoloogiast saadavat kasu, mida rakendatakse üksikisikutele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste valdkonnas, tänu riigi ja ELi tasandi teadus- ja arendustegevusele, et väärtustada uusi ametiprofiile, mis on kujundatud vastavalt laste, puudega inimeste, eakate ning füüsilisi ja vaimseid haigusi põdevate isikute erivajadustele.

4.4 Kolmas samm: Euroopa integreeritud teenuste piirkonna loomist tuleb vaadelda suure tähelepanuga, eesmärgiga kaotada olemasolev ebavõrdsus ja tagada vastastikuse tunnustamise, halduskoostöö ja vajaduse korral ühtlustamisega tegelikus asutamiseõigus (järgides vastuvõtjariigi minimaalseid õigus- ja haldusnorme sotsiaalvaldkonnas) ja teenuste osutamise põhivabadus (eelkõige selles sektoris, mis on esmatähtis teenuste vaba liikumise tagamisel), et tagada kogu ELi territooriumil terve rida vastutustundega osutatud inimkeskseid teenuseid. Selle eesmärgi saavutamiseks peavad liikmesriigid ja Euroopa Liit ühist vastutust kandma.

4.4.1 Väljakutse muuta Euroopa majandus uuenduslikuks ja kaasaegseks majanduseks, mis põhineb neljanda vabaduse (teenuste vaba liikumine) täielikul rakendamisel, ning viienda vabaduse arendamisel, st teadmiste täielik ja vaba liikumine, võimaldaks Euroopal oma loomingulist potentsiaali täielikult ära kasutada. Kõnealus kontekstis tuleks sel eesmärgil loodud Euroopa hindamissüsteemi alusel lähemalt vaadelda uuenduste tulemusi tervishoiu- ja sotsiaalteenuste valdkonnas.

4.4.2 Vajalik on solidaarsusel põhinev Euroopa teenuste piirkond, mis tagaks juurdepääsu kvaliteetsetele põhiteenustele üksikisikutele osutatavate sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuste valdkonnas kogu Euroopa Liidu territooriumil, rakendades sealhulgas „Euroopa vabatahtlikku sotsiaalteenuste kvaliteediraamistikku eri liikmesriikides ja valdkondades” (21), ning kaasates kasutajad kvaliteedi määramise ja hindamise.

4.4.3 Integreeritud teenuste süsteem nõuab lisaks ühtlustatud kvaliteedi põhimõttele kvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist, teenuse kvaliteedi järelevalvet, sellise kodanikulähedase sotsiaaldialoogi algatamist igal tasandil, mis kaasab kõik sidusrühmad vastastikuse koostöö intensiivistamiseks.

4.5 Toetusmeetmed, struktuurid ja infrastruktuur moodustavad neljanda samba, millele peaks toetuma üksikisikutele osutatavate teenuste Euroopa strateegia.

4.5.1 Selles sambas on lisaks strateegias „Euroopa 2020” kavandatud meetmetele oluline käivitada ELi struktuuriprogrammid ja -meetmed, eelkõige seoses Euroopa Sotsiaalfondi, Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi, ning ELi programmidega „Kultuur” ja „Horisont 2014/2020”.

4.5.2 Samuti on ELi tasandil vajalikud meetmed sellise ühtlustatud ELi raamistiku määramiseks, mis lihtsustaksid ja innustaksid heade tulemuste saavutamist seoses selliste aspektidega nagu kutsekvalifikatsioonide ja teenuste kvaliteet, heade tavade dokumenteerimine ja jagamine, kvaliteedi järelevalve standardiseeritud süsteemid, klientide rahulolu ja raha eest saadav väärtus ehk „value for money” kõnealus sektoris, seda nii professionaalsuse suurendamise kui ka töötingimuste ning teenuseosutaja karjäärivõimaluste seisukohast, olgu tegemist selles sektoris tegutsevate riiklike, era- või sotsiaal-majanduslike ettevõtetega või siis teenusesaajate ja nende perekondadega, või ka sotsiaal-majandusega.

4.5.2.1 Sellega seoses on oluline vabatahtlik tegevus, mida tuleks toetada ja innustada, eelkõige selle kvaliteetse humaanse, sotsiaalse ja emotsionaalse panuse pärast. Erilist tähelepanu tuleks pöörata Euroopa Liidu meetmetele, millega toetatakse üksikisikutele osutatavaid teenuseid pakkuva vabatahtliku tegevuse parimate tavade jagamist.

4.5.3 Tuleb võtta arvesse investeerimiskohustuse asjakohasust ja eelkõige vajadust mitmekesistada rahastatavaid valdkondi (maksud, sotsiaalkindlustusmaksete mitmesugused vormid, kindlustused, põlvkondadevaheline solidaarsus, riigi- ja erasektori partnerlus), arvestades asjaolu, et tervishoiu- ja tugiteenustega seonduvad kulud ei ole pikas perspektiivis elanikkonna enamiku jaoks jätkusuutlikud.

4.5.4 ELi tasandil oleks asjakohane eraldada üks osa struktuurifondidest sotsiaalse infrastruktuuri ning tervishoiu- ja hooldusteenuste arendamiseks seal, kus need puuduvad, ning kõnealus valdkonna kohalikele tööhõivealgaustele, tagades eelkõige Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ja Leader algatuse kaudu eelarverea maapiirkondade ja teiste ebasoodsate tingimustega piirkondade rahastamiseks.

(19) E-tervise konverents 2012, Kopenhaagen.

(20) OCSE, „Help Wanted? Providing and Paying for Long-Term Care”, 2011.

(21) COM(2011) 900 final.

4.5.5 ELi tasandil tuleks läbi vaadata ka toetusmeetmed perepoliitikale ning paindlikumate töölepingute tagamiseks neile, kes osutavad perekonnas tugiteenuseid.

5. Lõppmärkused

5.1 Komitee on sügavalt veendunud, et „Nende teenustega luuakse nii oluline turvavõrgustik tervishoiu, laste ja eakate hoolduse, puudega inimeste abistamise ja sotsiaalkorterite valdkonnas ning edendatakse sotsiaalset ühtekuuluvust”⁽²²⁾.

5.2 Komitee rõhutab, et üksikisikule osutatavad tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalteenused pakuvad üldist huvi nii majanduslikust kui mittemajanduslikust seisukohast ning omavad olulist rolli Euroopa ühiskonna kvaliteedi ja toimimise jaoks, panustades sotsiaalkaitse ja sotsiaalsesse kaasamisse ning olulisel määral majanduse tootlikkusse ja konkurentsivõimesse, samal ajal kui nõudlus selliste teenuste järele suureneb ja nende finantseerimisvõimalused vähenevad majanduskriisi ning pikemas perspektiivis demograafilise suundumuse tagajärjel.

5.3 Komitee rõhutab veelkord neid Lissaboni lepingus sätestatud eesmärke hariduse, sotsiaalkaitse ja tervishoiu valdkonnas, mis peegeldavad kollektiivset sotsiaalset teadlikkust ja soovi

tagada kodanikele veelgi kõrgem elatustase, kooskõlas iga liikmesriigi majandusliku potentsiaaliga.

5.4 Seega leiab komitee, et praeguses olukorras nõuab selle sektori edasine arengu järgmist:

- tõelise Euroopa strateegia käivitamine uuenduslike ja arukate sotsiaal-, tervishoiu- ja nendega seotud haridusteenuste valdkonnas, väärtustades seejuures inimkapitali, võttes kasutusele asjakohase tehnoloogia teenusesaajate ja -osutajate toetamiseks, arendades Euroopa integreeritud teenuste piirkonda, rakendades poliitilisi toetusmeetmeid struktuuride ja infrastruktuuri jaoks ning toetudes sotsiaaldialoogile ja kodanikuühiskonnaga igal tasandil peetavale dialoogile;
- tõhusam finants- ja inimressursside ning olemasoleva infrastruktuuri kasutamine, tõhusam kvaliteedipõhimõtte rakendamine ja tulemuste väärtustamine, millega kaasnevad rohkemate oskuste omandamine ja integreerimise meetmed; konkurentsivõime suurendamine tänu kollektiivlepingutele; erasektori, sotsiaalmajanduse ja vabatahtliku sektori suurem kaasatus; sektorite partnerluse uued vormid; põhjalik kulude läbivaatamine ning teenuse tõhususe ja kulutõhususe ühis-hindamised.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ COM(2011) 900 final.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Partnerluse põhimõtte ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide rakendamisel – Euroopa partnerluse toimumisjuhise elemendid”

SWD(2012) 106 final (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 44/04)

Raportöör: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

24. mail 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Partnerluse põhimõtte ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide rakendamisel – Euroopa partnerluse toimumisjuhise elemendid”

SWD(2012) 106 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 21. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.- 13. detsembri 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 158, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on sügavalt veendunud, et tõeline partnerlus, mis kaasab organiseeritud kodanikuühiskonna⁽¹⁾ kõiki partnereid ja sidusrühmi ELi ühtekuuluvuspoliitika programmide ja projektide ettevalmistamisse, teostamisse ja järelehindamisse, aitab otseselt saavutada nende paremat kvaliteeti ja tõhusamat rakendamist. Partnerluse põhimõtte on väga hea näide sellest, kuidas kohaldada head valitsemistava teistes ELi poliitikavaldkondades ja selle kaudu tõhusalt ellu viia strateegiat „Euroopa 2020”.

1.2 Kuna komitee palus koostada toimumisjuhise, väljendab ta tugevat toetust Euroopa Komisjoni algatusele ja nõustub vägagi komisjoni esitatud ettepanekutega. Komitee hindab kõrgelt Euroopa Parlamendi ja Regioonide Komitee toetust toimumisjuhisele. Siiski tuleb komitee meelde, et partnerluses peaksid kõigile avaliku ja erasektori partneritele kehtima võrdsed tingimused.

1.3 Küll aga on komitee sügavalt pettunud, et nõukogu on komisjoni ettepanekust praegu kavandatud toimumisjuhise välja jätnud. Komitee kutsub Regioonide Komiteed üles toimumisjuhise ühiselt kaitsma.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee määratleb organiseeritud kodanikuühiskonda järgmiselt: organiseeritud kodanikuühiskond on osa kodanikuühiskonnast, mis väljendab end oma organisatsioonide kaudu, ja nende tegevus ise kujundabki ühiskonda. Teisisõnu hõlmab organiseeritud kodanikuühiskond kõiki eraalgatusel põhinevaid valitsusväliseid organisatsioone ning nende liikmeid, kes osalevad aktiivselt ühiskonnaelu kujundamisel enda mureküsimustest lähtudes ning enda eriteadmiste, oskuste ja tegevusvaldkonnale toetudes. See määratlus hõlmab väga palju erinevaid organisatsioone: tööandjate liidud, ametiühingud, teatud üldhuvide edendavad ühendused ja samuti valitsusvälised organisatsioonid.

1.4 Komitee suhtub väga tõsiselt organiseeritud kodanikuühiskonna järjest suuremasse muresse partnerluse põhimõtte rakendamise üle. Mõne liikmesriigi andmetel vaadatakse partnerluse põhimõttest järjest rohkem mööda ja kaasatakse organiseeritud kodanikuühiskonda üha vähem. Toimumisjuhise väljajätmine komisjoni ettepanekust tekitab samuti suurt muret. Just kriisi ajal on vaja sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide veelgi suuremat pühendumist.

1.5 Isegi kui tegemist on vaid komisjoni talituste töödokumendiga, esitatakse see väga sobival ajal, sest mitmes liikmesriigis ja piirkonnas on struktuurifondide kavandamine 2014.–2020. aastaks juba alanud. Komisjon peaks dokumenti aktiivselt levitama, et seda kasutaksid asjaomased partnerid. Komitee kutsub oma liikmeid üles kaasama oma organisatsiooni aktiivselt ELi ühtekuuluvuspoliitika projektidesse ja programmi- desse, toetudes toimumisjuhisele.

1.6 Komitee soovib tugevalt rõhutada, et tegevusprogrammid peaksid olema suunatud partnerlussõbralikele tegevustele ja meetmetele. Peamised suunised, mida järgida, peaksid olema võrdne kohtlemine ja mitmekesisus partnerluses, sihtotstarbeline partnerlus sihtotstarbelistele programmidele ning suutlikkuse suurendamine.

1.7 Komitee arvates peaks lisaks järelevalvekomisjonidele olema muid partnerlusvahendeid. Siinkohal tuleb komitee meelde Euroopa Parlamendi muudatusettepanekuid ühissätete määruse artikli 5 kohta. Selle kohaselt soovitakse, et ei viidataks partnerite koostööle, vaid partnerite kaasamisele.

1.8 Komitee soovib teha **partnerluskontrolli**, mida juhivad partnerid ise. Selline Euroopa järelevalvesüsteem võiks põhineda lihtsal kontrollnimekirjal ja vastastikusel hindamisel, mille paneb paika komisjon koos Euroopa sidusrühmade organisatsioonidega. Komitee soovib vägagi selles protsessis aktiivselt osaleda.

1.9 Partnerluse põhimõtte nõuetekohane rakendamine toimejuhis esitatud viisil peaks olema tingimus, enne kui komisjon eri liikmesriikidega partnerluslepingud allkirjastab. Seejuures võiks tegevusprogrammidele antavaid ressursse suurendada kui stiimulit selle tingimuse täitmiseks.

2. Kontekst: arenev partnerlus

2.1 Alates partnerluse põhimõtte algatamisest 1988. aastal on selle rakendamine toimunud tükati ja aeglaselt. Protsessi kaasati organiseeritud kodanikuühiskond, eelkõige sotsiaalpartnerid. Partnerluse põhimõtet võeti lihtsamini arvesse riikides, kus partnerlus ongi juba osa poliitilisest protsessist. Põhimõtet kinnistati, kui komisjon sai ühtekuuluvuspoliitika raames rohkem otsevastutust ja kui käivitati sellised ühenduse algatused nagu EQUAL ja LEADER.

2.2 Kuid paljudel juhtudel oli partnerlus ainult vormiline. Programmiperioodil 2006–2013 ei edendatud partnerlust aktiivselt, kuigi samas sidusrühmade partnerlus muudeti Lissaboni strateegia rakendamise nurgakiviks. ELi ühtekuuluvuspoliitika ees olid uued väljakutsed, kui 2004. aastal ühinesid ELiga 10 riiki ja seejärel 2007. aastal Bulgaaria ja Rumeenia.

2.3 Komisjon avastas puudujääke ja kodanikuühiskonna partnerid kritiseerisid tagasilööke. Kuna suhe liikmesriikide ja komisjoni vahel ELi ühtekuuluvuspoliitika haldamisel muutus, tuli tähelepanu alla heade tavade levitamine.

2.4 2009. aastal palus komisjon komiteel koostada ettevalmistava arvamuse selle kohta, kuidas edendada heade tavade põhjal partnerlust struktuurifondide raames. Komitee arvamust täiendas väljaanne „Tangot tantsitakse kahekesi”, kus tutvustati valitud häid tavasid liikmesriikidest. Komisjon võttis kuulda komitee ettepanekut luua heade tavade juhend.

2.5 Praegune olukord näitab, et partnerlus organiseeritud kodanikuühiskonnaga areneb enamikus liikmesriikides. Mõnel

juhul võib Poola olla eeskujuks heade tavade kujundamisel. Partnerluse elluviimine on kindlasti väljakutse kõige viimastele ELiga liitunud riikidele, nagu Bulgaariale, Rumeeniale ja varsti Horvaatialle. See kehtib ka mõne 2004. aastal ühinenud liikmesriigi puhul ja samuti liikmesriikide puhul, kes on juba mitu aastat ELis olnud, nagu Portugal ja Kreeka.

2.6 Tegelikult kasvab organiseeritud kodanikuühiskonnas mure partnerluse põhimõtte rakendamise suhtes. Ootusi ei täideta. Mõne liikmesriigi andmete kohaselt vaadatakse partnerluse põhimõttest järjest rohkem mööda, organiseeritud kodanikuühiskonda kaasatakse üha vähem ja nõukogu on toimejuhis hise kõrvale jätnud. Mõnes riigis on 2014.–2020. aastate programmide koostamine alanud, ilma et erasektori sidusrühmi oleks ka tegelikult osalema kutsutud. Sellist poliitilise tahte puudumist tuleb vähendada, et Euroopa partnerluse toimejuhist saaks asjakohaselt rakendada.

3. Komisjoni ettepanek

3.1 Vastavalt komisjoni ettepanekutele ühise strateegilise raamistiku fondide kohta ajavahemikuks 2014–2020 on liikmesriikidel ilmne kohustus korraldada partnerlus. Seda toetab Euroopa partnerluse toimejuhis, milles sätestatakse eesmärgid ja kriteeriumid partnerluse elluviimiseks ning mis hõlbustab teabe, kogemuste, tulemuste ja heade tavade levitamist liikmesriikides. Komisjon võtab Euroopa partnerluse toimejuhis vastu delegeeritud aktina kolm kuud pärast ühissätete määrust.

3.2 Komisjoni talituste töödokument on esimene samm partnerluse põhimõtte tõhusaks muutmiseks. Kuue peatüki raames esitatakse 18 üksikasjalist suunist. Need kuus peatükki on alljärgnevad.

— Keda valida partneriteks?

— Kuidas kaasata partnereid programmidokumentide ettevalmistamisse

— Kuidas kaasata partnereid rakendusetapis

— Kuidas kaasata partnereid hindamisse

— Abi partneritele

— Heade tavade jagamine

3.3 Tuleb märkida, et kavandatud Euroopa partnerluse toimumisjuhis on tõlgitud kõigisse ELi keeltesse, mis lihtsustab selle levitamist ja kasutamist.

4. Komitee varasem töö partnerluse teemal

4.1 Euroopa Komisjoni eripalvel käsitles komitee partnerluse põhimõtte teemat 2010. aastal (ECO/258, raportöör: Jan Olsson^(?)). Samuti on komitee põhjalikult kommenteerinud komisjoni partnerlusteemalisi ettepanekuid oma arvamuses üldsätete määruse kohta (ECO/314, raportöör: Ioannis Vardakastanis).

4.2 Komitee tegi ettepaneku, et **heade tavade juhend** põhineks teatud suunistel, millest peaaegu kõik on komisjoni talituste töödokumendis arvesse võetud:

— teabe-, konsulteerimis- ja osalemiskava partnerite kaasamiseks,

— asutuste aruandekohustus,

— partnerite valik ühiskonna väga erinevatest valdkondadest,

— tehniline abi partneritele,

— partnerlus projektide kriteeriumina,

— menetluste ja kontrollide **lihtsustamine**,

— **maksete** kiirendamine.

4.3 Komitee on sügavalt veendunud, et **partnerlus**, mis kaasab kõiki partnereid vastavalt ühissätete määruse artikli 5 lõikele 1 ELi ühtekuuluvuspoliitika raames elluviidavate projektide ettevalmistamisse, teostamisse ja järelhindamisse, aitab otseselt kaasa selle edule. Komitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepaneku artiklis 5 saavutatud edasiminekut, millega muudetakse partnerlussuhe kohustuslikuks. Komitee tuletab meelde, et osalemine peaks olema tõeline fondide rakendamise igas etapis,

^(?) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus töhuga partnerluse kohta ühtekuuluvuspoliitikas, ELT C 44, 11.2.2011, lk 1.

hõlmates ka kõnealuseid partnereid, andes neile õiguse hääletada järelevalvekomisjonides.

4.4 Komitee kutsub Regioonide Komiteed üles toimumisjuhist ühiselt kaitsma ning Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamenti astuma vastu sellele, et nõukogu on juhise kõrvale jätnud. Komitee väljendas seda seisukohta selgelt 6. novembril 2012 Nicosias toimunud mitteametlikul ministrite kohtumisel.

5. ELi institutsioonide esialgsed reaktsioonid

Nõukogu

5.1 Nõukogu lükkas tagasi komisjoni ettepaneku kehtestada toimumisjuhis, mis kindlasti nõrgendab partnerluse põhimõtte elluviimist praktikas.

Euroopa Parlament

5.2 Euroopa Parlament esitas põhjalikud muudatusettepanekud ühissätete määruse artikli 5 toimumisjuhendi kohta, tuginedes üheksale punktile. Komitee toetab seda lähenemisviisi. Parlamendi muudatusettepanek on esitatud allpool⁽³⁾. Samas on komitee mures, et Euroopa Parlament teeb vahet avalike ja erasektori partnerite vahel, mis võib viia partnerite ebavõrdse kohtlemiseni.

Regioonide Komitee

5.3 Regioonide Komitee toetab Euroopa partnerluse toimumisjuhist ning kutsub üles asjaomaseid kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi partnerlussuhteid looma. Regioonide Komitee rõhutab muu hulgas, et arvesse tuleks võtta liikmesriikide konkreetseid tingimusi, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse olulisust ning et partnerite valimise menetlus peaks toetama mitmekesisust, et kaasata ka tõrjutud rühmad. Regioonide Komitee tõstatab küsimuse partnerite õiguste ja kohustuste kohta, eristades seejuures samuti avaliku ja erasektori partnereid.

⁽³⁾ 3a. Euroopa Liidu toimumisjuhend peaks muu hulgas kirjeldama järgnevaid punkte:

- miinimumnõuded ja põhimõtted osapoolte läbipaistva valiku tagamiseks ning selgus nende rolli ja vastutuse osas;
- miinimumnõuded, soovitusel ja juhised asjakohaste osapoolte määratlemise kohta, hõlmates eri territoriaaltasandi ametivõime, sotsiaal- ja majanduspartnereid, kodanikuühiskonda, usukogukondi, teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioone ning võrdseid tingimusi, sotsiaalset kaasatust ja diskrimineerimise taunimist pooldavaid organeid ning kultuuri, hariduse ja noorsoopoliitika vallas tegutsevaid organisatsioone;
- pädevate riiklike, piirkondlike ja kohalike ametivõimude vaheline koostöö;
- juhtnõõrid partnerluse koostööprogrammiks muutmiseks, sealhulgas mitmest fondist rahastatud programmide, ühendatud tegevuskavade ja integreeritud territoriaalsete investeeringute eripärad;
- miinimumnõuded osapoolte tähendusrikkaks osalemiseks koostöölepingute ja -programmide ettevalmistamisel;
- koostöö töhuga korraldamise menetluste miinimumnõuded;
- juhised osapoolte kaasamiseks järelevalvekomiteedesse, projektide valimisse, jälgimisse ja hindamisse;
- miinimumnõuded osapooltele juhiste jagamiseks ja nendevahelise suutlikkuse suurendamiseks;
- liikmesriikidevahelise heade tavade vahetamise raamistiku kirjeldus.

6. Organiseeritud kodanikuühiskonna reaktsioon

6.1 Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna arvates oli partnerluse puudumine üks peamine põhjus, miks aastatel 2007–2013 struktuurifondide mõju mitmes liikmesriigis vähenes.

6.2 Tuleks kinnitada selgemalt, et ametivõimude kõrval esindab ka organiseeritud kodanikuühiskond üldist huvi.

6.3 Tõkete tõttu, mida loovad kaasrahastamise kord, halduskoormus, riiklike rakenduskavade ebakohased eesmärgid ja vähene kaasamine fondide järelevalvesse, jäetakse organiseeritud kodanikuühiskond sageli tõelisest ja tegelikust partnerlusest välja.

6.4 Organiseeritud kodanikuühiskond tunnustab Euroopa Komisjoni jõupingutusi menetluste lihtsustamiseks, ent peab neid veel ebapiisavaks, et kogu erasektor saaks rahalisi vahendeid õigel ajal ja lihtsal viisil vastu võtta. Ikka on liiga palju keerukust ja halduskoormust, mistõttu tuleb bürokraatiat vähendada. Arvesse tuleb võtta järgmisi aspekte:

— dokumentide standardimine (õigeaegsus, lihtne kättesaadavus, lihtne arusaadavus),

— muudatuste vältimine rakendusperioodil,

— paindlikud kaasrahastamismäärad,

— makseviivitusaeegade lühendamine.

6.5 Organiseeritud kodanikuühiskond toonitab suutlikkuse suurendamise olulisust partnerite jaoks ning kutsub üles lisama suutlikkuse suurendamise mõiste. Suutlikkuse suurendamist tuleks käsitada partnerite osaluse parandamisena struktuurifondide ettevalmistamise, ellurakendamise ja järelevalve kõikides etappides.

6.6 Komitee rõhutab vajadust luua ulatuslik partnerlus, mis peaks esindama suurt hulka erinevaid huve. Samuti tuleks luua selged viisid kõnealuste erinevate partnerite kohustuste ja funktsioonide kindlaks määramiseks.

7. Üldised märkused

7.1 Partnerluse põhimõtte tõhus täitmine on pidev protsess. Komisjoni ettepanek on esimene samm partnerluse põhimõtte

ametlikul tunnustamisel ja õiguslikul sätestamisel ELi tasandil. Komiteel on heameel märkida, et nii Euroopa Parlament kui ka Regionide Komitee toetavad tõhusa partnerluse põhimõtet. Partnerluse põhimõtte on tõepoolest väga hea näide sellest, kuidas kohaldada head valitsemistava teistes ELi poliitikavaldkondades ja selle kaudu tõhusalt ellu viia strateegiat „Euroopa 2020”.

7.2 Komitee on sügavalt mures nõukogu katsete pärast partnerluse põhimõtet piirata. Nimelt soovib nõukogu pöörduda tagasi praegu kehtivate, palju rangemate eeskirjade juurde (programmiperiood 2006–2013). Komitee kutsub seega komisjoni ja Euroopa Parlamenti nimetatud arengule vastu astuma.

8. Konkreetsed märkused

8.1 Kuna mitmes liikmesriigis on struktuurifondide kavandamine 2014.–2020. aastaks juba alanud, on nii riigiasutuste kui ka kodanikuühiskonna jaoks oluline võtta vaadeldavat komisjoni talituste töödokumenti arvesse. Komitee peab kiiduväärsaks toimumisjuhise tõlkimist kõigisse ELi keeltesse. Komisjon peaks oma ettepanekuid liikmesriikides aktiivselt levitama, tehes selleks koostööd riigiasutuste ja kodanikuühendustega.

8.2 Komitee arvates ei ole komisjoni ettepanekutes pööratud vajalikul määral tähelepanu järelevalvele. Komisjon koos Euroopa sidusrühmade organisatsioonidega peaks rajama Euroopa järelevalvesüsteemi, mis põhineb lihtsal kontrollnimekirjal ja vastastikusel hindamisel. Komitee soovib vägagi selles protsessis osaleda.

8.3 Kontrollnimekiri peaks põhinema miinimumnõuetel ennekõike partnerite valimise, eri etappides osalemise ja suutlikkuse suurendamise kohta. Samuti tuleks hinnata huvide konfliktide lahendamise viise. Miinimumnõuded võiksid tugineda SWOT-analüüsile (tugevused, nõrkused, võimalused, ohud), mis annab võimaluse süsteemi parandada.

8.4 Erasektori sidusrühmad/partnerid kui süsteemiosalised võiksid kasutada eespool esitatud kontrollnimekirja **partnerite kontrollimiseks**. Komitee pakub välja järgmise kolmeastmelise hindamisraamistiku: mitterahuldav/rahuldav/suurepärase. Kontrollimine suurendaks partnerite kaasamist hindamisprotsessi, mida komisjoni talituste töödokumendis soovitakse.

8.5 Komitee tuletab meelde, et ühissätete määruse artikli 5 muutmise suhtes Euroopa Parlamendi tehtud ettepanekus võiks partnerite koostöö asemel viidata partnerite kaasamisele.

8.6 Komitee kordab oma varasemat ettepanekut, et kogemusi tutvustada ja häid tavasid levitada soovivad piirkonnad loovsid partnerlust edendavate juhtpiirkondade võrgustiku.

8.7 Komitee avaldatud trükises „Tangot tantsitakse kahekesi” esitatud hea tava näited leidsid väga head vastuvõttu ning ülimalt kasulik oleks neid läbi proovida ka muudes riikides (isegi kui partnerlus tuleb kohandada kohapealsete oludega). Komitee teeb ettepaneku avaldada trükisest uuendatud versioon, mis sisaldaks ka näiteid halbadest tavadest saadud õppetundide kohta.

8.8 Komitee rõhutab, et partnerid tuleb kaasata juba alates kõige varasematest etappidest tööprogrammi koostamiseks peetavasse dialoogi (teavitamis-/konsulteerimis-/kaasamiskava), aga ka komitee esitatud ja komisjoni toetuse saanud täpsesse tegevuskavasse. Ka partnerluslepingus tuleks nimetatud protsess täpselt ära määratleda. Partnerluse põhimõtte nõuetekohane täitmine kooskõlas Euroopa kliimamuutuste programmiga peaks olema komisjoni ja eri liikmesriikide vahel partnerluslepingute sõlmimise eeltingimus. Komitee teeb ettepaneku eraldada rakendusavade jaoks ette nähtud eelarvest vahendeid partnerite suutlikkuse tõstmiseks, et nad oleksid võimelised nimetatud põhimõtet täitma.

8.9 Partnerite valimine peaks toimuma põhimõttel „mitmekesisus partnerluses”. Lisaks majandus- ja sotsiaalpartneritele ja kodanikuühiskonna pädevatele organitele tuleks kaasata muid osalejaid ühiskonna uuenduslikest, kiirelt arenevatest või kõrvalajäänud sektoritest, et anda ka nendele kaasaraäkimisvõimalus ja juurdepääs partnerlusele. Selliste sektorite puhul on kasulik kasutada koordineerimisplatvorme. Partnerlusse tuleb majanduspartneritena kaasata ka kõige väiksemad ettevõtted (mikroettevõtted, mis võivad pakkuda palju töövõimalusi) ja sotsiaalmajanduse sektor (sotsiaalse ettevõtluse algatuse järelevalve raames).

8.10 Sihipärasemale ja tõhusamale partnerlusele aitavad kaasa programmide suhtes välja pakutud temaatilised eesmärgid ning muud vahendid programmide otstarbe määratlemiseks (geograafia-, ühiskonnarühmade, sektorite- jne põhised).

8.11 Järelevalvekomisjonide töö on sageli väga formaalne ning ei vasta tõelise partnerluse suhtes väljendatud ootustele. Partnerlusprotsessi tõhustamiseks peaksid neid abistama nõuandvad organid, töörühmad ja muud partnerlusrühmad.

8.12 Selleks, et kõikide liikmesriikide kõik partnerid annaksid parima võimaliku panuse protsessis, tuleks tõsta nende suutlikkust – see on võimalik tehnilise toe, aga ka liikmesriikide omavahendite eraldamise näol.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni elluviimine ja järelevalve ELi institutsioonide poolt ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 44/05)

Raportöör: **Ioannis VARDAKASTANIS**

26. aprillil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni elluviimine ja järelevalve ELi institutsioonide poolt ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 23. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 144, erapooletuks jäi 2. Vastuhääli ei olnud.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee nõuab tungival, et nõukogu jätkaks läbirääkimisi ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokollide sõlmimise üle, tagamaks, et puuetega eurooplased saaksid täielikult kasutada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevaid õigusi.

1.2 Komitee kutsub Euroopa Ülemkogu eesistujat, Euroopa Komisjoni presidenti ja Euroopa Parlamendi presidenti üles korraldama 2013. aasta detsembris teise kõrgetasemelise kohtumise teemal „Puuetega inimeste olukorrast liidus”, mille kaasestujaks oleks Euroopa puuetega inimeste foorum, eesmärgiga vaadata läbi ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine.

1.3 Komitee rõhutab asjaolu, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon sisaldab kohustusi, mis eeldavad ELi ja liikmesriikide tasandil seadusandlikke ja poliitilisi muudatusi, ning et rahalist olukorda ei tohi kasutada vabandusena puuetega isikute õigustega tegelemise edasilükkamiseks.

1.4 Komitee kutsub komisjoni üles vaatama puuetega inimeste strateegia – mis oleks osa tulevases ELi üldstrateegiast – rakendamise põhjalikult ja laiapõhjaliselt läbi. See hõlmaks kehtivate õigusaktide, poliitika ja programmide läbivaatamist ja uute ettepanekute väljatöötamist.

1.5 Seega kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles töötama oma peasekretariaadis välja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni mõju hindamise vahendi.

1.6 Komitee tervitab, et nõukogu on loonud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise edendamise, kaitsmise ja jälgimise sõltumatu raamistiku, ja kutsub üles võtma vastu eriotstarbelise eelarve, mis võimaldaks raamistiku osalejatel täita oma ülesandeid kontaktpunktist täiesti sõltumatult.

1.7 Komitee ootab, et Euroopa Komisjon konsulteeriks temaga Euroopa ligipäasetavuse akti põhjaliku seadusandliku ettepaneku üle, mille reguleerimisala oleks võimalikult lai, hõlmates avaliku ja erasektori teenusepakkujatele ja tootjatele suunatud nõuet tagada puuetega isikutele täielik ligipääs mitmesugustele teenustele, samuti selget ja mahukat ligipäasetavuse mõistet.

1.8 Komitee tervitab avalike veebilehtede ja inimestele põhi-teenuseid osutavate veebilehtede ligipäasetavust käsitlevate õigusaktide lisamist digitaalsesse tegevuskavasse ning ootab, et 2012. aastal esitataks tugevaid õigusakti ettepanekuid.

1.9 Komitee kutsub nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles tugevdama või säilitama puuetega isikuid soosivaid sätteid struktuurifondide määrustes, Euroopa Ühendamise Rahastu⁽¹⁾ ja üleeuroopalise transpordivõrgu määrustes ja programmis „Horisont 2020”⁽²⁾, õiguste ja kodakondsuse programmis ning arengukoostöö ja humanitaarabi valdkonna programmides, lisades neisse meetmed, mis rahastamise ja suutlikkuse arendamise kaudu tagavad puuetega inimeste osalemise.

⁽¹⁾ COM(2011) 665 final.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

1.10 Komitee kutsub Euroopa välisteenistust, Euroopa Komisjoni ja nõukogu üles tagama ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni süvalaiendamise välissuhetes ja rahvusvahelises koostöös, samuti rahvusvahelistes kaubanduslepingutes, tagades muu hulgas ka puuetega isikute õigusi puudutavate ELi ja liikmesriikide seisukohtade kooskõlastamise mitmesugustes ÜRO asutustes.

1.11 Komitee nõuab tungivalt, et Euroopa institutsioonid võtaksid asjakohaseid meetmeid ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks asutusesiseselt, vaadates üle oma tava seoses tööhõive, tööttingimuste, värbamise, koolituse, ruumide ligipääsetavuse, töökeskkonna ja kommunikatsioonimeetoditega, ja ELi rahastatud ametite nõuded.

1.12 Komitee märgib José Manuel Barroso 2011. aasta detsembris antud lubadust arutada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamist volinike kolleegiumi ja peadirektorite kohtumisel ja kutsub üles lisama selle küsimuse igal aastal päevakorda.

1.13 Komitee tervitab ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise eest vastutavate valitsuste loodud kontaktpunktide, kooskõlastusmehhanismide, ELi ja liikmesriikide sõltumatute mehhanismide ning kodanikuühiskonnaga tööfoorumid korraldamist ja teatab oma huvist selle tulevastel kohtumistel osaleda.

1.14 Komitee ootab võimalust aidata 2013. aastal ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele esitatava ELi aruande koostamisele kaasa omapoolse arvamusega.

1.15 Komitee usub, et ta peaks võtma sobivaid meetmeid ÜRO puuetega inimeste konventsiooni rakendamiseks komitees ja täitmaks selles sätestatud kohustusi, soodustades puuetega inimeste komitees töötamist, tagades mittediskrimineeriva värbamisprotsessi, parandades ligipääsu hoonetele, veebilehtedele, IKT-vahenditele ja dokumentidele, pakkudes töötajatele, liikmetele ja ekspertidele mõistlikke ümberkorraldusi, korraldades oma töötajatele koolitust, sh ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni käsitleva brošüüri koostamise kaudu, ja süvalaiendades oma tegevuses puuete teemat.

1.16 Komitee rõhutab vajadust ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni süstemaatilise järelevalve ja rakendamise järele ELi institutsioonides ning võtab seetõttu endale kohustus moodustada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni järelevalve ja rakendamise juhtkomitee, kes kutsuks ELi institutsioone üles oma tööst aru andma ja koguks puuetega isikute esindusorganisatsioonide kaudu puuetega isikute ning kodanikuühiskonna esindajate arvamusi, selleks et töötada välja sõltumatu seisukoht ÜRO konventsiooni rakendamise edenemise kohta.

1.17 Komitee teeb ettepaneku korraldada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise teemal riikide majandus- ja sotsiaalkomiteede, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja riiklike inimõiguste institutsioonidega kohtumine.

1.18 Komitee kutsub sotsiaalpartnereid üles kokkulepitud suuniste alusel süvalaiendada kollektiivlääbirääkimiste teel ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamist.

2. Sissejuhatus

2.1 Puuetega inimeste mõiste hõlmab isikuid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline puue, mis võib koos mitmesuguste takistustega tõkestada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel.

2.2 Euroopas on umbes 80 miljonit puuetega isikut ja Eurostati andmetel on nad puueteta isikutega võrreldes kaks kuni kolm korda suurema tõenäosusega töötud; ainult 20 %-l raske puudega inimestest on töökoht, samas kui puueteta inimestest töötab 68 %. Puuetega inimesed saavutavad kolmanda tasandi hariduse puueteta inimestega võrreldes rohkem kui 50 % võrra väiksema tõenäosusega. Tõist tulu saab vaid 38 % 16–34 aastastest puuetega inimestest kogu Euroopas, samas puueteta inimestest saab tõist tulu 64 %.

2.3 Komitee tuletab meelde oma arvamusi teemal: „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020“: uued sammud tõketeta Euroopa suunas”⁽³⁾ ja „Puudega noorte tööhõive, kaasamine ja osalemine ühiskonnaelus”⁽⁴⁾.

⁽³⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 81–86.

⁽⁴⁾ ELT C 181, 21.6.2012, lk 2–6.

2.4 Komitee tunnistab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon ja selle fakultatiivprotokoll võeti vastu 13. detsembril 2006. aastal ÜRO peakorteris New Yorgis, avati allkirjastamiseks 30. märtsil 2007 ja jõustus 3. mail 2008.

2.5 Komitee rõhutab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonil on olnud ulatuslik rahvusvaheline toetus ja seni on selle allkirjastanud 154 ja ratifitseerinud 126 osalist. Fakultatiivprotokollil on seni allkirjastanud 90 ja ratifitseerinud 76 osalist. Kõik 27 ELi liikmesriiki on konventsiooni allkirjastanud ja 24 on selle juba ratifitseerinud.

2.6 Komitee rõhutab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon on terviklik inimõiguste dokument, mis hõlmab kodaniku-, poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi. Konventsioonis kinnitatakse veel kord, et kõigil puuetega isikutel peavad olema täielikud inimõigused ja põhivabadused.

2.7 Komitee rõhutab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis on hõlmatud kõik puuetega inimesed ja selles tunnistatakse selgesõnaliselt, et mitmekordse diskrimineerimisega, mis põhineb puudel ja muudel teguritel nagu rahvus, sugu või majanduslik seisukord, saab võidelda üksnes multidistsiplinaarse lähenemisviisi abil, milles võetakse arvesse selle keeruka diskrimineerimisvormi erinevaid lähtealuseid;

2.8 Komitee rõhutab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon sisaldab sätteid, mille teemaks on muuhulgas võrdsus ja mittediskrimineerimine, ligipääsetavus, liikumisvabaduse ja kodakondsus, õigusemõistmise kättesaadavus, kaitse vägivalda eest, iseseisev elu ja kogukonda kaasamine, õigus perekonnaelule, personaalsed liikumisvõimalused, haridus, tööhõive, tervishoid, sotsiaalkaitse, rahvusvaheline koostöö, kodanikuaitse, samuti puuetega isikute osalemine otsustusprotsessides oma esindusorganisatsioonide kaudu ja puuetega naiste ja laste teema süvalaiendamine.

2.9 Komitee rõhutab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon tutvustab uut moodi maailmavaadet, käsitledes puuetega isikuid mitte kui heategevuse ja ravi „objekte”, vaid pigem kui „subjekte”, kellel on õigused ja kes suudavad neid

nõuda ja otsustada vabalt ja informeeritult oma elu üle. Hääle tagasiandmine, valikuvõimaluste tugevdamine ja eluvõimaluste laiendamine on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni kesksed teemad.

2.10 Komitee tervitab asjaolu, et konventsioonis selgitatakse ja täpsustatakse, kuidas kohaldada puuetega isikutele kõiki inimõigusi, vaatamata sellele, kui palju toetust need isikud vajavad, ja esitatakse valdkonnad, kus on vaja teha muutusi puuetega isikute õiguste tõhusaks teostamiseks ja kaitseks.

2.11 Komitee tunnistab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon on esimene rahvusvaheline inimõiguste leping, mis on avatud ratifitseerimiseks piirkondliku integratsiooni organisatsioonidele, nagu Euroopa Liit, ja osutab nõukogu 26. novembri 2009. aasta otsusele⁽⁵⁾, mille kohaselt Euroopa Ühendus ühines ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga ja milles ÜRO konventsiooni rakendamist puudutavate küsimustega seotud kontaktpunktiks määratakse komisjon.

2.12 Komitee rõhutab, et otsus sisaldab loetelu valdkondadest, milles liidul on ainu- või jagatud pädevus; loetelu ei ole lõplik ja tõenäoliselt pikeneb aja jooksul. Valdkonnad, milles ühendusel on ainupädevus, on muuhulgas riigiabi ning ühisturu ja ühise tollitariifistiku vastavuse küsimus. Jagatud pädevusega valdkonnad on muu hulgas puude alusel diskrimineerimisega võitlemise meetmed, kaupade, inimeste, teenuste ja kapitali vaba liikumine, põllumajandus, raudtee-, maantee-, mere- ja lennustransport, maksustamine, siseturg, mees- ja naistöötajate võrdse väärtusega töö võrdne tasustamine, üleeuroopaline transpordivõrk ning statistika.

2.13 Komitee tuletab meelde nõukogu, liikmesriikide ja komisjoni vahelist käitumisjuhendit⁽⁶⁾, milles sätestatakse nõukogu, liikmesriikide ja komisjoni vaheline sisekord seoses konventsiooni rakendamise eri aspektidega ja esindamisega konventsiooniga loodud asutustes, ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele esitatava ELi aruande koostamise menetlus ja menetlus järelevalveraamistiku loomiseks ühe või mitme sõltumatu kodanikuihiskonna osalusega mehhanismi jaoks.

⁽⁵⁾ 2010/48/EÜ.

⁽⁶⁾ 16243/10, 29. november 2010.

3. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon: milline on ELi esmakordse inimõiguste lepinguga ühinemise mõju

3.1 Komitee tervitab asjaolu, et ühinedes 23. detsembril 2010. aastal ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga, sai Euroopa Liidust esmakordselt liidu ajaloos rahvusvahelise inimõiguste konventsiooni osaline, ja tunnustab ELi ja selle liikmesriikide, samuti Euroopa puuetega inimeste foorumi kaudu Euroopa puuetega inimeste liikumise juhtrolli konventsiooni koostamisel ja leiab, et ELil lasub eriline vastutus konventsiooni rakendamise ja selle jälgimise meetmete tugevdamisel ja ülejäänud maailmale eeskju andmisel.

3.2 Komitee nõuab tungivalt, et nõukogu taasalustaks läbi-rääkimisi ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokollide sõlmimise üle, mis võimaldaks üksikisikutel või rühmadel esitada ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele kaebusi pärast seda, kui ELis on kõik õiguskaitsevahendid ammendatud, nagu pakkus välja Euroopa Komisjon 2008. aastal, ennetades seega lünki ja kõrvaldades olemasolevad lüngad puuetega isikute kaitses seal, kus toimuvad õiguste rikkumised ELi pädevusvaldkondades.

3.3 Komitee kutsub komisjoni üles kaaluma muude inimõiguste lepingute, näiteks lapse õiguste konventsiooni ja naiste diskrimineerimise likvideerimise konventsiooni, sealhulgas ka nende fakultatiivprotokollide, ratifitseerimist. Komitee kutsub ELi üles osalema praegu ÜRO avatud töörühmas toimuvatel kõnelustel, millel arutatakse uue teemakohase ÜRO inimõiguste lepingu sõlmimist eakate isikute õiguste kohta, ja tagama, et selle töö on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga täielikult kooskõlas.

3.4 Komitee tunnistab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni osalisena peab Euroopa Liit oma pädevuse ulatuses järgima kõiki ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatud kohustusi, sealhulgas kohustust ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele perioodiliselt aru anda.

3.5 Komitee rõhutab, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 10 ja 19 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 21 ja 26 viidatakse selgelt puuetega isikute õiguste kaitsesele (7).

(7) SEC(2011) 567 final

3.6 Komitee kutsub Euroopa institutsioone üles kehtestama õigusakte, poliitikat ja programme ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni täielikuks rakendamiseks liidus ainu- ja jagatud pädevusse kuuluvates küsimustes ja vaatama läbi olemasolevad õigusaktid ja poliitika, selleks et tagada Euroopa Liidus kõigi puuetega isikute täielik kaitse.

3.7 Komitee kutsub Euroopa Ülemkogu eesistujat, Euroopa Komisjoni presidenti ja Euroopa Parlamendi presidenti üles korraldama 2013. aasta detsembris koostöös Euroopa puuetega inimeste foorumiga teine kõrgetasemeline kohtumine teemal „Puuetega inimeste olukorrast liidus“, mille tähelepanu keskpunktis oleks ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine (8).

3.8 Komitee tervitab seda, et Euroopa Parlament korraldas 2012. aasta detsembris koos Euroopa puuetega inimeste foorumiga puuetega isikute Euroopa Parlamendi, arvestades selle panust ELi aruandesse ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele.

3.9 Komitee nõuab tungivalt, et Euroopa institutsioonid võtaksid asjakohaseid meetmeid ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks institutsioonides. Selle kohaselt on vaja:

- soodustada puuetega isikute ELi institutsioonides töötamist ning töötada välja töö- ja pereelu sobitamist võimaldav poliitika;
- vaadata läbi institutsioonisisised regulatsioonid, menetlused ja töömeetodid, pidades silmas puuetega inimestele võrdsete võimaluste tagamist;
- tagada mõistlike ümberkorralduste tegemisega, et värbamisprotsessis on puuetega inimestel võimalus konkureerida võrdsel alusel puueteta kandidaatidega;
- tagada vajaduse korral sobivad tingimused (sealhulgas individuaalne abi, viipekeelest tõlkimine, sobiv transport jne) igapäevases töös kõigile puuetega töötajatele;

(8) Kõrgetasemelise kohtumise teemal „Puuetega inimeste olukorrast liidus“ kutsus 6. detsembril 2011 kokku Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso ja sellel osalesid Euroopa Ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy, Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek ja Euroopa puuetega inimeste foorumi president Yannis Vardakastanis.

- tagada kutse- ja täiendõppe kättesaadavus;
- parandada hoonete, veebilehtede, IKT-vahendite ja dokumentide ligipääsetavust;
- tagada, et kõik ELi ametid ja ELi rahastatud asutused, sh Euroopa koolid, konventsiooni järgivad;
- tagada puuetega isikute organisatsioonide osalemine õigusaktide ja poliitika väljatöötamisel, sh piisava rahastamise kaudu.
- lisama ligipääsetavust käsitlevad sätted Euroopa Ühendamise Rahastu ja üleeuroopalise transpordivõrgu määrustesse ⁽¹¹⁾;
- kasutajate osalemise ja teadusuuringute tulemuste ligipääsetavuse edendamise kaudu kindlustama, et programmiga „Horisont 2020” ⁽¹²⁾ tagatakse ELi rahastatavates teadusuuringutes puuetega isikute kaasamine, samuti looma uusi ja innovaatilisi ideid selle kohta, kuidas puuetega inimeste õiguste konventsiooni ELi õiguses ja poliitikas, sh tööhõives rakendada;
- lisama puuetega inimestega seotud sätted oma arengu- ja humanitaarabi programmidesse.

4. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine ELi ja liikmeriikide poolt

4.1 Komitee tervitas oma 21. septembri 2011. aasta arvamuses Euroopa puuetega inimeste strateegiat aastateks 2010–2020 kui keskset poliitilist vahendit ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks Euroopa Liidus, kutsudes samas Euroopa Komisjoni üles tagama, et olemasolevates ja tulevastes alama astme õigusaktides järgitaks ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ning sätestataks puuetega isikute osalemine ja kaasamine ⁽⁹⁾.

4.2 Komitee kutsub üles vaatama puuetega inimeste strateegia rakendamise põhjalikult ja laiapõhjaliselt läbi, sh seadma uusi sihte ja eesmärke.

4.3 Komitee kutsub nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles süvalaiendada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamist ELi mitmeaastases finantsraamistikus, tagades, et ligipääsmatutele projektidele või infrastruktuurile ei kulutata ühtegi eurosent.

4.4 Komitee kutsub nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles tegema järgmist:

- tugevdama või säilitama ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisele suunatud soosivaid sätteid struktuurifondide määrustes, eriti seoses eeltingimuste ⁽¹⁰⁾, partnerluspõhimõtete ja horisontaalsete põhimõtetega;

4.5 Komitee kutsub komisjoni üle looma mehhanismi, millega premeeritaks eeskujulikke tulemusi puuetega inimeste õiguste konventsiooni järgimisel seoses ELi rahastatavates projektides ligipääsetavate lahenduste arendamise ja puuetega isikute kaasamisega.

4.6 Komitee tuletab meelde strateegias „Euroopa 2020” sisalduvaid puuetega seotud sätteid, eriti seoses sotsiaalset kaasatust käsitleva kolmanda sambaga, samuti digitaalset tegevuskava, ja nõuab ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise süvalaiendamist kõigis juhtalgatustes.

4.7 Komitee väljendab muret paljudes ELi liikmesriikides rakendatud kokkuhoiumeetmete kahjuliku mõju pärast puuetega isikutele ja nende perekondadele. Kõnealused meetmed suurendavad sotsiaalset tõrjutust, diskrimineerimist, ebavõrdsust ja tööpuudust. Komitee rõhutab, et kriisi ei saa tuua ettekäändeks ÜRO puuetega inimeste konventsiooni rakendamise edasilükkamiseks.

4.8 Komitee kutsub Euroopa Ülemkogu üles võtma vastu tõelise majanduskasvu strateegia, milles oleks ette nähtud meetmed ebasoodsas olukorras olevate rühmade, näiteks puuetega isikute kaitseks, sh meetmed, mis stimuleeriksid tööhõivevõimalusi ja tugevdaksid teenuseid, millega toetatakse puuetega isikute iseseisvat elu ja kogukonda kaasatust, võttes samuti arvesse vanemas eas puude saanud inimeste olukorda, samuti ligipääsetava infrastruktuuri arendamist.

⁽⁹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 81-86.

⁽¹⁰⁾ ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, ligipääsetavust ja iseseisvat elu puudutavad eeltingimused juba lisati komisjoni ettepanekusse.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 665 final

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm

4.9 Komitee kutsub liikmesriike üles võtma meetmeid tagamaks, et puuetega inimestel oleks ligipääs tööturule ettevõtetele pakutavate maksustiimulite, ettevõtlust soodustavate meetmete, töösuhete alustamise ja lõpetamise võimaluste ning võrdse ligipääsu kaudu sotsiaalkaitsele ja töötajate õigustele.

4.10 Komitee ootab, et Euroopa Komisjon konsulteeriks temaga Euroopa ligipääsetavuse akti põhjaliku seadusandliku ettepaneku üle, mille reguleerimisala oleks võimalikult lai, hõlmates avaliku ja erasektori teenusepakkujatele ja tootjatele suunatud nõuet tagada täielik ligipääsetavus, samuti selget ja mahukat ligipääsetavuse mõistet, mis hõlmaks nii virtuaalseid kui ka reaalseid keskkondi ja võimaldaks abitehnoloogiate koostalitlusvõimet ja ühilduvust ning oleks seotud Euroopa standarditega.

4.11 Komitee kutsub nõukogu üles jätkama tööd ettepanekuga võtta vastu direktiiv isikute võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta sõltumata soost, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest ja viima kõnealune ettepanek kooskõlla ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga, lisades sellesse puude ja seotuse tõttu diskrimineerimise mõisted, keelates diskrimineerimise seoses finants- ja kindlustusteenuste kättesaadavusega, käsitledes hariduse kättesaadavust ja eristades selgelt üksikisiku ligipääsu tagamiseks võetavate mõistlike ümberkorralduste kontseptsiooni ligipääsetavuse seisukohast, mis hõlmab ettevaatavat ja rühmapõhist kohustust.

4.12 Komitee rõhutab, et puuetega isikute vajadusi tuleks süvalaiendada kõigis ELi tasandi programmides, strateegiates ja poliitikameetmetes, mis on suunatud naistele, lastele, diskrimineeritud rühmadele, nagu rahvus- või usuvähemustele, geidele ja lesbidele ning eakatele inimestele.

4.13 Komitee rõhutab vajadust tagada maksimaalne ühilduvus ELi siseste õigusaktide ja poliitikameetmetega, laiendades ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni oma välissuhete ning arengu- ja humanitaarabi valdkonda, sealhulgas ka ajutiste suuniste kaudu.

4.14 Komitee nõuab eriti tungivalt, et Euroopa Liit kooskõlastaks puuetega isikute õigusi mõjutavates ÜRO aruteludes oma seisukohta liikmesriikide omaga, tagades näiteks, et ELi seisukoht aastatuhande arengueesmärkide järgse raamistiku

suhtes hõlmaks puuetega isikute inimõigusi ning et iga nelja aasta tagant toimuva põhjaliku poliitika läbivaatamise käigus nimetataks puuetega isikuid.

4.15 Komitee kutsub ELi üles kandma oma pühendumust ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile edasi muudele käimasolevatele mitmepoolsetele foorumitele, näiteks läbirääkimistele, mis praegu toimuvad Ülemaailmses Intellektuaalomandi Organisatsioonis autoriõiguse reformi ja liberaliseerimise üle.

4.16 Komitee kiidab tööd, mida on seni tehtud uue transatlantilise tegevuskava raames USA ja ELi vahel peetud poliitilistel kõnelustel puuetega inimesi puudutava reformi teemal ning arvestades eesootavat ratifitseerimist USA-s kutsub üles kaaluma Atlandi-ülese puuetega inimesi puudutava poliitilise dialoogi edasist tugevdamist, et anda jätkuvalt oma panus ülemaailmse reformiprotsessi edasiviimisse.

4.17 Komitee soovib tungivalt komisjonil tagada, et kõigis peadirekoraatides tehtaks asjaomastele teenistustele ülesandeks süvalaiendada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamist poliitikameetmete ja õigusaktide ettevalmistamisel.

4.18 Komitee kutsub komisjoni peasekretariaati üles töötama välja kõigi uute õigusakti ettepanekute mõju hindamise vahend seoses puuetega inimeste õigustega ja lisama uute töötajate koolitusse ja ümberõppesse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist tulenevaid õigusi käsitlev moodul.

4.19 Komitee rõhutab, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni preambuli punkti o ja artikli 4 lõike 3 järgi tuleb puuetega isikud kaasata kõigisse neid puudutavatesse poliitilistesse ja otsustusprotsessidesse, poliitikameetmetesse ja programmidesse ning kutsub ELi institutsioone ja riikide valitsusi üles kehtestama sellekohaseid menetlusi.

5. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni järelevalve ELis

5.1 Komitee märgib, et ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 33 lõikes 2 kohustatakse osalisriike määrama või looma oma riigis raamistiku, mis sisaldaks ühte või mitut sõltumatut mehhanismi konventsiooni rakendamise edendamiseks, kaitsmiseks ja järelevalveks.

5.2 Komitee kutsub nõukogu üles otsusega ametlikult sellist raamistikku määrama.

5.3 Komitee juhib tähelepanu, et sellise mehhanismi määramisel või loomisel peavad osalisriigid arvestama inimõiguste kaitse ja edendamise tegelevate riiklike institutsioonide staatust ja toimimist puudutatvat Pariisi põhimõtet.

5.4 Komitee nõuab eriti raamistiku sõltumatust ELis määratud kontaktpunktist ja kooskõlastusmehhanismist, kõigi raamistikus osalejate volituste määramist, samuti eelarvet, mis võimaldaks neil oma ülesandeid täita.

5.5 Komitee rõhutab vajadust luua selged eeskirjad, mille alusel raamistikus osalejad saaksid oma vastavates rollides pidada struktureeritud konsultatsioone, eriti seoses õigusaktide ettevalmistamisega.

5.6 Komitee tunnistab, et vastavalt ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 33 lõikele 3 peab kodanikuühiskond, eriti puuetega inimesed ja nende esindusorganisatsioonid, olema kaasatud järelevalveprotsessi ja selles täiel määral osalema, see hõlmab ka nõukogu poolt konventsiooni rakendamiseks määratud kontaktpunkti ja kooskõlastusmehhanismi.

5.7 Komitee usub, et Euroopa puuetega inimeste foorum kui 80 miljonit Euroopa puuetega kodanikku esindav katusorganisatsioon peaks olema Euroopa tasandil kaasatud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise järelevalvesse ja kõigisse puuetega isikute elu puudutatavatesse ELi tasandi poliitika- ja otsustusprotsessidesse.

5.8 Komitee usub kindlalt, et partnerlus on jätkusuutliku, majandusliku ja sotsiaalse arengu vahend ja see peab põhinema kodanikuühiskonna tegeliku pikaajalise osalemise väljavaatel, hõlmates ka kõigi partnerite pideva suutlikkuse arendamist, samuti nägema ette piisavad vahendid osalemiseks ⁽¹³⁾.

5.9 Komitee nõuab, et Euroopa Liit lisaks tulevasse õiguste ja kodakondsuse rahastamisprogrammi ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise toetamise rahastamise, mis peaks hõlmama ka suutlikkuse arendamist ja puuetega isikute esindusorganisatsioonide piisavat rahastamist.

5.10 Komitee tunnistab, kui väga on vaja luua puuetega inimeste õiguste konventsioonile vastav ELi tasandi raamistik, nii et kolmandad riigid, eriti piirkondlikesse organisatsioonidesse kuuluvad kolmandad riigid saaksid ELi raamistikust eeskujut võtta.

5.11 Komitee rõhutab, et Euroopa Liit peab 2013. aasta alguses esitama oma esimese korralise aruande ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele ja ootab, et komisjon konsulteeriks ELi aruande ettevalmistamise käigus komiteega ja väga paljude sidusrühmadega, sh kodanikuühiskonna ja eriti puuetega inimeste liikumise esindajatega.

5.12 Komitee tervitab kõiki meetmeid, mida komisjon ja Eurostat on pakkunud puudeid puudutavate andmete ja üksik-asjaliku statistika ja näitajate kogumise parandamiseks ja suurendamiseks, pidades silmas tulemuslikuma poliitika väljatöötamist ja selle rakendamise paremat jälgimist. Komitee ootab 2011. aasta tööjõu uuringusse lisatud puuetega seotud *ad hoc* mooduli andmete avaldamist ja kutsub komisjoni, Eurostati, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit ja liikmesriike üles lisama puuetega seotud küsimused süstemaatiliselt kõigisse peamistesse küsitlustesse ning töötama välja konkreetseid uuringuid ja näitajaid, millega mõõta vastasmõju puuetega inimeste ja igapäevases elus nende poolt kohatud takistuste vahel, ja nende takistuste kõrvaldamiseks välja töötatud poliitikameetmete mõju.

5.13 Komitee nõuab tungivalt, et Euroopa Liit ja liikmesriigid töötaksid puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatud õiguste ja kohustuste kohta välja teavituskampaaniaid, suunates need kõigi tasandite avaliku sektori asutustele, erasektori äriühingutele, meediale, ülikoolidele ja uurimiskeskustele, koolidele, sotsiaal- ja tervishoiuteenustele.

5.14 Komitee kutsub liikmesriike üles tagama puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine eri otsustamistasanditel, süvalaiendades selle sätteid õigusaktides, poliitikas ja haldusotsustes ja töötades välja puuetega inimeste õiguste konventsioonile vastavad puuetega seotud tegevuskavad.

5.15 Komitee kutsub üles ametiühingute, tööandjate organisatsioonide, sotsiaalse majanduse organisatsioonide ja puuetega isikute organisatsioonide vahelisele partnerlusele, selleks et edendada töö kättesaadavust puuetega isikutele, vastavalt ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile.

⁽¹³⁾ ELT C 44, 2011.02.11, lk 1.

6. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise komitees

6.1 Komitee on seisukohal, et tuleks võtta asjakohaseid meetmeid ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks komitees ja sellest tulenevate kohustuste täitmiseks. Eelkõige tuleb:

- soodustada puuetega inimeste komitees töötamist, sh praktikaprogrammi väljatöötamise kaudu ning julgustada puuetega riiklikke eksperte kandideerima;
- tagada puuetega kandidaatidele mittediskrimineeriv värbamisprotsess;
- teha puuetega isikutele kättesaadavaks värbamisteenused ning kutse- ja täiendõpe;
- parandada hoonete, veebilehtede, IKT-vahendite ja dokumentide ligipääsetavust;
- pakkuda mõistlikke ümberkorraldusi, sh töötajate, liikmete ja ekspertide isiklik abistamine;
- korraldada oma töötajatele koolitus puuete ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni tutvustamiseks, sh koostada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise süvalaiendamist käsitlev brošüür ja videoklipp;
- osaleda ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise institutsioonidevahelises töörühmas;
- süvalaiendada puuete teemat oma tegevuses.

6.2 Komitee rõhutab, et puuetega isikute õigused peaks olema läbiv teema, mida käsitletakse kõigis puuetega isikute elu mõjutavates komitee arvamustes.

6.3 Komitee rõhutab, et konventsioonis sätestatud õigused tuleb kõigi seksioonide töös süvalaiendada, sest nad on seotud sotsiaalse, kultuurilise ja majandustegevuse kõigi valdkondadega.

6.4 Komitee rõhutab vajadust luua ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamise ja selle jälgimise juhtkomitee, kes kutsuks ELi institutsioone üles oma tööst aru andma ja koguks kodanikuühiskonna ja eriti Euroopa puuetega inimeste foorumi kui puuetega isikute esindusorganisatsiooni arvamusi, et kasutada neid puuetega inimeste õiguste komiteele esitatava ELi aruande ettevalmistamisel ja esitamisel. Nende eri poolte kaasamise kaudu annaks juhtkomitee sõltumatu arvamuse ÜRO konventsiooni rakendamise edenemise kohta

6.5 Komitee tuletab meelde oma rolli ELi demokraatliku õiguspärasuse tugevdamisel, rõhutades osalusdemokraatia, samuti kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli.

6.6 Komitee kutsub üles looma organi, mis ergutaks ja kooskõlastaks ELi institutsioonide ja asutuste ning kodanikuühiskonna dialoogi seoses ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ELi tasandil rakendamisega.

6.7 Komitee soovib kaastöona lisada oma arvamuse aruandele, mille EL esitab ÜRO puuetega inimeste õiguste komiteele.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa vaimse tervise aasta – parem töö ja parem elukvaliteet” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 44/06)

Raportöör: **Bernd SCHLÜTER**

12. juulil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„Euroopa vaimse tervise aasta – parem töö ja parem elukvaliteet”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 23. novembril 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 74, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Vaimne tervis on kõigi ELis elavate inimeste **elukvaliteedi** ja heaolu **oluline osa**. Maailma Terviseorganisatsiooni määratluse kohaselt on vaimne tervis „heaoluseisund, milles inimene realiseerib oma võimeid, tuleb toime igapäevase elu pingetega, suudab töötada tulemusrikkalt ja viljakalt ning on võimeline andma oma panuse ühiskonna heaks”⁽¹⁾. Seda ei ole võimalik piisavalt kajastada majandusnäitajatega, nagu SKP. Praegune kriis on põhjustanud mitmele miljonile inimesele eksistentsiaalset hirmu, identiteedikriisi ja töötust ning suurendanud suitsiidiohtu. Vaimse ja psüühilise stabiilsuse tagamine on seetõttu väga paljude inimeste eluõnne jaoks palju olulisem kui abstraktsed finantsküsimused. Üksikisiku tasandil on psüühiline tervis iga inimese intellektuaalsete ja emotsionaalsete võimete teostamise eeldus. Ühiskonna tasandil on psüühiline tervis sotsiaalse ühtekuuluvuse ja parema sotsiaalse heaolu ning samuti majandusliku heaolu tagamise vahend.

1.2 Algatuse eesmärk on **vaimse tervise tugevdamine** ja üldsuse teadlikkuse suurendamine laiemas tähenduses. Krooniliste ja ägedate vaimuhaiguste või -puute kõrval hõlmab see ka piiravaid vaevusi, mida ei liigitata haiguste alla ja millel võivad olla ka füüsilised põhjused või tagajärjed. Vaimse tervise temaatika koosneb paljudest erinevatest tahkudest, mida kujundavad meditsiinilised ja sotsiaalpoliitilised aspektid, aga ka elutingimused, nagu näiteks töökeskkond, noorus, vanadus ja vaesus.

1.3 Häiretel võivad olla **erinevad põhjused ja tagajärjed**, nt traumad, negatiivsed lapsepõlvkogemused, uimastite tarbimine, ülekoormus, töötus, eluaseme puudumine, tõrjutus – ka koos geneetiliste eelsoodumustega. Sellest tulenevalt on mitmekesised

ka lahendusviisid ja vastavad poliitikavaldkonnad. Nimetatud põhjuseid on sageli võimalik mõjutada ja seetõttu tuleks neid kaasava poliitika ja majanduse raames asjakohaselt arvesse võtta. Siinkohal saavad võtmerolli täita sotsiaalmajandus, kodanikuühiskond ja uued sotsiaalse ettevõtluse lähenemisviisid. Psüühiliste haiguste ennetus, varajane diagnoosimine ja ravi peavad olema korraldatud mitmemõõtmeliselt (psühhoteraapilised, meditsiinilised ja sotsiaalmajanduslikud lähenemisviisid). Psüühilisi häireid ja haigusi tuleb tervishoiuvaldkonna elukutsete, kasvatajate, õpetajate ja juhtivtöötajate üldkoolituses rohkem käsitleda. Riiklikult toetatav töötajate tervise edendamine ja moodne ettevõtluskultuur võib häirete all kannatavaid inimesi toetada ja piirata tööga seotud probleemide tekkimist,

1.4 Keskne roll on kodanike, vabatahtlike, perekondlike ja kutsealaste **võrgustike** tugevdamisel ja **asjaomaste inimeste** ja nende ühenduste **kaasamisel**. Ennetus ja teadlikkuse suurendamine on kogu ühiskonna ülesanne. Elukohalähedase ambulatoorse abi ja toetatud elukorralduse kaudu on sageli võimalik vältida vabaduse piiramist ja statsionaarset ravi. Siinkohal on eriti olulised Euroopa soovitused ja head tavad, mis on seotud statsionaarse psühhiaatria ja ravimite tarvitamise asjakohase vähendamisega, et aidata kaasa sotsiaalruumilise abi ja muude alternatiivsete toetusvormide väljatöötamisele. Samuti võiks sel viisil majanduse ja teaduse jaoks saadud vahendid suunata rohkem vaimse tervise säilitamisele. Ka majanduslikult nõrgemates liikmesriikides on võimalikud ümberstruktureerimised ja prioriteetide uuesti seadmine.

1.5 Kogu Euroopa Liidus tuleks suurendada **laia üldsuse teadlikkust** sellest temaatikast, näiteks ka lasteaedades ja koolides, ettevõtetes, arstide hulgas ja hooldusasutustes. Häbimärgistamise vastased kampaaniad ja meedia mittediskrimineeriv keelekasutus võivad vähendada vaimuhaiguse all kannatavate inimeste diskrimineerimist. Täheldatav on ka tervisliku

⁽¹⁾ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs220/en/> (4.10.2012 seisuga).

seisundi märkimisväärne mõju rahvamajandusele. Tõsiste isiklike tagajärgede kõrval on see pigem teisejärguline ⁽²⁾. Rõhkem tuleb küsida, millised sotsiaalsed, poliitilised ja majanduslikud huvid ja struktuurid aitavad probleemi määratleda ning kuidas saaks kaasatust aktiivselt edendada **isikukesksete hoolekandestruktuuride** tõhusa edasiarendamise ning perekonna kui inimese elu esimese õppimiskoha toetamise kaudu. Rõhkem tähelepanu ja toetust peab osaks saama meditsiini, professionaalse ja vabatahtliku abi ning terviseprobleeme ennetavate ärimudelite olulistele edusammudele.

2. Taust

2.1 Euroopas enim levinud haigused on ärevushäired, depressioon ja sõltuvushaigused. 2010. aasta uuringute põhjal kannatab psüühiliste haiguste all 38 % eurooplastest ⁽³⁾. 2005. aastal oli see näitaja juba 27 % ⁽⁴⁾. Igal aastal sureb 58 000 inimest suitsiidi tagajärjel. 2020. aastaks on depressioon tööstusriikides sageduselt teine haigus ⁽⁵⁾. Näiteks kasvas aastatel 2006–2009 Saksamaa ühe suure haigekassa ⁽⁶⁾ kindlustatute töölt eemalviibimine psüühiliste haiguste tõttu töötajate hulgas 38 % ja töötute hulgas 44 %. Sel perioodil välja kirjutatud närvisüsteemi raviks ette nähtud ravimite hulk kasvas 33 %, nende hulka kuuluvad näiteks depressiooniravimid ⁽⁷⁾. Ka Ühendkuningriigis toob 44 % tööandjaid välja psüühilise tervise probleemide kasvu ja stressist tingitud haiguspäevade kasvu 40 % võrra ⁽⁸⁾.

2.2 Seni ei ole vaimne tervis ja heaolu olnud Euroopa aasta keskmises. Ent vaimse tervise probleeme ja psühhosotsiaalseid puudeid ümbritsevad eelarvamused ning häbimärgistamine, näiteks ühiskonnas ja töökohal, on praegugi veel aktuaalsed teemad. Ka **strateegias „Euroopa 2020“** nõutakse kaasava ja püsiva majanduskasvu saavutamiseks selle rühma tugevamat sotsiaalset kaasamist ja vastavalt kujundatud ELi terviseprogramme. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon, millele ka EL on alla kirjutanud, on kõige esimene rahvusvaheline inimõiguste vahend, mis pakub selge õiguste kogumi psühhosotsiaalsete puuetega inimeste jaoks. Konventsioonis sätestatud õigusi tuleb austada ja neid rakendada kõigi asjakohaste ELi poliitikameetmete ja tegevuste kaudu. Vaimse tervise ja heaolu

⁽²⁾ COM(2005) 484 final.

⁽³⁾ „The size and burden of mental disorders and other disorders of the brain in Europe 2010“, H.U. Wittchen et al., European Neuropsychopharmacology (2011) 21, lk 655 – 679.

⁽⁴⁾ <http://www.psychiatrie-psychotherapie.de/archives/14> (15.8.2012 seisuga).

⁽⁵⁾ Vt joonealune märkus 1.

⁽⁶⁾ Tervisearuanne 2010, Techniker Krankenkasse, Saksamaa.

⁽⁷⁾ Vt joonealune märkus 6.

⁽⁸⁾ Catherine Kilfedder, British Telecom, arutelu EMSKs, 30.10.2012.

Euroopa aasta annaks võimaluse neile nõuetele kohast tähelepanu pöörata

2.3 Alates 1990ndate aastate keskpaigast on vaimne tervis olnud **Euroopa tervishoiupoliitika** valdkonna mõningate eriprojektide teema ning sellele on seal omistatud keskne väärtus ⁽⁹⁾. 2005. aastal käivitas komisjon konsultatsiooni vaimse tervise rohelise raamatu põhjal ⁽¹⁰⁾.

2.4 **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kinnitab oma arvamust** ⁽¹¹⁾ rohelise raamatu kohta ja rõhutab vaimse tervise kui tervise mõiste ühe põhilise osa ühiskondlikku ja isiklikku tähtsust. Euroopa Liidu jaoks, mis käsitleb end väärtustel põhineva ühendusena, on vaimne tervis sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kõigi inimeste osaluse tähtis lähtepunkt. Seda nõutakse ka ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis, mille eesmärk on tulenevalt oma inimõiguste alasest sisust saavutada puuetega inimeste osalemine ja luua neist tervik pilt.

2.5 **Komisjon** tegeleb kõnealuse teemaga ka seoses majanduse, tööhõive- ja tervishoiupoliitikaga (*public health*). Seejuures kuulub tervise kõrgetasemelise kaitse tagamine ELi valdkonna ülesannete hulka (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 168). Euroopa vaimse tervise aastaga täidaks EL lisaks Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 6 sätestatud ülesande võtta Euroopa tasandil meetmeid liikmesriikide meetmete toetamiseks, koordineerimiseks või täiendamiseks inimeste tervise kaitse ja parandamise valdkonnas.

2.6 **ELi vaimse tervise strateegiaga** toetati muu hulgas 2008. aastal vastu võetud vaimse tervise ja heaolu Euroopa paktil ⁽¹²⁾. Nõukogu 2011. aasta juuni järeldused põhinevad samuti sellel Euroopa paktil ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ „Action for Mental Health. Activities co-funded from European Community Public Health Programmes 1997–2004“.

⁽¹⁰⁾ Vt joonealune märkus 1.

⁽¹¹⁾ COM(2005)484 final.

⁽¹²⁾ Vaimse tervise ja heaolu Euroopa pakt, Brüssel, 12.–13. juuni 2008.

⁽¹³⁾ Nõukogu 309. istung, tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu, 6.6.2011.

2.7 ELi strateegia raames korraldatud teemakonverentsid ei olnud piisavalt sobivad selleks, et suurendada **laiema üldsuse** teadlikkust ja tuua teemad ELi kodanike igapäevaellu. See tuleks saavutada asjaomase Euroopa aastaga. Sel juhul käsitleksid teemat kõigi tasandite avaliku sektori asutused, samuti kodanikuühiskonna osalised, kellel on mitmekordne roll ekspertide, teabe levitajate ja sotsiaalsete ettevõtetenä. Euroopa vaimse tervise aastat tuleb kujundada eelkõige kooskõlas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga. Psüühilise haiguse või puudega inimestel on õigus olla kõikjal seaduse ees isikutena võrdselt tunnustatud ja neil on õigus- ja teovõime kõigis eluvaldkondades (vt puuetega inimeste õiguste konventsioon, artikkel 12).

2.8 Paljud psüühiliste häiretega inimesed ei saa professionaalses ja eetilises mõttes vajalikku **ravi, rehabilitatsiooni ega abi sotsiaalseks osalemiseks**, kuigi meditsiin ja sotsiaalteenused on selles valdkonnas palju edasi arenenud. Vaimne tervis ei ole sageli tervishoiupoliitika prioriteet. Abistruktuuride väljatöötamise asemel vähendatakse eriti just **rahaliselt rasketes eelarveolukordades ja kriiside ajal** sageli hädavajalikke teenuseid ja ravivõimalusi või tõstetakse nende hinda. Samas oleksid just majanduskriisi ajal vajalikud investeeringud osalemisse, haridusse ja sotsiaalmajandusse. Just kriisi ajal ei tohi riik hoolekandesektorist tagasi tõmbuda.

Ootejärjekorrad ja pikad vahemaad mõjuvad ebasoodsalt eeskätt akuutsete probleemide korral. Elukohalähedaste ambulatoorsete teenuste, kohtumispaiakade, nõuandlate ja meditsiiniliste ravivõimaluste kasuks tuleks vähendada statsionaarset abi ja vabaduse piiramist minimaalse vajaliku tasemeni. **Asjaomaste inimeste sõltumatust** tuleb tugevdada seadusjärgsete õiguste ja kontseptsioonidega, mis ei asenda nende enda otsuseid, vaid toetavad neid otsuste langetamisel, ka abivajaduse ja ravi osas, et ei osutuks vajalikuks nende õigusliku teovõime piiramine. Haigus- ja elamisvormide puhul peab kontseptsiooni kuuluma osalemine ühiskonnas, mõttekas tegevus ja päevakava. Psühhootropsete ravimite mõju osalemissuutlikkusele ja haigestumusele tuleb tundlikumalt arvesse võtta. Abi kättesaadavust ei tohi piirata abistruktuuride killustatus ega bürookraatlik ja aeganõudev taotlemise kord. Sekkumine kriisi korral ja suitsidiinnetus vajavad kergesti kättesaadavaid ja professionaalseid teenuseid.

Riigis tuntud hädaabinumbrid ja teised sobivad sekkumisvahendid tuleb üleeuroopaliselt kasutusele võtta.

2.9 Samas tuleb alati tähelepanu pöörata **sotsiaalmajanduslike elutingimuste**, töötuse ja haiguskoormuse vastastikusele mõjuvõimendamisele. Lisaks on inimesi, kes vajavad vahendeid ja toetust, et elada hästi psüühilise haigusega. See tähendab, et Euroopa aasta probleemiasetuse puhul peaks arvesse võtma kroonilise psüühilise haigusega ja vaimse puudega inimeste osalemissuutlikkuse edendamist ja õigusliku seisundi tugevdamist.

2.10 Vaimsete häiretega inimestele osutatava abi puhul tuleb arvesse võtta nende **maailmavaatelist**, usulist, hingehoidu puudutavaid ja spirituaalseid vajadusi ja olemust.

2.11 Sotsiaalsed tegurid on vaimse tervise säilitamisel olulised. Sealjuures on keskne roll heal töö, mis on mõtestatud ja identiteeti kujundav ülesanne. Igapäevaseid elu- ja töötõingimusi ei määra osaliselt enam usaldusväärsed kultuuritraditsioonid, kohalikud ja demokraatlikud otsused, vaid tsentraliseeritud majanduslikud suunad ja struktuurid. Majandus- ja struktuuripoliitika tuleb seetõttu tähelepanu pöörata ka inimeste vaimsele tervisele ning elamisväärsuse ja kaasavate elurajoonide ja töötõingimuste eesmärkidele.

2.12 Moodne inimene on paljusid valikuid pakkuva, meedia- ja tarbimisühiskonna uute võimaluste tõttu ohustatud ka **uutest stressiteguritest**. Seejuures ei ole näiteks haridussüsteemidel sageli võimalik pakkuda väga vajalikku kõrgetasemelist eetilist, kognitiivset ja sotsiaalset haridust. Selline haridus võiks aga soodustada vajalikku iseseisvust ja vaimset tasakaalu. Sotsiaalsete suhete lagunemine sageneb ja selle tagajärjel kaob väline toetus, nagu sõbrad, perekond ja kolleegid. Töö- ja seega ka elukoha sage vahetamine, töötus ning kohustuste vähenemine isiklikes suhetes ei aita kaasa sotsiaalsete võrgustike loomisele vahetus elukeskkonnas. Seda olulisem on asjaomaste inimeste ja nende ühenduste kohustuslik osalemine abi- ja võrgustikustruktuuride kujundamises.

2.13 Kui **isikliku vastutuse ja sotsiaalse kindlustatuse tasakaal** on häiritud, kasvab vaimuhaiguste oht. See puudutab näiteks nn töötamise ergutamise stimuleid, millel ei ole mõju töökohtade või ettevõtlusega alustajate struktuursete võimaluste puudumise tõttu. Ka eluaseme puudumine ja vaimsed häired on sageli omavahel tihedalt seotud, nii et abi tuleb osutada mõlemast probleemist lähtuvalt. Ebakindlates töötajate lapsevanemad ja nende lapsed on ohustatud mitmekordsest koormast ebakindluse, vaesuse, kasvatuslike nõudmiste, ajapuuduse ja perekondliku stressi näol. Abi peab olema vastavalt mitmekülgne ja hõlmama ka nt riiklikult toetatavaid kasvatusabi ja perepuhkuste pakkumisi. Suured riigivõlad ja majanduslikud raskused ning sotsiaalse kindlustatuse vähenemine ja kõrge töötuse määr suurendavad oluliselt depressiooni ning ärevus- ja sundseisundite riski. 2011. aasta esimesel poolel tõusis üheteistkümnemes liikmesriigis suitsiidimäär üle 10 %. Sobivad investeeringud sotsiaalkindlustusse ja sotsiaalteenustesse aitaksid seda määra tunduvalt vähendada (¹⁴).

3. Vaimne tervis eri eluvaldkondades

3.1 Tööelu

3.1.1 Töösuhete katkemine, sagedased ümberstruktureerimised, igakülgne kättesaadavus, suur ajasurve, ülekoormus, **kasvavad nõudmised paindlikkusele ja liikuvusele** mõjuvad sageli psüühilisele tervisele (¹⁵). Madalmaade „Disability Statistics” näitab, et 2010. aastal olid vaimse tervise probleemid peamine pikaajaliste haiguste (ca 55 päeva) põhjus. Ühendkuningriigi tervise- ja ohutusameti (*Health and Safety Executive*, HSE) (¹⁶) hinnangul on tööga seotud stressi tõttu läinud kaduma ca 9,8 miljonit tööpäeva (2009–2010) ning keskmiselt jäetakse iga tööga seotud stressi all kannatav inimene haiguslehele 22,6 päevaks. 2010–2011 läks kaduma 10,8 miljonit tööpäeva (¹⁷). Kui tööeluga ei ole enam võimalik ühitada perekonnaelu, lähedaste eest hoolitsemist ning kultuuri, sporti ja vaimseid tegevusi, tekivad täiendavad ohud vaimsele tervisele. Mõned riigid on kehtestanud pereliikmete hooldamise ajad ja õiguse palgata puhkusele. Sageli peavad ettevõtted tegelema ka probleemidega, mis ei ole tekkinud seoses töökohaga. Riiklikult tuleks rohkem toetada eeskujulikke ettevõtlusmudeleid, mis edendavad tervise hoidmist, kaasamist, osalise tööaja lahendusi, abi töökohal ning juhtkonna ja töötajate täiendõpet. Innovaatiline ettevõtluskultuur võib suurendada ka töö ja toodete kvaliteeti. Stressiohu proaktiivne juhtimine, mis tugineb stressiteguri uurimisele, kõrvaldamisele ja vähendamisele, peaks olema järjepideva ennetusstrateegia osa, kohaldades aluslepingu sätteid, töötajate töötervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise raamdirektiivi 89/391/EMÜ ning 2004. aastal

(¹⁴) Pressiteade „Inimeste vaimse tervise eest tuleb majanduskriisil hoolitseda”, Euroopa Parlamendi pressiteenistus, 25. juuni 2012.

(¹⁵) Terviseraport 2011, ettevõtete haigekassad (Betriebskrankenkassen - BKK), Saksamaa.

(¹⁶) Health and Safety Executive, <http://www.hse.gov.uk/>

(¹⁷) Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuur, Bilbao (Hispaania).

Euroopa sotsiaalpartnerite vahel tööstressi kohta sõlmitud raamlepingu sätteid.

Tööalane ja eksistentsiaalne ebakindlus ning liigsed struktuursete piirangud tööturul põhjustavad lisaohu. Konkurentsil selles osas, kellel on suurem tööpanus ja kes nõustub kehvemate töötajatega, peavad olema selged piirid. Sageli omistatakse tööturul kaotajatele isiklik süü ka siis, kui neil seda ei ole. Tööandjate nõue töötaja mõistliku ja vajaliku paindlikkuse järele vastandub võrdselt töötaja nõudele paindlikkuse järele perekonna, hoolduse ja isiklike probleemide kasuks (tööandja toetus ja inimese seadmine keskpunkti). Vaimuhaiguse all kannatavatel inimestel on **suurem risk kaotada töö** või jääda oma haiguse tõttu töövõimetuks. Seejuures on määrav roll ka ühiskondlikel eelarvamustel. Seetõttu läheb kaduma tööhõude, üldiseid ressursse ja lisaväärtust.

3.1.1.1 Näiteks ei ole mõnes liikmesriigis puuetega inimeste kasuks praegu kehtivad kvoodisüsteemid kaugeltki piisavad vahendid. Pigem oleks vaja ennetavat kutsealast kaasamispoliitikat paljude seni tõrjutud inimeste huvides ja kogu ühiskonna heaks.

3.1.2 Võrdsel alusel moodustatud ja riiklikult toetatavad nõustamis- ja vahendusorganid võivad aidata kaasa asjaomase teema suhtes avatuma lähenemisviisi kujunemisele. Vaja oleks ettevõttesisesid või väliseid organeid, kes esindaksid puuetega või psüühiliste häiretega inimesi töökeskkonnas. Nõuetekohane vallandamiskaitse, töötuskindlustussüsteemid, seadusjärgne töökaitse, töötushüvitised, riiklikult toetatav tervishoiujuhtimine ettevõttes, töölenaasmise kavad ja aktiivne tööturu- ja perepoliitika peaksid samuti ohtusid piirama. Tööandjate, eriti VKEde huvides peab sealjuures olema tagatud, et säilib konkurentsivõime, välditakse bürokraatiat ja et riiklikud toetusstruktuurid on usaldusväärsed. Üldkasulikud teenistused ja heategevuslikud ühendused ning muud kodanikuühiskonna jõud saavad täita olulist rolli asjaomaste inimeste, ettevõtete ja tööhõiveasutuste poliitilisel ja praktilisel toetamisel (¹⁸).

(¹⁸) ELT C 351, 15.11.2012, lk 45–51.

3.2 Lapsed ja noored

3.2.1 Lapse- ja noorukiea psüühilisi haigusi on statistiliselt keeruline täpselt kajastada. See on muu hulgas seotud sellega, et sageli on raske vahet teha haigete ja käitumisprobleemidega laste vahel ning nõustamis-, kasvatus- ja ravivajaduse vahel. See tähendab, et nimetatud vajaduste eristamine on tavaliselt peaaegu võimatu; üleminekud on pigem ebamäärased, näiteks Saksamaa psühhoterapeutide koda märgib aastaseks esinemissageduseks 9,7 % (psüühiliselt haige) kuni 21,9 % (silmatorkava käitumisega)⁽¹⁹⁾. Depressiooni osas võib täheldada suurenevat esmase haigestumise riski ja vähenevat vanust esmasel haigestumisel. Eksperdid täheldavad laste ja noorte puhul **ärevus- ja käitumishäirete kasvu** ning psühhotroopsete ravimete tarbimise selget suurenemist.

3.2.2 Samas märgivad laste päevahoiuasutused ja koolid, et suurenev osa lastest ja noorukitest, kes näiteks langevad koolist välja (14,4 % kogu ELis), on silmatorkava käitumisega, keskenmishäiretega ja kalduvad vägivalle. Seejuures on sageli tege mist erinevate probleemide koosinemisega, mis kaasnevad muuhulgas psüühiliste häiretega, vastupanuvõime puudumisega tarbijale suunatud pakkumiste⁽²⁰⁾ ja meedia suhtes ning arvuti- või teiste sõltuvusprobleemide ja üldiste arenguhäiretega. Muret tekitav on depressiooniravimite, metüülfenidaatide ja muude sarnaste ravimite kasvav tarbimine juba lapse- ja noorukieas. Siinkohal on tungivalt vaja koguda üleeuroopalist statistikat ja välja töötada alternatiivid.

3.2.3 Laste ja noorukite ning nende vanemate kasvav ebakindlus on probleem, mida laste- ja noortepsühhiaatria – kindlasti mitte üksi – lahendada ei suuda. Abi väikelapseeas ja perekondade toetamine nende keskes rollis on sama oluline kui **erialane pädevus** laste päevahoiuasutustes, lastearstidel ja koolides. Sealjuures ei ole abi sellest, kui määratleda igasugune silmatorkav käitumine psüühilise silmatorkavuse või haigusena ning pidada kompleksseid individuaalseid ja ühiskondlikke probleeme ühekülgset meditsiini valdkonda kuuluvaks⁽²¹⁾. Ennetava lähenemisviisi puhul tuleks võimalike teguritena arvesse võtta individualiseerimist, hariduse erinevat kättesaadavust, töötust, vaesust, sotsiaalset tõrjutust, isiklikku häbi ja vanemate liiga suuri nõudmisi, samuti juba kõige varasemast east üha kasvaval konkurentsil põhinevaid haridussüsteeme, mis piiravad nende võimalusi, kes ei suuda võidujooksus sammu pidada. Siinkohal on vajalik kogu ühiskonna ühine vastutus: terve elukeskkond, sobivad lähenemisviisid noorte haridusele, hästi varustatud koolid ja laste päevahoiukeskused, **korrapärane ja mitteäriline vabaajategevuste pakkumine**,

noorterühmad, ühendused ka kultuuripakkumised ning professionaalse ja interdistsiplinaarse abi tihe võrgustik, nt kasvatusnõustamine ja mitteformaalse hariduse pakkumised. Uimastite kuritarvitamise vastu tuleb järjepidevalt tegutseda varajase tuvastamise, ennetamise, nõustamise ja ravi abil, samuti varustuskanalite kontrollimise kaudu. Investeeringud sellesse valdkonda väldivad suurt isiklikku ja sotsiaalset kahju. Kaasamine haridusse, töösse ja muudesse mõtestatud tegevuse vormidesse peab nii noorte kui ka täiskasvanute jaoks olema kujundatud õigusliku tagatisena. Kõigis neis valdkondades on eriline poliitiline ja praktiline roll üldkasulikel teenistustel ja heategevuslikel ühendustel ning kodanikuühiskonnal.

3.3 Eakad⁽²²⁾

3.3.1 Pikenenud ja üha pikenev oodatav eluiga on üks paljust olulistest selgitustest, miks psüühiliste haiguste arv üldiselt kasvab. Põhjus on see, et kõrgemas eas suureneb somaatiliste haiguste üheaegne esinemine, millega kaasneb kõrge depressioonirisk. Samuti kaasneb teatud vanadusest tingitud haiguste, näiteks Alzheimeri ja Parkinsoni tõvega sageli depressioon. Elujõuline ja osalemist soodustav elukeskkond, kättesaadavad ja ambulatoorsed sotsiaalteenused, vabatahtliku osalemise võimalused, võimaluse korral sobiv osalemine töö- ja ärielus ning hooldusasutuste vastav organiseerimine on üksilduse vältimise ja terviseprobleemide ennetamise olulised tegurid. Sotsiaalsed ja hooldusautustes ning arstide hulgas tuleks arendada välja piisav gerontopsühhiaatiline pädevus. Euroopa tasandil tuleb suuremat tähelepanu pöörata parimate tavade mudelitele eeskätt just seoses dementsuse all kannatavate inimestega.

3.3.2 Eakaid ravivad tavaliselt üldise meditsiinilise hariduse saanud perearstid, kes ei suuna neid vajalikul määral neuropsühhiaatriliste eriarstide juurde. Dementsushaiguste ja depressiooni puhul on aga tähtis varajane avastamine, mistõttu on selgelt vaja korrapäraselt osutada valdkondadevahelist arstiabi: enamikus eakatele mõeldud üldasutustes ei osutata korrapäraselt **psühhiaatrilist eriarstiabi**. Sama kehtib ka muude eakatele mõeldud asutuste, näiteks nõustamiskeskuste kohta. Meditsiini ja eriti gerontoloogia edusammudest ning tehnilistest abivahenditest peavad kõik asjaomased inimesed sobival viisil kasu saama.

3.3.3 Kokkuvõttes peaksid need laste- ja noorte- ning gerontopsühhiaatria iseärasused suuremal määral sisalduma nii vastavat haridust andvates üldarstiteaduse, üldpsühhiaatria kui ka üldpsühhoterapia õppekavades.

⁽¹⁹⁾ Vt Saksamaa Liitvabariigi psühhoterapeutide koja andmed, Saksamaa, <http://www.bptk.de/presse/zahlen-fakten.html> (15.8.2012 seisuga).

⁽²⁰⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 6–11.

⁽²¹⁾ Arbeitsgemeinschaft „Psychiatrie“ der AOLG Bericht für die Gesundheitsministerkonferenz der Länder in Deutschland, 2012, 15.3.2012, lk 20.

⁽²²⁾ ELT C 51, 17.2.2011, lk 55–58.

4. Häbimärgistamise vastane poliitika

4.1 Euroopa vaimse tervise aastal on kekse tähtsusega **inimõigustel põhinev lähenemisviis**. Meditsiinilised ja psühhosotsiaalsed teenused peavad toetama asjaomaseid inimesi ja tugevdama neid ning nende eneseabi suutlikkust võimekustamise kaudu. Seejuures peavad keskmes olema inimese väärikus ja õigussubjektiivsus, millest juhinduvad isikud, kes toetavad inimest tema kriisis. Lisaks on vaja tõsta erinevate teenuste elukutseliste pakkujate suutlikkust, et parandada nende võimet mõista vaimse tervise ja psühhosotsiaalsete puuetega seotud probleeme.

4.2 Vaimses kriisis inimesed ei tegele sageli oma haigustega, kuna need on **ühiskonnas häbimärgistatud**. Sellele aitab oluliselt kaasa ka meedia. Sageli on haigusest loodud selline pilt, mis tekitab üldsuses hirmu ja tõrjuvat hoiakut ning paneb umbusaldama otstarbekaid ravivõimalusi. Üleeuroopalised häbimärgistamise vastased kampaaniad on tungivalt vajalikud. Need peavad olema korraldatud pikemaks ajaks ja keskenduma ennetusele. Nendesse kampaaniatesse tuleb kaasata ka kõigi õiguslikult oluliste eluvaldkondade töötajad (õigussüsteem, politsei, riigiametid jne), et nende erialased ja professionaalsed eeldused psüühiliselt haigete inimestega ümber käia oleksid võimalikult heal tasemel. Ka abi korraldamisel ja rahastamisel tuleks häbimärgistamist vältida nii palju kui võimalik. Kogu rahvastikule tuleks pakkuda eeskätt igapäevaeluga toimetuleku oskuse parandamise võimalust. Kõnealuse poliitika peamine osa peaks olema edendada kohtumisi ja kogemustevahetust asjaomaste inimeste ja ilma psühhiaatriakogemusega inimeste vahel.

4.3 Ka tööhõive valdkonnas tuleks võimalikult palju vältida **erikeskkondade** loomist, kuhu asjaomased inimesed paigutatakse, arvestamata nende õigust soovida ja valida. Kõigepealt peab asjaomane inimene ise saama otsustada, kas ta töötab toetatud töökohal spetsiaalses asutuses või osaleb tavapärasel tööelul. Ettevõttesse kaasatud abi kaudu tööelul osalemiseks on paljudel juhtudel võimalik suurendada töövõime taastamise võimalusi (*supported employment*)⁽²³⁾. Tööpanuse eest makstakse üldiselt tariifijärgset tasu, mis on sotsiaalpartnerite poolt kokku lepitud. Toimetulekut tagav „taskuraha“ ei ole vaimuhaiguse või puude all kannatavate inimeste jaoks kohane. Suhteliselt edukas

⁽²³⁾ Psühhiaatria aruteluforumisse (*Kontaktgespräch Psychiatrie*) kuuluvate ühenduste arvamus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsiooni kohta, Freiburg/Berlin/Stuttgart, 15.5.2012.

tööturule järkjärgulise tagasitoomise mudel on niinimetatud Hamburgi mudel⁽²⁴⁾.

4.4 Konkreetselt võib ELis täheldada psüühiliste häirete all kannatavate inimeste suhtes järgmisi inimõiguste rikkumisi: **ebaproportsionaalsed vabaduse piiramised** ning sundravi, mille puhul puudub asjaomase inimese informeeritud nõusolek ja sageli ei ole ka võimalusi kaebust esitada. Olulised on deinstiitutsionaliseerimise programmid, elukohalähedased ambulatoorsed hoolekandeteenused, abi bürokraatiavaba kättesaadavus, inimõigustega kooskõlas sõlmitud ravikokkulepped ja häbimärgistamise vastane poliitika, kaasates ka asjaomaseid inimesi kui oma elulise olukorra eksperte.

4.5 Vajalik on ELi vaimse tervise strateegia läbivaatamine. Komitee näeb eelkõige vajadust kontrollida, kui selgelt väljendub **psüühilise haiguse all kannatavate inimeste** tõrjumine ühiskonnas osalemisest üldiselt ja täpsemini tööturult. Seejuures tuleb ka uurida seda, kuidas oleks ennetuse või hea arstiabi abil võimalik vältida töövõimetust või töövõime vähenemist. Teiseks küsib komitee, kuidas raskendab või takistab kaasamist näiteks meditsiini, meedia ja ühiskonna keelekasutus.

4.6 Kõnealuse algatusega kasvavad võimalused tuua vaimse tervise teema laiemal uldsusel ette. See mõjutab poliitilise tegevuskava teemade hierarhiat ja loob soodsa olukorra selleks, et edendada innovaatilisi ideid kõigi hüvanguks.

4.7 Toetamiseks Euroopa vaimse tervise aastat, tuleb lisaks komiteele endale kaasata eelkõige asjaomaseid kodanikuühiskonna osalisi, sealhulgas psühhiaatria alal kogunud rühmi ja ühendusi, ning teisi tervishoiuga seotud osalejaid, lisaks komisjoni asjaomaseid peadirektoraate, Euroopa Parlamendi liikmeid ja Regioonide Komiteed. Riiklikul tasandil tuleks kaasata vastavaid ministereid, samuti riikide parlamentide liikmeid. Vastavate valdkondade poliitika kujundamisel tuleb rohkem üldiselt kaasata asjaomaseid inimesi.

⁽²⁴⁾ Saksamaa sotsiaalseadustiku V raamatu §74 ning sotsiaalseadustiku IX raamatu §28 (puuetega inimeste või inimeste jaoks, keda puue konkreetselt ohustab). Töötaja kooskõlastab oma arstiga ühiskonda kaasamise kava, mis vastab töötaja paranemise edenemisele. Arstidõend peab sisaldama tööturule taasisenemise kava ja prognoosi töövõime eeldatava taassaavutamise aja kohta. Enne meetme algust on vajalik tööandja ja haigekassa nõusolek. Meetme kestel saab töötaja edasi haigusraha oma haigekassalt või üleminekutoetust pensionikindlustusest.

4.8 Selleks et saavutada **algatuse nähtav mõju ka liikmesriikide tasandil**, tuleks paralleelselt kasutada vaimse tervise tegevusraamistikku ning töötada välja psüühilise tervise meetmete ühine võrdlusraamistik tervishoiusüsteemides ja sotsiaalpoliitikas ning asjaomastes eluvaldkondades, nagu kool ja töökoht. Vastastikuse õppimise vahendina peaks võtma kasutusele eksperdi hinnangud sarnaselt avatud koordineerimise meetodile. Meetmed tuleb jõustada õigusaktides, rahastamiskorras, ka ESFis ning asjaomaste haigete inimeste ja ettevõtete õigustes. Kontrollida tuleb seda, kas alaline vaatlusorgan võiks aidata kaasa teema järjepidevale käsitlemisele. ELi tervishoiuvaland aruandlus peaks sisaldama rohkem Euroopa andmeid psüühiliste häirete kohta, eriti abi liigi ja statsionaarse psühhiaatria juhtumite arvu kohta, samuti psühhotroopsete ravimite kasutamise kohta. Võimalikud liitlased ühiskonna kõige erinevamate valdkondadest peaksid aja jooksul muutuma püsivateks toetajateks. Algatuse ja Euroopa aasta mõju ei tohi olla ajaliselt piiratud. Pigem peaks sellest välja arenema pidev ja kestav teadlikkus kõnealuse teema suhtes ning tuntav mõju asjaomastele inimestele.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse

Järgmine sektsiooni arvamuses sisalduv tekst asendati täiskogu vastuvõetud muudatusettepanekuga, ent kogus üle veerandi häältest:

Punkt 3.1.1

„[...] õiguse palgata puhkusele.] Sedalaadi meetmete puhul tuleks arvesse võtta **ettevõtete konkurentsivõimet** ja hoida bürokratlik koormus madalal. Olukorda võib parandada ka kaasavate, peresõbralike ja sotsiaalselt tundlike ettevõtete rahalise koormuse vähendamine.”

Hääletuse tulemus:

Häält kõnealuse punkti muutmise poolt:	35
Häält vastu ja:	26
Jäi erapooletuks:	6

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sotsiaalne põllumajandus: green care ning sotsiaal- ja tervishoiupoliitika” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 44/07)

Raportöör: **Josiane WILLEMS**

19. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Sotsiaalne põllumajandus: green care ning sotsiaal- ja tervishoiupoliitika”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 22. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril 2012. aastal (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 124, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Sotsiaalne põllumajandus on uuenduslik lähenemisviis, mis ühendab kahte käsitust: multifunktsionaalne põllumajandus ja sotsiaalteenused/tervishoid kohalikul tasandil. See toetab põllumajandustootmise raames erivajadustega inimeste heaolu ja ühiskonnaellu kaasamist. Sotsiaalse põllumajanduse suurenev tähtsus viis komitee selleteemalise omaalgatusliku arvamuse koostamiseni.

1.2 Sotsiaalne põllumajandus on levinud kõikjal Euroopas vormidena, millel on nii ühiseid jooni kui ka mitmeid erinevusi lähenemisviisis, suhestumises teiste sektoritega ja rahastamises.

1.3 Sellele vaatamata on oluline, et sotsiaalsel põllumajandusel oleks määratlus ELi tasandil, et kindlaks määrata selle alla kuuluvad tegevused ning määratleda raamistik ja kriteeriumid, sealhulgas kvaliteedikriteeriumid, millele tegevused peavad vastama, et erinevate poliitikameetmete raames toetust saada. See määratlus ei tohi kindlasti olla liiga kitsas, et vältida pideva tegeliku arengu peatumist.

1.4 Kuna sotsiaalse põllumajanduse reguleerimiseks ei ole ei ELi ega riikide tasandil raamistikku, siis jääb koordineerimine erinevate poliitikameetmete ja/või asjaomaste institutsioonide vahel lünklikuks. Komitee arvates peaksid ELi institutsioonid ning piirkondlikud ja riiklikud asutused ja institutsioonid julgustama ja toetama sotsiaalsel põllumajandust, luues asjakohase ja soosiva reguleeriva raamistiku ning rakendades allpool kirjeldatud meetmeid.

1.5 Sotsiaalse põllumajanduse valdkonnas on statistilisi andmeid vähe ja need on killustunud. Komitee arvates oleks kasulik käivitada statistiliste uuringute programm sotsiaalse põllumajanduse ja selle erinevate vormide leviku täpsemaks kvantitatiivseks mõõtmiseks ja analüüsimiseks liikmesriikides.

Asjaomast andmebaasi võiks laiendada, et edendada uurimisprogramme kõikides liikmesriikides.

1.6 Sotsiaalsel põllumajandust tuleb toetada valdkondadevahelise uurimistööga erinevates valdkondades, et kinnitada empiirilisi tulemusi, analüüsida selle mõju ja eeliseid erinevate nurkade alt (sotsiaalsest, majanduslikust, tervise, isiklikust jne vaatenurgast) ning tagada mainitud valdkonnas saadud teadmiste levik. Seetõttu tuleks edendada ja arendada SoFari ja Cost-Actioni projektidega algatatud ELi tasandi koostööd järgmises raamprogrammis „Horisont 2020” aastateks 2014–2020.

1.7 Komitee arvates on samuti ülioluline seada sisse sotsiaalse põllumajanduse võrgustikud ja neid arendada, et jagada saadud teadmisi, vahetada kogemusi ja tõsta teadlikkust. Samuti on soovitatavad sotsiaalse põllumajanduse huvide ühine esindamine poliitilisel tasandil ja katusorganisatsiooni loomine Euroopa Liidu tasandil. See suurendaks nii asjasepuutuvate osaliste kogemuste jagamist kui ka kodanikuühiskonna organisatsioonide osatähtsust.

1.8 Lisaks tuleks sotsiaalse põllumajanduse tegevuste kvaliteedi ja pädevuste kõrge kvaliteeditaseme tagamiseks eritähelpanu pöörata osaliste – nii teenuste osutajate kui ka erivajadustega inimeste, s.o teenuste saajate – koolitamisele.

1.9 Sotsiaalse põllumajanduse arenguks kogu Euroopas on vaja soosivat keskkonda, kodanikuühiskonna suuremat kaasatust ning eri poliitikavaldkondade ja haldusastutuste (tervishoiu-, sotsiaal-, põllumajandus- ja tööturuasutuste) viljakat koostööd nii ELi, riigi, piirkonna kui ka kohalikul tasandil. See tähendab, et riigiasutused peaksid sotsiaalsel põllumajandust tunnustama ja sihipäraselt toetama, võimaldades pidevat juurdepääsu selle põllumajandusvaldkonna erinevaid aspekte katvatele finantsvahenditele.

1.10 Samuti võiks osutada kasulikuks kõikidest asjassepuutuvatest peadirektoraatidest moodustatud püsistruktuuri loomine Euroopa Komisjonis. Sarnaseid struktuure võiks rajada ka liikmesriikides. Lisaks peaks komisjon toetama sotsiaalkaitse süsteeme ja nende kulusid võrdleva uuringu läbiviimist liikmesriikides võimaliku kulude kokkuhoiu suurendamiseks sotsiaalse põllumajanduse projektide raames.

1.11 Komitee täheldab hea meelega, et komisjoni ettepanekutes aastateks 2014–2020 avatakse sotsiaalsele põllumajandusele uusi võimalusi. Ometigi tundub vajalik seda tulevasel programmitöö perioodil rohkem toetada. Selleks peaksid EL ja liikmesriigid kooskõlastama sotsiaalse põllumajandusega seotud eri poliitikavaldkondi. Komitee arvates peaksid liikmesriigid ja ELi fondide haldamise eest vastutavad erinevad asutused (riigi- ja ELi asutused) tegema tihedamat koostööd, et kõrvaldada takistused struktuurifondidele juurdepääsul ja lihtsustada kohapealsete osaliste juurdepääsu neile.

1.12 Ühine strateegiline raamistik pakub võimalust erinevate fondide kombineerimiseks ühe mitmekülgse rahastamisstrateegia raames. Seda arvesse võttes peaks komisjon kutsuma liikmesriike osutama oma programmdokumentides sotsiaalsele põllumajandusele ning koostama ühtset lähenemisviisi järgides eriprogramme, mille alusel saaks see sektor kasutada rohkem eri struktuurifonde. Teine võimalus oleks kasutada sotsiaalsele põllumajandusele mõeldud temaatilisi alaprogramme või toetada selles valdkonnas läbiviidavaid Leaderi projekte.

2. Üldised märkused

2.1 Alates 20. sajandi lõpust on sotsiaalne põllumajandus peaaegu kõikjal Euroopa maapiirkondades uue majanduslikult jätkusuutliku haruna kanda kinnitanud ja kogemused selles valdkonnas aina kasvavad. Kogu nimetatud tegevuse võib võtta kokku terminiga „sotsiaalne põllumajandus” (*social farming*), kuid kasutatakse ka termineid „*farming for health*”, „*care farming*”, „*green care*” või „*green therapies*”. Kõik need terminid viitavad eri meetmetele või tegevustele ebasoodsas olukorras olevate inimeste tervishoiu, sotsiaalse taasintegreerimise, koolituse ja rehabiliteerimise või erivajadustega inimeste koolitamise valdkonnas. Need tegevused võimaldavad raskustesse sattunud inimestel taas kokku puutuda tootmistevõime ja loodusega, mis soodustab nende heaolu ning tervisliku seisundi ja ühiskonda kaasatuse paranemist. Tegevused hõlbustavad õppimist, tõstavad eneseusk ja sellest tulenevalt aitavad osaleda ühiskonnas.

Sotsiaalne põllumajandus on eelnevast tulenevalt uuenduslik lähenemisviis, mis ühendab kahte käsitlust: multifunktsionaalne põllumajandus ja sotsiaalteenused/tervishoid kohalikul tasandil. Ühest küljest on see tihedalt seotud põllumajanduse multifunktsionaalse olemusega ja on tervenisti maaelu arengu käsituse osa, andes põllumajandusettevõtjatele võimaluse oma tulude mitmekesistamiseks. Teisest küljest on sotsiaalne põllumajandus ühis-

konnale kasulik, sest see võimaldab osutada sotsiaalteenuseid ja parandada maapiirkondade elanikele juba osutatavaid teenuseid, kasutades põllumajanduse ja maapiirkondade ressursse kõige laiemas tähenduses.

2.2 Olgu et Euroopa sotsiaalse põllumajanduse tavad on vägagi sarnased – ühiseks nimetajaks on vahetu seos maapiirkondade traditsioonilise majandustegevusega ja tegevuse toimimine põllumajandusettevõtetes (mahetalud, tööjõu suur osakaal, arenenud multifunktsionaalsus, piirkonnale avatus, suur mitmekesisus ja paindlikkus) –, esineb mitmeid erinevusi riikide vahel, arvestades nende ajalugu, käsitlusi ja suunitlusi. Kokkuvõttelikult võib lähenemisviiside erinevusi silmas pidades välja tuua kolm põhilist käsitlust:

- institutsioonikeskne lähenemine, milles valdav roll on riigi- või tervishoiuasutustel (valdavalt Saksamaal, Prantsusmaal, Iirimaa, Sloveenias);
- erasektorikeskne lähenemine, mille puhul kasutatakse rehabilitatsioonitalude süsteemi (valdavalt Madalmaades ja Belgia Flandria osas);
- segalähenemine, mille puhul kasutatakse sotsiaalühistute ja eratalude süsteemi (valdavalt Itaalias).

2.3 Ka suunitlused on erinevad: Itaalias ja Prantsusmaal on sotsiaalne põllumajandus põhiliselt seotud sotsiaal- ja hooldussektoriga, Madalmaades tihedamini tervishoiusüsteemi ja Flandrias põllumajandusega ning Saksamaal, Ühendkuningriigis, Iirimaa ja Sloveenias jääb suunitlus sotsiaalsektori ja tervishoiusektori vahele.

2.4 Eri liikmesriikides on kasutusel järgmised eri rahastamismehhanismid:

- riiklikud projektid ja heategevus, mis toetuvad vabatahtlike ühendustele (Itaalia, Prantsusmaa) ja sotsiaalühistuid (Itaalia);
- riiklikud rahalised vahendid (tervishoiu-, hooldus- ja haridussektorid), millega toetatakse riiklikke struktuure (Saksamaa, Iirimaa ja Sloveenia), põllumajandusettevõtjaid (Madalmaad) või sotsiaalühistuid (Itaalia);
- maaelu arengu poliitika, millega toetatakse sotsiaalalude käivitamist ja arengut programmiperioodil 2007–2013 (Itaalia);
- vahetu juurdepääs toiduaineturule eetiliste toodete müümiseks ja otsemüük (Prantsusmaa, Itaalia).

Tegelikkuses erinevad ja segunevad rahastamismehhanismid muidugi suuremal määral.

2.5 Sotsiaalne põllumajandus võib võtta erinevaid vorme. See võib esineda põllumajanduslike eraettevõtetenä, mida juhivad eraettevõtjad, kellel sotsiaalne põllumajandus võimaldab sisetulekuallikaid mitmekesistada, jätkates samas tavapärasel turule suunatud tootmist, või siis sotsiaallettevõtete või -ühistutena, ühenduste, sihtasutuste, st mittetulundusühingutena. Teistel puhkudel tegelevad sotsiaalse põllumajandusega – isegi kui see toimub põllumajandusettevõtetes – avalik-õiguslikud asutused või tervishoiusektori ametid.

3. Sotsiaalse põllumajanduse määratlus

3.1 Sotsiaalset põllumajandust ei ole kerge määratleda, sest see sisaldab väga erinevaid tegevusvaldkondi. Sellele vaatamata on oluline, et sotsiaalsel põllumajandusel oleks määratlus ELi tasandil, et kindlaks määrata selle alla kuuluvad tegevused ning määratleda raamistik ja kriteeriumid, sealhulgas kvaliteedikriteeriumid, millele tegevused peavad vastama, et erinevate poliitikameetmete raames toetust saada. See määratlus ei tohi kindlasti olla liiga kitsas, et vältida pideva tegeliku arengu peatumist. Sellega tuleb hoopis luua raamistik, millega säilitatakse vajalik paindlikkus sotsiaalse põllumajanduse erinevate tegevuste ja alt-üles lähenemisviisi hõlmamiseks.

3.2 Isegi kui sotsiaalse põllumajanduse tegevusvaldkonnad on väga erinevad, on neil alati kaks ühist aspekti: a) tegevus toimub põllumajandusettevõttes ja b) see on suunatud inimestele, kellel on ajutised või püsivad erivajadused, sealhulgas pedagoogilises valdkonnas. Seega panustatakse sotsiaalse põllumajandusega inimeste heaolule ja arengusse ning ka maapiirkondade arengusse ning linna ja maapiirkondade vahelisse paremasse vastastikusse tegevusse.

3.3 Sotsiaalset põllumajandust võib seega esiteks määratleda kui tegevusi, kus kasutatakse nii taimseid kui ka loomseid põllumajandusressursse, et pakkuda sotsiaalseid teenuseid maa- või linnalähedastes piirkondades. Sellised sotsiaalsed teenused on näiteks taastus- ja tavaline ravi, kaitstud töökohad, elukestev õpe ja muud tegevused, mis soodustavad ühiskonda kaasatust (Euroopa teadusliku ja tehnoloogilise koostöö algatuse Cost Action 866 – Green Care määratlusest lähtuvalt). Seetõttu luuakse põllumajandusettevõttes muu hulgas tingimused, mis võimaldavad talu igapäevases tegevuses osaleda erivajadustega inimestel, eesmärgiga tagada nende inimeste areng ja edasijõudmine ning suurendada nende heaolu.

3.4 Praegu võib eristada nelja peamist sotsiaalse põllumajanduse valdkonda:

- a) tavalise või taastusraviga seotud tegevus,
- b) tööhõivesse ja ühiskonda kaasamisega seotud tegevus,
- c) pedagoogiline tegevus,

d) tugiteenused üksikisikutele.

4. Õigusraamistiku puudumine nii ELi kui ka riigi tasandil

4.1 Teraapiavormide, tööhõivesse või ühiskonda kaasamise või siis pedagoogilise tegevuse kaudu osutab sotsiaalne põllumajandus kahtlemata väga väärtuslikku avalikku teenust, mis aitab kaasa säästvare arengule. Lisaks võib see pakutavate tegevuste mitmekesistamise ja kaasneva dünaamika kaudu avaldada suurt mõju kohalikele arengule.

4.2 Sotsiaalse põllumajanduse arvukad kogemused on tekkinud alt-üles protsessi käigus, mille raames on loodud kohalike võrgustikke, mis on võimaldanud piirkondade laialdasemat arengut. Seepärast lisati sotsiaalne põllumajandus OECD väljandesse „Maaelu uus paradigma” (2006) ja tõsteti seda selgelt esile OECD riike (näiteks Itaaliat) käsitlevas osas „Ülevaadet maaelupoliitikast”. Sotsiaalset põllumajandust on käsitletud ka Québecis toimunud OECD maaelu arengu konverentsil (2009). Sellest lähtuvalt rahastatakse sotsiaalse põllumajanduse algatusi maaelu arengu poliitika 2007–2013 (Leaderi programmi III ja IV telg) ning Sotsiaalfondi sotsiaalset kaasatust soodustavate meetmete raames.

4.3 Teadlikkus sotsiaalse põllumajanduse võimalustest on igal tasandil järjest suurem ning põllumajandustootjate liidud, kohalikud kogukonnad ning sotsiaalse ja tervishoiusuunitlusega asutused vaatavad sotsiaalset põllumajandust uue pilguga. Ent vaid mõned üksikud riigid on kehtestanud riigi või piirkonna tasandil valdkondlikud eeskirjad (Prantsusmaa, Itaalia, Madalmaad). Lisaks sellele on valdavalt näha kooskõla puudumist eri poliitikasuundade ja/või sotsiaalse põllumajandusega seotud asutuste vahel.

Sellele vaatamata on sotsiaalse põllumajandusega tegelejad hakanud oma kogemuste jagamiseks organiseeruma ning tuleb tunnustada, et suur osa selles on sotsiaalsete põllumajandusettevõtjate spontaansetel võrgustikel.

4.4 Viimastel aastatel on Euroopa Komisjon oma tegevuse toetuseks käivitanud teatud hulga algatusi, nagu Cost Action 866 – Green Care, SoFari projekt (Euroopa Komisjoni poolt tehnoloogilise teadus- ja arendustegevuse kuuenda raamprogrammi raames rahastatud algatus). Lisaks käivitati 2009. aasta detsembris Euroopa maaelu arengu võrgustiku raames temaatiline algatus, milles osalevad seitse liikmesriiki, et analüüsida Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi kaasrahastatud riiklikes või piirkondlikes maaelu arengu kavades esinevaid võimalusi ja takistusi. 2008. aastal esitas Saksamaa (prof Thomas VAN ELSEN) SoFari projekti raames ülevaate sotsiaalse põllumajanduse kohta, mida ajakohastati 2009. aastal.

5. Võetavad meetmed

5.1 Sotsiaalse põllumajanduse tunnustamine ELi tasandil ja reguleeriva raamistiku kehtestamine

5.1.1 Arvestades sotsiaalsest põllumajandusest tekkivaid avalikke hüvesid ja selle panust säästvasse arengusse, peaksid ELi asutused ja valitsused seda edendama ja toetama. See tähendab eri tasandil asjakohase ja soosiva reguleeriva raamistiku kehtestamist, sotsiaalse põllumajanduse lisaväärtuse tunnustamist, selle juhtimise parandamist, soosivat keskkonda ning eri poliitikavaldkondade ja haldusasutuste (tervishoiu-, sotsiaal-, põllumajandus-, tööturuasutuste) viljakat koostööd nii ELi, riigi, piirkonna kui ka kohaliku tasandil. Lisaks on soovitatav avalikõiguslike asutuste sihipärane toetus ja struktuurifondide integreeritud rakendamine sotsiaalse põllumajanduse toetuseks, valdkondadevahelise uurimistöö edendamine ja soodustamine ning ka teabe ja kogemuste vahetamise tõhustamine.

5.1.2 Reguleeriva raamistiku kehtestamisel tuleks eritähelepanu pöörata sotsiaalse põllumajanduse kvaliteediga seotud küsimustele, et määratleda üldised, sh kvaliteedikriteeriumid, millele tegevused peavad vastama. Samuti tuleks kasutusele võtta sotsiaalse põllumajanduse tegevuste sobiva järelevalve tagamiseks vajalikke meetmeid.

5.1.3 Lisaks võiks osutada kasulikuks kõikidest asjassepuutuvatest peadirektoraaatidest moodustatud püsistruktuuri loomine Euroopa Komisjonis, mis julgustaks, jälgiks ja kooskõlastaks sotsiaalse põllumajanduse arendamist Euroopas. Sarnaseid struktuure võiks rajada kõigis liikmesriikides.

5.2 Andmebaasi loomine ELi tasandil

Olgugi et sotsiaalse põllumajandusega tegelevate ettevõtete arv kõigis riikides kasvab, moodustavad nad üldiselt vähem kui 1 % kõigist põllumajandusettevõtetest. Sotsiaalset põllumajandust käsitlev statistika on siiski katkendlik ja kasin. Seepärast tuleks ELi tasandil käivitada statistiliste uuringute programm, mille käigus mõõdetaks ja analüüsitaks täpsemalt sotsiaalse põllumajanduse levikut Euroopas ja vaadeldaks selle suundumusi. Komisjon võiks asjaomast andmebaasi laiendada, et edendada uurimisprogramme ka kõigis liikmesriikides.

5.3 Kuidas soodustada sotsiaalse põllumajanduse kaasamist uurimisprogrammidesse

5.3.1 SoFari ja Cost Action 866 – Green Care'i projektidega algatatud ELi tasandi põllumajanduslikku koostööd tuleks edendada ja arendada. Teaduslike andmete, kutsealaste ja praktiliste oskuste loomine ja vahetamine Euroopas on väga suure tähtsusega.

Põhjalikumaid analüüse sotsiaalse põllumajanduse kohta peavad toetama uuringud meditsiini- ja ravi, põllumajanduskeskkonnas toimuva sotsiaaltöö ning põllumajanduse ja koolituse valdkonnas. Uuring peab toimuma käsikäes kohapealse tööga. Meditsiini-

niringkondade heakskiidu saamiseks peavad taim- ja loomteraapia positiivseid empiirilisi tulemusi kinnitama täpsed teaduslikud analüüsid. Õppetunnid, mis on saanud inimeste tõhusal integreerimisel igapäevasesse ning aastaringsesse põllumajanduslikku tööritmi, tuleb dokumenteerida ning kasutada neid sotsiaalse põllumajanduse edasiseks arendamiseks.

5.3.2 Valdkondadevaheline uuring, milles analüüsitakse sotsiaalse põllumajanduse mõju ja eelseid erinevate nurkade alt (sotsiaalne, majanduslik, tervise, isiklik vaatenurk) ning millega tagatakse saadud kogemuste jagamine ja kaasatakse kohapealsed osalejad, võib anda uuenduslikke ideid ja tõhustada nende juurutamist sotsiaalses põllumajanduses. Katseprojektide toetamine teadusliku tõendusmaterjaliga võib hõlbustada üksikettevõtetest või ühistutest lähtuvate piirkonnaülestes mudelite väljaarendamist. Korraldada tuleb valdkondadevahelisi (teadus)uuringuid, et analüüsida sotsiaalse põllumajanduse mõju ühest küljest tervisekindlussüsteemides võimaliku kokkuhoiu saavutamise ning teisest küljest sotsiaalse põllumajanduse teenuste saajate tervise ja heaolu parandamise seisukohast. Neid aspekte on juba mõnes riigis, näiteks Madalmaades, analüüsitud ja uuritud.

5.3.3 Need uuringud võiksid toimuda tulevase raamprogrammi „Horisont 2020” (2014–2020) raames, kuna selles võetakse arvesse teadus- ja innovatsioonivaldkonna sotsiaalseid aspekte. Sotsiaalse põllumajanduse toetamine ja koordineerimine raamprogrammi „Horisont 2020” raames on vägagi soovitatav, sest programmiga saaks lihtsustada selle põllumajandustüübiga seotud eri valdkondade uurijate koostööd ja teadmiste vahetamist.

5.4 Kuidas soodustada sotsiaalse põllumajanduse kaasamist koolitusprogrammidesse

Sotsiaalse põllumajanduse tegevuste kvaliteedi ja pädevuste kõrge taseme tagamiseks tuleks eritähelepanu pöörata osaliste – nii teenuste osutajate kui ka teenuste saajate – koolitamisele. Seega tuleks tihedas koostöös koolitus- ja teadusasutustega koostada ja pakkuda täiendusõppe programme, et tagada ettevõtete juhtide ja sotsiaalsest põllumajandusest kasu saajate eest vastutavate kolleegide pädevuste kõrge tase. Samuti tuleks käsitleda ja läbi viia koolitusi, mida saaks pakkuda sotsiaalsest põllumajandusest kasu saavatele inimestele.

5.5 Kodanikuühiskonna roll tugevdamine ja võrgustike loomine

5.5.1 Sotsiaalse põllumajanduse uuenduslikud projektid on sageli koostatud killustatult, olemata kursis teiste samalaadsete projektidega või vahetamata sellealaseid kogemusi. Seega on sotsiaalse põllumajanduse võrgustike loomine ja arendamine ülioluline, et vahetada kogemusi, soodustada erinevate projektide tutvustamist ja väärtustada parimaid tavasid. Esimene samm selles suunas tehti Euroopa maaelu arengu võrgustiku raames. Sellist võrgustikku tuleb arendada.

5.5.2 Samuti tuleb edendada koostööd, ühiseid väljaandeid ja veebilehe loomist.

5.5.3 Lisaks oleks kasulik töötada sotsiaalse põllumajanduse huvide ühise esindamise suunas poliitilisel tasandil ja soodustada ELi tasandil katuseorganisatsiooni loomist. Selline organisatsioon, kuhu on kaasatud kodanikuühiskond, saaks lihtsustada kontaktide loomist sotsiaalse põllumajanduse osaliste vahel ja neid toetada nii tehnilisel kui ka haldustasandil, edendades samas sotsiaalse põllumajanduse huve poliitilisel tasandil. Seetõttu on põllumajandusorganisatsioonidel oluline roll.

5.5.4 Kõiki neid tegevusi võiks kavandada ja rakendada uue maaelu arengu poliitika (2014–2020) raames ning tuginedes eelkõige Euroopa maaelu arengu võrgustikule ja liikmesriikide maaelu arengu võrgustikele, laiendades seega ülalmainitud sotsiaalse põllumajanduse temaatilist algatust ka teistele liikmesriikidele.

5.6 Sotsiaalse põllumajanduse lisamine säästva arengu strateegiasse ja ühisesse strateegilisse raamistikku

5.6.1 Sotsiaalne põllumajandus on saanud teatavat toetust praeguse maaelu arengu poliitika ja eelkõige selle III (mitmekesistamine) ja IV telje (Leader) ning Euroopa Sotsiaalfondi sotsiaalse kaasamise telje raames. Kuid sotsiaalse põllumajanduse tunnustamine maaelu majandusliku arengu soodustajana peaks võimaldama valdkonnal saada kasu kõigist meetmetest, mida edendatakse ja rahastatakse ELi struktuurifondidest (EAFRD, ESF ja ERDF), ning saada seega juurdepääsu uutele rahastamisallikatele.

5.6.2 Olgugi et komisjoni ettepanekud struktuurifondide järgmiseks programmiperioodiks avavad uusi võimalusi – vaesusevastane võitlus, sotsiaalne kaasamine ja ka põllumajandustegevuse mitmekesistamine kuuluvad asjaomase poliitika selgete prioriteetide hulka (mida saaks ideaalis sotsiaalse põllumajanduse raames kombineerida) – tuleks sotsiaalse põllumajanduse osatähtsust rõhutada senisest rohkem nii tulevases programm-

dokumendis kui ka partnerluslepingus, et seda veelgi paremini toetada. Selleks peaksid EL ja liikmesriigid kooskõlastama sotsiaalse põllumajandusega seotud eri poliitikavaldkondi. Komitee arvates peaksid liikmesriigid ja ELi vahendite haldamise eest vastutavad erinevad ametiasutused (riigi- ja ELi asutused) tugevdama koostööd, et kõrvaldada takistused struktuurifondidele juurdepääsul ning lihtsustada kohapealsete osaliste juurdepääsu neile.

5.6.3 Uus raamprogramm võimaldab tagada sotsiaalse põllumajanduse rahastamise mitmest fondist paljude aastate jooksul. Kuna ühises strateegilises raamistikus lubatakse eri fonde mitmekülgse rahastamisstrateegia raames kombineerida, peaks kutsuma liikmesriike osutama oma programmdokumentides sotsiaalsele põllumajandusele ning koostama eriprogramme, mille alusel saaks sotsiaalne põllumajandus kasutada rohkem eri struktuurifonde. Riiklike ja kohalike ametiasutuste veenmine sellistest rahastamisvõimalustest reaalselt kinni haarama on ülioluline.

Sotsiaalne põllumajandus ja sellesse kaasatud osalised saaksid valdkonna mitmemõõtmelist ja multifunktsionaalset olemust silmas pidades suurt kasu tõeliselt integreeritud lähenemisviisist, millega lihtsustatakse ja koordineeritakse paremini erinevatest fondidest toetuse saamist ning sellega seotud menetlusi ja toiminguid.

5.6.4 Seega oleks maaelu arengu raames väga kasulik sisse seada liikmesriikidele suunatud teabevahetuspoliitika, milles sisalduks ka järelevalve ja aruandlus. Teine võimalus oleks kasutada artikli 8 kohast temaatilist alaprogrammi või tõhustada sotsiaalset põllumajandust käsitlevaid Leaderi projekte.

5.6.5 Lõpuks peaksid eri peadirektoraadid tugevdama oma koostööd, et hõlbustada sotsiaalse põllumajanduse juurdepääsu kõigile struktuurifondidele, kõrvaldades tegurid, mis on seni takistanud põllumajandusettevõtjate juurdepääsu regionaalpoliitikale.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Raudteeteenuste kvaliteet ELis”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2013/C 44/08)

Raportöör: **Georges CINGAL**

12. juulil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2, koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Raudteeteenuste kvaliteet ELis”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12. ja 13. detsembril 2012 (13. detsembril istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 137, vastuhääli oli 54, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Käesolevas arvamuses käsitletakse raudteel toimuva reisijateveoga seonduvaid meetmeid. Arvamus on koostatud ja seda tuleb lugeda Lissaboni lepingu artiklis 14 ja protokollis nr 26 üldhuviteenuste kohta sätestatud eesmärkide taustal. Selles järgitakse transpordipoliitika valge raamatu prioriteete, milles kinnitatakse vajadust saavutada kasvuhoonegaasiheite vähendamise eesmärgid ning tagada säästev keskkonnahoidlik liikuvus.

1.2 Lisaks ettevõtjatele seatud liikuvuseesmärkide täitmise ning asjaomaste osapoolte õiguste ja kohustuste kontrollile on kõnealuse arvamuse eesmärk käsitleda küsimust, mis seondub Euroopa kodanike juurdepääsuga raudteetranspordi üldhuviteenustele ELis ning kõnealuste teenuste kvaliteediga.

1.3 Kuna raudteetransporditeenuste kvaliteet on vajalik tingimus selle transpordiliigi arenguks, kuid sellest üksi ei piisa, peab komitee vajalikuks parandada tulemuslikkust, et suurendada kõnealuste transporditeenuste atraktiivsust tähelepanekute põhjal, mis on tehtud kõnealuse eesmärgi saavutamiseks vajalike tegurite kohta.

1.4 Komitee kutsub üles koostama taristusse investeerimiseks ja selle korrashoiuks vajalike vahendite kohta mitmeaastased kavad ning sätted, et tagada kõnealuste vahenditega kindlustatus. Samuti tuleb arvesse võtta maakasutuse planeerimist, vajadust tagada sellise taristu ning selliste vahendite kättesaadavus, mida on võimalik kasutada lühikeses ja keskpikas perspektiivis.

1.5 Komitee kutsub samuti ELi, riikliku ja piirkondliku tasandi ametiasutusi üles taristu eri osade rahastamise tingimusi ümber sõnastama, järgides subsidiaarsuse põhimõtet ning piir-

kondadevahelise solidaarsuse tugevdamise eesmärki. Seetõttu teeb komitee ettepaneku piirkondliku poliitika raames transpordi jaoks eraldatud vahendid ümber suunata, et tagada võimendavat mõju maakasutuse planeerimisel.

1.6 Komitee soovib reisijate rahulolu käsitleva, objektiivsetel faktidel (täpsus, sagedus, hinnad, puhtus, juurdepääs jms ...) põhineva uuringu koostamist sõltumatu asutuse poolt ELi tasandil. Selles hinnangus tuleks kasutada meetodeid, mille on välja töötanud juhtkomitee, millesse kuuluvad kõik asjaomased sidusrühmad (kasutajad, vastutavad ametiasutused, ettevõtjad, töötajad jms.) ja. Millel on järelevalvepädevus.

1.7 Komitee väljendab kahtlust komisjoni kavatsuse suhtes läbi vaadata määrus 1370/2007/EÜ (reisijateveoteenuse osutamise kohta raudteel ja maanteel), mis sündis paljude institutsioonide vahelise keerulise kompromissi tulemusel. See määrus tagab liikmesriikidele kooskõlas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega suure vabaduse raudteetranspordi korraldamisel; kõnealuse määrusega loodud tasakaalu tuleks hinnata vastavalt artikli 8 lõikele 2 saadud kogemuste põhjal. lõikes.

1.8 Seoses määruse 1371/2007/EÜ sätetega ning edasiste arenguvõimalustega, kutsub komitee komisjoni üles analüüsima järgmisi muudatusettepanekuid:

— hüvitusõiguste tugevdamine hilinemiste puhul, võrreldes hilinemist kõnealuse vahemaa läbimiseks vajaliku ajaga;

— hüvitusõiguste tugevdamine hilinemiste puhul, mille korral hüvitis makstakse välja otse asjaomase ettevõtja poolt, ilma vastutuse eelneva kindlakstegemiseta.

— lihtsam juurdepääs kaebuste esitamise vormidele ja menetlustele hüvituse saamiseks nii üksik- kui ühishagi raames (internet, kontaktpunktid jms ...).

— Õiguste tugevdamine puudega isikute teenustele juurdepääsu küsimuses, nõudes asjaomase juurdepääsu kiiret tagamist (24 tunni jooksul);

— Õiguste tugevdamine turvalisuse valdkonnas, sealhulgas kohustus paigaldada personali kutsumiseks vajalikud häiresüsteemid ohuolukordade või terviseprobleemide puhuks;

— Reisijate õiguste tugevdamine, ombudsmanide nimetamine eri osapoolte vaidlusküsimuste käsitlemiseks;

1.9 Lisaks sellele kutsus komitee Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles uurima ühiselt võimalusi järgmiste muudatuste tegemiseks:

— reisijate õiguste tugevdamine teabele mitme transpordivahendi vaheliste transpordiühenduste kohta;

— Õiguste tugevdamine turvaküsimustes ohtlike liinide ja olukordade määramise, asjakohaste menetluste loomise ning vajaliku personali rakendamise teel;

1.10 Arvestades subsidiaarsuse põhimõtet kutsub komitee liikmesriike üles uurima võimalusi järgmiste muudatuste tegemiseks:

— reisijate õiguste tugevdamine tänu neile ja nende esindajatele loodud võimalusele määratleda koostöös pädevate ametiasutuste, asjaomaste kogukondade valitud esindajate ning töötajate ja nende ametiühingutega ühiselt raudteeteenuste kvaliteedi (korrapärasus, täpsus, juurdepääs, puhtus jms ...) tõlgendamise ja kontrolli võrdlusraamistik;

— tõhustatud menetlused nende reisijate toetamiseks ja abistamiseks, kelle rongil tekib pikemaid (üle ühe tunni pikkusi) seiskuid.

2. Üldised märkused: kodanike (praeguste või potentsiaalsete raudteereisijate) kogemused

2.1 Üldised märkused

2.1.1 Raske on hinnata reisijate rahulolu ning määratleda asjaomaste osalejate ühist seisukohta, kuna analüüsi jaoks vajalikud andmed kuuluvad raudteettevõtetele ning ettevõtted määravad ise ühepoolset kindlaks teenuste kvaliteedinormid ja hindavad oma tegevust vastavalt nendele (vt määruse

1371/2007/EÜ artikkel 28). See kehtib nt nende kohustuste täitmise järelevalve kohta, mis on võetud täpsuse, korrapärasuse, puhtuse, reisijatega suhtlemise, teabe, hinnakujuunduse jms ...) kohta.

2.1.2 Suur osa reisijatest, kellel on olnud probleeme raudteeteenuste kasutamisel, kurdavad rongiliikluse häirete paljude põhjuste üle ja ettenägematute liiklusolukordade üle, mida ei ole võimalik kontrollida reaalajas, ning teabe puudulikkuse üle liiklusehäirete korral. Nende arvates halveneb olukord üksikutes liikmesriikides pidevalt. Raudtee-ettevõtjad ei võimalda reisijatele asjakohast juurdepääsu sätetele, mis tagavad õiguse hüvitusele raudteeteenuste puhul vastavalt määrusele 1371/2007/EÜ.

2.1.3 Seoses avalike teenuste tagamise kohustuse alla kuuluvate raudteeteenustega, mis moodustavad tänaste transporditeenuste suurima osa, leidub mitmeid näiteid olukordade kohta, kus transporti korraldavad või selle eest vastutavad ametiasutused on pidanud sekkuma teenuse taseme säilitamise eesmärgil.

2.1.4 Suur valik teenuseid, mida pakuvad eri osalejad tegevust omavahel kooskõlastamata sellises organisatsioonilises keskkonnas, mis on läbi teinud suuri struktuurimuutusi, ning kus puudub stabiilsus ja ülevaatlikkus, on põhjustanud kohalike ettevõtjate reageerimise olukordadele ilma vahetu ligipääsuta teabele reaalajas. See toob endaga kaasa teatud tõrkeid teenuste toimimisel, mis omakorda põhjustab reisijate rahulolematust. Kõnealusel taustal näib olevat vajalik analüüsida kõnealuse sektori olukorda igas liikmesriigis, et määratleda arenguteed.

2.2 Mittetäielik nimekiri liiklusteenuste toimimist halvendavate tegurite kohta, mida on täheldanud reisijad ja/või nende ühendused:

— raskendatud juurdepääs teabele, teade tabloode puudulikkus või ebaasjakohasus;

— ebaselge ja läbipaistmatu hinnakujuundus;

— reise ei ole võimalik kavandada piisavalt vara enne rongi väljumist broneerimisaja piirangute tõttu;

— ülebroneerimisega seonduvad probleemid;

— rongides, rongipeatustes, raudteejaamades ja perroonidel valitsevad sobimatud (ummikud ootesaalides) või hügieeninormidele mittevastavad tingimused, tualettruumide puudus;

- puuetega inimeste halb juurdepääs perroonidele, raudteejaamadele, rongipeatustele, teenusepunktidele, rongidele, liiga pikk aeg (48 tundi) abiteenuste broneerimiseks, või liiga ranged kriteeriumid abiteenuste osutamisel (üldkaal);
- ebatavalised tingimused rongides, raudteejaamades ja rongipeatustes;
- vajalike seadmete hiline käsutusseandmine, erinevate perroonidega mitteametustamine ümberistumisega transpordihenduste korral;
- kahe rongi peaaegu samaaegne väljumine samalt perroonilt, samal ajal kui paljud perroonid on kasutamata;
- piisava pagasiruumi puudumine;
- mitmeliigilise transpordiga mitteametustamine (raskused jalgrataste paigutamisel rongis, halb või puudulik korraldus transpordiliigi vahetamise alal, puudulik teave ja ühtse hinnakujunduse ning integreeritud teenuste puudumine);
- ebatäpsus, ebapiisav sagedus, rongide käigust ärajätmine ilma eelneva hoiatuseta;
- reisijate puudulik edasisuunamine liiklushäirete korral; ebapiisav hüvitamine või hüvitamisest keeldumine;
- transpordi ja transporditeenuste ärajätmine või ümberkorraldamine ilma, et kasutajate, nende esindajate või asjaomaste piirkondlike omavalitsustega eelnevalt oleks konsulteeritud (nt öiste rongide ärajätmine, sõidugraafikute muutmine, uued intervallid);
- kahe peatuse vahelise sõiduaja pikenemine;
- halb juurdepääs müügi- ja jaotuspunktidele.

2.3 Ettenägematute liiklushäirete peamised põhjused

- halvad ilmastikuolud: puuduvad tehnilised tingimused või menetlused, mida eelnevalt rakendades saaks teenuste kvaliteedi tagada;
- tehniliste seadmetega seonduvad probleemid: seadmete kasutamise, elutsükli ja aegumise ebaasjakohase kontrolli ning pikaajalise hoolduseelarve puuduliku kavandamise tagajärjel;
- inimestega seotud probleemid: enesetapud, sündmused, mis tulenevad juurdepääsust tundlikesse rajatistesse, mille mõju

ja põhjuseid komitee ei soovi analüüsida kõnealuses arvamuses.

2.4 Positiivsed hinnangud ja aspektid, millega võib rahul olla, ning mis võivad kallutada transpordiliigi vahetamise poole:

- isikute ja liikluse kõrge turvatase;
- professionaalsed töötajad;
- raudteede võimalik panus piirkondade maakasutusse ja arengusse.

3. Konkreetsete märkused: olukorra areng viimastel aastakümnetel

3.1 Komisjon järgib aluslepingus sätestatud kodanike vaba liikumise põhimõtet ning toetab säästva liikuvuse põhimõtet. Raudteetransporti vaadeldakse üldiselt kui tõhusat avaliku transpordi liiki reisijateveoks. Raudteed on võimalik kohandada pädevate ametiasutuste kehtestatud tingimustele, raudteetransport on keskkonnasäästlik ning selle puhul võib kasutada olemasolevaid ja hästi korras hoitud või kergesti taaskasutusse võetavaid taristu- tuid.

3.2 EL on kavandanud Euroopa rahvusvahelise transpordi- võrgu. Kõnealuse võrgu täiendamiseks on tehtud ja tehakse suuri investeeringuid. See ELi algatus peab põhinema liikmesriikidega ühistel investeerimisotsustel, et Euroopa reisijatele oleks võimalik tagada transport uksest ukseni ilma liigsete ümberistu- misteta.

3.3 Piirkondlike liiklusteenuste valiku ja piirkondliku arengu kavandamise analüüs näitab siiski, et strateegilised valikud tehti meelevaldselt, võtmata arvesse vajadust korraldada transport selliselt, et vähendada ümberistumiste arvu, millel on negatiivne mõju ühistranspordi kasutamisele.

3.4 Eelnev analüüs enne tähtsate otsuste tegemist muutub vastutavate ametiasutuste jaoks üha tavalisemaks, kuid siiski on asutustel probleeme ebaselge ning keskpikas ja pikas pers- pektiivis ebastabiilse rahastamisega.

3.5 Transport moodustab siiski olulise osa riikide ja piirkon- dade eelarvetest. Kodanikud on sellest teadlikud, eelkõige käimasoleva kriisi taustal, ning soovivad avatust ja usaldus- väärset teavet. Üldsus on jätkuvalt mures liiga väheste ekspert- hinnangute pärast uute suurte projektide kohta. Nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutas oma arvamuses TEN/479, on ametiasutuste ja kodanikuühiskonna dialoog väga oluline küsimus, eelkõige seoses transporditaristu projektide rahasta- misega.

4. Kõnealune küsimus on kooskõlas komitee prioriteetsete meetmete programmiga

4.1 Käesolevas omaalgatuslikus arvamuses jätkatakse küsimuste arutamist, mida on varem käsitletud järgmistes arvamustes:

- TEN/432-433: Euroopa ühtne raudteepiirkond
- TEN/454: Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskava
- TEN/471 Üleeuroopalise transpordivõrgu suunised
- TEN/479 Transpordipoliitika valge raamat: kodanikuühiskonna kaasamise ja osalemise suunas
- TEN/480: Reisijate õigused kõikide transpordiliikide puhul.

4.2 Soov luua Euroopa ühtne transpordivõrgustik on toonud endaga loomulikult kaasa ELi vahendite kasutamise suurte rongiliinide jaoks. See on mõnikord toimunud teiste olemasolevate liinide moderniseerimise arvel, ning seda eelarvepiirangute tõttu. Avalikud asutused peaksid suurendama raudteetransporditeenuste pakkumise osatähtsust avalike transporditeenuste hulgas ning tegema raudteetranspordist teatud juhtudel isegi sidusa mitmeliigilise transpordisüsteemi tugisamba. Kõnealusel taustal on vajalik säästva liikuvuse kooskõlastatud poliitikameetmete ühine Euroopa rahastamine (kasutades ära regionaalpoliitika peadirektoraadi käsutuses olevaid transpordi rahastamise vahendeid).

4.3 Komitee soovib seega objektiivset hinnangut raudteetranspordi praeguse olukorra kohta (eelised/puudused). Komisjon peaks koostama selle hinnangu igati läbipaistvalt,

tagades vajaliku teabe ning kutsudes kodanikke üles väljendama oma ootusi raudteetranspordile, kuna see puudutab suurt enamust inimesi (sõidud tööle ja koju, üksikud tööreisid, pere-reisid, puhkused ...).

5. Komitee soovib juhtida tähelepanu paljudele probleemidele

5.1 Praeguse kriisi ajal, mil avalikke vahendeid üha enam napib, oleks säästva arengu strateegial põhinevatel elavdamismeetmetel soodne mõju tööhõivele ja selle kvaliteedile; keskonnahoidlikele transpordivahenditele ülemineku eesmärkide saavutamiseks tehtavatele jõupingutustele ning ELi kodanike juurdepääsu tagamiseks üldist huvi pakkuvatele transporditeenustele. Komitee meenutab seega, et suured ehitusprojektid tuleks kavandada sellise üldstrateegia raames.

5.2 Komitee soovib juhtida tähelepanu asjaolule, et kui teatud muutused sõiduplaanides või rongide vahetused halvendavad kõnealuse teenuse kvaliteeti, siis võivad kodanikud selle tagajärjel muuta elu- või töökohta. Selline sunniviisiline liikuvus ei vasta meie kodanike soovitud liikuvusele. Komitee rõhutab, et muudatused tingivad sageli teisele transpordiliigile (autole või lennukile) ülemineku, mis on vastuolus soovitatavate poliitika-meetmetega.

5.3 Komitee kutsub komisjoni üles kaaluma ja kavandama ELi programmi raudteevõrgustiku ajakohastamiseks ja/või toetama selliseid programme liikmesriikides, Euroopa programmi, mille eesmärk on raudteetranspordi kasutajate ootuste täitmine, võiks hõlpsasti kaasata ELi strateegiate (säästva arengu strateegia, Horisont 2020 jms) hulka. Üldsus hindaks kõrgelt transpordipoliitika teemalist dialoogi kodanikuühiskonnaga. Regionaalpoliitika raames transpordi jaoks eraldatavate vahendite ümbersuunamisel oleks suur võimendav mõju sellele strateegiale.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Sotsiaalelamumajanduse kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlemise probleemid” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 44/09)

Raportöör: **Raymond HENCKS**

19. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 töötada välja omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Sotsiaalelamumajanduse kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlemise probleemid”.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus tegi 21. veebruaril 2012 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioonile. Sektsioon võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012. aastal (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 67, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 4.

1. Õigus eluasemele – üldpõhimõtted

1.1 Õigus eluasemele on üks liikmesriikide rahvusvahelistest kohustustest, mida Euroopa Liit peab arvesse võtma. Seda õigust on tunnustatud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, milles sätestatakse, et „igal inimesel on õigus sellisele elatustasemele, sealhulgas toit, riietus, korter, arstiabi ja vajalik sotsiaalne teenindamine, mis on nõutav tema enda ja perekonna tervise ja heaolu hoidmiseks”. Euroopa Nõukogu parandatud sotsiaalharta rõhutatakse, „et rakendada tulemuslikult õigust eluasemele, kohustuvad lepingupooled võtma meetmeid, mille eesmärk on: 1. teha kättesaadavaks kindlale tasemele vastav eluase; 2. hoida ära ja vähendada kodutust, et see järk-järgult kaotada; 3. muuta eluaseme hind kättesaadavaks piisava sissetulekuta isikutele”. Õigus eluasemele sisaldub paljudes liikmesriikide põhiseadustes ja/või seda käsitletakse eriseadustes, mille eesmärgiks on selle õiguse tõhus rakendamine.

1.2 Euroopa Liidu põhiõiguste harta sätestatakse, et „sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu võitlemiseks tunnustab ja austab liit õigust sotsiaalabile ja eluasemetoetusele, et tagada liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud eeskirjade kohaselt rahuldav elu kõigile neile, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid”.

1.3 Nende õiguste rakendamist teostatakse enamikus liikmesriikides üldist majandushuvi pakkuvate teenuste vahendusel vastavalt põhiõiguste harta artiklile 36, milles sätestatakse, et „liidu sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks tunnustab ja austab liit võimalust kasutada aluslepingute kohaselt siseriiklike õigusaktide ja tavadega ettenähtud üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid”.

1.4 Vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõikele 2 ja kuna üldist juurdepääsu eluasemele käsitletakse kui üldist majandushuvi pakkuvat teenust, alluvad selliseid teenuseid osutavad ettevõtted ELi konkurentsieeskirjadele ning riigiabi keelule ja -kontrollile niivõrd, kuivõrd nimetatud eeskirjade kohaldamine ei takista õiguslikult ega faktiliselt nende riiklike, piirkondlike või kohalike ametiasutuste poolt määratud eriülesannete täitmist. Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsuses (üldist majandushuvi pakkuvate teenuste kohta) piiratakse subsideeritud sotsiaaleluasemete pakkumist ebasoodsas olukorras olevatele kodanikele või sotsiaalselt vähemsoodsas olukorras olevatele rühmadele, kes ei suuda piiratud maksevõime tõttu hankida elupaika turutingimustel.

1.5 Vastavalt Lissaboni lepingule lisatud protokollile nr 26 lasub esmavastutus üldist majandushuvi pakkuva teenuse kasutamise, osutamise, rahastamise ja korraldamise eest liikmesriikidel ja nende riiklikel, piirkondlikel ja kohalikel ametiasutustel, millel on laiaulatuslik kaalutusõigus selles valdkonnas ja demokraatlik valikuvabadus.

1.6 Samas protokollis kehtestatakse muu hulgas liikmesriikidele kohustus tagada nimetatud teenuse kõrge kvaliteet ja vastuvõetav hind ning edendada oma üldist majandushuvi pakkuvate teenuste üldist kättesaadavust.

1.7 Õiguse eluasemele rakendamine loob eeldused teiste põhiõiguste (nt õigus inimvääriskusele, eraelu kaitsele ja kodule, perekonnale, veele, tervishoiule, energiale jne) rakendamisele. Korraldiku eluaseme omamine on oluline selleks, et üksikisik saaks oma potentsiaali realiseerida ja integreeruda ühiskonda.

1.8 Õiguse eluasemele tõhusus sõltub väga sageli ja enamasti nõuetekohase pakkumise kättesaadavusest. Õigus eluasemele taandub enamasti õiguseks korralliku ja vastuvõetava hinnaga eluaseme kättesaadavusele.

1.9 Eluaseme kättesaadavuse tagamine ei tähenda enamasti seda, et avaliku sektori asutused peavad pakkuma eluaset kõikidele inimestele, kes seda neilt taotlevad. Riigil või vastutaval ametiasutusel on poliitiline kohustus parandada kogu elanikkonna juurdepääsu eluasemele oma poliitika ja programmide kaudu.

1.10 Liikmesriigid sekkuvad nimetatud põhiõiguse rakendamise raames oma eluasemeturgude toimimisse väga erinevatel viisidel ja tasanditel, kuid selle eesmärk on võimaldada igal kodanikul pääseda juurde korralikule ja vastuvõetava hinnaga eluasemele. Tulevaste elanike asjakohane kaasamine sotsiaalhoonete ehitamisse annab panuse nii sellise majutusviisi kättesaadavusse kui ka asjaosaliste tööhõive väljavaadetes.

1.11 Eluaset käsitatakse sellest seisukohast kui hüve (avalik või haldusallas kuuluv), mille puhul määravad liikmesriigid vastavalt oma poliitilistele valikutele või ühiskonna eelistustele kindlaks elamiskõlblikkuse ja mugavuse miinimumnõuded, linnaplaneerimist ja ehitamist reguleerivad erinõuded, hinna ja sissetuleku suhte maksimummäär, raamistiku teatavate eluasemete hinnamuutuste jaoks (nagu seda tehakse Saksamaal) või isegi loovad sotsiaalabi- või maksusüsteemi mehhanismid, mille eesmärk on mõjutada kodumajapidamiste kõnealuseid suurimaid siduvaid kulusid.

2. Sotsiaalelamumajandus

2.1 Tuleb siiski nentida, et nendest meetmetest hoolimata ei ole juurdepääs korralikule eluasemele paljudele ELi kodanikele enam jõukohase hinnaga. 2010. aastal puudusid 5,7% l Euroopa elanikkonnast eluasemevõimalused (allikas: Europe Information Service S.A.), kuigi Euroopa Nõukogu parandatud sotsiaalharta kohaselt on eesmärk hoida ära ja vähendada kodutust, et see järk-järgult kaotada. Lisaks elas 17,86% elanikkonnast ülerahvastatud või ebaviisakates eluasemetes ja 10,10% elanikkonnast kurtis, et eluasemekulud moodustavad rohkem kui 40% nende sissetulekust.

2.2 Paljud liikmesriigid on samuti otsustanud kindlaks määrata ja korraldada paralleelse eluasemete ehk nn sotsiaaleluruumide pakkumise, et täiendada praegust spontaanset pakkumist erasektori eluasemeturul. Neid nn sotsiaaleluruume pakuvad eritingimustel peamiselt selleks otstarbeks loodud mittetulunduslikud ettevõtted ning samuti erainvestorid, selleks nõuetekohaselt volitatud juriidilised või füüsilised isikud, keda toetavad riiklikud, piirkondlikud või kohalikud ametiasutused.

2.3 Kõikidel liikmesriikidel, v.a Kreekal, on sotsiaalelamuid. 25 miljonit Euroopa kodumajapidamist elab sotsiaaleluruumides, mille piirkondliku kavandamise, kättesaadavuse ja hinna tingimused määravad otseselt kindlaks liikmesriikide ametiasutused.

2.4 Selline paralleelne eluasemete pakkumine aitab märkimisväärselt kaasa kinnisvara rohkuse tsüklite ja kinnisvarabuumide vähendamisele tänu selle süsteemi stabiilsusele ja hinnakontrollile. Seega on liikmesriigid, kellel on sotsiaalelamuid, pääsenud kinnisvarabuumidest ja nende makromajanduslikest tagajärgedest.

2.5 Sotsiaalelamumajandus on muu hulgas ametiasutuste vastus eluasemeturu tõrgetele, et rahuldada kõiki eluasemega seotud vajadusi ja tagada kõikidele juurdepääs korralikule eluasemele vastuvõetava hinna/üüri eest. Tulevaste elanike asjakohane kaasamine sotsiaalelamute ehitamisse teeb selliste elamute üüri taskukohasemaks, parandab elanike suhtumist pakutud eluasemetesse ning võimaldab neil omandada või parandada tööharjumust ja -oskusi, suurendades seega nende väljavaateid tööturul.

2.6 Turu suutmatus rahuldada eluaseme vajadusi ei puuduta mitte üksnes isikuid, kes on täielikult ilma jätetud juurdepääsust eluasemele, vaid ka isikuid, kes elavad ebatervislikes, ebakohastes või ülerahvastatud eluruumides ning kes maksavad suurema osa oma sissetulekust igakuiseks üüriks või laenumaksiks.

2.7 Need vajadused eluaseme järele erinevad märkimisväärselt liikmesriigiti ja liikmesriigi siseselt, Lääne- ja Ida-Euroopa riikide vahel, maa- ja linnapiirkondade vahel, linnapiirkondade siseselt, kesk- ja äärelinnade vahel.

2.8 Euroopa Liidu liikmesriikide seas rakendatakse kolme erinevat käsitust.

A) Minimaalne käsitus

Ametiasutuste toetatavad sotsiaaleluasemed on mõeldud üksnes ebasoodsas olukorras olevatele või tõrjutud isikutele, kes on sellisena selgelt määratletud. Nende eluasemete puhul kehtivad väga ranged eeskirjad seoses nende eraldamisega. Üürikulud kannab peaaegu täielikult sotsiaallabisüsteem. See käsitus ei konkureeri eraõigusliku kinnisvarasektoriga ja vastab täielikult ELi määratlusele sotsiaalelamumajanduse kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse kohta, nagu see on sõnastatud Euroopa Komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsuses, milles piiratakse avaliku teenuse kulude hüvitiste teavitamise kohustusest vabastamist sotsiaaleluaseme pakkumisega „ebasoodsas olukorras olevatele kodanikele või sotsiaalselt vähem soodsas olukorras rühmadele, kes piiratud maksevõime tõttu ei suuda hankida elupaika turutingimustel”.

Sellesse kategooriasse kuuluvad Bulgaaria, Küpros, Eesti, Ungari, Iirimaa, Leedu, Läti, Malta, Portugal, Rumeenia, Ühendkuningriik, Slovakkia ja Hispaania (osaliselt üüritavate sotsiaaleluruumide sektori puhul).

B) Üldine käsitus

Selle käsitluse kohaselt on toetusesaajateks ebasoodsas olukorras olevad ja tõrjutud isikud (minimaalne käsitus) ja piiratud vahenditega isikud, kellel on raske sobivale eluasemele juurde pääseda, sest nad on oma sissetulekutes ebakindlad. Eluasemele juurdepääsu tingimuseks on üldiselt sissetulekute piirmäär ja kodumajapidamise koosseis. Üürihinnad on reguleeritud ja jäävad taskukohaseks. Sellel käsitusel on üldiselt piiratud mõju eluasemete pakkumise ja nende hindade üldisele tasemele ning väga harva tekib kinnisvara erasektoriga mingeid hõõrumisi, sest kasumimarginaalid on väga piiratud.

See käsitus hõlmab suuremat osa elanikkonnast kui eespool nimetatud käsitus, kuid vastab samal ajal ELi sotsiaalsetele vajadustele keskendumise nõuetele. Nimetatud käsitust praktiliseeritakse Saksamaal, Austrias, Belgias, Hispaanias (eluaseme soetamise puhul), Prantsusmaal, Soomes, Itaalias, Luksemburgis, Poolas, Tšehhi Vabariigis ja Sloveenias.

C) Universaalne käsitus, mis on kasutusel Taanis ja Madalmaades, ent erineval viisil

Madalmaades on selle käsituse eesmärk on pakkuda eluaset kõikidele kodanikele, sõltumata nende sissetulekust (sh ebasoodsas olukorras olevatele ja piiratud sissetulekuga isikutele) ning see kujutab endast täiendavat pakkumist lisaks traditsioonilisele kinnisvaraturule. See avaldab suurt mõju turutingimustele ja hindadele tegelike eluasemekulude tariifipoliitika kaudu ning ei juhindu turuväärtusest, pakkudes samal ajal eluaseme üüriks kindlustunnet, mida erasektori turul ei pakuta.

Kuna universaalse käsituse puhul puudub selge keskendumine sotsiaalsetele vajadustele, on Euroopa Komisjon selle vaidlustanud, sest komisjon on seisukohal, et see ei vasta eluaseme kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse ühenduse määratlusele. Universaalne käsitus ei kehti enam Rootsis, kus loobuti eluaseme kui üldist majandushuvi pakkuva teenuse selgesõnalisest klassifitseerimisest.

Taanis on universaalne käsitus heaolumudelil sügavalt juurdunud. Seal ei piirata ebasoodsas olukorras olevate, haavataivate või sotsiaalselt tõrjutud rühmade või inimeste käsitust

teatud sissetulekutasemega. Peamine eesmärk on pakkuda taskukohast ja kättesaadavat eluaset inimestele, kes seda vajavad. Selline süsteem täiendab traditsioonilist kinnisvaraturgu, vähendades seaduslike sotsiaalseid kohustusi, tagades võrdse kohtlemise ning sotsiaalse mitmekesisuse etnilise päritolu, sookuluvuse, sissetulekute, eluea, puuete ja vaimsete või füüsiliste vajaduste poolest. Hinnakujundust reguleeritakse, tuginedes tegelikele kuludele, mis välistab ülemäärase hüvitamise võimaluse.

3. Sotsiaalelamumajandus ja Euroopa Liidu õigus

3.1 Võttes arvesse, et turujõud ükski ei ole suutelised tagama korraliku eluaset kõikidele kodanikele, võib sotsiaalelamumajandust käsitleda ELi õiguses kui üldist majandushuvi pakkuvat teenust, kui seda kirjeldab sellisena asjaomane liikmesriik, ning see võib sellisel juhul saada toetust või riiklike hüvitismakseid.

3.2 Lissaboni lepingule lisatud protokollis nr 26 kinnitatakse riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste olulist rolli ja laiaulatuslikku kaalutusõigust osutada, tellida ja korraldada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid nii palju kui võimalik vastavalt kasutajate vajadustele. Sotsiaalelamumajandus kuulub riiklike, piirkondlike või kohalike ametiasutuste määratletud avaliku teenuse kohustuste hulka, eelkõige seoses sotsiaalelamute kavandamise, hinna, eraldamise ja üüritingimustega. Samas protokollis sätestatakse, et liikmesriigid peavad muu hulgas tagama üldist majandushuvi pakkuvate teenuste kõrge kvaliteedi ja vastuvõetava hinna, võrdse kohtlemise ning üldise juurdepääsu ja kasutajate õiguste edendamise.

3.3 Kui sotsiaalelamumajandus kvalifitseerub üldist majandushuvi pakkuva teenusena, kuulub see Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 14 ja artikli 106 lõike 2 ja selle lepingu protokollis nr 26 sätete alla, millega kehtestatakse eelkõige sotsiaalsete ja kultuuriliste kollektiivsete eelistuste ja vajaduste rahuldamise põhimõtte, mis väljendub kohalikul tasandil seoses üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlusega liikmesriigi poolt. Nimetatud sätetega seatakse sotsiaalelamumajandusele antud ülesannete täitmine konkurentsi- ja siseturu eeskirjadest kõrgemale kooskõlas üldist majandushuvi pakkuvate teenuste otsuses sätestatud teatud tingimustega, nagu mainitud punktis 3.6.

3.4 Nimetatud Euroopa Liidu toimimise lepingu sätete kohaldamine on toonud kaasa selle, et komisjon on vabastanud sotsiaalelamumajandusega tegelevatele asutustele antava riigiabi eelneva teatamise kohustusest.

3.5 Euroopa Komisjoni kontrollib sotsiaalelamumajanduse kvalifitseerimise suhtes üldist majandushuvi pakkuva teenusena liikmesriikide poolt üksnes ilmsete vigade tegemist Euroopa Liidu Kohtu kontrolli all.

3.6 Sellega seoses ning põhjendusel, et „avalikul teenusel on sotsiaalne olemus”, on Euroopa Komisjon seisukohal, et sotsiaalelamumajandust tuleb määratleda selliselt, et „see on otseselt seotud ebasoodsas olukorras olevate isikute või vähem soodsas olukorras olevate ühiskonnagruppidega” ja mitte vastavalt eluasemete vajaduste mitmekesisusele, nagu seda väljendub kohalikel eluasemeturgudel. See on püsiv konfliktiallikas komisjoni ning teatavate liikmesriikide, sotsiaalelamumajandusega tegelevate asutuste ja sotsiaaleluasemete üürnike esindajate vahel, kes ei nõustu komisjoni seisukohaga, samal ajal kui teised seda toetavad.

4. Liikmesriikide sotsiaalelamumajanduse poliitikat destabilliseeriv õigusraamistik

4.1 Euroopa Komisjoni otsuste tegemise praktika seoses sotsiaalelamumajanduse kvalifitseerimisega üldist majandushuvi pakkuva teenusena tehtavate ilmsete vigade jälgimisega on põhjustanud muutusi teatavate liikmesriikide poliitilistes valikutest, mis on seotud sotsiaalelamumajanduse korraldamise ja rahastamisega ning on tekitanud kohtuvaidlusi.

4.2 Madalmaade puhul on nimetatud otsuste tegemise praktika toonud kaasa sotsiaaleluasemele juurdepääsu äravõtmise peaaegu 400 000 kodumajapidamiselt, kes on komisjoni arvates sotsiaaleluaseme saamiseks liiga rikkad, kuid kes tegelikkuses ei ole piisavalt rikkad, et saaksid omale soetada eluaseme turutingimustel.

4.3 Rootsis tõi nimetatud otsuste elluviimisest keeldumine kaasa selle, et ametiasutused arvasid sotsiaalelamumajanduse üldist majandushuvi pakkuvate teenuste hulgest välja, mis ohustab selle valdkonna rahastamist avalike teenuste hüvitamise vormis, mis on ainuke aluslepingu riigiabi keelu põhimõttega kooskõlas olev vorm.

4.4 Prantsusmaal esitas siseriiklik kinnisvaraomanike ühendus (*Union nationale de la propriété immobilière*) Euroopa Komisjonile kaebuse Prantsusmaa valitsuse vastu eelkõige põhjendusel, et sotsiaaleluasemetele juurdepääsuks kehtestatud sissetulekute piirmäärad on liiga kõrged ja ei võimalda vastata Euroopa Komisjoni otsuste tegemise praktikale.

4.5 Kooskõlas kavandatavate riigihankeid ja kontsessioone käsitlevate direktiividega allutatakse sotsiaaletevõtete ja ametiasutuste mõistega hõlmatud sotsiaalelamumajandusega tegelevate asutuste vaheline koostöö nimetatud direktiivide sätetele

ja pakkumismenetlustele. Laiendades ametiasutustevahelise koostööga seotud pretsedendiõigust nii, et see hõlmaks kõiki avaliku sektori hankijaid, aitab Euroopa Komisjon samuti õnnestada koostöötava ja sotsiaalelamumajanduse ajakohastamiseks vajalike vahendite ühiskasutust, et tagada selle nõuetekohane haldamine ja tugevdada selle konsolideerimist kohalikul tasandil.

4.6 Need praktilised näited tõendavad Euroopa Liidu õiguse otsesest mõju sotsiaalelamumajanduse määratlemise, korraldamise ja rahastamise tingimuste kehtestamisele liikmesriikides ning kutsuvad üles määratlema õigusraamistiku, mis soodustab sotsiaalelamumajanduse arengut Euroopa Liidus.

4.7 Selle valdkonna paljude eriaspektide ja laiaulatusliku esindatuse tõttu Euroopa Liidus on sotsiaalelamumajandusel strateegia „Euroopa 2020” rakendamises oluline roll. See aitab aktiivselt kaasa liidu eesmärgile muutuda arukaks, jätkusuutlikuks ja kaasavaks majanduseks, aidates tagada tööhõive kõrget taset, tootmisvõimsust, sotsiaalset kaasamist ja ühtekuuluvust, ning toetab aktiivselt võitlust kliimamuutuse vastu, võideldes samal ajal kütteostuvõimetuse vastu.

4.8 Samas kui iga liikmesriik peaks võtma vastu oma siseriiklikud eesmärgid selles valdkonnas, sh seoses sotsiaaleluasemete pakkumise arendamisega, peaksid Euroopa tasandil võetavad meetmed toetama strateegiat „Euroopa 2020” altpoolt ning seda mitte üksnes sotsiaalelamumajanduse valdkonnas.

5. Sotsiaalelamumajanduse poliitika, mis kajastub täielikult strateegia „Euroopa 2020” eesmärkides ja paremas majandusjuhtimises

5.1 Sotsiaalelamumajandus aitab aktiivselt kaasa strateegia „Euroopa 2020” mitme eesmärgi saavutamisele; eelkõige toetab see strateegiat seoses majanduskasvu ja piirkondade atraktiivsuse suurendamisega, investeeeringute ja töökohtade loomisega, mida ei saa teise asukohta üle viia, võitlusega vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu ning pühendumisega kliimamuutuse ja kütteostuvõimetuse vastasele võitlusele.

5.2 Euroopa Liit on Hiina järel suuruselt teine sotsiaaleluasemete tootja maailmas; Hiina on sotsiaalelamumajanduse muutnud poliitikaks, et toetada majanduskasvu ja linnade suurenemist ning leevendada kinnisvarabuume erasektoris.

5.3 Sotsiaalelamumajandus on vastavalt Euroopa Komisjoni ettepanekutele täiesti abikõlblik struktuurifondide jaoks ajavahemikul 2014–2020, eelkõige seoses soojustamise, renoveerimise ja taastuvenergia edendamisega, seoses integreeritud meetmetega linnade jätkusuutliku arengu tagamiseks ning võitluseks tõrjutuse vastu seoses kõrvale tõrjutud kogukondade juurdepääsuga eluasemetele ning vastuvõetava hinna ja kvaliteediga sotsiaalteenustele.

5.4 Sotsiaalelamumajandus pakub praktilist ja tõhusat vastust komisjoni ja nõukogu soovile tugevdada euroala majandusjuhtimist ning eelkõige jälgida kinnisvarabuume ja nende laastavat mõju sotsiaalsele ja makromajanduslikule tasakaalule. Paralleelse eluaseme pakkumise arendamine aitab piirata nimetatud eluasemeturgude tsüklite ja buumide ulatust.

5.5 Kui liikmesriik ei suutnud eelarvest tingitud põhjustel või ebasoodsas olukorras olevate isikute või vähem soodsas olukorras olevate ühiskonnarühmade liiga kitsa määratluse tõttu kohandada sotsiaaleluasemete pakkumist oma kodanike tegelikele vajadustele kooskõlas riigi rahvusvaheliste kohustus- tega seoses õigusega eluasemele, siis tagatakse üldine juurdepääs korralikule ja taskukohase hinnaga eluasemele avaliku sektori poolt erasektori turule jõulise sekkumise hinnaga.

6. Uute energialaste ja sotsiaalsete probleemide lahendamine

6.1 Sotsiaalelamumajandus peab reageerima uuele kliimaolukorrale ja vajadusele parandada oma olemasolevate ja uute varude energiatõhusust. Energiainvesteeringute poliitika elluviimist sotsiaalelamumajandusega tegelevate asutuste poolt peaks riik toetama, sest see võimaldab võidelda kliimamuutuse vastu ja kütteostuvõimetuse vastu madala sissetulekuga kodumajapidamistes ning edendada kohalikku tööhõivet ja piirkondade majanduse arengut. Ühtekuuluvuspoliitika saab sellele protsessile aktiivselt kaasa aidata ja pakkuda võimendavat mõju muude täiendavate rahastamisvahendite rakendamiseks.

6.2 Elanikkonna vananemine on samuti väga oluline probleem, mis nõuab sotsiaalelamumajanduse kohandamist, et vastata vanemate ja sõltuvate inimeste vajadustele ja arendada uusi integreeritud teenuseid, mis võimaldavad sõltuvatel ja vanematel inimestel oma kodus elada ja tagavad juurdepääsu sotsiaaleluasemetele.

6.3 Sotsiaaleluruumides elavate ja/või neid taotlevate kodumajapidamiste üha ebakindlamaks muutuv olukord suurendab vajadust sotsiaalse segunemise ja kvaliteetsete sotsiaaleluasemete pakkumise järele kohalikul tasandil ning linnade säästva arengu integreeritud lähenemisviiside arendamise järele, mis hõlmavad sotsiaalseid, majanduslikke, linna- ja keskkonnavalaseid mõõde, nagu on välja toodud komisjoni ettepanekus Euroopa Regionaalarengu Fondi määruse kohta.

7. Euroopa Liidu roll

7.1 Euroopa Liit peab eelkõige tagama õigusraamistiku, mis soodustab sotsiaalelamumajanduse arengut liikmesriikides, ning

seeda seoses sotsiaaleluasemete pakkumise rahastamisega ning selle määratlemiseks ja toimumiseks vajalike meetmetega. Nimetatud toetava õigusraamistik hõlmab ilmsete vigade jälgimist sellise pakkumise kvalifitseerimisel üldist majandushuvi pakkuvaks teenuseks, sotsiaalelamumajanduses tegutsevatele asutustele antava riigiabi vastavuse, riigihangetega seotud sätete kohaldamise ja sotsiaalelamumajanduses tegutsevate asutuste vahelise koostöö jälgimist, aga ka vähendatud käibemaksumäärade kohaldamise jälgimist, kuna see on põhihüve.

7.2 Euroopa Komisjon peaks uuesti läbi vaatama oma otsuste tegemise praktika seoses ilmsete vigade jälgimisega sotsiaalelamumajanduse klassifitseerimisel liikmesriikide poolt üldist majandushuvi pakkuvaks teenuseks, sest see ei pruugi alati kajastada nimetatud sektori eripära. Komisjon peaks andma liikmesriikidele õiguse kehtestada sotsiaaleluasemete juurdepääsu tingimused ja hinnad sellisel, et nende puhul võetakse arvesse kohalikke vajadusi ja eelistusi ning ebasoodsas olukorras olevate kodanike või sotsiaalselt vähemsoodsas olukorras olevate rühmade tegelikke vajadusi, vastavalt üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid käsitleva protokoll nr 26 sätetele.

7.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni otsust uuendada sotsiaalelamumajanduses tegutsevatele asutustele avalike teenuste hüvitamise vormis antava riigiabi eelneva teatamise kohustusest vabastamist ja väljendab heameelt, et nimetatud otsuses võetakse arvesse teatavaid erijooni, eelkõige seoses volituste kestuse ja pikaajaliste investeeringutega.

7.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni poolt sotsiaalettevõtlust käsitlevas teatises väljendatud tahted edendada Euroopa Liidus sotsiaalettevõtete arenguks soodsat ökosüsteemi, sh seoses juurdepääsuga eluasemele, ning soodustada solidaarsete investeerimisfondide loomist. Komitee rõhutab ka vajadust säilitada sotsiaalpartnerite rolli liikmesriikides, kus nad on traditsiooniliselt olnud kaasatud sotsiaalelamumajanduse juhtimisse.

7.5 Komisjon, Euroopa Parlament ja nõukogu peaksid kaasama kavandatavatesse riigihankeid ja kontsessioone käsitlevatesse direktiividesse sotsiaalelamumajanduse valdkonnas tegutsevate asutuste kui avalik-õiguslike asutuste ja sotsiaalettevõtete vahelise koostöö, kaasates selle avaliku sektori omavahelise koostöö reguleerimisalasse, võttes arvesse nende asutuste avaliku huvi rolli ja nende osalemist nii avalikus kui ka erasektoris.

7.6 Euroopa Komisjon peaks uuesti läbi vaatama oma ettepanekud seoses tulevase ühise käibemaksusüsteemiga, jättes liikmesriikidele võimaluse kohaldada vähendatud käibemaksumäära nii riigi-, sotsiaal- kui ka erasektori poolt teostatava sotsiaalelamute ehitamise ja renoveerimise suhtes, sest see on kohaliku tähtsusega põhihüve, mis ei mõjuta liikmesriikidevahelist kaubandust ja siseturu tõrgeteta toimimist.

7.7 Euroopa Liit peaks samuti toetama liikmesriike sotsiaalelamute arvu suurendamisel ja nende ajakohastamisel, et vastata uutele demograafilistele, sotsiaalsetele ja kliimaalastele väljakutsetele ning seega aidata aktiivselt kaasa strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisele.

7.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni ettepanekuid seoses Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Euroopa Sotsiaalfondi määrustega, mis hõlmavad järgmiste valdkondade struktuurifondide (2014–2020) jaoks abikõlblikuks muutmist: prioriteetsed investeringud seoses sotsiaalelamute soojustamise ja renoveerimisega, integreeritud meetmed linnade jätkusuutliku arengu tagamiseks, kõrvale jäetud kogukondade juurdepääs kvaliteetsetele ja taskukohase hinnaga eluasemetele ning sotsiaalettevõtete edendamine. Komitee tuletab meelde, et eesmärk peaks olema suutlikkus pakkuda kvaliteetset sotsiaaleluaset kõigile, kes seda vajavad.

7.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et nimetatud meetmed on vajalikud ja peavad toetama Euroopa Komisjoni energiatõhususe direktiivi käsitleva ettepaneku sätteid, millega nõutakse sotsiaalelamumajanduses tegutsevatelt asutustelt, et igal aastal parandataks energiatõhusust 4 % ulatuses sotsiaalelamutest. Sellise kohustusega peavad kaasnema investeringute rahastamise erimeetmed, eelkõige Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu, kuid samuti ELi tasandil investeerimisfondi loomise kaudu.

7.10 Euroopa Parlament ja nõukogu peaksid võtma vastu komisjoni Regionaalarengu Fondi ja Euroopa Sotsiaalfondi määrustega seotud ettepanekud, mis aitavad kaasa strateegia „Euroopa 2020” rakendamisele ja millega tunnustatakse esimest korda struktuurifondide määruste kaudu eluaseme prioriteetset rolli seoses liikmesriikide investeerimispoliitikaga 2014.–2020. aasta ühtekuuluvuspoliitika raames.

7.11 Eluasemeturgude reguleerimine liikmesriikides on euroala stabiilsuse jaoks väga oluline valdkond, võttes arvesse kinnisvarabuumide makromajanduslikku ja sotsiaalset mõju. Sotsiaalelamumajandus aitab kaasa eluasemeturgude stabiliseerimisele ja kinnisvaratsükli reguleerimisele.

7.12 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni ettepanekut kehtestada tugevam makromajanduslik järelevalve euroala üle ja lisada sinna kinnisvarabuumide makromajandusliku mõjuga seotud mõõde. Komitee on seisukohal, et nimetatud tugevdatud järelevalve mehhanismiga peaksid kaasnema meetmed, mis edendavad mehhanisme eluasemeturgude arukaks reguleerimiseks liikmesriikides ning sotsiaal- ja erasektori eluasemete arvu suurendamiseks, et stabiliseerida ja leevendada kinnisvaratsükleid kooskõlas säästva linnastumise arenguga.

7.13 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et tuleks algatada arutelu Euroopa varude kohta, et stabiliseerida sotsiaalelamumajanduse rahastamist, mis on Euroopa sotsiaalmudeli osa. Samuti tuleks kaaluda sotsiaalelamumajandusele mõeldud Euroopa hoiukonto loomise ideed. Nimetatud konto saaks avada interneti teel Euroopa Investeerimis pangas, mis tagaks ka nende vahendite haldamise. Sellisel protseduuril oleks kaks ülesannet: stabiliseerida sotsiaalelamumajandusse tehtavaid investeringuid ja luua konto valdajatele tugev koda-nikutunne.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Arenev kodanikuühiskond Hiinas: kodanikuühiskonna panus ELi ja Hiina kultuuridevahelise dialoogi aastasse ja selle kestev mõju”

(2013/C 44/10)

Raportöör: **Anne-Marie SIGMUND**

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus otsustas 16. septembril 2010 koostada arvamuse teemal:

„Arenev kodanikuühiskond Hiinas: kodanikuühiskonna panus ELi ja Hiina kultuuridevahelise dialoogi aastasse ja selle kestev mõju”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 20. novembril 2012. Raportöör oli Anne-Marie SIGMUND.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri 2012 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 68, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Soovitused

1.1 Komitee kutsub komisjoni üles kaasama end kolmanda samba – inimestevahelise dialoogi – raames loodud erinevate tööühikute jooksvasse tegevusse; liidu tasandi kodanikuühiskonna dialoogi institutsionaalse platvormina on komitee kogunud juba ulatuslikku oskusteavet ja kogemusi, mida ta saaks kasutada sellise dialoogi ülesehitamisel Hiinaga. Komitee märkis juba 1999. aastal, et „kultuur struktureerib kodanikuühiskonna tegevusvälja”⁽¹⁾ ja käsitab kultuuri seetõttu enda poolt omaksvõetud laia mõiste raames horisontaalse teemana. Sellise lähenemisviisiga sobib ta oma pädevuste raames väga hästi dialoogipartnerite ELi ja Hiina „pehme jõu poliitika” ja „kultuuridevahelise diplomaatia” toetajaks ja sellele kaasaaitajaks.

1.2 Inimestevahelisi algatusi tuleks võimaluse korral süvendada esmajoones kõige alumisel tasandil suurema üliõpilasvahetuse või ka eraldi praktikandiprogrammide ning linnade ja kohalike omavalitsuste partnerluste kaudu.

1.3 Tähelepanu tuleks pöörata kultuuriturismi laiendamisele. Kogemused on näidanud, et kultuuriturism ei elavda mitte üksnes majandust, vaid aitab peale selle püsivalt kaasa ka paremale vastastikusele mõistmisele.

1.4 Tuleks nõuda inimõiguste ning demokraatlike ja põhivabaduste valdkonna rahvusvaheliste normide järgimist, sest need on kultuurilise väljenduse, kultuurivahetuse ja kultuurilise mitmekesisuse olulised eeldused.

1.5 Ühistesse tegevustesse tuleks kaasata kasvatus- ja hariduse valdkond (ka täiskasvanuharidus), kuna selles valdkonnas avab kultuuridevaheline dialoog mitmekesiseid võimalusi; see

ulatab keeleõppest kuni tarbijakäitumise alase koolituse, keskkonnaküsimuste selgitamiseni jne.

1.6 Teadlikkuse püsiva tõstmise eesmärgil teeb komitee ettepaneku viia igal aastal läbi ELi ja Hiina suhete päev, mida mõlemal pool tähistatakse kultuuriüritustega.

1.7 Võimalikult paljudes valdkondades tuleks edendada heade tavade vahetamist (kaasata võiks sotsiaalmajandusliku valdkonna olulisi osalejaid, näiteks nii ametnikke kui ka opositsiooni kuuluvaid sotsiaalpartnereid ja inimõiguste eest kõnelejaid, aga ka erinevaid haridus- ja kasvatusasutusi, konkreetsete valdkondade, nagu tarbijaküsimused, keskkonnakaitse, karistus-süsteem jne, eksperte).

1.8 Igal juhul tuleks juba käimasolevad algatused paremini omavahel võrgustada ja parandada teabevahetust kõigi osalejate vahel, sest praegu toimub rida algatusi rohkem või vähem isoleeritult ja väärtuslik sünergia läheb kaotsi (vt nt EUNIC–Hiina kultuuridialoog).

1.9 Tugevdada tuleks meediaalast koostööd (TV, trükimeedia) ning ajakirjanike ühist koolitust ja täiendõpet; mõlemad aitavad hõlmata suuremaid elanikkonnakihte⁽²⁾.

1.10 Komitee uurib lähtuvalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 167 lõikest 3, milliseid täiendavaid ja jätkusuutlikke algatusi on tal Hiinaga juba käimasoleva koostöö raames võimalik käivitada, ja on valmis pakkuma teistele osalejatele teabe ja arvamuste vahetuse platvormi.

⁽¹⁾ Vt joonealune märkus 3.

⁽²⁾ Näiteks CRI (China Radio International) ja ORFi (Österreichischer Rundfunk)/Alpha Bayerni vaheline koostöö, mille raames toodetakse korrapäraselt ühissaateid.

2. Taustinfo

2.1 Alates Euroopa 2007. aasta kultuurivaldkonna tegevuskavast leiab üha laialdasemat toetuspinda liidu välistegevuse uus strateegiaraamistik, milles kultuuril on eriline osa.

See nn pehme jõu poliitika leiab järjekindlat jätkamist ja rakendamist praegusel ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aastal ja seoses sellega liidu kultuuridevahelise poliitika raames pikaajaliselt kavandatud struktuuride raamistikus.

Kirjeldatud Euroopa lähenemisviisi jagas peaaegu samal ajal Hiina kommunistliku partei 17. kongressil president Hu Jintao, kes nõudis, et Hiina investeeriks rohkem oma „pehme jõu ressursidesse”.

2.2 ELi–Hiina 22. oktoobri 2007. aasta kultuuriteemaline ühisdeklaratsioon viis kultuurivallas tihedama koostöö ja dialoogini ning käivitas lisaks suurema poliitilise mõttevahetuse üld- ja kutsehariduse ning mitmekeelsuse üle.

2.3 2011. aasta mais leppisid ELi ja Hiina kõrged esindajad kokku kõnealuse koostöö laiendamises ELi ja Hiina strateegilise partnerluse nn kolmanda samba loomise, nimelt Euroopa–Hiina kõrgetasemelise inimestevahelise dialoogi kaudu (*people-to-people-dialogue*). Ametlikult võeti otsus kolmanda samba kohta vastu ELi–Hiina tippkohtumisel 14. ja 15. veebruaril 2012. aastal.

2.4 Selle taustal tuleb vaadelda ka ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aastat 2012, mille üle ELi ja Hiina juhtivad esindajad otsustasid ELi–Hiina 2010. aasta tippkohtumisel ja mis avati ametlikult 1. veebruaril 2012 Brüsselis.

2.5 Kõnealuse aasta kava ei hõlma mitte üksnes kultuurisuhete tihendamist, vaid ka poliitilise ja kodanikuühiskonna dialoogi edendamist ELi ja Hiina positiivsete ja pikaajaliste suhete huvides⁽³⁾. Jõudude ühendamise ja

⁽³⁾ Aasta peaesmärgid:

- edendada ja tugevdada ELi ja Hiina kultuuridevahelist dialoogi ja vastastikust mõistmist inimestevaheliste kontaktide kaudu
- rajada jätkusuutlik poliitiline dialoog ühist huvi pakkuvatel teemadel
- aidata kaasa ELi–Hiina strateegilise partnerluse tugevdamisele

sünergia väljaselgitamise tulemusena oodatakse, et kultuuridevahelise dialoogi aasta edendab ELi ja Hiina vahelist kodanikuühiskonna dialoogi ja et selle mõju on kestev.

3. Sissejuhatus

3.1 Käesolev arvamuse põhineb arvamusel CESE 413/2006 (raportöör Sukhdev Sharma) ja komitee tellitud uuringu⁽⁴⁾ tulemustel. Uuring sisaldas Hiina kodanikuühiskonna ulatuslikku ajakohast analüüsi.

3.2 Arvamuses asetatakse uuringu järeldused ajaloolise arengu ja ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aasta 2012 ning sellest tulenevate ülesannete ja võimaluste konteksti.

3.3 Komitee jaoks näib eriti oluline ootus, mille ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aasta kavas sõnastas Euroopa Komisjon, „et kultuuridevahelise dialoogi aasta aitab kaasa kodanikuühiskonna dialoogile ELi ja Hiina vahel”. Komitee on kodanikuühiskonna dialoogi institutsioonilise platvormina liidu tasandil valmis võtma võrreldava rolli ELi–Hiina suhetes.

3.4 Komitee pooldas juba 1999. aastal kultuuri avaramat mõistet, mis lisaks kunstile ja kultuuripärandile hõlmab ka selliseid valdkondi nagu kasvatus, haridus ja teadus. Lisaks märkis komitee, et kodanikuühiskonna poliitiline areng on ka kultuuriline protsess,⁽⁵⁾ mis kujundab kodanike igapäevaelu.

3.5 Komitee leiab, et inimeste vaba liikumine on rahvaste kultuurivahetuse väga oluline komponent. Seepärast nõuab komitee kõigi sellist liikumisvabadust takistavate asjaolude kõrvaldamist.

3.6 Kultuuridevahelise dialoogi Euroopa aasta 2008 kohta avaldas komitee seisukoha arvamuses,⁽⁶⁾ milles ta muu hulgas toetas kindlalt ka komisjoni tõdemust, kui oluline on erinevate kultuuripärandite mõju meie eluvisile. See mõju on juba liidu tasandil oluline ja nõuab arvessevõtmist, kuid ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi raames on sellel eriline tähendus.

⁽⁴⁾ Baocheng Liu, University of International Business and Economics, Peking: Report on Civil Society (aruanne kodanikuühiskonna kohta), mai 2011.

⁽⁵⁾ Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse „Organiseeritud kodanikuühiskonna roll ja panus Euroopa ülesehitamisel”, EÜT C 329, 17.11.1999, lk. 30.

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse „Kultuuridevahelise dialoogi Euroopa aasta (2008)”, ELT C 185, 8.8.2006, lk. 42.

3.7 Euroopa õigusajaloo ja õigusfilosoofia valdkonnas juhtis Montesquieu (7) juba 1748. aastal tähelepanu igasuguse demokraatliku süsteemi aluseks oleva võimude lahususe, õiguskorra ning riigi looduslike tingimuste (geograafia, kliima) ja rahva majandusliku, ühiskondliku ja kultuurilise arengu taseme vahelisele seosele.

3.8 Komitee pooldab arusaama kultuurist kui ühiste väärtuste jagamisest ja selle alusel on möödapääsmatu praeguse olulise ELi–Hiina kultuurivahelise dialoogi aasta raames pidada või süvendada ka dialoogi nende väärtuste üle, mis määravad Euroopa Liidu poliitilise tegutsemise (8). Selleks on lisaks tungivale poliitilisele vajadusele olemas ka Euroopa Liidu lepingu artiklis 21 sisalduv kohustuslik õiguslik alus (9).

3.9 Peale selle sisaldab Euroopa Liidu toimimise lepingu XIII jaotise (KULTUUR) artikli 167 lõige 3 järgmist üleskutset: „Liit ja liikmesriigid edendavad kultuuri valdkonnas koostööd kolmandate riikide ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Euroopa Nõukoguga.” Kuna üksmeelse õigusliku arvamuse kohaselt ei mõelda liidu all üksnes Euroopa institutsioone, vaid oma vastava pädevusvaldkonna raames ka nõuandvaid asutusi, on komiteel siinkohal võimalik tugineda esmase õiguse alusel antud volitusele käivitada oma tegevuse raames sellealaseid algatusi.

3.10 ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aasta 2012 jaoks on oluline viitedokument ka Euroopa Parlamendi 12. mai 2011. aasta resolutsioon, (10) milles Euroopa Parlament osutab selles seoses kodanikuühiskonna tugevale rollile ja „rõhutab, et demokraatlikud vabadused ja põhivabadused, nagu sõnavabadus, pressivabadus, õigus majanduslikule kindlustatusele, õigus elada vabana hirmust, sallimatusest ja vihkamisest ning vaba juurdepääs trükitud ja digitaalsele teabele, samuti võimalus luua sidemeid ja suhelda elektrooniliselt nii võrgus kui ka võrguväliselt, on kultuurilise väljenduse, kultuurivahetuse ja kultuurilise mitmekesisuse olulised eeldused”.

3.11 Nimetatud eeldustele tuginedes on komitee veendunud, et ELi ja Hiina kultuuridevaheline dialoog on väärtuslik vahend,

(7) Charles-Louis de Secondat, Baron de Montesquieu: „Seaduste vaim”.

(8) Euroopa Liidu lepingu artikkel 2: „Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.”

(9) Artikli 21 lõige 1: „Liidu tegevus rahvusvahelisel areenil tugineb põhimõtetele, millest on juhindunud liidu enda loomine, arendamine ja laienemine ning mida liit soovib edendada ka ülejäänud maailmas: demokraatia, õigusriik, inimõiguste ja põhivabaduste universaalsus ning jagamatus, inimväärikuse, võrdsuse ja solidaarsuse ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtte ja rahvusvahelise õiguse austamine.”

(10) A7-0112/2011: „ELi välistegevuse kultuuriline mõõde”.

mis majandus-, sotsiaal-, õigus- või poliitikavaldkonna koostöö alusena suudab kaasa aidata vastastikuse mõistmise ja seega ka usalduse tugevdamisele. Kirjeldatud koostöö alusel suureneb ka kõigi ühiste sammude kestmajäämine. Selleks on aga vaja, et nii Euroopa kui ka Hiina poolel loodaks vajalikud ja vastastikku kooskõlastatud struktuurid ning kavandataks ja viidaks ellu konkreetsed projektid.

4. Üldised märkused

4.1 Kodanik ja riik Hiinas

4.1.1 Hiina traditsioonis, eelkõige konfutsianismist kantuna, omistatakse üksikisikule teistsugune tähtsus kui Euroopa traditsioonis. Üksikisiku allutatus suurematele kollektiivsetele üksustele (varem tuumperekond ja klann, praegu partei ja riik) on olnud Hiina ühiskonnale omane enam kui kahe aastatuhande jooksul. Riigi mõiste pidi sajandeid kestnud konkureerivate riikide kujunemist silmas pidades olema Euroopas teistsugune kui Hiinas, kus ettekujutus *tian xia* („kõik taeva all“) muutis riigi välispiirid ähmaseks, enne kui koloniaalvõimud riigipiiride paradigma Hiina (sel ajal Mandžuuria) riigivõimu teadvusse tõid. Hiina poliitilise struktuuri ajalooline areng arvestas küll 20. ja 21. sajandi üleilmse rahvusvahelise arengu asjaoludega, kuid sisemine ümberkujunemine on siiski alles algstaadiumis. Hiina kommunistliku partei võim üksikisiku üle on ülekaalus, kuna partei vaatleb üksikisikut kui mitte veel piisavalt „valgustatud”, et usaldada talle selline vastutus iseenda eest – see takistab demokraatlikku arengut. Seoses Hiina kiire integreerumisega rahvusvahelisse kogukonda (näiteks väljumine isevalitud isolatsioonist 1960. aastatel), millega kaasneb kõige erinevamat laadi võrgustumine (rahvusvahelisel ja kahepoolisel tasandil), muutuvad üha enam võimalikuks ka inimestevahelised kontaktid, mis selle lähenemisviisi kahtluse alla panevad.

4.2 Üksikisiku õigused Hiinas

4.2.1 ELis on moodsa sotsiaali riigi tekkimine edendanud nn sotsiaalset kodakondsust, mis keskendub individuaalsetele õigustele, ent millega tagatakse samaaegselt ka kollektiivsed õigused. Seega tuleb arvestada asjaoluga, et mõlemas suures kultuuriruumis – Hiinas ja Euroopas (kogu nende sisemises diferentseerituses) – esinevad ajaloolise arengu tulemusena suured erinevused eelkõige üksikisiku ja ühiskonna suhetes. See ei tähenda loomulikult seda, et tuleks sallida inimõiguste rikkumist. See on igal juhul vastuvõetamatu. Ent tugevdada tuleks aktiivse dialoogi alust, mis võimaldaks pragmaatilist lähenemist – muu hulgas ka parimate tavade näidete kaudu.

4.2.2 Nii ELi kui ka Hiina suhtes kehtib alguses mainitud kultuuripärandi mõju praegusele ellusuhtumisele ja eluviisile, täpselt samuti nagu Montesquieu' visandatud vastastikmõju ühelt poolt geograafiliselt, majanduslikult, sotsiaalselt ja ajalooliselt kasvanud poliitiliste struktuuride ning teiselt poolt nüüdisaja õigustunnetuse ja õiguse praktilise kohaldamise vahel.

4.2.3 ÜRO ja selle organisatsioonide (kaasa arvatud ILO jt) aktiivse liikme ning eelkõige julgeolekunõukogu alalise liikmena kannab ka Hiina RV vastutust ÜRO hoiakute ja väärtuste ellurakendamise eest. See hõlmab ka kõigi ÜRO inimõiguste küsimusi puudutavate otsuste tunnustamist (ÜRO põhikiri).

Ent igapäevaelus, iseäranis sotsiaalsete ja individuaalsete kodanikuõiguste, aga ka tarbija- ja töötajate õiguste alal, jääb Hiina sellisest rakendamisest veel kaugele. Regulaarselt tuvastatakse rahvusvaheliste lepingute ja standardite rikkumisi,⁽¹⁾ sama kehtib keskkonna valdkonnas.

4.2.4 ÜRO inimõiguste hartas⁽¹²⁾ on sätestatud, et igal inimesel on mis tahes tingimustel õigus kaitsele. Lahknevus traditsioonilisest Hiina ühiskonnamuudelist on ilmne, kuna Hiina harmoonilise ühiskonna kontseptsioonis kujutab valitsuse nõutud ühtsus ja stabiilsus endast inimõiguste rakendamise alust ja eeldust. Sellest hoolimata ei saa kultuurilised erinevused õigustada eelnimetatud õiguste rikkumist, mis tuleb igal juhul hukka mõista.

On selgesti märgata, et Hiina moderniseerimise käigus asetleidvad suured muutused hõlmavad ka ühiskonna ja üksikisiku suhet; see protsess on siiski alles algstaadiumis, mis ei võimalda praegu prognoosida selle käiku.

4.2.5 Euroopa Liidu lepingu artikli 21 tähenduses on liidu institutsioonid ja avalikud asutused, seega ka komitee, kohustatud edendamaks kogu maailmas liidu jaoks siduvaid väärtusi ja põhimõtteid, seega ka inimõiguste ja põhivabaduste jagamatust. Vajaduse korral toimub see ka nii, et liidu organid avaldavad avalikult arvamust või reageerivad äärmisel juhul poliitiliste vahenditega, kui kõnealuseid väärtusi ja põhimõtteid nende arvates ei järgita või rikutakse. See kehtib ka liidu ja Hiina suhete kohta.

Komitee käsitleb kultuuridevahelise dialoogi aasta ühe suurima probleemina seda, kuidas seada sisse väärtuste dialoog, et eelkõige inimõiguste valdkonnas töötada välja parimate tavade näited, mis võimaldavad teha esimesi edusamme.

Seejuures tuleks tulevastes töodes arvesse võtta kogemusi, mille komitee on omandanud ELi ja Hiina ümarlaua ning

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus, ELT C 110, 9.5.2006, lk. 68, punkt 2.2.6 jj.

⁽¹²⁾ „Inimõiguste ülddeklaratsioon“; resolutsioon 217(III), 10. detsember 1948.

majandus- ja sotsiaalnõukogude ja samalaadsete institutsioonide rahvusvahelise assotsiatsiooni (AICESIS) raames.

4.2.6 Iga dialoogi eesmärk on vähendada eelarvamusi, koguda teadmisi erinevate vaadete ja praktikate kohta ning suurendada selle kaudu mõistmist ja töötada välja konkreetsed lahendusviisid.

Mõlemapoolse mõistmise korral, et inimväärkuse põhimõte, millele inimõigused rajanevad, määrab põhimõtteliselt ära igasuguse poliitilise korra, on ELi–Hiina kultuuridevahelises dialoogis kahtlemata võimalik leida mehhanisme, kuidas inimõiguste küsimust konstruktiivselt arutada (ilma et liit loobuks õigusest protesteerida tema arvates vastuvõetamatute rikkumiste vastu).

4.3 Kodanikuühiskonna praegune olukord ja tähendus Hiinas

4.3.1 Hiina jaoks osutub tulevikus väga tõenäoliselt üheks oluliseks probleemiks see, et praegusele vaesusele on lisandunud kiiresti kasvav eraisikute jõukuse kuhjumine; tekkiv lõhe sisetulekute ja vara jaotumises laieneb. Demograafiline areng teravdab seda probleemi veelgi ja mõjutab püsivalt kodanikuühiskonna tegevust.

4.3.2 Oma tekkeviisi tõttu ja praeguste poliitiliste struktuuride raames ei saa Hiina kodanikuühiskonna organisatsioonid tegutseda nii, nagu seda teevad võrreldavad organisatsioonid liidu tasandil. Isegi kui mõningad neist on *de facto* teataval määral sõltumatud, on nad siiski allutatud laialdasele bürokraatlikule kontrollile. Parimal juhul on neil „sõltumatu autonoomia“,⁽¹³⁾ mis tegelikult tähendab, et kodanikuühiskonna organisatsioonide või osalejate õigused ei ole ligilähedaseltki Euroopa Liidu ja üldisemalt demokraatlike riikide omadega võrreldavad (see kehtib esmajoones sõna- ja koosolekuvabaduse kohta).

4.3.3 Mõnes Hiina ülikoolis juba tegutsevad inimõiguste küsimuste uurimise keskused, näiteks CUPLi juures (Chinese University of Political Science and Law), kus asub ELi ja Hiina RV ühiselt loodud ja juhitud ELi–Hiina õiguskool. Renmini Ülikooli õiguskoolis jällegi on ette nähtud, et inimõigused kui õppeaine kuuluksid õigusteaduskonna üliõpilaste põhiõppesse. Lisaks tegeldakse Strasbourgis asuva Euroopa Inimõiguste Kohtuga tehtava koostöö edendamisega trükiste, külalisettekannete, praktika jne abil.

⁽¹³⁾ Vt dr Yiyi Lu: „Sõltumatu autonoomia tõus“.

5. Järeldused

5.1 Olemasolevate dialoogstruktuuride väljaarendamine ja uute loomine kahe kodanikuühiskonna vahel ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aasta tulemusel tundub komiteele edu töötava teena, et jõuda praeguste erinevuste mõistmiseni ja võtta usalduse loomise meetmeid.

5.2 Arvestades asjaoluga, et mõlemas suures kultuuriruumis – Hiinas ja Euroopas (kogu nende sisemises diferentseerituses) – esinevad nende ajaloolise arengu ja nende vastavate poliitiliste süsteemide tulemusena suured erinevused eelkõige üksikisiku ja ühiskonna suhetes, peaks kultuuridevahe-

line dialoog aset leidma platvormide, foorumite ja tegevuste laial loomingulisel skaalal, millesse kõrvuti ametlike organitega tuleb kaasata ka asjatundjad ja kodanikuühiskonna esindajad, ning põhinema rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigustel.

5.3 See oleks võimaluse kasutamatajätmine, kui ELi–Hiina kultuuridevahelise dialoogi aastale ei järgneks sobivate struktuuridega konkreetseid ja jätkusuutlikke algatusi. Komitee organiseeritud kodanikuühiskonna institutsioonilise platvormina liidu tasandil on valmis olulisel määral osalema nende struktuuride kujundamises ja aitama kaasa sünergia saavutamisele.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rio+20: kokkuvõte ja väljavaated” (täiendav arvamus)

(2013/C 44/11)

Raportöör: **Hans-Joachim WILMS**

14. novembril 2012. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra rakenduseskirja artikli 29 lõikele A koostada täiendava arvamuse järgmises küsimuses:

„Rio+20: kokkuvõte ja väljavaated”

(täiendav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 22. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused**1.1 Järeldused**

1.1.1 Rio de Janeiro käesoleval aastal toimunud ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20 konverents) lõppdokument „Soovitud tulevikuvision” ei ole Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates piisavalt ambitsioonikas. Muu hulgas ei võetud piisavalt arvesse Maal valitsevale kriisiolukorrale reageerimise kiireloomulisust. Sellegipoolest sisaldub lõppdokumendis mitu elementi, millele tuginedes saab ka siin ELis edasi tegutseda. Isäranis väärivad esiletõstmist üleilmsele kokkuleppele jõudmine roheline majanduse osas säästva arengu olulise vahendina, millesse on hõlmatud ka sotsiaalne mõõde, ning kokkuleppe saavutamine protsessi üle, mis viib tihedas kooskõlas aastatuhande eesmärkidega säästva arengu eesmärkide kindlaksmääramisele.

1.1.2 Komitee peab positiivseks kodanikuühiskonna jõulist osalemist Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel ja konverentsi töös, pakkudes palju uuenduslikke ideid ja luues uusi liite.

1.1.3 Komitee täitis Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel ja konverentsil endal oma ülesande olla vahendaja kodanikuühiskonna ja ELi institutsioonide vahel. Komitee tehtud jõupingutused kodanikuühiskonna dialoogi edendamiseks ELis ja väljaspool liitu leidsid positiivset vastukaja ELi teiste institutsioonide seas.

1.2 Soovitused

1.2.1 Komitee arvates tuleb Rio+20 järgsesse tegevusse ja konverentsi otsuste elluviimise kaasata kodanikuühiskond. Seetõttu kiidab komitee sõnaselgelt heaks kõik teistes institutsioonides tehtavad sellesuunalised sammud. Komitee kavatseb – nagu juba Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel – ka edaspidi edendada säästva arengu küsimustes kodanikuühiskonna dialoogi, kaasates sinna ka üleeuroopalised kodanikuühiskonna

organisatsioonid ja võrgustikud ning riikide majandus- ja sotsiaalnoõkogud ja säästva arengu nõukogud.

1.2.2 Komitee kavatseb aktiivselt osaleda üleilmsete säästva arengu eesmärkide väljatöötamises, edendades – nagu juba Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel – dialoogi ELi kodanikuühiskonnaga, ent ka kodanikuühiskonna partneritega väljaspool ELi. Sellega seoses teeb komitee tööd isäranis selle nimel, et viia kokku ühelt poolt säästva arengu eesmärkide saavutamise protsessis ja teiselt poolt aastatuhande eesmärkide saavutamise protsessis osalejad. Lisaks sellele saab komitee oma kogemustele ja koosseisule tuginedes kaasa aidata roheline majanduse, k.a selle sotsiaalse mõõtmekonkreetsele väljakujundamisele ja kodanikuühiskonna osalemisõiguste ülemaailmsel tasandil.

1.2.3 Komitee kiidab heaks nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta järeldused Rio+20 kohta, milles teatati Rio+20 konverentsi ambitsioonikatest järelemeetmetest, mida on kavandatud strateegia „Euroopa 2020” ja ELi säästva arengu strateegia kaudu, ning suhtub positiivselt ELi säästva arengu strateegia kavandatavasse läbivaatamisse. Komitee peab vajalikuks pidada ELis laiaulatuslikku kodanikuühiskonna arutelu säästva arengu üle ning aitab sellele ka edaspidi oma töös igati kaasa.

2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee panus Rio+20 konverentsi

2.1 Komitee esitas komisjoni teatise „Rio+20: roheline majanduse ja juhtimise parandamise suunas” kohta koostatud ja 22. septembril 2011 vastu võetud arvamuses (CESE 1386/2011) ⁽¹⁾ oma seisukohad 2012. aasta juuniks kavandatud ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20 konverents) teemade kohta, et neid saaks arvesse võtta institutsioonidevahelises otsustamisprotsessis. Lisaks võttis komitee vastu Rio+20 konverentsi eelset aega käsitleva tegevuskava, mille eesmärk oli muu hulgas

⁽¹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 102–109.

edendada Euroopas ja väljaspool ELi peetavat kodanikudialogi Rio konverentsi teemade üle. Käesolevas arvamuses võetakse komitee nõudmiste valguses kokku Rio+20 konverentsi tulemused ja esitatakse järelemeetmete rakendamise väljavaateid.

2.2 Komitee järgis seoses Rio+20 konverentsiga kahte paralleelset lähenemisviisi.

2.2.1 ELi tasandil üritas komitee oma 2011. aasta septembris vastu võetud arvamusest lähtuvalt edendada dialoogi üleeuroopaliste kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustikega ning korraldas muu hulgas 2012. aasta veebruaris suurejoonelise kodanikuühiskonna konverentsi. Konverentsi tulemusel kiideti heaks rida olulisi nõudmisi Rio konverentsi läbirääkijatele, nõudmised võeti seejärel vastu komitee arvamusega teemal „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukoht ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20) ettevalmistamisel” (CESE 486/2012) ⁽²⁾ õigeaegselt enne läbirääkimisvolituste kindlaksmääramist Euroopa Ülemkogul 2012. aasta märtsis. Seega täitis komitee oma ülesande olla vahendaja Euroopa kodanikuühiskonna ja ELi institutsioonide vahel.

2.2.2 Samal ajal arutas komitee kõnealuseid Rio konverentsi küsimusi kahepoolset ka oma institutsiooniliste partneritega, eelkõige Brasiilias, Hiinas ja Venemaal. 2012. aasta mais toimunud mitmepoolisel kohtumisel jõuti kokkuleppele ühiste põhiseisukohtade osas, mida kasutati hiljem Rio de Janeiro ka teiste riikide esindajatega peetava kodanikuühiskonna dialoogi lähtekohana.

2.3 Komitee osales aktiivselt Rio+20 konverentsil, korraldades kolm rahvarohket üritust: kaks koos Brasiilia majandus- ja sotsiaalarengu nõukoguga korraldatud säästva arengu teemalist dialoogi, millest ühel osalesid Brasiilia ja teisel kõigi nn BRICS-riikide esindajad, ning üks ELi paviljonis toimunud üritus, kus Euroopa Komisjoni presidendi osalusel käsitleti kodanikuühiskonna osalemise mudeleid. Komitee delegatsiooni liikmed olid Rio+20 konverentsil ELi delegatsiooni lahutamatu osa, millest sündis selge soov teha ka Rio konverentsi järelemeetmete osas tihedamat institutsioonidevahelist koostööd.

3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hinnang Rio+20 konverentsile

3.1 Komitee väljendab heameelt selle üle, et Rio de Janeiro käesoleval aastal toimunud ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20 konverents) lõppdokumendis „Soovitud tulevikuvision” tunnistatakse üldiselt üleilmset pühendumist säästvale arengule selle keskkonna-, sotsiaalses ja majanduslikus mõttes. Sellegipoolest väljendab komitee kahetsust selle üle, et läbirääkimiste tulemused on lõppude lõpuks vähemal määral

siduvad, kui seda soovis kodanikuühiskond ja ka komitee oma arvamustes. Muu hulgas ei võetud piisavalt arvesse Maal valitsevale olukorrale reageerimise kiireloomulisust. Komitee väljendab kahetsust selle üle, et lõppdokumendis jäeti mainimata maakera taluvusvõime piirid.

3.2 Kuid samas toimus tänu Rio+20 konverentsile laiaulatuslik kodanikuühiskonna mobiliseerimine, mis ulatub poliitilisel tasandil peetud läbirääkimistest palju kaugemale. Seda mobiliseeritust tuleb nüüd ka pärast Rio konverentsi lõppu edasi kasutada, muu hulgas ka selleks, et Rio de Janeiro käivitatud protsessi edasi arendada ja kujundada. Rio konverents ei olnud ju mitte ainult tipp-poliitikute kohtumine, vaid ka selliste arvukate teotaheliste ja loominguliste inimeste kohtumisaik, kes võitlevad väsimatult paradigma muutmise eest meie majandustegevuses või käivitavad ja esitlevad lugematuid algatusi ümberkorralduste tegemiseks.

3.3 Sellegipoolest sisaldub lõppdokumendis mitu elementi, millele tuginedes saab ka siin ELis edasi tegutseda. Iseäranis vääriks esiletõstmist üleilmsele kokkuleppele jõudmine rohelise majanduse osas säästva arengu olulise vahendina, millesse on hõlmatud ka sotsiaalne mõõde, ning kokkuleppe saavutamine protsessi üle, mis viib tihedas kooskõlas aastatuhande eesmärgidega säästva arengu eesmärkide kindlaksmääramisele.

3.4 Komitee poolt Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel avaldatud põhiseisukohtadest lähtudes võib lõppdokumendi kohta esitada järgmised tähelepanekud.

3.4.1 Komitee jaoks oli Rio+20 konverentsiga seoses eriti prioriteetne võitlus vaesuse vastu. Komitee seisab juurdepääsu tagamise eest piisavale hulga le toidule, puhtale veele ja keskkonnasäästlikule energiale. Kõnealune valdkond on lõppdokumendis tähtsal kohal hoolimata tõigast, et paljude inimeste arvates ei ole rahastamisvõimalusi piisavalt selgitatud. Kinnitati uuesti aastatuhande arengueesmäärke ja võetud kohustusi. Siiski avaldab komitee kahetsust selle üle, et naiste õigustele pöörati vähe tähelepanu.

3.4.2 Komitee Rio+20 prioriteetide hulka kuulus ka muutuste sotsiaalne mõõde. Komitee seisab õiglase ülemineku eest senisest jätkusuutlikumale majandamisele ning kiidab seetõttu heaks selle esmakordse mainimise ÜRO dokumendis. Peale selle tõstab komitee lõppdokumendis positiivsena esile järgmist: sotsiaalpartnerite ja iseäranis töötajate tunnistamine aktiivselt muutusi toetavate osalejatena, kvaliteetsete töökohtade rõhutamine, sooline võrdõiguslikkus, hariduse ja koolituse väärtustamine ning sotsiaalsete miinimumstandardite ja nende potentsiaalse tähtsuse positiivne äramärkimine.

⁽²⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 39–42.

3.4.3 Komitee juhtis Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel ja ka konverentsil endal mitmel korral tähelepanu kodanikuühiskonna tõhusa kaasamise vajadusele. Konverentsi lõppdokumendis tehakse selles osas mõningaid edusamme. Komitee oleks aga eelistanud üldiste seisukohtade täpsustamist, näiteks sidusrühmade foorumite – nagu majandus- ja sotsiaalnõukogud – kaasamine säästva majanduse alaste riiklike poliitikameetmete väljatöötamisse. Mis puudutab komitee poolt valitsemisküsimustega seoses esitatud nõudmist luua tulevaste põlvkondade eestkosteks ombudsmani amet, et võtta arvesse jätkusuutlike poliitikameetmete jaoks vajalikku pikaajalist perspektiivi, siis taotleti konverentsil ÜRO peasekretärit põhjalikuma analüüsi teostamist.

3.4.4 Seoses oma ülejäänud põhiseisukohtadega tervitab komitee kokkulepet, mis saavutati säästlike tarbimis- ja tootmistavade kümneaastase raamistiku osas, ressursside säästmise põhimõtte mainimist, teadet sellest, et RKT-d tuleb täiendada teiste näitajatega, ning ettevõtjate osatähtsuse tunnustamist.

4. Rio+20 järelmeetmed ÜRO ja ELi tasandil

4.1 Komitee on veendunud, et Rio+20 konverentsi tulemused selguvad alles konverentsil tehtud otsuste ja käivitatud protsesside elluviimisel, mis komitee arvates peab toimuma kodanikuühiskonna kaasamisel ja tõhusal osalemisel.

4.2 Sel aastal New Yorgis toimunud ÜRO peaassamblee alguses käivitati protsess kõrgetasemelise poliitilise foorumi loomiseks, mille eesmärk on säästva arengu kolme mõõtme integreerimine ja üleilmsete säästva arengu eesmärkide määramine. Komitee arvates tuleb sellega seoses juhtida tähelepanu tõigale, et kodanikuühiskonna kaasamist kõnealusesse protsessi ei saa veel pidada rahuldavaks, hoolimata Rio+20 konverentsi lõppdokumendi üsna positiivsest sõnastusest.

4.3 Säästva arengu eesmärkide määramise osas on praegu tähelepanu keskmes eelkõige menetlusküsimused, mis ei puuduta mitte ainult kodanikuühiskonna osalemisvõimalusi, vaid ka seost juba käivitatud 2015. aasta järgse arengutegevuskava käsitleva protsessi ja uue, käivitatava säästva arengu eesmärke hõlmava protsessi vahel. Rio+20 konverentsi lõppdokumendis räägitakse vajadusest need kaks protsessi teineteisega siduda, kusjuures asjaomased osalejad on praegu alles oma seisukohti kujundamas.

4.4 Juba 2012. aasta juulis korraldas komitee olulise kodanikuühiskonna ürituse, et tutvustada Rio konverentsi tulemusi Brüsselis. Üritusel selgus, et säästva arengu eesmärkide väljatöötamist peetakse Rio konverentsi järgses tegevuses prioriteetseks ja et kõnealune küsimus vajab käsitlemist ühiskondlikus

arutelus. Sama selge oli osalejate esitatud nõudmine siduda algusest peale omavahel säästva arengu eesmärkide määramise protsess ja aastatuhande arengueesmärkide läbivaatamine, et luua 2015. aasta järgseks ajaks üldine arengutegevuskava. Lisaks rõhutati kõnealusel üritusel ja ka kodanikuühiskonna teistel Rio konverentsi järgsetel üritustel mitmel korral, et siin ELis tuleb ära teha see, mida EL Rio konverentsil nõudis. Seetõttu on komitee veendunud vajaduses vaadata peamised ELi strateegiad üle selle pilguga, kas nad on ikka kooskõlas ELi poolt Rio+20 konverentsile esitatud nõudmistega, olgu tegemist strateegia „Euroopa 2020” säästva arengu mõõtme või ELi säästva arengu strateegiaga.

4.5 Komitee poolt pärast Rio+20 konverentsi korraldatud institutsioonidevahelistel nõupidamistel ilmnis tahe teha koostööd ja kaasata ka kodanikuühiskonda.

4.6 Komitee tervitab komisjoni korraldatud veebipõhist konsulteerimist 2013. aasta kevadeks oodatava Rio+20 konverentsi järelmeetmeid käsitleva teatise ettevalmistamiseks ning kavatseb konsulteerimist toetada ühisüritustega. Samuti on 2013. aasta kevadeks oodata komisjoni teatise avaldamist 2015. aasta järgse arengutegevuskava kohta. Neid küsimusi käsitletakse komitees praegu koostamisel olevas arvamuses. Need Rio konverentsi tulemused, mis on tihedamalt seotud keskkonnaküsimustega, on komisjoni asjaomase voliniku sõnul kavas ellu viia seitsmendas keskkonnavalases tegevuskavas, mis peaks avaldatama enne käesoleva aasta lõppu.

4.7 Komitee tervitab Euroopa Liidu Nõukogus 25. oktoobril 2012 vastu võetud järeldusi Rio+20 konverentsi kohta, eelkõige kodanikuühiskonna kaasamise vajaduse rõhutamist. Komitee väljendab samuti heameelt selle üle, et strateegia „Euroopa 2020” ja ELi säästva arengu strateegia raames kavatsetakse rakendada ambitsioonikaid Rio+20 konverentsi järelmeetmeid. Komitee märgib rahuloluga, et ELi säästva arengu strateegia on kavas läbi vaadata Rio konverentsi tulemuste alusel. Seda komitee taotleski oma 21. septembri 2011. aasta arvamuses.

5. Komitee osa Rio konverentsi järgses tegevuses

5.1 Komitee edasist aktiivset osalemist Rio+20 konverentsi järgses tegevuses ootavad nii kodanikuühiskonna osalejad kui ka ELi teised institutsioonid.

5.2 Komitee saab anda siinkohal oma panuse, toimides ka edaspidi säästvat arengut käsitleva ühiskondliku arutelu paigana ning vahendajana kodanikuühiskonna ja ELi teiste institutsioonide vahel, kaasates sinna ka üleeuroopalised kodanikuühiskonna organisatsioonid ja võrgustikud ning majandus- ja sotsiaalnõukogud ja säästva arengu nõukogud.

5.3 Saadud kogemuste alusel saab komitee iseäranis kaasa aidata kodanikuühiskonna kaasamise struktuuriga seotud küsimustele, mis on seotud näiteks konkreetsete õigustega saada teavet, olla ära kuulatud ja saada vastuseid.

5.4 Komitee on ainus ELi institutsioon, mille juurde on loodud säästva arenguga tegelev eraldi tööorgan, et arvestada nende küsimuste valdkondadeülese iseloomuga. See on praegu, pärast Rio konverentsi lõppu asjakohasem kui iialgi varem. Rohelise majanduse küsimustes saab komitee tänu oma koosseisule teha konkreetseid ettepanekuid selleks vajatavate raamtingimuste kohta. Iseäranis saaks komitee aidata täpsustada säästva arengu sotsiaalset mõõdet, töötades välja praktilisi

ettepanekuid õiglaseks üleminekuks säästvate arengule. Rio+20 konverentsi järgse protsessi üks valdkond, milles soovitakse kiiresti näha komitee osalemist, on üleilmsete säästva arengu eesmärkide väljatöötamine. Komiteel saab siin – nii nagu Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel – olla oluline osa dialoogi edendamisel ELi kodanikuühiskonnaga, ent ka kodanikuühiskonna partneritega väljaspool Euroopa Liitu.

5.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks pidada laiaulatuslikku ühiskondlikku arutelu säästva arengu üle ELis ja aitab sellele arutelule ka edaspidi oma töös igati kaasa, iseäranis seoses strateegia „Euroopa 2020” Rio konverentsiga seotud aspektide ja ELi säästva arengu strateegia läbivaatamisega.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 485. ISTUNGJÄRK 12. JA 13. DETSEMBRIL 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse krediidasutuste ja investeerimisühingute maksevõime taastamise ja kriisilahenduse raamistik ning muudetakse nõukogu direktiive 77/91/EMÜ ja 82/891/EÜ, direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ ja 2011/35/EÜ ning määrust (EL) nr 1093/2010”

COM(2012) 280 final – 2012/0150 (COD)

(2013/C 44/12)

Raportöör: **Lena ROUSSENOVA**

5. juulil 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 10. juulil 2012 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega luuakse krediidasutuste ja investeerimisühingute maksevõime taastamise ja kriisilahenduse raamistik ning muudetakse nõukogu direktiive 77/91/EMÜ ja 82/891/EÜ, direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ ja 2011/35/EÜ ning määrust (EL) nr 1093/2010”

COM(2012) 280 final – 2012/0150 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 21. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri 2012 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 153, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab õigusakti ettepanekut raamistiku loomiseks, mille eesmärk on tegeleda ennetavalt pangakriisidega, tagada finantsstabiilsus ja vähendada koormust riigi rahandusele, võttes kasutusele uusi ennetavaid varase sekkumise ja kriisilahendusvahendeid. Euroopa Liidus asuvate makseraskustes finantsasutuste töhusa kriisilahenduse tagamine on siseturu väljakujundamise oluline osa. Komitee toetab pakutud vahendite kasutuselevõttu, kuid sooviks lisaselgitusi uute vahendite kohta, mida ei ole süsteemsete kriiside puhul katsetatud. Komitee loodab, et kõnealuse direktiivi sisu kooskõlastatakse pangandusliidu sätetega.

1.2 Komitee nõustub ettepanekuga, et kriisilahendusasutused, konsulteerides pädevate asutustega, peaksid koostama ja ajakohastama kriisilahenduskavasid. Komitee on veendunud, et nii

grupi kui ka üksikute ettevõtete kriisilahenduse kavandamine ja ajakohastamine paraneks, kui ka pangad oleksid protsessi kaasatud. Lisaks peab vajaduse korral küsima asjakohast ametialast nõu teistelt sidusrühmadelt (nt tarbijaorganisatsioonid, ametiühingute esindajad jt), keda taaste- ja kriisilahenduskavad võivad mõjutada.

1.2.1 Keskpangad (sh Euroopa Keskpank) on sobivaimad hindama avalikkuse huvides olevaid küsimusi ning komitee soovib nad kaasata taaste- ja kriisilahenduskavade hindamisse, tagades samas nende täieliku sõltumatuse.

1.3 Krediidasutuste ning nende taaste- ja kriisilahenduskavade konfidentsiaalsusnõuded tuleb muuta rangemaks.

Direktiivi erisätetega tuleks tagada, et kõik pankade taaste- ja kriisilahenduskavade koostamise, ajakohastamise ja hindamise kaasatud ametiasutused, institutsioonid ja sidusrühmad peaksid täpselt kinni asjaomase teabe konfidentsiaalsuse nõudest.

1.4 Komitee tervitab kavandatud sätteid, mis võimaldavad ühtlustatud eeskirjade ja tingimuste rakendamist, mille kohaselt eraldatakse grupisest finantstoetust, ning samas märgib, et ülevõtja ja võõrandava asutuse huvide ja õiguste kaitse peab olema hästi tasakaalustatud, kui toetuse küsimuses on lahkarvamusi. Komitee toetab täielikult artikli 19 lõike 1 sätteid ning teeb ettepaneku laiendada artikli 19 lõike 1 punktis f seatud tingimust nii, et kaasatud oleksid ka kõik võõrandava asutuse riigi seadusandjate sätestatud **rangemad omavahendite ja likviidsusnõuded**.

1.5 Erihalduri määramist ajendavate peamiste tingimuste üle otsustavad pädevad asutused. Komitee nõustub pädevate asutuste mõnetise otsustusvabaduse vajadusega, kuid arvestades erihalduritele antud **olulist rolli ja volitusi**, ootaks komitee asutustele suurema kindluse andmist, kehtestades **selgesõnalised ja selgemalt määratletud meetmete käivitamise eeskirjad ja tingimused**.

1.6 Erihalduri määramine on väga agressiivne varase sekkumise meede, mida peaks rakendama siis, kui vähem sekkuvad meetmed on end ammendanud. Kuid võib tekkida olukord, et asutuse finants seisund halveneb liiga kiiresti ja liiga suurel määral ning erihaldur tuleb määrata artikli 23 lõikes 1 esitatud leebemate varase sekkumise meetmete rakendamist ära ootamata. Sellisel juhul peaks erihalduri määramine olema võimalik ka siis, kui ei ole täidetud üks artiklis 24 kirjeldatud käivitamistingimus (s.o „[...] artikli 23 kohaste muude meetmete **võtmine** ei ole selle halvenemise paremuse suunas pööramiseks piisav [...]).

1.7 Kriisilahendusasutuste õigusi ja kohustusi tuleb veel täpsustada ja selgitada. Pädevad asutused/järelevalveasutused vastutavad varase sekkumise eest ning kriisilahendusasutused vastutavad kriisilahendusvahendite valimise ja rakendamise eest. Kuid mõnel puhul viivad teatud ülesandeid ellu nii järelevalve- kui ka kriisilahendusasutused. Liikmesriikide tehtud valikutest sõltuvalt saaksid järelevalveasutused kriisilahendusasutuste kohustusi enda kanda võtta, kuid need eri asutuste ülesanded tuleb lahus hoida, et vähendada tolereerimiskriisi riski nii palju kui võimalik. Komitee toetaks järelevalveasutuste ja kriisilahendusasutuste ülesannete ning nende sekkumise aja selget eristamist.

1.8 Direktiivis tehakse ettepanek, et asutuse juhtorgan **teavitaks pädevat asutust**, kui ta leiab, et asjaomane asutus on sattunud makseraskustesse või on tõenäoliselt makseraskustesse

sattumas. Komitee usub, et kui initsiatiiv jäetakse täielikult vaid panga juhtkonnale, siis **võidakse kriisilahendusasutuse otsus** liiga hilja vastu võtta. Direktiivis tuleks selgelt sätestada, et järelevalveasutustel on õigus ja võimalus kriisilahendusasutusi teavitada panga juhtkonna teadet ootamata, kui nad leiavad, et kriisilahenduse käivitamise tingimused on täidetud, kuid vastavat teadet ei ole veel esitatud. Direktiiviga tuleks nõuda liikmesriikidelt suurte trahvide sissenõudmist panga juhtidelt, kes rikuvad kutsetegevuse eeskirju.

1.9 Kriisilahendusasutustele antud laiaulatuslikud volitused koos kolmandate isikute piiratud kohtuliku kaebuse esitamise õigusega **tekitavad kahtlusi kavandatud raamistiku õiguskindluse suhtes**. Paljudes liikmesriikides, eelkõige tavaõigusel põhineva õigussüsteemiga riikides, kaitseksid kohtud tõenäoliselt enda õigust arutada haldusasutuse tehtud mis tahes otsuse kohtuliku läbivaatamise nõuet, kui üks ettevõtte või ettevõtete grupp suudab näidata, et ta on selle otsuse tagajärjel kannatada saanud. Kui keegi peaks tundma, et kriisilahendusasutus või haldustöötajad on sooritanud **raske ametialase eksimuse**, siis on ainult kohtunikel mõnetine puutumatus kohtus võetud otsuste puhul, kuid ühegi seaduse ega õigusaktiga ei saa seda eelisõigust laiendada haldusasutustele, näiteks kriisilahendusasutustele, mida võidakse seega **kahju tekitamise eest kohtusse kaevata**.

1.10 Kohustustest vabastamise vahend vajab lisaselgitusi ja täpsustusi. Investorite ebakindluse vähendamiseks tuleb allahinnatavate kohustuste ja kohustustest vabastamise künnistingimuste kohta koostada selged eeskirjad.

1.11 Komitee tervitab selliste ühtlustatud rahastamiseeskirjade sisseviimist, mis põhinevad hoiuste tagamise fondidesse ja kriisilahendusfondidesse eelnevalt makstud osamaksudel. Kriisilahenduse rahastamise panuse andmise kriteeriumid tunduvad praegust olukorda silmas pidades õiged ja realistlikud, kuid majandus- ja finantstingimused võivad ootamatult muutuda, nagu viimastel aastatel on täheldatud. Komitee soovib **võtta vastu eeskiri, mille kohaselt võiks eelnevalt makstavate osamaksude kriteeriumid aeg-ajalt läbi vaadata**.

1.12 Kuigi komitee tunnustab hoiuste tagamise fondi ja kriisilahendusfondi ühte asutusse koondamise võimalikust koostmõjust saadavat potentsiaalset kasu, tervitab komitee ka komisjoni lähenemisviisi, mis lubab igal liikmesriigil otsustada, kas ta eelistaks ühte või kahte rahastamismehhanismi (fondi). Mõlemal juhul peaks direktiiv sisaldama realistlikke sätteid, mis tagavad, et hoiuste tagamise fond saab täita oma põhiülesannet: alati kaitsta jaehoiustajaid, võttes samas arvesse pangandusliidus sätestatavat.

1.13 Komitee tervitab Euroopa Liidus asuvate makseraskustes finantsasutuste tõhusa kriisilahenduse käivitamist siseturu väljakujundamise olulise osana. Euroopa rahastamismehhanismide süsteem tagaks, et kõigi asutuste suhtes kohaldatakse võrdseid tõhusa kriisilahenduse rahastamise eeskirju, aidates samas kaasa ühtse turu stabiilsusele ning luues võrdsed konkurentsitingimused. Komitee tervitaks võimalikult kiiresti koostatavat **realistlikku tegevuskava** rahastamismehhanismide tulevase süsteemi loomiseks.

1.14 Komitee loodab siiski, et direktiivis järgitakse eesmärki saavutada õigusnormide suurem sidusus ja lähenemine, alustades euroala riikidest.

2. Sissejuhatus

2.1 Komisjon teeb ettepaneku võtta vastu direktiiv⁽¹⁾, millega luuakse tõhus poliitiline raamistik, et **lahendada makseraskustes pankade probleemid nõuetekohaselt ja vältida kriisi levimist** muudele asutustele, andes asjaomastele ametiasutustele **ühised ja tõhusad vahendid ja õigused tegeleda pangakriisidega ennetavalt, et tagada finantsstabiilsus ja minimeerida maksumaksja kantavat kahju**. Kõnealusel ettepanekus selgitatakse täpsemalt komisjoni seisukohta finantssektori kriisi ohjamise raamistiku suhtes, mida eelnevalt käsitleti ühes komisjoni teatises⁽²⁾. Uus õigusraamistik on mõeldud alternatiivina olemasolevatele riiklikele maksejõuetusmenetlustele ja eelkõige päästeabile. See on kooskõlas finantsasutuste tõhusa kriisilahenduskorra põhinõuetega, mis töötati välja finantsstabiilsuse nõukogus⁽³⁾, ning G20 kohtumistel kokkulepitud põhimõtetega.

2.2 Päästeabi paneb riigi rahandusele väga suure koormuse, põhjustab konkurentsimoonusi ja suurendab moraalariski. Hetkel peetakse seda mitterahuldavaks võimaluseks juhul, kui panga sulgemisega kaasneb kriisi levimise oht. **Kavandatavalt raamistikult oodatakse järgmist:**

- **maksumaksjate kahju vähendamist** seoses pankade päästeabi osutamisega;
- ametiasutustele **vajalike volituste andmist ennetavaks tegevuseks, varaseks sekkumiseks ja kriisilahenduse saavutamiseks** kriisis olevate pankade puhul;
- **kriisilahendusvahendite**, sealhulgas kohustustest vabastamise vahendi **rakendamist**, millega antakse kriisilahendusasutustele õigus **hinnata alla makseraskustes oleva asutuse tagatiseta võlausaldajate nõudeid ja konverteerida võlanõudeid omakapitaliks**.

⁽¹⁾ COM(2012) 280 final.

⁽²⁾ COM(2010) 579 final.

⁽³⁾ Vt. finantsstabiilsuse nõukogu, „Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions”, oktoober 2011.

2.3 12. septembril 2012 soovitas komisjon luua euroala pankadele ühtse järelevalvemehhanismi. Kõigi euroala pankade finantsstabiilsusega seotud konkreetsete järelevalveülesannete täitmise lõplik kohustus on Euroopa Keskpangal. Riiklikel järelevalveasutustel on endiselt oluline roll igapäevases järelevalves ning Euroopa Keskpanka otsuste ettevalmistamisel ja rakendamisel. Euroopa Keskpank saab ellu viia **varase sekkumise meetmeid**, kui pank rikub regulatiivseid kapitalinõudeid või kui teda ähvardab oht neid nõudeid rikkuda. Pärast kokkuleppe jõudmist olemasolevate hoiuste tagamise skeemide ning krediidasutuste taaste- ja kriisilahenduse direktiivi ettepaneku küsimustes soovib komisjon teha ettepaneku luua ühtne kriisilahenduse mehhanism, mis vastutaks kriisilahendusvahendite rakendamise koordineerimise eest pangaliidu pankade puhul.

3. Üldised märkused

3.1 Viimaste aastate sündmused on näidanud, et panganduskriisidega tuleks ennetavalt tegeleda, et püüda ära hoida pankade makseraskustesse sattumist. Esimese, 2007. aasta kriisi kurb kogemus oli see, et *ühetehtvõtte* suured makseraskused toovad peaaegu alati kaasa *süsteemse* kriisi koos tavapäraselt järgnevate sotsiaalsete ja majanduslike tagajärgedega. Erandeid kehtivatest ja **üldtunnustatud pankrotiseadustest** õigustatakse neil juhtudel **avaliku huviga**.

3.2 Hetkel ei ole **krediidasutuste kriisilahendusmenetlused ELi tasandil ühtlustatud** ning komitee tervitab õigusakti ettepanekut luua raamistik, mille eesmärk on tegeleda pangakriisidega ennetavalt, tagada finantsstabiilsus ja vähendada koormust riigi rahandusele, võttes kasutusele uusi vahendeid ja menetlusi. Komitee on teadlik sellest, et ainuüksi uute ennetavate, varase sekkumise ja kriisilahenduse vahendite ja menetlustega ei saa süsteemseid kriise ohjata, kuid nende asjakohasel ja järjepideval rakendamisel võivad nad aidata kriise ära hoida. Taaste- ja kriisilahendusvahendite kasutuselevõttu küll toetades hoiatab komitee siiski, et mõnda neist (kohustustest vabastamine) ei ole süsteemsete kriiside puhul katsetatud ning nende rakendamisega ei ole piisavalt kogemusi, mis tähendab, et neid tuleb käsitleda erilise hoolega.

3.3 Komitee tervitab katset luua raamistik pankade maksejõuetuse nõuetekohaseks lahendamiseks ning nõustub, et „[...] süsteemse riski ja asutuste oluliste majandusfunktsioonide tõttu ei ole tavaline maksejõuetusmenetlus mõnel juhul asjakohane [...]”⁽⁴⁾. Ta nõustub ka sellega, et juhul kui panga maksejõuetuse nõuetekohane lahendamine on üldsuse huvides, siis tuleb juhtimine usaldada **spetsiaalsele kriisilahendusasutusele**, mitte

⁽⁴⁾ COM(2012) 280 final, seletuskiri, lk 4.

õigusasutusele. Kriisilahendusasiutus on tegelikult selliste volitustega **haldusasiutus**, mis tavapäraselt kuuluvad **õigusasutuste** vaidlustamatusse pädevusalasse, ning selle tulemusena toob volituste üleandmine kaasa teatud muudatusi seadusandluses. Volituste üleandmisel võivad olla järgmised tagajärjed:

- kriisilahendusasiutuste pädevus tuleks sätestada raamõiguse sakti vormis Euroopa Liidus;
- kriisilahendusasiutuste pädevuse peaksid ELis sätestatu alusel määrama riikide parlamendid, lubades ja reguleerides samas õiguste üleandmist õigusasutustelt pangandusasiutustele;
- kolmandate osapoolte õigused sätestatakse pankrotiseadustega, mida tuleks muuta eripanganduskorra kohaselt, või eraldi seadusandlusega, mille peaksid vastu võtma riikide parlamendid;
- igal juhul tunnistab komisjon, et mis tahes muudetud seadus peab olema kooskõlas põhiõiguste hartaga ja eelkõige õigusega omandile, tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.

3.4 Komitee nõustub komisjoni järeldustega, et raamistiku kulud tulenevad sellest, et asutuste **rahastamiskulud** võivad riigiabi tingimusteta andmise kaotamise ning kriisilahendusfondide kulude tõttu suurendada. Komitee jagab komisjoni muret, et need suuremad kulud võidakse üle kanda klientidele või aktsionäridele, vähendades hoiuste intresse, suurendades laenuintresse⁽⁵⁾ ja pankade teenustasusid või vähendades omakapitali investeringute tulusust. Komisjoni läbiviidud mõjuhinnaangus väidetakse, et kuigi pangad peavad arvestama mõnetise **tegevuskulude** suurenemisega, **on üldine tegevuse ning taaste- ja kriisilahenduskavade koostamise kulu** vähene või ebaoluline⁽⁶⁾.

3.5 Panga mure, et **kulud** ei ole kaugeltki vähesed, on kahtluse alla seadnud nii komisjon kui ka sotsiaalpartnerid. Komitee nõustub komisjoni seisukohaga raamistiku pikaajalise võimaliku kasu küsimuses. **Kulude lühiajalist ja keskpikka mõju** kõigile asjaomastele osapooltele peab iga liikmesriik hoolikalt hindama ja kaaluma riiklike eeskirjade koostamisel, mis peaksid arvestama riikide konkreetsete vajaduste ja tingimustega.

⁽⁵⁾ Komisjoni hinnangul võivad suuremad rahastamiskulud mõjutada investeringuid ja vähendada SKP kasvu igal aastal 0,1-0,4%. Vt komisjoni mõjuhinnaang, SWD(2012) 166, lk 69 ja SWD(2012) 167.

⁽⁶⁾ Ibid, lk 68.

3.6 Komitee tervitab komisjoni ettepanekut luua pangaliit koos ühtse järelevalvemehhanismiga ning usub, et praegust taaste- ja kriisilahendusraamistikku tuleks muuta uue mehhanismi toimimise kohaselt. Samas on komitee teadlik, et Euroopa Liidu tasandi järelevalve ja kohalik kriisilahendus ei saa tõenäoliselt edukalt koos toimida, eelkõige mitmes liikmesriigis tegutseva süsteemse tähtsusega asutuse makseraskustesse sattumise korral. Ideaalis täiendaks ELi pädevust panganduse reguleerimisel ja järelevalves ELi pädevus kriisilahenduses ja hoiuste tagamisel⁽⁷⁾. Komisjon soovib teha ettepaneku ühtse kriisilahendusmehhanismi loomiseks⁽⁸⁾, kuid hetkel on raske hinnata, millal see teoks saab.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Taaste- ja kriisilahenduskavad

4.1.1 Erilist tähelepanu tuleks pöörata **vajadusele inimressursi järele**. Taaste- ja kriisilahenduskavade koostamine on **põhjalikke eriteadmisi nõudev töö** ning vajalike teadmiste ja kogemustega eksperte ei leita kergesti ei pankade ega ka riigiasutuste personali hulgast. Peamine probleem **järelevalve- ja kriisilahendusasiutuste** jaoks on hästi koolitatud erilise ametialase pädevusega piisava inimressursi leidmine. Seda probleemi ei saa vältida, kuna kavade ja iga asjakohase sekkumise usaldusväärsus sõltub kogu struktuuri **heast professionaalsest kvaliteedist**.

4.1.2 Komitee nõustub ettepanekuga, et pädevate asutustega konsulteerides peaksid kriisilahendusasiutused kriisilahenduskavasid koostama ja ajakohastama vähemalt kord aastas. Kavadega tuleb luua kriisilahendusvahendite rakendamise võimalused. Komitee on veendunud, et nii üksikute ettevõtete kui ka ettevõtete grupi kriisilahenduse kavandamine ja ajakohastamine paraneb, kui ka pangad oleksid protsessi kaasatud. Seda soovitati ka komisjoni teatistes COM(2010) 579 final⁽⁹⁾ ja direktiivi ettepanekuga kaasnevas mõjuhinnaangus⁽¹⁰⁾, kuid mitte sõnaselgelt direktiivis endas. Lisaks peab vajaduse korral küsima asjakohast ametialast nõu teistel sidusrühmadelt (nt tarbijaorganisatsioonid, ametiühingute esindajad jt), keda taaste- ja kriisilahenduskavad võivad mõjutada.

4.1.3 Järelevalve- ja kriisilahendusasiutuste kaasamine koos krediitiasutustega ei ole piisav, kui kavasid tuleb hinnata üldsuse huvides. Keskpangad on sarnaste hindamiste läbiviimiseks sobivaimad. Üksikute asutuste taaste- ja kriisilahenduskavade hindamine seisukohtadest, kas neid saaks süsteemsetes olukordades üheaegselt läbi viia ja millises ulatuses üksikute asutuste kriisilahendus mõjutaks finantsüsteemi tervikuna riiklikus ja

⁽⁷⁾ Vt Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu, „Reports of the Advisory Scientific Committee, Forbearance, resolution and deposit insurance“, nr 1 juuli 2012, lk 23.

⁽⁸⁾ Vt COM(2012) 510 final.

⁽⁹⁾ Vt COM(2010) 579 final, „ELi raamistik kriisiohjamiseks finantssektoris“, lk 6.

⁽¹⁰⁾ Vt komisjoni mõjuhinnaang, SWD(2012) 166, lk 26, lk 64 ja SWD(2012) 167.

piiriüleses kontekstis, nõuab makrotasandi usaldatavusel põhinevat lähenemisviisi. Arvestades keskpankade asjatundlikkust ja kogemust, on nad selle lähenemisviisi rakendamiseks sobivaimad ning komitee soovib, et neil oleks üldsuse huvides lubatud osaleda taaste- ja kriisilahenduskavade hindamises, tagades samas nende täieliku sõltumatuse. Võib-olla peaks tulevikus ka Euroopa keskpank nii keskpangana kui ka ühtse järelevalveasutusena pankade kavasad sarnaselt hindama.

4.1.4 Krediidiasutuste ning nende taaste- ja kriisilahenduskavade konfidentsiaalsus nõuded tuleb muuta rangemaks. Direktiivi erisätetega tuleks tagada, et asjaomase teabe konfidentsiaalsuse nõudest peaksid täpselt kinni kõik pankade taaste- ja kriisilahenduskavade koostamise, ajakohastamise ja hindamise kaasatud ametiasutused, institutsioonid ja sidusrühmad.

4.2 Grupisisene finantstoetus

4.2.1 Komitee tervitab kavandatud sätteid, mis võimaldavad ühtlustatud eeskirjade ja tingimuste rakendamist, mille kohaselt eraldatakse grupisest finantstoetust, kuid samas hoiatab, et ülevõtja ja võõrandava asutuse huvide ja õiguste kaitse peab olema hästi tasakaalustatud, kui toetuse küsimuses on lahkarvamusi. Komitee toetab täielikult artikli 19 lõike 1 sätteid ning rõhutab, et artikli 19 lõike 1 punktis f seatud tingimust tuleks laiendada nii, et kaasatud oleksid ka kõik võõrandava asutuse riigi seadusandjate sätestatud **rangemad omavahendite ja likviidsusnõuded**.

4.3 Erihaldus

4.3.1 Erihalduri määramist ajendavate artikli 24 lõikes 1 sätestatud peamiste tingimuste üle otsustavad pädevad asutused⁽¹¹⁾. Komitee saab aru lõdvemate meetmekäivitajate ja suurema paindlikkuse vajadusest, mis annaksid pädevatele asutustele mõnetise otsustusvabaduse, kuid arvestades erihalduritele antud **olulist rolli ja volitusi**, ootaks komitee asutustele suurema kindluse andmist, kehtestades **selgesõnalised ja selgelt määratletud meetmete käivitamise eeskirjad ja tingimused**. Kogemus on näidanud, et varased hoiatavad märgid on tihti **kvalitatiivse loomuga** ning nende märkamise sõltub pigem **järelevalveametnike kogemustest ja oskustest** või tõhusast uurimistööst kui arvutimudelitest või suhtarvudest. Sellisel juhul võivad järelevalveasutused selgelt määratletud eeskirjade puudumisel, mis vabastaksid nad vastutusest tehtud otsuse eest, kõhelda initsiatiivi võtmisel ning seega maha

magada väärtusliku võimaluse varaseks ja õigeaegseks sekkumiseks. Selgelt määratletud meetmete käivitamise eeskirjad ja tingimused on olulised ka seepärast, et tegeliku või oletatava haldamisvea korral võivad kolmandad isikud esitada kaebuse mitte ainult erihaldurite vastu isikliku vastutuse küsimuses, vaid ka järelevalveasutuste vastu **vale otsuse tegemise tõttu varase sekkumise menetluse alustamise vajaduse üle otsustamisel või erihalduri isiku valimisel**.

4.3.2 Direktiivis esitatakse kindel järjestus erinevate varase sekkumise meetmete rakendamiseks. Erihalduri määramine on väga agressiivne varase sekkumise meede, mida peaks rakendada siis, kui vähem sekkuvad meetmed on end ammendanud. Kuid võib tekkida olukord, et asutuse finantsseisund halveneb liiga kiiresti ja liiga suurel määral ning erihaldus tuleb määrata artikli 23 lõikes 1 esitatud leebemate varase sekkumise meetmete rakendamist ära ootamata. Sellisel juhul peaks erihalduri määramine olema võimalik ka siis, kui ei ole täidetud üks artiklis 24 kirjeldatud käivitamistingimus (s.o „[...] artikli 23 kohaste muude meetmete **võtmine** ei ole selle halvenemise paremuse suunas pööramiseks piisav [...]”).

4.3.3 Komitee julgustab komisjoni mõtlema stsenaariumi peale, mille järgi erihalduri määramine võib käivitada massilise raha väljavõtmise, ning pakkuma sobivaid meetmeid selle ärahoidmiseks. Teatud juhtudel ja olukordades võib erihalduri määramine olla märk turule, et pangal on tõsiseid finantsraskusi, ning võib käivitada hoiuste massilise väljavõtmise sellest pangast. Olukord võib olla isegi keerulisem, kui riiklikul või piiriülesel tasandil määratakse üheaegselt mitmeid erihaldurite mitmes pangas ning pangandussektoris toimub massiline raha väljavõtmine ja tekib usalduskriis. Komitee on veendunud, et direktiivi tuleb lisada teatud sätteid, mis hoiaksid ära selliste sündmuste tekkimise varase sekkumise etapis. Tulevane ühtne järelevalveasutus peab olema selliste olukordadega õigeaegselt ja tõhusalt tegelemiseks kindlal positsioonil ja sobivalt varustatud.

4.4 Kriisilahendus

4.4.1 Kriisilahendusasutuste õigusi ja kohustusi tuleb veel selgitada. Pädevad asutused/järelevalveasutused vastutavad varajase sekkumise eest ning kriisilahendusasutused vastutavad kriisilahendusvahendite valimise ja rakendamise eest. Kuid mõnel puhul viivad teatud ülesanded ellu nii järelevalve- kui ka kriisilahendusasutused. Näiteks sätestatakse artikli 27 lõike 1 punktis a: „[...] pädev asutus või kriisilahendusasutus otsustab, et krediidiasutus või investeerimisühing on makseraskustes või tõenäoliselt makseraskustesse sattumas.” Liikmesriikide tehtud

⁽¹¹⁾ Pädevad asutused peavad otsustama millal ja kas „[...] asutuse finantsseisund on *oluliselt* halvenemas või kui rikutakse *raskelt* seadusi [...] või eiratakse haldusmenetlusi, ning artikli 23 kohaste muude meetmete võtmine ei ole selle halvenemise paremuse suunas pööramiseks piisav [...]”.

valikutest sõltuvalt saaksid järelevalveasutused kriisilahendusastuste kohustusi enda kanda võtta, kuid need eri asutuste ülesanded tuleb lahendada, et vähendada toleerimisriski nii palju kui võimalik⁽¹²⁾. Komitee toetaks järelevalve- ja kriisilahendusastuste ülesannete ja kohustuste ning nende sekkumise aja selget eristamist. Komitee arvab, et kriisilahendustingimustega seotud hindamis- ja teavitamismenetlused peaksid põhinema asjaomaste eri asutuste kohustuste selgel eristusel ning menetlusi tuleks kriisilahenduse käivitamise otsuse ja täideviimise kiirendamiseks lihtsustada.

4.4.2 Nõue selle kohta, et asutuse **juhtorgan teavitaks pädevat asutust**, kui ta leiab, et asjaomane asutus on sattunud makseraskustesse või on tõenäoliselt makseraskustesse sattumas, oleks asjakohane, kui poleks kahtlust asutuse juhtorgani poole pädeva asutuse teavitamise õigeaegsuses. Eelnevad kogemused on näidanud, et teavitamine võib hilineda erinevatel põhjustel, millest üks on kahtlused kapitalinõuete eeskirjadele vastamise suhtes. Komitee usub, et kui initsiatiiv jäetakse täielikult vaid panga juhtkonnale, siis võidakse **kriisilahendusastutuse otsus** liiga hilja vastu võtta. Artiklis 74 tuleks selgelt sätestada, et järelevalveasutustel on õigus ja võimalus kriisilahendusastutusi teavitada panga juhtkonna teadet ootamata, kui nad leiavad, et kriisilahenduse käivitamise tingimused on täidetud, kuid vastavat teadet ei ole veel esitatud. Artikli 101 lõike 1 punktis d ja lõikes 2 tuleks nõuda liikmesriikidelt suurte trahvide sissenõudmist panga juhtidelt, kes rikuvad artikli 74 lõikes 1, mitte artikli 73 lõikes 1 sätestatud eeskirju, nagu direktiivis on märgitud.

4.4.3 Artikli 27 lõike 1 punktis c viidatakse olukordadele, kus „[...] kriisilahendusmeede on vajalik avaliku huvi seisukohast [...]”. Avalik huvi on valdkond, mida sobivad kõige paremini hindama keskpangad, pidades silmas nende asjatundlikkust ja kogemust finantsstabiilsuse, oluliste teenuste järjepidevuse ning riigi rahanduse ja hoiustajate kaitse hindamisel. Nad kuuluvad õigustatult asutuste hulka, kes peavad hindama, kas kriisilahenduse käivitamise tingimused on täidetud. Seda tuleks võimaldada varases etapis, eelkõige sel juhul, kui riiklikul või piiriüleisel tasandil hinnatakse mitmeid asutusi. Võib-olla on tulevases pangaliidus Euroopa Keskpank - tihedas koostöös Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukoguga - paremal positsioonil ja paremini varustatud üldsuse huvides selliste hindamiste läbi viimiseks nii keskpangana kui ka ühtse järelevalveasutusena tegutsedes. Ühtse kriisilahendusmehhanismi võimalik loomine oleks seetõttu äärmiselt kasulik.

⁽¹²⁾ Dokumendis COM(2010) 579 final selgitatakse, et iga liikmesriik määratleb kriisilahendusastutuse, kes kasutab kriisilahendusõigusi. Tänu sellele saavad liikmesriigid alles hoida olemasoleva riikliku korra, mille kohaselt vastutab kriisilahendamise eest rahandusministeerium, keskpank või hoiuste tagamise skeem. Komisjon märgib, et paljudes jurisdiktsioonides on kriisilahendamise eest vastutavad asutused eraldatud järelevalveasutustest, ning peab sellist eraldatust oluliseks, et minimeerida toleerimisriski. Kriisilahendusastutused peaksid olema pigem haldus-, mitte juriidilised asutused.

4.4.4 Pankade makseraskustega seotud avalik huvi õigustab **kahjude jaotamist**, mis erineb tavalise maksejõuetusmenetlusega sätestatust. Seega tekitatakse ettepanekuga nõuete erihierarhia, mille puhul aktsionärid on järjekorras esimesed ja neile järgnevad tagatiseta võlausaldajad vastavalt artiklis 43 kehtestatud järjestusele. Komitee ei ole vastu sellele nõuete hierarhiale, kuid ta soovib juhtida tähelepanu asjaolule, et ka võlausaldajad on nii tehniliselt kui ka juriidiliselt kõik **hoiustajad/kliendid**. Artiklis 2 ei määratleta termineid „võlausaldajad” ja „hoiustajad” ega nende eri tüüpe, erand on vaid termin „mõjutatud võlausaldaja”. Komitee tervitaks seega nende terminite selgeid määratlusi, eelkõige pidades silmas, et praegu ei ole hoiustajate kui võlausaldajate järjestus liikmesriikides ühtlustatud.

4.4.5 Valitsemissektori hoiuseid käsitletakse eri liikmesriikides eri viisil. Need kas kuuluvad või ei kuulu allahinnatavate kohustuste hulka, mida võidakse kohustustest vabastada, olenevalt sellest, kas need kuuluvad teatud summani kaetud hoiuste alla ja kas need on väärtpaperistatud. Lisaks on need valitsemissektori hoiused, mis kuuluvad allahinnatavate kohustuste hulka ja mida on võimalik kohustustest vabastada, tegelikult maksu maksjate raha. Kuid kas kohustustest vabastamise menetlust, mille puhul kasutatakse riigi raha, saab üldse nimetada kohustustest vabastamiseks?

4.4.6 Ettepanekuga antakse kriisilahendusastutustele laiaulatuslikud volitused allahinnatavate kohustuste järgu kehtestamiseks. Kriisilahendusastutusel on isegi volitus alla hinnata kaubakrediiti, kui seda ei peeta „[...] asutuse igapäevaseks tegevuseks vajalikuks [...]” (artikli 38 lõike 2 punkti e alapunkt ii), mis tähendab, et näiteks toitlustus- või hotelliteenuste pakkuja võib täheldada, et tema nõue on alla hinnatud, kui kriisilahendusastutus otsustab, et selline teenus ei ole vajalik. **Võlausaldajate võrdsuse reegel** on kõigi maksejõuetusmenetluste tugi-samm, mida **tuleb ka sinkohal järgida**.

4.4.7 Komitee mõistab vajadust tagada, et asutustel oleks oma bilansis piisavas koguses allahinnatavaid kohustusi, mille suhtes saaks kohaldada kohustustest vabastamise õigust. Selliste võlainstrumentide väljaandmine, mida saab kohustustest vabastada, võib olla keeruline, kuna erinevus allutatud võla ja tagatiseta kõrgema nõudeõiguse järguga võla vahel kahaneb. Vähem arenenud turgudel võib see olla keerulisem, kallim või kriisiaegadel isegi võimatu, eelkõige süsteemsete kriiside puhul. Komitee soovib põhjalikult analüüsida ja hinnata ELi tasandil

allahinnatavate kohustuste miinimumnõude ühtlustatud rakendamise ettepanekut, mida kinnitatakse komisjoni delegeeritud aktidega, arvestades sealjuures kohaliku finantsturu arengutaset igas liikmesriigis.

4.4.8 Kohustustest vabastamise vahend vajab lisaselgitusi ja täpsustusi. Investorite ebakindluse vähendamiseks tuleb allahinnatavate kohustuste ja kohustustest vabastamise künnistingimuste kohta koostada selged eeskirjad.

4.5 Õigusküsimused: kolmandate isikute õigused

4.5.1 Kolmandate isikute õigused tunduvad enamikus liikmesriikides olevat maksejõuetusalastes õigusaktides tunnustatud õigustega võrreldes teisejärgulised. **Avaliku huvi kaalutlused on olulisemad kui isiklike õiguste kaitse** ning kahjude jaotamine toimub teistel alustel. Artikliga 78 muudetakse kriisilahendusametuse otsuse kohtus vaidlustamine võimalikuks, kuid see õigus on piiratud: lubatud on vaid kriisilahendusotsuse õiguspärasuse, otsuse rakendamise viisi ja eraldatud hüvitise piisavuse vaidlustamine. Kriisilahendusametuse otsuseid ei saa peatada ning võimalik ei ole ka mis tahes automaatne peatamine. Isegi kui kriisilahendusametuse otsus tühistatakse, on kolmandate isikute õigused piiratud: neile hüvitatakse vaid kantud kahju (artikli 78 lõike 2 punkt d).

4.5.2 Hädaolukorras, näiteks kui pank on maksejõuetusse sattumise ohus, ei ole tavalised maksejõuetusmenetlused kindlasti sobivad. Kriisilahendusametustele antud laiaulatuslikud volitused ja kolmandate isikute piiratud kaebuse esitamise õigus **tekitavad kahtlusi kavandatud raamistiku õiguskindluse suhtes**. Paljudes liikmesriikides, eelkõige tavaõigusel põhineva õigussüsteemiga riikides, kaitseksid kohtud tõenäoliselt enda õigust arutada haldusametuse tehtud mis tahes otsuse kohtuliku läbivaatamise nõuet, kui üks ettevõtte või ettevõtete grupp suudab näidata, et ta on selle otsuse tagajärjel kannatada saanud.

4.5.3 Eelmainitud probleemi on käsitletud eri nurkade alt, nii õiguslikust kui ka sotsiaalsest aspektist lähtudes, ning seega jätab komitee selle küsimuse seadusandlike asutuste pädevusse. Kuid ta juhib siiski tähelepanu ühele suhteliselt olulisele küsimusele: kui keegi peaks tundma, et kriisilahendusametuse või haldustöötajad on sooritanud **raske ametialase eksimuse**, siis on ainult kohtunikel mõnetine puutumatus kohtus võetud otsuste puhul, kuid ühegi seaduse ega õigusaktiga ei saa seda eelisõigust laiendada haldusametustele, näiteks kriisilahendusametusele, mida võidakse seega **kahju tekitamise eest kohtusse kaevata**. Sellisel juhul oleks igasugune hüvitiseks makstav summa *avaliku sektori raha*.

4.6 Kriisilahenduse rahastamine

4.6.1 Komisjon on kriisilahenduse rahastamist juba käsitlenud kahes teatises: teatis pangakriiside lahendamise fondide kohta ja teatis ELi raamistiku kohta kriisiohjamiseks finantssektoris⁽¹³⁾. Kõnealuses direktiivi ettepanekus täpsustatakse veelgi eelnevalt kahes teatises kirjeldatud ettepanekuid. Komitee on juba avaldanud oma seisukoha nende teatiste suhtes kahes arvamuses⁽¹⁴⁾. Mõlemal puhul avaldas komitee toetust komisjoni ettepanekule luua ettemakstavate osamaksudega riiklike kriisilahendusfondide ühtlustatud võrgustik ning soovitas see võrgustik hoolikalt kujundada, arvestades iga liikmesriigi konkreetsete tingimustega.

4.6.2 Direktiivis tehakse ettepanek, et aktsionäride ja võlusalajate poolt katmata jäänud kriisilahenduskulud tuleks tasuda pangandussektorist tulevatest lisarahadest, lisaks võib vajaduse korral pöörduda abi saamiseks hoiuste tagamise fondide poole. Komitee tervitab selliste ühtlustatud eeskirjade sisseviimist, mis põhinevad hoiuste tagamise fondidesse ja kriisilahendusfondidesse eelnevalt makstud osamaksudel. Kriisilahenduse rahastamise eelneva panuse andmise kriteeriumid tunduvad praegust olukorda silmas pidades sobivad ja realistlikud, kuid majandus- ja finantstingimused võivad ootamatult muutuda, nagu viimastel aastatel on täheldatud. Arvestades, et kriisilahendusfondil kulub kümme aastat kulude täielikuks katmiseks, soovib komitee võtta vastu **eeskiri, mille kohaselt võiks eelnevalt makstavate osamaksude kriteeriumid aegajalt läbi vaadata**.

4.6.3 Komitee mõistab solidaarsuse vajadust ning nõustub rahastamismehhanismide vahelise laenuandmise ettepanekuga (artikkel 97) ja riiklike rahastamismehhanismide vastastikuse toetamisega grupi kriisilahenduse korral (artikkel 98). Kuid enne, kui rahastamismehhanismid on jõudnud eesmärgiks seatud võimekuseni ja saavutanud ühtluse teatud taseme, on rahastamismehhanismide vastastikuse toetamise elluviimine keeruline. Enamik liikmesriike nõustub, et nende kriisilahendusfondid ja hoiuste tagamise fondid peaksid tuginema eelnevale rahastamisele, kuid mõned liikmesriigid eelistavad endiselt tagantjärele rahastamist. Artikli 97 lõikes 2 ja artiklis 98 kehtestatud nõuded on eriti keerulised riikidele, kus keskpangadel ei ole lubatud laenu anda artiklite 96 ja 98 kohaselt. Komitee julgustab komisjoni astuma konkreetseid samme ja esitama soovitusi, mille eesmärk on probleemide lahendamine ja ühtlustamisprotsessi kiirendamine.

⁽¹³⁾ Vt COM(2010) 254 final ja COM(2010) 579 final.

⁽¹⁴⁾ Vt komitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Euroopa Keskpangale „Pangakriiside lahendamise fondid““, ELT C 107, 6.4.2011, lk 16 ja komitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Keskpangale - ELi raamistik kriisiohjamiseks finantssektoris“, ELT C 248, 25.8.2011, lk 101.

4.6.4 Kuigi komitee tunnistas hoiuste tagamise fondi ja kriisilahendusfondi ühte asutusse koondamise võimalikust koostmõjust saadavat potentsiaalset kasu, tundub praegu mõnele liikmesriigile see korraldus keeruline, sest paljud hoiuste tagamise fondid on alarahastatud. Komitee tervitab ka komisjoni lähene-misviisi, mis lubab igal liikmesriigil otsustada, kas ta eelistaks ühte või kahte rahastamismehhanismi (fondi). Samas soovib komitee, et direktiivi lisataks sätteid, mis tagavad, et iga hoiuste tagamise fond saab täita oma põhiülesannet: alati kaitsta jaehoiustajaid.

4.6.5 Komitee tervitab komisjoni püüet luua Euroopa rahastamismehhanismide süsteem, mis tagaks, et kõigi ELi asutuste suhtes kohaldatakse võrdseid tõhusa kriisilahenduse rahastamise eeskirju. Kriisilahenduse tõhusa rahastamise tagamine kõigis liikmesriikides võrdsetel tingimustel on nii iga liikmesriigi kui ka ühtse finantsturu huvides, sest see tagab stabiilsuse ja võrdsed konkurentsitingimused. Komitee tervitaks võimalikult kiiresti koostatavat realistlikku tegevuskava kriisilahenduse rahastamis-mehhanismide tulevase süsteemi loomiseks.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühissätted ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide – Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi – kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006”

COM(2012) 496 final – 2011/0276 (COD)

(2013/C 44/13)

Raportöör **Stefano MALLIA**

Kaasraportöör: **Gerfried GRUBER**

27. septembril 2012 otsustas nõukogu ja 22. oktoobril 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 177 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudetud ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühissätted ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide – Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi – kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006”

COM(2012) 496 final – 2011/0276 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 21. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 154, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Ühtekuuluvuspoliitika on Euroopa Liidu üks põhipoliitika, mille peamine eesmärk on majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse lähenemise saavutamine kogu Euroopa Liidus ja kõigis selle liikmesriikides. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub, et ühise strateegilise raamistiku poliitilised eesmärgid tuleks viia kooskõlla strateegia „Euroopa 2020” sihtidega. See ei tohi aga nõrgendada ELi ühtekuuluvuspoliitika peamist eesmärki – lähenemist.

1.2 Kuna ühtekuuluvuspoliitika on peamine majanduskasvu allikas ja strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamise vahend, eelkõige praeguse kriisi all kõige rohkem kannatavates riikides, tuleks hoida rahastamise tase vähemalt praegusel tasemel ning jaotada vahendid liikmesriikide vahel õiglaselt, tagamaks et vähemarenenud liikmesriikide rahastamine ei väheneks.

1.3 Komitee toetab loodavat ühist strateegilist raamistikku, mille eesmärk on tõhustada Euroopa Liidu peamiste rahastamisvahendite koordineerimist ja vastastikust täiendavust. Tõhusa ühise strateegilise raamistikuga kaotatakse ka kesksete fondide praegune ebavajalik ja ebatõhus eraldatus.

1.4 Komitee on mures, et viivitused, mis on tekkinud poliitilise kokkuleppe saavutamisel ühtekuuluvuspoliitika õigusaktide paketi, sh ühise strateegilise raamistiku kohta, mõjutavad

negatiivselt partnerluslepingute ettevalmistamist ja seega ka programmitöö perioodi 2014–2020 tõhusat käivitumist.

1.5 Iga temaatilise eesmärgi raames määratletud kõrge Euroopa lisaväärtusega soovitustelike meetmete puhul tuleb esmatähtsaks seada investeeringud, millega tõhustatakse sotsiaal-majanduslikku ja territoriaalset lähenemist Euroopa Liidus. Samuti on oluline, et soovitustelike meetmete loetelu ei peetaks ammendavaks, et oleks võimalik leida riigipõhiseid lahendusi.

1.6 Ühises strateegilises raamistikus pannakse suurt rõhku mitmest fondist rahastatavate projektide elluviimisele. See on oluline paranemine võrreldes programmitöö perioodiga 2007–2013. Samas puudub raamistikus igasugune viide mitmele teemale pühendatud projektidele, millel on märkimisväärne potentsiaal suurema lisaväärtuse loomiseks. See võimalus tuleks ühises strateegilises raamistikus selgelt ette näha.

1.7 Ühise strateegilise raamistiku nõutav intensiivsem kooskõlastamine peab aga kaasa tooma korraldus- ja rakendusastutuste ning toetusesaajate halduskoormuse vähenemise. Kooskõlastamist tuleb tugevdada nii liikmesriikides kui ka komisjonis, et luua koostöötava poliitika ja vahendite vahel ning vähendada topelttöid, keerukust ja bürokraatiat. Komisjon peab uute haldusmenetluste põhjaliku analüüsi läbi viima enne nende tege-likku rakendamist.

1.8 Organiseeritud kodanikuühiskond⁽¹⁾ tuleb targalt kaasata partnerluslepingute koostamisse. Samal ajal, kui komisjon tunnistab, et üksikudel liikmesriikidel ja piirkondadel on oma mehhanismid ja struktuurid kodanikuühiskonna kaasamiseks, peab ta sedalaadi protsesse jälgima. Kui leitakse, et teatud juhul ei ole kodanikuühiskonda piisavalt kaasatud, ei peaks komisjon vastavat partnerluslepingut enne olukorra asjakohast korrigeerimist heaks kiitma.

1.9 Partnerluse käsitlus ei tohiks aga piirduda vaid kavandamisetaapiga. Partnerluspõhimõtet tuleks samuti kohaldada rakendamise-, järelevalve- ja hindamisetaapis.

1.10 Strateegiat „Euroopa 2020” puudutavate partnerluslepingute keskmes ei peaks olema riigipõhised soovitusel. Lepingud peaksid tuginema teistele elementidele, näiteks riiklikud reformikavad, mis on koostatud konkreetse liikmesriigi olukorda arvesse võttes, erinevalt riigipõhistest soovitustest, mis ei ole tingimata kujundatud liikmesriigi konkreetsetest oludest lähtuvalt. Partnerluslepingud peaksid samuti keskenduma vaesuse vähendamisele, soolist võrdõiguslikkust ja puuetega inimesi käsitlevatele riiklikele strateegiatele, samuti säästvatele arengule.

1.11 Vaja on suuremat paindlikkust, et liikmesriigid ja piirkonnad saaksid vastata võimalikult tõhusalt ja tulemuslikult seatud ühistele eesmärkidele, arvestades samal ajal piirkondlikku, majanduslikku ja sotsiaalset eripära. Lisaks tuleb ühises strateegilises raamistikus sõnaselgelt tunnistada territoriaalseid iseärasusi, mis mõjutavad ühise strateegilise raamistiku fondide elluviimist.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF), Euroopa Sotsiaalfond (ESF), Ühtekuuluvusfond, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF) on viis liikmesriikide ja komisjoni hallatavat Euroopa Liidu fondi. Komisjon teeb ettepaneku, et iga fondi eesmärged on võimalikult tõhusamalt saavutada fondide tihedama koordineerimisega, et vältida kattumist ja saavutada maksimaalne koostoime.

2.2 Komisjon teeb ettepaneku luua ühine strateegiline raamistik, et lihtsustada partnerluslepingute ja rakenduskavade arendamist ning suurendada viie fondi sidusust strateegia „Euroopa 2020” raames võetud poliitiliste kohustuste ja

⁽¹⁾ Organiseeritud kodanikuühiskond on kodanikuühiskonna osa, kes on tegev ühiskonna nurgakivideks olevates organisatsioonides. Teisisõnu hõlmab organiseeritud kodanikuühiskond kõiki eraalgatusel põhinevaid valitsusväliseid organisatsioone ning nende liikmeid, kes osalevad aktiivselt ühiskonnaelu kujundamisel enda mureküsimustest lähtudes ning enda eriteadmiste, oskuste ja tegevusvaldkonnale toetudes. Määratlus hõlmab paljusid erinevaid organisatsioone: tööandjate liidud, ametiühingud, ühendused, mis on loodud teatud üldist huvi pakkuvate küsimuste käsitlemiseks, samuti mm valitsusvälised organisatsioonid.

kohapealsete investeeringute osas. Ühise strateegilise raamistiku aluseks on 11 temaatilist eesmärki, mis on määratletud ühissätete määruses.

2.3 Ühise strateegilise raamistiku eesmärk on parandada Euroopa fondide kooskõla ja tagada nende sihipärasem kasutamine. Samuti kaotatakse sellega fondide praegune ebavajalik ja ebatõhus eraldatus. See on positiivne areng, mis peaks kaasa tooma tõhusama ühtekuuluvuspoliitika, andes sellele suurema mõju. Komitee toetab kindlalt sellist arengut.

3. Ühise strateegilise raamistiku käivitamine ja vastuvõtmine

3.1 Vajalikud on selged suunised selle kohta, kuidas on partnerluslepingute raames võimalik ühise strateegilise raamistiku fonde suunata kõige tõhusamalt aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu saavutamisele.

3.2 Vastusena parlamendi ja nõukogu muredele teeb komisjon ettepaneku jagada ühise strateegilise raamistiku elemendid ühissätete määruse uue lisa ja delegeeritud akti vahel, mis sisaldab peaaegselt kõrge Euroopa lisaväärtusega soovituslike meetmeid.

3.3 Komitee toetab komisjoni lähenemisviisi, kui sellega tagatakse:

— ühise strateegilise raamistiku kiirem vastuvõtmine;

— suurem selgus rahastamisvõimaluste osas;

— võimalus, et liikmesriigid võtavad meetmeid, mis on suunatud konkreetsete territoriaalsete küsimuste lahendamiseks.

3.4 Ent lisaks teeb komisjon ettepaneku, et kõiki ühise strateegilise raamistiku lisa ja delegeeritud aktis sisalduvaid elemente oleks võimalik muuta delegeeritud aktiga. Komitee ei pea seda vastuvõetavaks ja on seisukohal, et see kaotab mõtte lisada ühise strateegilise raamistiku põhielemendid lisana ühissätete määrusesse.

3.5 Määruses tuleks selgelt välja tuua komisjoni roll selles osas, mis on tehniline ja mis sisuline muudatus, et vältida võimalikke tõlgendamisprobleeme.

3.6 Komitee väljendab muret seoses viivitustega, mis on tekkinud poliitilise kokkuleppe saavutamisel ühtekuuluvuspoliitika õigusaktide paketi, sh ühise strateegilise raamistiku kohta. Jätkuval viivitusel on negatiivne mõju partnerluslepingute ettevalmistamisele ja seega ka programmitöö perioodi 2014–2020 tõhusale käivitumisele.

3.7 Väljapakutud partnerluslepingu sisu ja vorm tuleb selgepiiriliselst välja tuua. Kuigi ühissätete määрус annab teavet elementide kohta, mis tuleks partnerluslepingusse lisada, on selle dokumendi täpne vorm veel teadmata.

4. Ühtekuuluvuspoliitika sidumine strateegiaga „Euroopa 2020”

4.1 Strateegias „Euroopa 2020” lepidi kokku eesmärgiga edendada arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu. Ühise strateegilise raamistiku fondide positiivne panus strateegia „Euroopa 2020” põhieesmärkide saavutamisse on selge, mistõttu on loogiline, et raamistiku poliitilised eesmärgid on kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” sihtidega.

4.2 Strateegia „Euroopa 2020” on vundament õige tasakaalu saavutamiseks Euroopa Liidu tugeva eelarvedistsipliini ning majanduskasvu ja arengu vahel. Strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamine on kõige suurem väljakutse Euroopa Liidu vähemarenenud liikmesriikidele. Eelkõige riigid, mis rakendavad vastutustundlikku eelarvedistsipliini, vajavad toetust ja solidaarsuse avaldust ELilt tema ühtekuuluvuspoliitika kaudu. Ühtekuuluvuspoliitika rahastamine peab jääma vähemalt praegusele tasemele ja mis tahes kärped ei ole vastuvõetavad.

4.3 Komitee toetab seda lähenemisviisi ja kordab oma seisukohta, mille kohaselt peavad kõik Euroopa Liidu poliitikad olema suunatud hädavajaliku kasvu saavutamisele. Antud seisukohta väljendades on komitee samuti kindlal arvamusel, et majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse integratsiooni põhieesmärgid peavad jääma ELi ühtekuuluvuspoliitika olulisimateks eesmärkideks. Ühtekuuluvuspoliitika lisaväärtust ei tohi mingil juhul ohustada.

4.4 Komitee on kindlal arvamusel, et iga temaatilise eesmärgi raames määratletud kõrge Euroopa lisaväärtusega soovituslike meetmete puhul tuleb esmatahtsaks seada algatused, millega tõhustatakse sotsiaal-majanduslikku ja territoriaalset arengut Euroopa Liidus.

5. Teemaatiline lähenemisviis

5.1 Komitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut kasutada temaatilist kontsentreerumist jõupingutuste killustatuse

vähendamise vahendina. Vajalik on jõupingutuste ulatuslik kooskõlastamine ühise strateegilise raamistiku eri fondide ning loomulikult ka ELi kõigi muude programmide ja algatuste vahel.

5.2 Ühise strateegilise raamistikuga tuleks selgitada ja kinnitada, et igas temaatilises valdkonnas on liikmesriikide otsustada, millisel fondil on võtmeroll põhieesmärkide saavutamisel.

5.3 Kuigi raamistikus esitatud põhieesmärgid on kehtivad, peab paindlikkusel olema tähtis roll. Partnerluslepingutes tuleb arvesse võtta kohalikke ja piirkondlikke huve. Raha peaks olema võimalik eraldada konkreetse piirkondliku prioriteedi jaoks. Komitee on kindlal seisukohal, et subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõte peavad ka edaspidi olema ELi ühtekuuluvuspoliitika elluviimisel kesksel kohal.

5.4 Üksikud temaatilised eesmärgid viitavad meetmetele, mida tuleks võtta konkreetse fondi raames, ent selgitada tuleb täiendavuse aspekte, sest ei ole selge, millised eri fondide ja meetmete raames väljapakutud vahendid üksteist tegelikult täiendavad. Komitee on seisukohal, et iga temaatilise eesmärgi raames pakutud meetme puhul tuleb teha investeeringuid, mis kiirendavad sotsiaal-majanduslikku ühtekuuluvust kui prioriteeti. Oluline on soovituslike meetmete lisamise võimalus, et leida riigipõhiseid lahendusi.

5.5 Komitee on seisukohal, et kuigi ühissätete määрус nimetatud 11 teemat on kehtivad, tuleks luua kogum kesksetest teemadest, mida peavad käsitlema kõik liikmesriigid. Kesksetest teemadest väljaspool peaks igale liikmesriigile jääma paindlikkus suunata oma partnerlusleping muudele teemadele (eelnevalt koostatud nimekirjast), mis on tema konkreetsest olukorrast lähtuvalt asjakohased.

5.6 Praegusele 11 teemale lisatavad muud eriteemad on:

1. puuetega ja piiratud liikumisvõimega inimeste juurdepääsu tõhustamine;
2. sidusrühmade suutlikkuse suurendamine ühtekuuluvuspoliitikas⁽²⁾;
3. toimetulek demograafilise muutusega.

Need uued temaatilised valdkonnad tuleks lisada ühissätete määрусesse.

⁽²⁾ Soovitused 1 ja 2 on esitatud komitee arvamuses „Struktuurifondid – üldsätted”, ELT C 191, 29.6.2012, lk 30.

5.7 Praegu on neljandast temaatilisest eesmärgist (vähesi CO₂-heitega majandusele ülemineku toetamine kõikides sektorites) välja jäetud säästvat transpordi ja transpordi juhtimise süsteeme käsitlevad meetmed. See viga tuleks parandada, võttes arvesse transpordi rolli heitkoguste allikana.

5.8 Teemaatilised eesmärgid on esitatud ühissätete määruse artiklis 9, samal ajal kui iga ühise strateegilise raamistiku fondi konkreetsed investeerimisprioriteedid on esitatud eraldi vastavates määruse eelnõudes. Teemaatilised eesmärgid ja fondi-põhised investeerimisprioriteedid ei vasta täielikult üksteisele. See tekitab teatud ebakindlust ja võimalikku segadust selles osas, mida tuleb järgida. Eriti pakiliselt tuleb sellega tegeleda seoses partnerluslepingu protsessiga, mis mõnes liikmesriigis on juba käivitunud.

5.9 Samas kui ühises strateegilises raamistikus pannakse suurt rõhku mitmest fondist rahastatavate projektide elluviimisele, puudub selles igasugune viide mitmele teemale pühendatud projektidele, millel on märkimisväärne potentsiaal suurema lisaväärtuse loomiseks. See võimalus tuleks ühises strateegilises raamistikus selgelt ette näha.

6. Euroopa Regionaalarengu Fond ja Ühtekuuluvusfond

6.1 Komitee on juba esitanud üksikasjaliku seisukoha nimetatud kahe fondi kohta oma arvamuses „Euroopa Regionaalarengu Fond”⁽³⁾ ja „Ühtekuuluvusfond”⁽⁴⁾.

6.2 Euroopa Regionaalarengu Fondist eraldatakse vahendeid kõigile 11 temaatilisele eesmärgile.

6.3 Kõnealuse „raskuspunkti” täpne mõju on ebaselge. Kas üht kesksel valdkonda eelistatakse teisele või jääb see iga liikmesriigi otsustada? Komitee pooldab kindlalt viimast lähenemisviisi, kuna see võimaldab valida riigi-/piirkonnapõhise lähenemisviisi.

6.4 Komitee on kindlal seisukohal, et Euroopa Regionaalarengu Fond peab esmajärjekorras jätkama olulise toetuse pakkumist VKEdele. Selline toetamine peaks toimuma rahastamisvahendite eraldamise, VKEde võrgustike loomise ja põhiinfrastruktuuri tagamise vormis⁽⁵⁾.

6.5 Ent komitee on mures ettepaneku pärast arvata Euroopa Regionaalarengu Fondi toetusesaajate hulgast täielikult välja suurettevõtted. Suurettevõtted on olulised teadus- ja

arendustegevuse allikad ning selline tegevus peaks seega olema abikõlblik. Vastasel juhul on oht raskendada niigi juba kriitilist olukorda, kus Euroopa on jäämas maha konkureerivatest riikidest, nagu Ameerika Ühendriigid ja Jaapan.

6.6 Kuna rahalisi vahendeid märkimisväärselt suurendada ei saa, on komitee veendunud, et üks võimalus oleks määratleda selgemad eesmärgid ja kindlustada investeerimisprioriteetide tihedam seotus eesmärkidega⁽⁶⁾.

6.7 Ühtekuuluvusfondist on ette nähtud vahendite eraldamine neljale temaatilisele valdkonnale, mis on seotud keskkonna, säästva arengu ja transpordiga (TEN-T).

6.8 Vältimaks minevikus tehtud viga jaotada Ühtekuuluvusfondi vahendeid liiga paljudele projektidele, kordab komitee veelkord oma üleskutset keskenduda rohkem suurematele projektidele, millel on eeldatavasti ulatuslikum mõju liikmesriikidevaheliste erinevuste vähendamisele ning sotsiaalse, territoriaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse saavutamisele.

6.9 Selliste suurte projektide elluviimisel peavad liikmesriigid kindlustama sidususe ja täiendavuse teiste ELi fondide ja algatustega (nt Euroopa Ühendamise Rahastu, programm LIFE ja mitmed makropiirkondlikud strateegiad), et tagada eri fondide ja algatuste potentsiaali täieliku ärakasutamise. See on näiteks äärmiselt oluline energia- ja transpordiinfrastruktuuri arendamisel. On otsustavalt tähtis, et eri vahendite vahel valitseks täiendus ja mitte konkurents.

7. Euroopa Sotsiaalfond

7.1 Euroopa Sotsiaalfondist eraldatakse vahendeid neljale temaatilisele eesmärgile: tööhõive ja tööjõu liikuvus; haridus, oskused ja elukestev õpe; sotsiaalse kaasatuse edendamine ja vaesuse vastu võitlemine ning institutsioonilise suutlikkuse parandamine ja avaliku halduse tõhustamine. Ent oodatakse, et fondist toetatakse ka teisi temaatilisi eesmärke.

7.2 See on kooskõlas komitee arvamuses „Euroopa Sotsiaalfond”⁽⁷⁾ väljendatud seisukohtadega, mille kohaselt peab Euroopa Sotsiaalfond olema eelistatud vahend strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide elluviimiseks, eelkõige tööhõive, hariduse, sotsiaalse kaasatuse ja vaesusega võitlemisega seotud eesmärkide puhul. Kõnealune seisukoht on eriti oluline praegusel töötuse kasvu ja töökohtade ennenägematu kadumise ajal.

⁽³⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 44.

⁽⁴⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 38.

⁽⁵⁾ Näiteks tööstusparkide loomine.

⁽⁶⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus „Euroopa Regionaalarengu Fond”, ELT C 191, 29.6.2012, lk 44.

⁽⁷⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 82.

7.3 Komitee avaldab kindlat toetust Euroopa Komisjoni ettepanekule, et vähemalt 20 % kõigist Euroopa Sotsiaalfondi riiklikest assigneeringutest oleksid suunatud sotsiaalsele kaasatusele ja vaesuse vastu võitlemisele.

8. Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond

8.1 Pidades silmas ühise põllumajanduspoliitika 2020. aasta reformi, 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekut ja praegust majandusolukorda, esitas Euroopa Komisjon uue määruse ettepaneku Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi kohta ⁽⁸⁾. Uus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond toetab strateegia „Euroopa 2020” prioriteete, tugineb ühissätete määruse ettepanekule ning on kooskõlas ELi majandusjuhtimise raamistikuga.

8.2 Ühise põllumajanduspoliitika reformi käsitlevas arvamuses ⁽⁹⁾ tervitas komitee ettepanekut kooskõlastada ühine põllumajanduspoliitika maaelu arengu valdkonnas tihedamalt „Euroopa 2020” strateegia ja säästva arengu strateegiaga.

8.3 Siiski on oluline, et liikmesriikidele oleks prioriteetide seadmisel tagatud paindlikkus, et saavutada tasakaal aluslepingutes sätestatud konkreetsete ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide toetamise ja strateegia „Euroopa 2020” edendamise vahel. Kogu aeg peab olema tagatud kahe samba vaheline sidusus.

8.4 Praegu ei ole veel kindel, mil määral sobivad Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi prioriteedid ühise strateegilise raamistiku omadega. Seega peaksid Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi raames võetud meetmed andma stiimuleid põllumajandustootjatele, metsaomanikele ja teistelegi, kes püüavad kaasa aidata töökohtade loomisele ja säilitamisele ning majanduskasvu edendamisele, saavutades samal ajal säästvat arengut ja võttes kliimamuutuste leevendamise meetmeid.

8.5 Sellega peaks kaasas käima tugev seos Euroopa innovatsioonipartnerlusega „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus”, et edendada keskkonnanahoidlikku majanduskasvu ELi kõigis maapiirkondades.

8.6 Komitee hindab seda, et Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond näeb ette, et vähemalt 25 % meetmetest peab olema seotud keskkonna ja kliimamuutustega. Kuid 20 % eraldamine kliimameetmete jaoks näib olevat liiga palju ning seda tuleb seega ühises strateegilises raamistikus täiendavalt analüüsida.

9. Euroopa Merendus- ja Kalandusfond

9.1 Euroopa Komisjon võttis 2. detsembril 2011 vastu määruse ettepaneku, millega luuakse – kooskõlas mitmeaastase finantsraamistiku ja strateegiaga „Euroopa 2020” – uus fond, mis moodustab ELi ühise kalanduspoliitika ja integreeritud merenduspoliitika finantsraamistiku aastateks 2014–2020 ⁽¹⁰⁾.

9.2 Selles kavandatud peamisi meetmeid võib põhimõtteliselt toetada. On oluline võtta kasutusele kõigi teiste poliitikavaldkondadega haakuv lähenemisviis.

9.3 Sarnaselt Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondile peaks ühine strateegiline raamistik aitama eesmärke paindlikult kokku sobitada, säilitades samal ajal sidususe ühise kalanduspoliitika ja strateegia „Euroopa 2020” konkreetsete eesmärkide vahel.

9.4 Ühine strateegiline raamistik võiks luua suuremat läbipaistvust ELi poliitikavaldkondade vahel tekkida võivates konfliktides, nagu veepoliitika raamdirektiivi ja loomahügieeni sätete vahel.

10. Horisontaalsed põhimõtted ja poliitikaeesmärgid

10.1 Ühises strateegilises raamistikus sätestatakse kõigis fondides ja seega ka kõigis rakenduskavades kehtivate horisontaalsete põhimõtetenäolise võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine, puuetega inimestele juurdepääsu tagamine ning säästev areng. Komitee toetab nimetatud põhimõtteid ning julgustab tõhusalt analüüsima kõiki projekti ettepanekuid ja tõhusalt jälgima kõiki projekti programme, et tagada nende põhimõtete kindel järgimine.

10.2 Komitee leiab, et veel üks horisontaalne põhimõte, mida tuleks kohaldada, on Euroopa asjadest teavitamise põhimõte. Arvestades üldist Euroopa projekti õnnestamist ja usu kadumist sellesse, peab iga ühte kuulus poliitikas ette võetav projekt oma lisaväärtuse kaudu selgelt näitama, kuidas EL suudab muuta oma kodanike elu paremaks.

11. Paindlikkuse, lihtsustamise ja dünaamika vajadus

11.1 Menetluste lihtsustamine peab olema tähtsal kohal nii komisjoni kui ka liikmesriikide korraldusametuste päevakorras. Nõustudes sellega, et iga kulutatud euro peab olema korralikult arvel, on siiski vastuvõetamatu, et ELi fondide haldamise ja kasutamise protsess on endiselt niivõrd koormav. Selle tagajärjel jäävad toetusesaajate seast välja need, kes kõige rohkem abi vajavad (VKEd, valitsusvälised organisatsioonid) ⁽¹¹⁾. Lisaks tuleb teha jõupingutusi selle tagamiseks, et rahastamiseks valitakse välja vaid tõelist lisaväärtust pakkuvad projektid.

⁽⁸⁾ COM(2011) 627 final, 19.10.2011.

⁽⁹⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 116.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 804 final – 2011/0380 (COD).

⁽¹¹⁾ Euroopa Käsitööstevõtjate ning Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Keskkliidu (UEAPME) andmetel saab ELi fondidest toetust ainult 2–3 % VKEsid, mis moodustab vaid 1–2 % VKEdele kättesaadavate vahendite kogusummast.

11.2 Ühine strateegiline raamistik peab lisaväärtuse andmiseks kaasa tooma nii toetusesaajate kui ka rakendusasutuste halduskoormuse ja -kulude tegeliku vähenemise. Ühise strateegilise raamistiku nõutav intensiivsem kooskõlastamine võib aga kaasa tuua korraldus- ja rakendusasutuste halduskoormuse suurenemise, mis võib samuti luua täiendavat koormust ja takistusi toetusesaajatele. Komisjon peab enne tegelikku rakendamist korraldama praeguste ja uute haldusmenetluste põhjaliku ametliku analüüsi.

11.3 Kooskõlastamist tuleb tugevdada nii liikmesriikides kui ka komisjonis, et luua koostöötava poliitika ja vahendite vahel ning vähendada topelttööd, keerukust ja bürokraatiat. See nõuab tihedamat kooskõlastamist ühise strateegilise raamistiku fondide eest läbirääkimiste ja rakendamise kõikidel etappidel vastutavate komisjoni talituste vahel ja sees, et tagada sidusam ja ühtlustatum lähenemisviis. Seda tuleb teha viisil, mis ei suurenda halduskoormust.

11.4 Kavas olev e-valitsuse kasutamine suurema tõhususe saavutamiseks on teretulnud. Selline süsteem ei peaks piirduma aga ainult ühise strateegilise raamistiku fondidega, vaid sellesse tuleks hõlmata kõik ELi rahastamisallikad ning see peaks olema kõigile kättesaadav.

11.5 Praegu on sätestatud, et Euroopa Parlament ja nõukogu võivad paluda komisjonil esitada ettepaneku ühine strateegiline raamistik läbi vaadata juhul, kui strateegiasse „Euroopa 2020” tehakse suuremaid muudatusi. See on komitee arvates liialt piirav. Komitee leiab, et ühist strateegilist raamistikku peaks olema võimalik kohandada muutuvate oludega, eeskätt siis, kui sotsiaal-majanduslikus keskkonnas toimub märkimisväärne muudatus, mis nõuab kogu ELi hõlmavat vastust.

11.6 Sarnane paindlikkus peaks kehtima ka liikmesriikide puhul, et nad saaksid kohandada oma riiklikke programme enamate asjaoludega kui vaid poliitika temaatiliste eesmärkidega.

11.7 Komitee kutsub komisjoni üles viima sisse ühise strateegilise raamistiku korrapärase kohustusliku läbivaatamise, mis võimaldab teha otstarbekaid muudatusi.

12. Partnerluslepingu põhine lähenemisviis

12.1 Ühissätete määruse artiklis 5 esitatud partnerluspõhimõte on oluline põhimõte, mis aitab suurendada ELi ühtekuuluvuspoliitika tõhusust, ning seepärast peavad nii nõukogu kui ka parlament seda kindlalt toetama.

12.2 Partnerluslepingute koostamisel on väga tähtis konsulteerida asjaomaste sidusrühmadega, et tagada temaatiliste eesmärkide väljendamine konkreetsete meetmete ja sihtidena, millega saavutada arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv.

12.3 Partnerluslepingud peaksid asetama ühises strateegilises raamistikus sätestatud elemendid riiklikku konteksti ja kehtestama kindla kohustuse saavutada raamistiku fonde reguleerivas määruses sätestatud prioriteedid. Selleks et partnerluspõhimõtet saaks praktikas rakendada, on vaja otsustusprotsessis järgida altüles suunalist lähenemisviisi, nii et enne kui Euroopa Komisjon ja liikmesriigid partnerluslepingud allkirjastavad, võetakse arvesse kodanikuühiskonna seisukohad.

12.4 Komisjon on avaldanud partnerluslepingute koostamiseks tegevusjuhendi kavandi. See on asjalik dokument, mis annab liikmesriikidele kodanikuühiskonnaga suhtlemiseks kasulikke juhiseid. Komitee ei mõista, miks nõukogu tegevusjuhendi tagasi on lükanud, ning kutsub nõukogu üles selle taastama.

12.5 Samal ajal kui liikmesriikide ülesanne on kohandada oma kodanikuühiskonna kaasamise protsesse, on komisjoni kohustus tagada, et kõik asjaomased sidusrühmad oleksid aktiivselt ja targalt kaasatud. Komitee leiab aga, et praegu ei ole komisjonil selle saavutamiseks vajalikke järelevalvehendideid ega -mehhanisme. Kui liikmesriik ei suuda kaasata kodanikuühiskonda otstarbekalt, peaks selle tagajärjeks olema partnerluslepingu sõlmimata jätmine. Lisaks tuleks partnerluse mõistet laiendada ning hõlmata sellesse kavandamisetaapi kõrval ka rakendamise-, järelevalve- ja hindamisetapeid.

12.6 Komitee rõhutab, et kodanikuühiskonnale on vaja anda kogu teave selle nn uue lähenemisviisi kohta, mida komisjon seoses ühise strateegilise raamistiku fondide ja partnerluslepingutega ellu viib. Kõnealust protsessi ja seda, kuidas kodanikuühiskond saab osaleda partnerluslepingu koostamise ja rakendamise kõigis etappides, tuleb selgitada selge ja tõhusa teabevahetuse abil, et tagada kodanikuühiskonna tõhus osalemine partnerlusprotsessis.

12.7 Strateegiat „Euroopa 2020” puudutavate partnerluslepingute keskmes ei peaks olema riigipõhised soovitused. Õigupoolest peaksid lepingud tuginema teistele elementidele, näiteks riiklikud reformikavad, mis on koostatud konkreetse liikmesriigi olukorda arvesse võttes, erinevalt riigipõhistest soovitustest, mis ei ole tingimata kujundatud liikmesriigi konkreetsetest oludest lähtuvalt. Partnerluslepingud peaksid samuti keskenduma vaesuse vähendamist, soolist võrdsuslikkust, puuetega inimesi ja säästvat arengut käsitlevatele riiklikele strateegiatele.

13. Ühise strateegilise raamistiku territoriaalne aspekt

13.1 Ühises strateegilises raamistikus tuleb sõnaselgelt tunnistada piirkondlikke iseärasusi – eelkõige seoses majandus-, sotsiaal- ja territoriaalstruktuuride suuruse ja olemusega –, mis avaldavad mõju ühise strateegilise raamistiku fondide rakendamisele. See on ühise strateegilise raamistiku oluline aspekt, sest just sellest lähtuvalt on liikmesriikidel võimalik tagada partnerluse väljatöötamine nii, et see vastab liikmesriikide ja seega ka nende piirkondade konkreetsetele arenguvajadustele.

13.2 Selleks et tagada pühendumine strateegiale „Euroopa 2020“, on vaja suuremat paindlikkust, et liikmesriigid ja piirkonnad saaksid vastata võimalikult tõhusalt ja tulemuslikult

seatud ühistele eesmärkidele, arvestades samal ajal piirkondlikku, majanduslikku ja sotsiaalset mitmekesisust ja eripära.

13.3 Ühine strateegiline raamistik peab seega andma täiendavaid juhiseid selle kohta, kuidas käsitleda partnerluslepingus piirkondlikke probleeme ja erivajadusi. See kehtib eelkõige nende piirkondade kohta, millele viidatakse ELi toimimise lepingu artiklis 174.

13.4 Komitee soovib rohkem arvestada piirkondlike erinevustega ühise strateegilise raamistiku fondides kasutatavas vahendite jaotamise valemis.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2011. aasta konkurentsipoliitika aruanne””

COM(2012) 253 final

(2013/C 44/14)

Raportöör: **Thomas PALMGREN**

30. mail 2012. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „2011. aasta konkurentsipoliitika aruanne” ”

COM(2012) 253 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostab igal aastal hinnangu komisjoni konkurentsipoliitika aruande kohta ning kasutab sellega seoses võimalust esitada mitmesuguseid kommentaare ja ettepanekuid. Komitee avaldab komisjonile tunnustust aruande uue, toimiva struktuuri eest, mida komitee on varasemates arvamustes juba soovitanud.

1.2 Komitee avaldab siiski kahetsust, et aruandes ei pöörata tähelepanu probleemidele, mille suhtes komitee on eelnevalt hoiatanud: piirdatakse teemadega, mida tavaliselt käsitleb konkurentsi peadirektoraat ja seega kujundatakse kitsas ja piiratud nägemus konkurentsipoliitika peamistest valdkondadest. Siinkohal mõeldakse ühinemiste ja koondumiste, monopoliseeritud, riigiabi ja tarbijaid silmas pidades konkurentsi edendamise mehhanismide problemaatikat.

1.3 Üks oluline prioriteet on võidelda ebaõiglase konkurentsi, mida impordivad välismaised kaubanduspartnerid, kes põhiliste sotsiaalsete ja keskkonnaalaste nõuete ja õiguste rikku misega haaravad endale turuosi ELi territooriumil.

1.4 Majanduskriisist tulenev poliitika taasriigistamine ja liikmesriikide võimalikud huvide konfliktid koos valitsuste protektsionistlike meetmetega kujutavad endast potentsiaalset ohtu, millel võib olla tõsiseid tagajärgi ühtsele turule ja konkurentsipoliitikale. Eelkõige praeguses majandusolukorras tuleb tagada,

et turg toimiks ja et tegevuskeskkond looks tingimusi uueks majanduskasvuks. Konkurentsipoliitika peab olema seotud ja ühtima teiste poliitikameetmetega, nagu näiteks on seotud väliskaubanduspoliitika ja siseturupoliitika, et moodustada sidus tervik, mis kaitseb tõhusalt Euroopa tarbijate ja tootjate huve sotsiaalse turumajanduse raames, seades eesmärgiks majanduskasvu ja tööhõive. Konkurentsipoliitika, kaubanduspoliitika, tööstuspoliitika ja ühtse turu poliitika peavad tasakaalustama tarbijate ja ettevõtjate huve, tagades kõigile osalistele alati õiglased turutingimused.

1.5 Konkurentsipoliitika peaks peegeldama ELi terviklikku tööstuspoliitikat, sest ainus võimalus jätkusuutliku majanduskasvu ja ELi kodanike heaolu tagamiseks on tugev, mitmekülgne, konkurentsivõimeline ja töökohti loov tööstuslik alus.

1.6 Tänavune aruanne on järjekorras neljakümne esimene ning selles kirjeldatakse konkurentsipoliitika arengu tähtsamaid teetähtsusi ja nende tähendust ELi eesmärkidele.

1.7 Komitee nõustub komisjoniga, et konkurentsieeskirjade kaitse ja järgimine aitab pikas perspektiivis kaasa laiematele eesmärkidele, nagu tarbijate heaolu kasv ning ELi majanduskasvu, tööhõive ja konkurentsivõime toetamine kooskõlas strateegiaga „Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”.

1.8 Eriti suur tähtsus on komisjoni ja liikmesriikide konkurentsiasutuste koostööl nii riigiabi järelevalve kui ka konkurentsi piiramisega seotud meetmete elluviimise mõjude ja kogu konkurentsipoliitika süsteemi usaldusväärsuse vallas. Asutuste koostöö peab olema sujuv ja teabevahetus aktiivne.

1.9 Komitee kutsub komisjoni avatud ja õiglaste turgude kaitsmisel üles aktiivsele koostööle konkurentsiasutustega, mis asuvad väljaspool Euroopa Liitu. Komitee toetab käimasolevat arutelu riigiabisüsteemide ajakohastamise üle, kuna EL peaks võimalikult ühesugused, nii et Euroopa Liidu ettevõtted ei satuks ebasoodsasse konkurentsiolukorda võrreldes konkurentidega kolmandatest riikidest, kes ei ole kohustatud järgima rangeid ettekirjutusi ega täitma karme eeskirju ja piiranguid (nt toiduaineturul, energiamahukas tööstuses), kuid kellel siiski on vaba pääs ELi ja maailmaturule.

1.10 Komitee on korduvalt pööranud tähelepanu vajadusele parandada tarbijaõiguste kaitse süsteemi. Seetõttu ta kahetseb, et õigusakti ettepanekut monopolidevastaste meetmete kohta ei võetud vastu 2011. aastal.

1.11 Oluline on, et komisjoni monopolidevastane tegevus ja reguleerivad meetmed täiendaksid üksteist, et saavutada finantsteenuste andmete ja krediidiireitingu agentuuride valdkonnas turvalised, kindlad, ja tõhusad finantsturud, eelkõige ühtse euromaksete piirkonna tarbeks.

2. 2011. aasta konkurentsipoliitika aruande sisu

2.1 2011. aasta oli tormiline. Finantskriis läks mõnes euroala osas üle riigivõla kriisiks, ähvardades pangandussektorit ja Euroopa mitme riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Samuti vähendas see oluliselt krediidivoogude reaalmajandusse.

2.2 Komisjoni aruanne on jagatud kolmeks osaks: konkurentsipoliitika praeguses majanduslikus olukorras, konkurentsipoliitika laiemas kontekstis ja konkurentsialane dialoog teiste institutsioonidega. Erilist tähelepanu pööratakse finantsteenustele ning toiduainete ja lennuliikluse sektorile. Uue struktuuri abil püütakse paremini selgitada, kuidas komisjon rakendab konkurentsipoliitikat ja kuidas konkurentsipoliitika panustab Euroopa majandusse ja ELi kodanike heaolu suurendamisse.

2.3 Komisjoni aruande uus struktuur, mida komitee on varasemates arvamustes soovitanud, töötab hästi. Aruandes keskendutakse oluliste teemade ja arengusuundade käsitlemisele. Selles antakse suurepärase ülevaade konkurentsipoliitika põhi-elementidest ja see sisaldab arvukalt kujukaid näiteid. Aruannet võiks laiendada, lisades kvantitatiivseid näitajaid, mille abil oleks lihtsam hinnata eri meetmete ja probleemide suhtelist tähtsust. Tuleb kasuks, et suur osa aruannet täiendavast lisateabest on kättesaadav komisjoni konkurentsi peadirektoraadi veebileheküljel.

2.4 Teatistes kirjeldatakse, kuidas kasutas komisjon 2011. aastal konkurentsipoliitikat finants- ja riigivõlakriisi lahendamise vahendina ning kuidas konkurentsipoliitika ja aasta jooksul võetud jõustamismeetmetega panustati üldiselt strateegia „Euroopa 2020“ laiemate poliitikaeesmärkide saavutamisse.

3. Konkurentsipoliitika praeguses majanduslikus olukorras

3.1 Komitee üldised märkused

3.1.1 Praegusel ajal võib kostuda proteksionistlikke üleskutseid. See on mõistetav, võttes arvesse paljusid avalikkuse märgatud ebaõigluse ilminguid, eriti fakti, et Euroopa endiselt ei tegele selle probleemiga sel moel, nagu mõned meie rahvusvahelised partnerid. Kuigi kogemused on näidanud, et konkurentsieskirjade jõustamist ja kaitsmist ei saa majanduskriisi ajal lõdvendada, võib Euroopa naiivne ühepoolne lähenemisviis – kinni pidada põhimõtetest, mida teised selles olulisel valdkonnas ei järgi – viia konkurentsiraamistiku nõrgenemiseni ning veelgi rohkem kahjustada majanduskasvu keskpikas ja pikas perspektiivis.

3.1.2 Konkurentsipoliitika võib mängida tähtsat rolli kriisist eduka väljumise strateegias ning kujundada kriisijärgne keskkond, mis hoiaks ära võimalikud konkurentsimoonutused.

3.1.3 Finantskriisil on drastiliselt mõjutanud reaalmajandust: vähenenud on laenuandmine majapidamistele ja ettevõtjatele ning sellel on halb mõju investeringutele ja tööhõivele. Mitmel liikmesriigil tuli selle asemel, et jätkata investeringuid majanduse elavdamise meetmetesse, rakendada kokkuhoiumeetmeid ja teha kärpeid avaliku sektori kulutustes. Lõpuks on kriis mõjutanud ja mõjutab veelgi kõiki kodanikke, tarbijaid ja töötajaid, samuti ettevõtteid ja nende tegevustingimusi. Toimival, tõhusal ja tasakaalustatud konkurentsipoliitikal on suur mõju kõigi nende rühmade heaolule.

3.2 Konkreetsete märkused

3.2.1 Kriisi algusest alates kuni 31. detsembrini 2011 on Euroopa pankade päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antud 1,6 miljardi euro ulatuses riigiabi. Komisjon on teinud 39 ümberkorraldamist käsitlevat otsust ja jälgib nendega seotud ümberkorralduskavade tõhusat rakendamist. Ulatuslikest toetusmeetmetest hoolimata on kriis järk-järgult süvenenud.

3.2.2 Kõigi majandus- ja sotsiaalpartnerite seisukohast on oluline tagada turgude toimimine olukorras, kus riike ja nende pangandussüsteeme (ehk panku) tugevasti toetatakse. See on ka üldsuse huvides, et pankade toetustel oleks korralik järelevalve.

3.2.3 Ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) toimimine on tihedasti seotud sellega, mil määral on eri riikide pangandussüsteemid arenenud, ja erinevused on märkimisväärsed. Paljudes riikides on väljakutseks arendada maksesüsteeme nõnda, et oleks võimalik kasutada SEPA eeliseid. Pangandussektorilt eeldab see kliendikeskust ja soovi eriti väikesi ettevõtteid ettevalmistuste tegemisel abistada. Paljudes riikides, muuhulgas Soomes, on SEPA kasutuselevõtmine sujunud peaaegu probleemideta. Üks laialdast avalikustamist leidnud probleem oli see, et pangateenuste hinnad mitmekordistusid, kui kaotati varem üksnes pangakaartidena kasutatud kaardid (deebetkaardid).

3.2.4 Üks komisjoni esiletoodud teemadest oli *e-maksete* standardimine. Elektroonilised makseteenused pakuvad märkimisväärset mastaabisäästu, mis tähendab, et sellele sektorile on loomumane turukontsentratsioon. Tõhus maksesüsteem on silmnähtavalt kasulik kogu majandusele, seepärast on oluline, et komisjon oleks tähelepanelik elektrooniliste makseteenuste kui majandussektori suhtes. Põhimõtteliselt tuleks tagada kõigile võrdsed konkurentsitingimused. On siiski põhjust märkida, et makseteenuste ning krediit- ja maksekaartide turg on suuremalt jaolt vaid üksikute ettevõtjate käes.

3.2.5 Finantsturud toimivad tõhusamalt, kui need on läbi paistvad, avatud, konkurentsivõimelised ja reguleeritud viisil, mis võimaldab neil täita oma ülesannet reaalmajanduse rahastamisel. Just seda püüab komisjon saavutada monopolidevastaste uurimiste abil börsiväliste tuletisinstrumentide turgudel, makseteenuste sektoris ning turgudele kauplemis- ja finantsteabe jagamise valdkonnas. Aruanne võiks siiski sisaldada mõningaid arve, mis näitavad börsiväliste tuletisinstrumentide probleemi ulatust. Tuletisinstrumentide turgudel tuleks rakendada rangemat reguleerimise ja järelevalve korda.

3.2.6 Peale selle ei tohiks pangalaenu andmine karmistunud reguleerimise tõttu praegu ja lähitulevikus väheneda,

sest see piirab ettevõtete investeringuid ja raskendab käibekapitali hankimist.

3.2.7 Komitee kutsub komisjoni üles jätkama reitinguagentuuride turul valitseva konkurentsiolekorra jälgimist, arvestades reitinguagentuuride toimimisviisi ja klientidega tekkida võivaid huvide konflikte, mis võivad põhjustada konkurentsimoonutusi.

4. Konkurentsipoliitika laiemas kontekstis

4.1 Komitee üldised märkused

4.1.1 Suur osa komisjoni konkurentsipoliitika ja selle jõustamise alasest tegevusest 2011. aastal oli seotud kriisi mõjuga finantsturgudel. Konkurentsipoliitika jõustamise ja kaitsmise kaudu taotletakse ka laiemaid pikaajalisi eesmärke, nagu tarbijate heaolu suurendamine, ELi majanduskasvu, tööhõive ja konkurentsivõime toetamine kooskõlas arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu käsitleva strateegiaga „Euroopa 2020“.

4.1.2 Komisjon soovib põhimõtteliselt edendada tarbijate heaolu ja ettevõtjate võrdseid võimalusi ka *ühinemistealast poliitikat* kohaldades, leides tasakaalu ühinemise majandusliku kasu ja selliste muude parameetrite vahel, nagu hind, valik, kvaliteet või uuenduslikkus. See lähenemisviis on osutunud suhteliselt tõhusaks telekommunikatsiooni sektoris ja seda tuleks laiendada võimalikult paljudele sektoritele. Kuid tuleb olla realistlik ja tunnustada, et viimastel aastakümnetel on esile kerkinud järjest suuremad kontsernid, kes vähendavad väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele mõeldud ruumi mitmes sektoris ning on seega märkimisväärselt piiranud uute suure potentsiaaliga ettevõtete tekkimise võimalust, mis loomulikult pidurdab dünaamilisust ja innovatsiooni ning eelkõige loovust, millest saaks eri tasandil kasu lõigata kogu ühiskond.

4.1.3 Komitee rõhutab, et konkurentsipoliitika on tihedasti seotud muude poliitikavaldkondadega, eelkõige parema õigusliku reguleerimise meetmete, tööstuspoliitika ja VKEde poliitikaga. Väikeettevõtete vajadusi ja tegutsemistingimusi arvestavad õigusaktid on turgude toimimise tagatis.

4.1.4 Komisjoni tänavuaastane väljaanne „Operational guidance for assessing impacts on sectoral competitiveness within the Commission impact assessment system“ (Tegevussuunised valdkondlikule konkurentsivõimele avalduvate mõjude hindamiseks komisjoni mõjuhindamissüsteemis) oli positiivne samm. See on teretulnud abivahend mitte ainult konkurentsipoliitika seisukohast.

4.1.5 Komitee juhib tähelepanu sellele, kui oluline on komisjoni aktiivsus koostöö tegemisel ELi väljaspool asuvate konkurentsiasutustega. See on konkurentsipoliitika tõhusa rakendamise põhiline eeltingimus ning tagab ka selle, et konkurentsitingimused oleksid maailma maastaabis võimalikult ühesugused.

4.1.6 Komitee kutsub komisjoni üles jätkuvalt täiustama avaliku teenuse osutamise kohustuse hüvitamist käsitlevaid õigusnorme, hõlmates sotsiaalseid vajadusi rahuldavaid teenuseid, nagu praegu tervishoid, pikaajaline hooldus, lastehoid, juurdepääs tööturule või sinna naasmine, sotsiaaleluasemed, haavatavate inimrühmade abistamine ja nende sotsiaalne integreerimine.

4.1.7 Komitee kutsub üles lisada konkurentsipoliitikasse koordineerimine teiste peadirektoraatidega, kelle töö mõjutab väga suurel määral konkurentsi olukorda kogu Euroopa Liidus. See annaks panuse WTO tegelikku ajakohastamise. On tarvis mehhanisme erinevate olukordade tasakaalustamiseks ning sotsiaalsete, keskkondlike, tooteohutuse jne eeskirjade täitmise tagamiseks, koos meetmetega, mille abil tõhusalt (mitte kõigest teoreetiliselt) võidelda oma valitsevat positsiooni kuritarvitavate suurte jaemüügiketide vastu, kes järk-järgult hävitavad oma väiksemad võistlejad ja väiketarnijad; vaja on mehhanisme, et jälgida läbirääkimisi, kus sageli ei tehta muud, kui seatakse vaid tingimusi, ning mehhanisme valitseva positsiooni kuritarvitamise lõpetamiseks (ja karistamiseks) ükskõik millises sektoris. Tuleb luua mehhanismid võrdsustamiseks moonutatud konkurentsitingimusi, mis on neil ettevõtjatel, kelle asukoht on peamistes tarbimiskeskustes, ja neil, kes asuvad äärealadel ja kelle lisakulusid ei tohi tähelepanuta jätta.

4.2 Konkreetsed märkused

4.2.1 Komitee loodab, et ühtne *Euroopa patent* saab teoks ja loodab, et komisjoni algatustega vähendatakse oluliselt tehingukulusid, eriti leiutiste patentide jaoks⁽¹⁾. Euroopa patent asendaks praeguse süsteemi, mille puhul patendid tuleb registreerida eraldi igas ELi liikmesriigis. Komisjoni hinnangul võivad patendikulud tõusta kergesti 32 000 euronit, samas kui USAs on need kõigest 1 850 eurot.

4.2.2 Komitee arvab, et Euroopa standardimisprotsessi tuleks kiirendada, lihtsustada, ajakohastada ja kaasavamaks muuta⁽²⁾. On tarvis korrapärasemalt hinnata, kas Euroopa standardimis-süsteemi suudetakse piisavalt kohandada kiiresti areneva keskkonnaga ja anda panus Euroopa strateegilistesse sise- ja välis-eesmärkidesse, eelkõige tööstuspoliitika, innovatsiooni ja tehnoloogilise arengu valdkonnas.

4.2.3 Toiduained on üks tarbijate igapäevaelu konkreetsemaid kulutusi ja sellepärast on väga oluline, et toiduainetesektoris oleks olemas tegelik konkurents. Tuleb siiski meele pidada, et toiduainete hindu võivad mõjutada paljud tegurid, millest enamik jääb konkurentsipoliitika kohaldamisalast välja. Neist peamine on toorainete hinnatõus.

4.2.4 Samuti tuleb tähelepanu pöörata läbirääkimiste jõu ebahühtlusele toiduainete tarneahelas, kus esmased tootjad ja väikeettevõtted on kõige nõrgemal positsioonil. Seepärast ootab komitee huviga 2010. aastal asutatud ja toiduainete tarneahela toimimise parandamisele suunatud kõrgetasemelise foorumi tulemusi.

4.2.4.1 Samuti oleks kasulik, kui konkurentsiõigust ja asjaomaste turgude määratlust kohaldades kehtestataks ELi tasandil ühtlustatav lähenemisviis, võttes arvesse ühtset turgu.

4.2.5 Euroopa tootjad on kohustatud järgima üpris rangeid ettekirjutusi, samas kui teiste maailmajagude konkurendid kuuluvad palju leebemasse õigusraamistikku ja sellest hoolimata on neil vaba juurdepääs ELi turgudele. Tulemuseks on oluline konkurentsi moonutamine, sest tootmiskulud kolmandas maailmas on madalamad. Sama kehtib ka Euroopa energiama-hukate tööstusharude puhul, mis peavad kinni pidama rangetest keskkonnanäeskirjadest ja energiatõhususe eesmärkidest, mis nõuavad tohutuid investeeringuid, samas kui nende konkurendid, tegutsedes samal maailmaturul, ei pea samasugust kulude koormat kandma. Seega on vaja riigibisüsteemi ajakohastada, et luua üleilmsel tasandil võrdsed konkurentsitingimused, kooskõlastades selle reformi komisjoni poolt kaubanduspoliitiliste vahendite tasandil võetavate meetmetega⁽³⁾.

4.2.6 Konkureerivad turud on kõige soodsamad, et esile saaksid kerkida ettevõtjad, kellel on vahendid pikaajaliseks eduks. Tugev konkurentsipoliitika on ühtse ja integreeritud poliitika põhikomponent, mille abil edendada Euroopa tööstusharude konkurentsivõimet. Ülemaailmse konkurentsi üks väljakutsetest on vajadus konkureerida riikidega, kus õigusraamistik on märksa leebem ning kus kulud, töötingimused ja sotsiaalkindlustuse alased õigussätted on teistsugused. Komitee märkis arvamuses CESE 1176/2011⁽⁴⁾, et laevaehitusele on õigustatud anda teatud riigiabi ja et näiteks keskkonناسäästlikud tehnoloogiad tuleks kaasata raamistikku. Komitee peab praegust algatust riigiabi kohta tähtsaks sammuks tööstuspoliitika uue dünaamika poole vastavuses strateegiaga „Euroopa 2020”. Seoses kasvuhoo-negaaside vähendamisega, mis on üks strateegia viiest põhiees-märgist, toetab komitee Euroopa Komisjoni vastuvõetud

⁽¹⁾ EÜT C 68, 6.3.2012, lk 28.

⁽²⁾ EÜT C 68, 6.3.2012, lk 35.

⁽³⁾ ELi riigiabi ajakohastamine, EÜT C 11, 15.1.2013, lk 49.

⁽⁴⁾ EÜT C 318, 29.10.2011, lk 62.

suuniseid energiamahukate tööstuste, nt terase-, alumiiniumi-, keemia- ja paberitööstuse jaoks⁽⁵⁾. Need riigiabimeetmed, mis on suunatud süsinikdioksiidi lekke ärahoidmisele, peaksid alates 2013. aastast kompenseerima Euroopa heitkogustega kauplemise süsteemi (EU ETS) kasutuselevõtuga kaasnevat elektrihinna tõusu ja soodustama investeringuid suure tõhususega elektrijaamadesse.

4.2.7 Raamatute kirjastamise sektor läbib parajasti ajakohastamisprotsessi, mille põhjuseks on eelkõige digitaliseerimine. See sektor on äärmiselt tähtis mitte ainult Euroopa kultuuri õitsenguks, vaid ka innovatsiooni seisukohalt. Praegu läheb sektor üle digitaalsetele meediale ja selle protsessi tagajärjed on märkimisväärsed. *E-raamatute* pakkumine kasvab ja seega on täiesti asjakohane, et komisjon reageerib püüdlustele piirata konkurentsi ja arengut.

4.2.8 Energiavajaduste rahuldamiseks jätkusuutlikest allikatest on üha kasvav nõudlus. Komitee toetab komisjoni ettepanekut, mille eesmärk on ajakohastada ja edasi arendada Euroopa *energiainfrastruktuuri*, sest see on ELi kindla, stabiilse ja jätkusuutliku energiavarustuse eeldus.

4.2.9 Tulevikus tuleb energiat transportida pikkade vahemaade taha sagedamini ja suuremates kogustes, kui praegu. Alles üleeuroopalise energiataristu olemasolu korral saavad kõik ELi liikmesriigid kasutada ära oma asukohaaliseid riiklike energiaallikate kasutamisel. See puudutab vee-, tuule- ja päikeseenergia taolisi *taastuenergiaallikaid*. Selle infrastruktuuri kaudu peaks olema võimalik optimeerida ka fossiilsete energiaallikate, näiteks nafta, gaasi ja söe kasutamist⁽⁶⁾.

4.2.10 Komitee toetab vajadust standardituid ELi õigusraamistiku järele kogu *lennundussektori* jaoks, mis hoiab ära kontrollimatud toetustavad ja tagab võrdsed tingimused kõigile turuosalistele ka kohalikul tasandil⁽⁷⁾. Komitee soovitab, et riigiabi

investeeringuteks lennujaamade infrastruktuuri ja stardiabi lennuliinidele peaks olema võimalik ainuüksi rangelt määratletud juhtudel ning nende kestus ja ulatus peavad olema piiratud; Komitee kutsub üles ka pikaajalisele poliitikale piirkondlike lennujaamade arendamisel ning arvab, et lennundussuuniseid saab edukalt jõustada üksnes siis, kui on heaks kiidetud piirkondlike lennujaamade arendamise selged poliitilised prioriteedid. Piirkondlike lennujaamade hooldamine on ettevõtluspoliitika oluline küsimus. Komitee viitab arvamusele lennujaamade töö tõhustamise paketi kohta, milles käsitletakse teenindusaegade määramist ja maapealse käitluse teenuseid ELi lennujaamades.

4.2.11 Komitee on korduvalt juhtinud tähelepanu vajadusele usaldusväärselt parandada tarbijaõiguste kaitse süsteemi. Seetõttu kahetseb komitee, et õigusakti ettepanekut ELi konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta ei võetud 2011. aastal vastu ja et tõenäoliselt ei võeta seda vastu isegi enne 2012. aasta lõppu.

4.2.12 Komitee tervitab konkurentsioiguse rakendamise institutsioonilise raamistiku konsolideerimist. Selles raamistikus võtavad haldusasutused, nagu Euroopa Komisjon, vastu täielikule kohtulikule läbivaatusele alluvaid otsuseid, tagades neist otsustest puudutatud isikute põhiõiguste sobiva kaitse.

5. Konkurentsialane dialoog teiste institutsioonidega

5.1 Ehkki komisjonil on ainupädevus ELi konkurentsioiguse jõustamise alal ELi kohtute kontrolli all, osalevad konkurentsivolinik ja tema talitused pidevas struktureeritud konkurentsialases dialoogis Euroopa Parlamendiga. Komisjon hoiab ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed kursis peamiste poliitikaalgatustega ning osaleb töörühmades ja sektsioonide koostööl. Komitee avaldab rahulolu, et koostööd komiteega on aruandes eraldi nimetatud.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Komisjoni teatis – Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabimeetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2012. aastat (2012/C 158/04), OJ C 158, 5.6.2012.

⁽⁶⁾ EÜT C 143, 22.5.2012, lk 125.

⁽⁷⁾ EÜT C 299, 4.10.2012, lk 49.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia – võimalus majanduskasvuks ja uuteks töökohtadeks””

COM(2012) 341 final

(2013/C 44/15)

Raportöör: **Peter MORGAN**

26. juunil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia – võimalus majanduskasvuks ja uuteks töökohtadeks””

COM(2012) 341 final

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 102, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Tegemist on komisjoni teise teatisega progressi võimaldavate tehnoloogiate (PVTd) kohta. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldas 2010. aasta septembris arvamuse⁽¹⁾ varasema teise⁽²⁾ kohta. Komitee tervitas ELi keskendumist progressi võimaldavatele tehnoloogiale, ent väljendas sügavaid kahtlusi ettepanekute tõhususe suhtes ELi kõrgtehnoloogia tootmises täheldatud puudujääkide tõttu.

1.2 Kõnealuse arvamuse punktis 1.10 toodi välja komitee soovitused:

- trotsida siseturu suutmatust ettevõtteid innustada ning töötada välja tööstusstrateegia, milles käsitletakс kõrgtehnoloogiaettevõtete silmatorkavat põuda Euroopas;
- tuua tootmine tagasi Euroopasse ja toetada uute ettevõtete laienemist Euroopas;
- muuta ettevõtete jaoks uuenduslike tehnoloogiate rahastamine kergemaks;
- luua rahalisi stiimuleid, et paiknemine ELis oleks kasulik progressi võimaldavate tehnoloogiate alase uuendustegevuse ja selle valdkonna ettevõtete jaoks;
- algatada koolide ja ülikoolide radikaalne reformimine, et tagada vajalikud oskused;
- innustada innovaatiliste kõrgtehnoloogiaettevõtete ülikooli- ja uurimiskeskusepõhiseid klastreid;

— mõõnda, et maailm on muutunud ja võtta rahvusvahelisel tasandil kasutusele agressiivne kaubanduspolitiitika;

— tagada algatuse kõikehõlmav ulatus, ühendades sellesse kõigi peadirektoraatide kõik asjaomased algatused.

Komitee kordab neid soovitusi.

1.3 Viimases teatises teeb komisjon ettepaneku kanda ELi teadus- ja arendustegevuse alased jõupingutused üle kolmel sambal põhinevasse strateegiasse mitte ainult teadus- ja arendustegevuse, vaid ka katsesarjade toetamiseks, et arendada välja prototüübid ja uuenduslikud tootmissüsteemid, et muuta tehnoloogiad toodeteks. Sellega seoses on komiteel kaks soovitusi. Esimene soovitus on, et strateegia kahe uue samba rõhuasetus ei tohiks kahjustada ELi teadus- ja arendustegevust ega vähendada selle ulatust, kuna teadustegevus, eriti just alusuuringud, on vajalik alus tulevaste progressi võimaldavate tehnoloogiate tekkimiseks. Teine soovitus on, et kõnealust strateegiat, mis näib tuginevat uute tehnoloogiate turule lükkamisele, peaks täiendama ka turule tõmbamine pikaajalistelt tootjatelt. Sellest tulevalt sooviks komitee näha, et suurem rõhk pannakse ELi tootmisettevõtete suutlikkuse suurendamisele.

1.4 Komitee toetab üldiselt tegevuskava, mida käsitletakс alljärgnevalt kolmandas osas. Ent arvestades liikmesriikidevahelisi erinevusi, sooviks komitee siiski näha, et tegevuskavad koostatakse vastavalt iga piirkonna oskustele ja suutlikkusele.

1.5 Tegevuskava teatud osad nõuavad tõenäoliselt tugevamat stiimulit, eeskätt riigiabi ajakohastamine, riskikapital, intellektuaalomandiõiguse alased läbirääkimised ülemaailmses kontekstis, kaubanduslääbirääkimised kõrgtehnoloogia tööstusharudes ning haridus- ja koolitusvaldkonna parandamine kõigil tasanditel, pöörates erilist tähelepanu inseneridele ja teadlastele.

⁽¹⁾ ELT C 48, 15.2.2011, lk 112.

⁽²⁾ COM(2009) 512 final.

1.6 Kuigi tegevuskavas käsitletakse PVTde projekti juhtimist, ei ole selle meetodid selged, mistõttu võib tegevuskava nõrgaks jääda.

2. Sissejuhatus

2.1 Komisjon asutas kõrgetasemelisele eksperdirühma, mille ülesanne oli analüüsida komisjoni esimese teatise vastuseid ja koostada aruanne, ⁽³⁾ mis avaldati 2011. aasta juunis. Seejärel avaldas komisjon kõnealuse teise teatise, milles visandatakse progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia.

2.2 Kõnealuses aruandes määratleb kõrgetasemeline eksperdirühm Euroopa peamised raskused oma ideede vormimisel turustatavateks toodeteks – rahvusvaheliselt surmaoruks nimetatava lõhe ületamisel. Selle surmaoru ületamiseks tehakse ettepanek strateegia kohta, mis põhineb kolmel sambal:

- tehnoloogiliste uuringute samm, mis põhineb tehnoloogilistel seadmetel, mida toetavad teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonid;
- tooteesitluse samm, mis põhineb katsesarjadel ja esitlusprojektidel, mida toetavad tööstuskonsortsiumid;
- konkurentsivõimelise tootmistegevuse samm, mis põhineb ülemaailmselt konkurentsivõimelistel tootmisrajatistel, mida toetavad ankurettevõtted.

2.3 Ettepaneku eesmärk on arendada välja uudsete tootmisüsteemidega tööstus, luues eksporditulude allika, ja toetada tootmisahela järgmise etapi masinatootjad, kes suudavad Euroopas toota kõige uuemaid tootmisüsteeme (masinaehitus, tarkvara, teenused jne), samuti tootmisüsteemide arendamist ja parandamist (tehnoloogia ja protsessid), et rajada Euroopas tõhusad, modernsed ja kõrgtehnoloogial põhinevad tootmisrajatised.

2.4 11 esitatavat soovitusi on järgmised:

- muuta PVTd Euroopa tehnoloogiaalaseks prioriteediks;
- EL peaks kasutama tehnoloogilise valmiduse astme skaala põhiseid teadus- ja arendustegevuse määratlusi;
- asjaomaste teadus- ja arendustegevuse määratluste ulatust tuleks täielikult ära kasutada;
- uuesti tasakaalustada ELi teadus- ja arendustegevuse rahastamisprogrammid;
- võtta strateegiline lähenemisviis PVTde programmidele;

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/kets/hlg_report_final_en.pdf

— luua PVTde programmide rakendamiseks asjakohased eeskirjad;

— kombineeritud rahastamismehhanismid;

— PVTde riigiabi sätteid;

— ülemaailmselt konkurentsivõimeline intellektuaalomandi poliitika Euroopas;

— PVTde alaste oskuste arendamine, tugevdamine ja säilitamine;

— Euroopa PVTde vaatlus- ja nõuandeorgani loomine.

3. Teatise põhisisu

3.1 „ELi PVTdena on kindlaks määratud mikro- ja nanoelektronika, nanotehnoloogia, fotoonika, kõrgtehnoloogilised materjalid, tööstuslik biotehnoloogia ning uued tootmisüsteemid [...], võttes aluseks praegused teadusuuringud, turusuundumuste majandusliku analüüsi ning nende panuse ühiskondlike väljakutsetega toimetulemisesse.”

3.2 Teatise toodud olukorra analüüsis tõstetakse esile järgmisi punkte:

— EL on PVTde arendamises ülemaailmne liider;

— EL ei kasuta ära oma teadmistebaasi;

— ELi suurim nõrkus on see, et ta ei oska oma teadmistebaasi toodetesse ja teenustesse suunata;

— PVTdega seotud tootmise puudumine on ELile väga kahjulik kahel põhjusel: lühemas perspektiivis jäädakse ilma kasvu ja uute töökohtade loomise võimalustest; pikemas perspektiivis võib tekkida teadmiste loomise puudujääk.

3.3 Teatise tuuakse nende puudustele järgmised põhjused:

— PVTde jaoks ühise määratluse või arusaama puudumine;

— poliitiliste meetmete ebapiisavus PVTde sünergilise mõju ärakasutamiseks ja nende turustusvalmiduse kiirendamiseks;

— puuduvad tooteesitluse ja kontseptsioonide toimivuse projektid;

— riiklike ressursside ebatõhus kasutamine ja koordineerimine;

— puudulik juurdepääs riskikapitalile;

— ELi siseturu killustatus ning eri piirkondade ja liikmesriikide vahelised regulatiivsed erinevused;

— oskustöölise ja ettevõtjate vähesus.

3.4 Kõnealuses teatise esitatud strateegia eesmärgid on järgmised:

— keskendada ELi poliitikameetmed järgmises mitmeaastases finantsraamistikus teadusuuringutele ja innovatsioonile ning ühtekuuluvuspoliitikale ning prioriseerida EIP laenuhinguid PVTde kasutamise soodustamiseks;

— tagada ELi ja riikide meetmete koordineerimine, et saavutada nende meetmete vaheline sünergia ja vastastikune täiendavus ning anda vajaduse korral vahendid ühiskasutusse;

— moodustada väline PVTde töörühm, kes annab komisjonile nõu PVTdega seonduvate poliitikaküsimuste alal;

— mobiliseerida olemasolevad kaubandusmeetmed, et tagada aus konkurents ja võrdsed rahvusvahelised tingimused.

3.5 Komisjoni tegevuskava kokkuvõte:

3.5.1 ELi vahendite kohandamine

— Algatus „Horisont 2020”

— 6,7 miljardi euro eraldamine;

— katsesarjade/esitlusprojektide tasakaalustamine;

— valdkonnaülesed projektid;

— valikukriteeriumid.

— Euroopa Regionaalarengu Fond

— arukas spetsialiseerumine;

— klastrispetsiifilised meetmed.

— Riigiabieeskirjade ajakohastamine.

— Kokkulepe Euroopa Investeerimispingaga.

— Vajalike multidistsiplinaarsete oskuste edendamine.

3.5.2 Koordineerimine

— sünergia riikide tööstusliku innovatsioonipoliitikaga;

— tööstuse sidusrühmade omavahelise vastastikuse mõistmise memorandum.

3.5.3 Juhtimine

— PVTde alane koordineerimisrühm algatuse „Horisont 2020” raames;

— väline PVTde töörühm.

3.5.4 Oskused – komisjon:

— jätkab ja tugevdab „Horisont 2020” alusel meetmeid noortes huvi tekitamiseks PVTde vastu;

— aitab EIT-l asutada lisaväärtusega tootmise teadmisi- ja innovatsioonikogukonda, mis integreeriks selle valdkonna kõrgharidus- ja teadusasutused ja ettevõtted;

— avaldab 2012. aasta lõpuks teatise, milles käsitletakse muutuvaid ja kiiresti arenevaid väljakutseid seoses kutseoskuste pakkumisega ELis;

— loob haridusasutuste ja ettevõtete vahel selliseid partnerlusi nagu kõrghariduse teadmisiühendus;

— otsib võimalusi oskustööjõu suurendamiseks PVTdega seonduvates valdkondades, näiteks väljastpoolt ELi pärit kõrgelt kvalifitseeritud talentide abil.

3.5.5 Kaubandus

— Komisjon püüab tagada soodsa kaubanduskeskkonna ja võrdsed võimalused ülemaailmsel tasandil. Selleks tuleb hõlbustada turulepääsu ja soodustada investeringuvõimalusi, vältida rahvusvahelisi turumoonutusi, parandada intellektuaalomandiõiguste kaitset, edendada vastastikkust eelkõige riigihangete puhul, vähendada subsideerimist ning tariifsete ja mittetariifsete tõkete kasutamist üleilmsel tasandil ning tagada kohaldatavate ELi ja WTO eeskirjade järgimine.

4. Euroopa kõrgtehnoloogilised tootmisettevõtted

4.1 Progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia on kavandatud selleks, et edendada ELi kodanike ja ettevõtete igapäevaeluks vajalike kõrgtehnoloogiliste toodete ELis paiknevat tootmist aastani 2020 ja pärast seda. Euroopas paiknev kõrgtehnoloogiliste toodete tootmine ei ole praegu ülemaailmsel turgudel piisavalt konkurentsivõimeline, kuigi Euroopa teadus- ja arendustegevust peetakse maailmaklassi kuuluvaks. Probleem ei ole mitte Euroopa kõrgtehnoloogilise tootmise jõudluses või suutlikkuses, vaid suutmatuses teadus- ja arendustegevust tootmisel üle kanda. Tegelikult seisneb komisjoni strateegia tehnoloogia suunamises tootjatele. Ent komitee on seisukohal, et edukas ülekandmine eeldab tootjaid, kes on suutelised tehnoloogia tõmbama, ning komitee arvates ei ole Euroopas piisavalt ettevõtteid, kes konkureeriksid ülemaailmses kõrgtehnoloogilise tootmise sektorites.

4.2 Alljärgnev tabel on väljavõte Financial Timesi 2012. aasta analüüsist 500 ülemaailmse tippettevõtte ja 500 piirkondliku tippettevõtte kohta. Analüüsitud on vaid kõrgtehnoloogilise tootmise sektoreid.

4.3 Loetletud ettevõtted ei anna küll terviklikku pilti, ent komitee arvates on need maailma piirkondade suhtelise tootmisjõu täpne näitaja.

Alltoodud Financial Timesi edetabel 500 ülemaailmse ettevõtte kohta näitab ettevõtete arvu igas kõrgtehnoloogilise tootmise sektoris. Tärnanud turumajandusega riigid hõlmavad muu hulgas BRIC-riike. Sellel tasandil on Euroopa juhtpositsioonil vaid tööstustehnoloogia valdkonnas, ent piirkondlik tabel annab täpsema ülevaate.

Financial Timesi edetabel 500 ülemaailmse ettevõtte kohta						
Sektor	Ettevõtete arv					
	Kokku	Ameerika Ühendriigid	Jaapan	Tärnanud turumajandusega riigid	Euroopa	
Farmaatsia ja biotehnoloogia	22	11	2	0	6	Novartis (*), Roche (*), GSK, Sanofi- Aventis, AstraZeneca, Novo Nordisk Shire
Tehnoloogia riistvara	16	10	1	2	3	ASML, Ericsson, Nokia
Tarkvara ja arvutiteenused	13	7	1	4	1	SAP
Autod ja varuosad	17	3	5	5	4	Daimler, VW, BMW, Continental
Keemia	18	7	1	4	5	Bayer, BASF, Air Liquide, Syngenta (*), Linde
Tervishouseadmed	13	10	0	0	3	Fresenius, Synthes (*), Essilor
Üldtööstus	12	5	1	5	1	Siemens
Tööstustehnoloogia	13	4	3	1	5	ABB (*), Volvo, Atlas Copco, MAN, Sandvik
Lennundus ja kaitsetööstus	7	5	0	0	2	Rolls Royce, EADS
Naftatööstuse seadmed ja teenused	11	7	0	0	2	Sarpem, Transocean (*)
Vabaajakaubad	4	0	3	0	1	Philips Electrical
Elektronika- ja elektritööstus	4	1	1	1	1	Schneider Electric

(*) Täpniga (*) on tähistatud Šveitsi, mitte ELi ettevõtted.

4.4 Piirkondlikus tabelis on ettevõtete arv näidatud koos agregeeritud turukapitalisatsiooniga. See annab üksikasjalikku teavet iga piirkonna tugevate külgede kohta, samas kui turukapitalisatsioon näitab iga piirkondliku sektori suurust ja suhtelist edukust.

4.5 Euroopa on juhtpositsioonil keemia ja tööstustehnoloogia sektoris. Tugev positsioon on Euroopal farmaatsia- ja biotehnoloogiasektoris, samuti autotööstuses. USA valitseb tervishoiuseadmete, samuti tehnoloogia riistvara ja tarkvara sektorit, samas on nii Jaapan kui ka tärnanud turumajandusega riigid riistvara sektoris EList tugevamad.

4.6 Kõnealune analüüs näitab selgelt, et PVTde programmil peab olema strateegia Euroopa nõrkade sektorite tugevdamiseks ja nende sektorite ärakasutamiseks, kus ta on suhteliselt tugev. Erilisi jõupingutusi on vaja teha meditsiintehnoloogia ja tervishoiuseadmete sektoris.

Financial Timesi piirkondlike tehnoloogitootmissektorite edetabel 500								
Sektor	Ettevõtete arv (#) ja turuväärtus (miljardites dollarites)							
	Ameerika Ühendriigid		Jaapan		Tärnanud turumajandusega riigid		Euroopa	
	#	\$	#	\$	#	\$	#	\$
Farmaatsia ja biotehnoloogia	21	948	27	176	8	48	15	708
Tehnoloogia riistvara	33	1,391	18	146	9	146	7	111
Tarkvara ja arvutiteenused	25	1,083	12	58	5	109	7	126
Autod ja varuosad	9	161	38	446	10	115	13	290
Keemia	16	286	32	133	16	262	22	384
Tervishoiuseadmed	29	495	5	20	1	4	10	114
Üldtööstus	7	409	8	36	9	87	5	125
Tööstustehnoloogia	13	247	34	217	15	143	21	275
Lennundus ja kaitsetööstus	12	269	0	0	1	5	9	115
Naftatööstuse seadmed ja teenused	16	324	0	0	1	10	2	119
Vabaajakaubad	2	25	14	118	0	0	1	20
Elektroonika- ja elektritööstus	10	125	27	153	7	77	6	61
Alternatiivenergia	0	0	0	0	1	4	0	0

5. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukoht

5.1 Alates 1957. aastast on ELis rajatud vaid kolm ülemaailmset kõrgtehnoloogiaettevõtet: ASML, Nokia ja SAP. EL on olnud pidevalt teistest maas. Võrreldes USA ettevõtete saavutustega samal perioodil ja Aasias järgnenud Jaapani, Taiwani, Korea ja nüüd Hiina edusammudega, võiks järeldada, et tegemist on kapitalismi ja ettevõtluse ühise ebaõnnestumisega.

5.2 Samal ajal kui USA rakendab paljudes valdkondades vabaturu kapitalismi, on tema militaarne/tööstuslik süsteem seotuna tema maailmas juhtival positsioonil olevate ülikoolidega loonud äärmiselt viljaka pinnase leiutistele ja rohketele ideedele, mida saab valitsevas ettevõtluskultuuris ja suurel turul ära kasutada.

5.3 Aasia riigid pakuvad uutele ettevõtetele aktiivset riigipoolset toetust ja kaitset kuni need on end sisse seadnud. Nad on olnud välisinvesteeringute jaoks avatud ja samas ka atraktiivsed. Nad on tänu kõnealustele välisinvesteeringutele saanud tehnoloogid vastu võtnud ja kasutavad neid.

5.4 Euroopa olukord on väga erinev ja peamine tegur on ühtluse puudumine. Pea kõigi aspektide puhul, sh SKP elaniku kohta, töötuse määr, ettevõtluse infrastruktuur, ülikoolide infrastruktuur, õpitulemused, kapitaliturud, tööturu paindlikkus, interneti levik jne, on Maailemapanga määratletud ELi kuue allpiirkonna vahel üsna suured erinevused. Need on 15-liikmelise ELi põhjaosa (Briti saared ja Skandinaavia riigid), 15-liikmelise ELi keskosa (algused 6 riiki, välja arvatud Itaalia pluss Austria), 15-liikmelise ELi lõunaosa (4 Vahemere piirkonna riiki), 12-liikmelise ELi põhjaosa (Baltimaad), 12-liikmelise ELi keskosa (Poola, Tšehhi, Ungari, Sloveenia, Slovakkia), 12-liikmelise ELi lõunaosa (Rumeenia ja Bulgaaria).

5.5 Tehes jõupingutusi maailmaklassi PVTde alase suutlikkuse väljaarendamiseks, oleks loogiline kohandada meetmed ja programmid vastavalt nende kuuele rühmale viisil, mille puhul arvestatakse nende ülikoolide ja teadusasutuste positsiooni, tööjõu teadus- ja tehnoloogiaalaseid oskusi, nende tootmisettevõtete suutlikkust ja olemasolevaid turge jne. Siis saaks jõupingutusi piirkonniti prioriseerida ning sealjuures võtaksid juhtrolli parimas positsioonis piirkonnad. Selles kontekstis tuleks arvestada teatistes pakutud ühtekuuluvuspoliitika meetmeid.

5.6 Komisjon juhib ELi õigusaktide ja finantstoetuse kaudu ning teda toetavad vaatlusorganid ja agentuurid. Komisjon saab olla tõhus valdkondades, kus üks volinik saab võtta konkreetse algatuse eest täieliku vastutuse. PVTde projekti on kaasatud vähemalt kuus volinikku ning komitee ei usu, et see projekt saab olla edukas ilma volituste kontsentreerimiseta ja otsesema juhtimisviisita.

5.7 Paljud tavapärased teadmised tuleb küsimuse alla seada. Üks näide on piirkondlik lähenemisviis. Nii kõrgetasemeline

eksperdirühm kui ka teatis tunnistavad, et riigiabimehhanismid tuleb PVTde projektide jaoks läbi vaadata. Teatistes ei käsitleta intellektuaalomandiõiguse ettepanekuid sellise jõulisusega nagu kõrgetasemelise eksperdirühma aruandes⁽⁴⁾. Komitee nõustub teatistes kaubanduse kohta öelduga, ent ei arva, et praegune kaubanduspoliitika on ELi huvisid piisavalt kaitsnud. See on veel üks valdkond, millele tuleks kasuks uus juhtimine ja ELi huvide järeleandmatu järgimine.

5.8 Komitee tervitab kõrgetasemelise eksperdirühma algatatud raskuskeskme muutust, viies tähelepanu teadus- ja arendustegevuse toetamiselt tasakaalustatud kolmesambalisele lähenemisviisile. Selles osas näib seitsmes raamprogramm nüüd üsna puudulik. Vaatamata sellele on komitee mures, et ELis ei ole piisavalt ettevõtteid, millel oleksid olemas suutlikkus, tooted ja globaalne haare, et läbi murda ja turustada teadus- ja arendustegevuse samba tulemusi. Kogu ettepanek on rajatud oletusele, et teine ja kolmas sammu suudavad PVTd turule lükata. Tegelikult on tavapärasem, et PVTde turule tõmbajad on kõrgetehnoloogia tootjad, nagu Apple, BMW, Bayer, Rolls Royce ja Airbus. EL peab koos liikmesriikidega töötama välja strateegia, et toetada ja arendada rohkem maailmaklassi kuuluvaid lõpptooteid tootvaid ettevõtteid. Olemasolevaid ettevõtteid tuleb innustada laiendama oma tooteliini uute, suure PVT-osaga toodetega, mis on suunatud ülemaailmsele turule. Teatistes märgitakse mitmel korral, et PVTd võivad luua majanduskasvu ja töökohti. Komiteel on erinev vaatepunkt – PVTsid kasutavad *ettevõtteid* võivad luua majanduskasvu ja töökohti. EL vajab rohkem selliste toodete ja turgudega ettevõtteid, mis saavad PVTsid kasutada.

5.9 Kui PVTsid ei tõmba turule lõpptooteid tootvaid väljakujunenud ettevõtteid, siis teevad seda ettevõtjad. Suure osa ettevõtjate turule tõmbajad on kas riskikapitali investorid või väljakujunenud ettevõtteid, kes peavad nende ettevõtjate ideid atraktiivseks. IBM sponsis Microsofti ja päästis Inteli; Apple sponsis ARM Holdingsit, mis konkureerib nüüd Inteliga; nii Google kui ka Facebook said investeeringuid rikastelt tehnoloogiaettevõttest investoritelt; riskikapitali investorid toetasid seejärel Google'it ja Microsoft Facebooki. Euroopas on Skandinaavia ettevõtjad Skype'i taga ja Angry Birds sai toetust riskikapitali investoritelt Londonist ja Californiast.

⁽⁴⁾ Kõrgetasemeline eksperdirühm soovib, et EL kohandaks riigiabi sätteid eesmärgiga lihtsustada teadus- ja arendustegevust ja suuremahulisi investeeringuid PVTdesse, esmajoones kehtestades tingimuste kohandamise klausli ELi riigiabiraamistikus kõikide valdkondade lõikes, vaadates läbi vähendamismehhanismi suuremate investeeringute puhul, suurendades osalusest teatamise piirmäärasid, kiirendades menetlusi ning kasutades Euroopa ühishuvi projekte.

5.10 PVTde projekt peegeldab väikeses formaadis ELi suuremat väljakutset jõukuse loomisel. USAs on turupõhine valem ja Aasia riigi juhitud poliitika. Sellistel ELi liikmesriikidel nagu Saksamaa ja Skandinaavia riigid on edukaid meetmeid, ent paljudel need puuduvad. Kogu ELi tasandil eraldatakse teatise PVTde programmile piiratud ELi ressursse, kuid komitee kardab, et see jõukuse loomise mudel ei osutu ülemaailmses konkurentsivõimselt edukaks.

6. Konkreetsed märkused

6.1 Komitee on mures, et tasakaalustamine teise ja kolmanda samba suunas võib tähendada ELi teadus- ja arendustegevuse vähenemist. Komitee ei toeta seda. Vaja on tugevaid alusuuringuid, et luua järgmise põlvkonna innovatsiooni. Moodne tehnoloogia põhineb peamiselt alusuuringute ootamatutel tulemustel.

6.2 Kuna ELil ei ole USAga (või Hiinaga) võrreldaval määral militaarset/tööstuslikku süsteemi, tuleb ELi teadust stimuleerida ja ergutada muul viisil. See on selliste projektide nagu Galileo ja ITER väärtus.

6.3 Komitee tervitab keskendumist haridusele ja oskustel. Siiski märgib komitee, et teatise tuuakse välja teadus- ja insenerialade lõpetanute arvu langemine. ELi puudujääk teadus- ja inseneriteaduse valdkonnas kõigil tasanditel on ELi Achilleuse kand konkurentsivõime valdkonnas üldiselt ja PVTde projekti puhul konkreetselt. Teatise välja toodud kavad ei ole piisavad, arvestades probleemi ulatust ja tungivust.

6.4 Komitee koostas hiljuti arvamuse komisjoni teatise kohta, milles käsitletakse ELi riigiabi ajakohastamist⁽⁵⁾. PVTde kontekstis on olulised punktides 1.5.1 (turuhäirete määratlus),

1.6.3 ja 1.6.4 (võrdsed võimalused) väljendatud mured. Püüdluses säilitada konkurentsi siseturul, on ohtu seatud ELi väline konkurentsivõime.

6.5 Teatise märgitakse, et riskikapitali kogumine on ELis viimase 10 aasta jooksul vähenenud, ning tehakse tegelikult ettepanek asendada riskikapitali raha ELi vahenditega. See on küll tervitatav, ent mitte piisav. Komitee soovib ELil koos liikmesriikidega välja töötada riskikapitali eeltingimused Euroopas.

6.6 Komisjon on teavitanud komiteed oma kavatsustest seoses PVTde töörühmaga, mis on kõrgetasemelisele eksperdirühmale järgnev organ. „Tehakse ettepanek kaasata lisaks PVTde kõigi kuue valdkonna (nanotehnoloogia, mikroelektronika, biotehnoloogia, fotoonika, kõrgtehnoloogilised materjalid, uuenduslikud tootmissüsteemid) esindajatele ka mitme PVTde valdkonna esindajad (kõige innovaatilisemad tooted on eri PVTde kombinatsioon) ja hõlmata rohkem tootmisahela järgmisi tööstuslikke kasutajaid (nt lennundus, autotööstus, kosmoselennundus, ehitus, energia, toiduained, meditsiiniseadmed, seadmed, disain jne) kui kõrgetasemelises ekspertirühmas (kuna PVTde strateegia eesmärk on hoogustada PVTdel põhinevate toodete tööstuslikku tootmist)”

6.7 Palju sõltub töörühmas esindatud ettevõtetest, nende mõjust selles suuremas (palju suuremas) töörühmas, samuti rühma edukusest aidata kõrgtehnoloogilise tootmise sektori 118 piirkondlikust ettevõttest rohkematel saavutada ülemaailmne positsiooni ja ennekõike selle edukusest edendada järgmise 118 ettevõtte esilekerkimist piirkondlikul tasandil.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ ELi riigiabi ajakohastamine (ELT C 11, 15.1.2013).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kindlustusvahenduse kohta (uuesti sõnastatud)”

COM(2012) 360 final – 2012/0175 (COD)

(2013/C 44/16)

Raportöör: **Ellen NYGREN**

11. septembril 2012 otsustas Euroopa Parlament vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kindlustusvahenduse kohta” (uuesti sõnastatud)

COM(2012) 360 final – 2012/0175 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) ühehäälselt vastu järgmise arvamuse.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab komisjoni algatust kindlustusvahendusdirektiiv läbi vaadata ja kiidab ettepaneku üldjoontes heaks. Ettepaneku eesmärgid on põhjendatud ja suurem osa ettepanekustest on asjalikud.

1.2 Siiski on mõnda ettepanekut ebapiisavalt analüüsitud ja neid tuleks enne elluviimist täiendavalt arutada. Mõnel puhul on vaja mõistete täpsemat määratlust, et tagada eeskirjade soovitud mõju.

1.3 Ettepanekus sätestatud nõuded kliendile esitatava teabe osas on üldjoontes mõistlikud ja kliendile kasulikud.

1.4 Ettepanekus sätestatakse, et kindlustusvahendajad ja -andjad võtavad meetmeid, et tuvastada huvide konfliktid, mis võivad kindlustustoodete vahendamisel ilmned, ning nad peavad teavitama klienti sellisest olukorrast. Komitee peab seda aspekti oluliseks ja rõhutab ettepaneku ambitsioonikust, kuid leiab, et ettepanekut saaks mõneti parandada. Täpsemalt kajastatakse seda allpool.

1.5 Komitee kiidab heaks kavatsuse kehtestada konkreetsemad nõuded seoses tarbijakaitsega kindlustusinvesteeringustoodete ostu korral. Tihti on sellisel juhul tegu pensionisäästudega, millel on kliendi jaoks tohutu majanduslik väärtus ja mis

puudutab pikaajalist perioodi. Selliste toodete sõnastus on sageli väga keeruline, ning sisu ja tingimuste erinevusi on raske eelnevalt märgata või hinnata. Seetõttu on tarbijate huvide kaitse tähtsus selle kindlustustoodete kategooria puhul palju suurem kui lihtsamate, väiksema majandusliku tähtsusega kindlustustoodete puhul.

2. Komisjoni dokumendi põhisisu

2.1 Kindlustusvahendusdirektiiv on ainus ELi õigusakt, millega reguleeritakse kindlustustoodete müügikohti, et tagada tarbija õiguste kaitse. Kõnealune direktiiv võeti vastu 2002. aastal ja liikmesriigid pidid selle üle võtma jaanuariks 2005. Direktiiv on minimaalse ühtlustamise vahend, milles on sätestatud üldpõhimõtted ja mida on liikmesriikides rakendatud küllaltki erinevalt. Läbivaatamise vajadus ilmnes juba komisjoni teostatud kontrolli käigus aastatel 2005–2008.

2.2 Vapustused finantsturgudel on lisaks sellele näidanud, kui oluline on tagada tõhus klientide kaitse kogu finantssektoris. G20 palus 2010. aastal Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioonil koos muude rahvusvaheliste organisatsioonidega töötada välja ühised põhimõtted, et tugevdada tarbijakaitset finantsteenuste ostu korral. Kindlustusvahendusdirektiivi praegust läbivaatamise ettepanekut tuleks vaadelda selles kontekstis.

2.3 Läbivaadatud direktiivi ettepaneku (teise kindlustusvahenduse direktiivi) eesmärk peaks olema parandada kindlustusturu reguleerimist, tagades võrdsed tingimused kõigile kindlustustoodete müügiga seotud osalistele, ja tugevdada kindlustusvõtjate kaitset.

2.3.1 Läbivaatamise üldeesmärk on tagada aus konkurents, tarbijakaitse ja turgude integreerimine. huvide konflikte tuleb tuvastada, juhtida ja vähendada. Müüjate kutsekvalifikatsioon peab vastama müüdavate toodete keerukusele. Lihtsustada tuleb piiriülese äritegevuse toimimist.

2.3.2 Ettepanekuga laiendatakse direktiivi reguleerimisala peaaegu kõigi kindlustoodete turustamisele, mitte ainult neile kindlustustoodetele, millega tegelevad kindlustusvahendajad.

2.3.3 Komisjoni seisukohast on kavandatud direktiiv minimaalse ühtlustamise vahend, mis tähendab, et liikmesriikidel on võimalik tarbijate kaitseks kehtestada rangemad nõuded.

3. Komitee märkused direktiivi ettepaneku kohta

3.1 Komitee tervitab komisjoni algatust kindlustusvahendusdirektiiv läbi vaadata ja kiidab ettepaneku üldjoontes heaks. Ettepaneku eesmärgid on põhjendatud ja suuremalt osalt asjalikud. Komitee toetab samuti ettepanekut lisada säte selle kohta, et direktiiv vaadatakse läbi viis aastat pärast direktiivi jõustumise kuupäeva. Siiski on mõnda ettepanekut puudulikult analüüsitud ja neid tuleks enne elluviimist täiendavalt arutada.

3.2 Reguleerimisala ja mõisted

3.2.1 Artiklis 1 esitatud ettepanekuga suurendatakse reguleerimisala märkimisväärselt võrreldes praeguse olukorraga. Mõiste „kindlustusvahendus” määratlust laiendatakse ja see hõlmab lisaks sõltumatutele vahendajatele ka kindlustusandja töötajaid. Sellel võib olla positiivne mõju, kuna kogu kindlustusturule kehtivad ühesegused eeskirjad. Hõlmatakse ka pangad, kui nende tootevalikusse kuuluvad kindlustustooted.

3.2.2 Komitee arvates on tähtis reguleerida müügitoimingut sõltumata sellest, milline kindlustussektori kutseala esindaja müüki teostab. Seetõttu näib kummaline, et ettepanekus tõestatakse selgelt esile nõuete kutsealast haldamist ja kahju hindamist.

3.3 Kutsesobivus- ja organisatsioonilised nõuded

3.3.1 Komitee suhtub äärmiselt toetavalt ettepanekusse, et liikmesriigid peaksid tagama, et kindlustus- ja edasikindlustusvahendajad ning kindlustusandjate töötajad, kes tegelevad kindlustusvahendustegevusega, ajakohastavad oma asjakohaseid teadmisi ja oskusi. Selles kontekstis on oluline rõhutada tööandjate

kohustust tagada, et töötajatel oleks juurdepääs täiendkoolitusele, mida neil on vaja oma tööülesannete tõhusaks ja piisavalt pädevaks täitmiseks.

3.3.2 Komitee soovib siinkohal märkida, et soovitatav oleks kõigilt kindlustusvahendajatelt – nii kindlustusandjate töötajatelt kui ka füüsilisest isikust kindlustusagentidelt – nõuda tõendite esitamist oma kutsealase koolituse kohta.

3.3.3 Artikli 8 lõikes 2 sätestatakse, et mitte keegi, kes tegeleb otseselt kindlustusvahendusega, ei tohi olla varavastaste või muude finantstegevusega seotud kuritegude eest kohtulikult karistatud. Järelevalvet selle üle võiksid komitee arvates teostada riiklikud ametiasutused, asjaolu, mis aitaks tagada terviklikkuse ning vältida keerulisi ja kulukaid menetlusi. Üheks raskendavaks faktoriks võib osutuda see, et eri riikidel on erinevad kriteeriumid karistusregistrisse tehtavate kannete osas ja seetõttu võib eeskirjadel olla eri riikides erinev tähendus.

3.4 Teabenõuded

3.4.1 Ettepanekus sätestatakse, et kogu teave, sealhulgas reklaamteated, on õiglased, selged ja mitte eksitavad. Esitatud materjalist peab selguma, kas tegu on reklaamteate või muu teabega. Kindlustusvahendaja peab klienti teavitama sellest, kas tegu on pakutavat kindlustustoodet puudutava nõustamisega. Peab olema selge, kas vahendaja töötab mõne kindlustusseltsi ülesandel või sõltumatult, ning kes maksab vahendaja tasu. Komitee on arvamusel, et sätted peaksid olema üldjoontes mõistlikud ja kliendile kasulikud.

3.4.2 On oht, et vahendajad üritavad vabaneda nõuandmis-kohustusest, teatades kliendile, et nõustamist ei toimu. Seega võivad kavandatud sätted tuua kaasa tõlgendamisprobleeme. Kui see säte jääb, tuleb seda täiendada teise sättega, mille kohaselt juhul, kui selgub, et vahendaja tegelikult pakkus nõustamist vahendatava toote kohta, ei tohi see asjaolu mõjutada kliendi võimalust saada hüvitust ebakorrekse nõustamise eest.

3.4.3 Paljusid lihtsamaid kindlustooted müüakse nõustamisteenuseta näiteks internetis. Artikkel 18 käsitleb nõustamiseta müüki. Artikli 18 lõike 1 punktis b sätestatakse, et vahendaja peab põhjendama igat nõuannet kliendile, ehkki artiklis käsitletakse olukordi, mil nõustamist ei toimu. Sõnastuses katkeb vastuolu ja ettepanekut tuleks selles punktis täpsustada.

3.4.4 Artiklis 20 sätestatakse, et kliendile esitatakse teave paberil. Loetletud erandite hulk viitab aga asjaolule, et vaevalt on enam tegu põhireegluga. Parem oleks selle asemel esitada paberil põhiandmed toote kohta viitega sellele, kust on võimalik saada täiendavat teavet.

3.5 Huvide konfliktid ja läbipaistvus

3.5.1 Ettepanekus sätestatakse, et kindlustusvahendajad ja -andjad võtavad meetmeid, et tuvastada huvide konfliktid, mis võivad kindlustustoodete vahendamisel ilmned, ning nad peavad teavitama klienti sellistest suhetest. Komitee peab seda oluliseks ja rõhutab ettepaneku ambitsioonikust, kuid leiab, et ettepanekut saaks mõneti parandada alljärgnevalt.

3.5.2 Artikli 17 lõike 1 punktides d–g sätestatakse teave, mis tuleb esitada ülesande täitmise eest saadava vahendustasu kohta. Komitee toetab kavatsust edastada teave tasu määramise kohta, kuid väljendab kartust, et punktis f esitatud liiga üksikasjalik teave tasu kohta võib klienti otsuse tegemisel eksitada. Tähtis on tagada kliendile selge teave toote koguhinnast, samuti peab klient teadma, kui palju ta vahendajale maksab ning millist hüvitist võib vahendaja saada kindlustusseltsilt.

3.5.3 Artikli 17 lõikes 4 sätestatakse nõuded teabele vahendaja tasu kohta iga kord, kui klient pärast kindlustuslepingu sõlmimist teeb mis tahes makseid. Seoses tänapäeval tavaliste automatiseeritud makseviisidega pikaajaliste kindlustuslepingute puhul (näiteks otsekorraldused) näib see säte ülereguleerimisena. Piisab kord aastas kliendile vahendustasude teatamisest.

3.5.4 Komitee toetab artiklis 21 sätestatud ristmüüki, mille alusel peab kindlustusvahendaja teavitama klienti võimalusest osta pakutava paketi komponente eraldi.

3.5.5 Võrdsete tingimuste üldpõhimõtte sisseviimine vahenduskanalite vahel on väga tähtis tasakaalustatud teabe ja läbipaistvuse tagamiseks, ohustamata samas konkurentsi.

3.6 Täiendavad nõuded klientide kaitseks seoses kindlustusinvesteeringustoodetega

3.6.1 Komitee kiidab heaks kavatsuse kehtestada konkreetsemad nõuded näiteks seoses tarbijakaitsega kindlustusinvesteeringustoodete ostu korral. On suur vahe lihtsamate kindlustusvormide ja selliste vahel, mis sisaldavad investeerimiselemente. Tihti on sellisel juhul tegu pensionisäästudega, millel on kliendi

jaoks tohutu majanduslik väärtus ja mis puudutab pikaajalist perioodi. Nii säästmise kui ka väljamaksmine võivad kesta mitu aastakümnet. Selliste toodete sõnastus on sageli väga keeruline ning sisu ja tingimuste erinevusi on tarbijal raske eelnevalt märgata või hinnata. Seetõttu on tarbijate huvide kaitse tähtsus selle kindlustustoodete kategooria puhul palju suurem kui lihtsamate, väiksema majandusliku tähtsusega kindlustustoodete puhul.

3.6.2 Komitee nõuab siiski suuremat selgust selle kohta, milliseid tooteid silmas peetakse. Artikli 2 lõikes 4 esitatud määratluses viidatakse määrusele investeerimistoodete põhiteabe dokumentide kohta. Komitee leiab, et selline määratlus on liiga umbmäärane, eriti kui võtta arvesse, et ettepanekus esitatakse konkreetset nõuded tarbijate kaitse kohta selliste vahenduste korral, mistõttu on tähtis, et kõnealuste reeglite reguleerimisala oleks selge ja asjakohane, et ettenähtud tarbijakaitse ka tegelikult toimiks ⁽¹⁾.

3.6.3 Kui vahendaja teatab kliendile, et kindlustusnõustamine on sõltumatu, sätestatakse artikli 4 lõike 5 punktis b, et vahendaja ei tohi kolmandalt isikult võtta vastu teenustasu, vahendustasu ega mis tahes hüve. Komitee toetab seda sätet, milles viidatakse konkreetselt tarbijate huvide kaitsele antud olukorras.

3.7 Vaidluste kohtuväline menetlemine

3.7.1 Artiklis 13 sätestatakse, et liikmesriigid tagavad kliendile asjakohased, tõhusad, erapooleatud ja sõltumatud võimalused vaidluste lahendamiseks. Siinkohal soovib komitee tõsta esile, kuivõrd tähtis on, et sellistele asutustele antakse ka tegelikult volitused vaidlusi lahendada ja et antakse võimalus tõendeid suulise menetluse käigus esitada, et tagada kooskõla direktiivi sätetega. Komitee soovib samuti rõhutada, et samamoodi on tähtis kindlustada kohtusse pöördumise võimalus ning et tarbijatele ei pakutaks üksnes alternatiivseid vaidluste lahendamise viise.

3.8 Karistused

3.8.1 Ettepaneku artiklis 26 sätestatakse, et liikmesriigid tagavad, et halduskaristused ja -meetmed on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Komitee toetab seda eesmärki.

3.8.2 Ent artikli 28 lõike 2 punktis f tehakse ettepanek, et füüsilise isiku puhul võiks rahaline halduskaristus olla kuni 5 000 000 eurot. Komitee arvates on tegemist põhjendamatult

⁽¹⁾ EMSK arvamus CESE 1841/2012, 14. november 2012 teemal „Teave investeerimistoodete kohta” (ELTs veel avaldamata).

suure summaga, isegi kui tegu on võimaliku halduskaristuse ülemmääraga. Sätte vajalikkuses võib kahelda, eriti kuna tegu on halduskaristusega ja mitte kannatanule kohtu otsuse alusel makstava kahjutasuga.

3.9 Rikkumistest teatamine

3.9.1 Artikliga 30 nähakse ette, et luuakse tõhusad mehhanismid rikkumistest teatamiseks. Komitee soovib siinkohal rõhutada, et töötajatel peab olema võimalik teavitada pädevat järelevalveasutust võimalikest eeskirjade rikkumistest, ilma et sellele oleksid tööõiguslikud või muud tagajärjed. See on vajalik õiguskindluse, ausa konkurentsi ja loomulikult tarbijakaitse tagamiseks. Teatamisvõimalus peab olema ka siis, kui kahtlustatakse kehtivate eeskirjade rikkumist. Ei piisa, kui kindlustus- ja vahendufirmade töötajatele pakutakse üksnes ettevõttesiseses aruandluse võimalust tegevuse käigus esilekerkinud puudustest teatamiseks.

4. Konkreetsete märkused

4.1 „Kindlustusinvesteeringustoote” mõiste määratlemine on ülioluline, kuna sellele kehtib rangem eeskirjade raamistik kui teistele kindlustustoodetele. Asjaomases artiklis esitatud praeguse määratluse puhul on kahetsusväärne, et mõiste on sõnastatud järgmiselt „kindlustusleping, mida võib liigitada ka investeeringustooteks”. Nii viisi on võimalik erinevalt tõlgendada, milline siis võiks olla kindlustusinvesteeringustoode.

4.2 Nõustamise mõiste määratlemine on komitee arvates samuti ebaselge. Mitmel pool ettepaneku tekstis üritatakse nõustamist defineerida. Artikli 2 lõikes 9 sätestatakse, et nõustamine on soovitus andmine kliendile. See on nõustamise väga lai määratlus ja kaksipidi mõistmine võib tõstatada juba sellest seisukohast, kas kindlustustooteid on üldse võimalik ilma nõustamata vahendada.

4.2.1 Lisaks püütakse ka mujal ettepaneku tekstis nõustamist defineerida. VI peatükis artikli 17 lõike 1 punktis c on kirjas, et kliendile antakse „ausal analüüsil põhinevat nõu”. Artikli 18 lõikes 3 osutatakse täpsemalt, kuidas ausal analüüsil põhinevat nõu antakse. Kui vahendaja teatab, et ta „nõustab ausa analüüsi alusel, on ta kohustatud nõustama piisavalt suure hulga turul pakutavate kindlustuslepingute põhjal, et ta võiks ametialaste kriteeriumide kohaselt soovitada kliendile tema vajadustele kõige paremini vastava kindlustuslepingu”.

4.2.2 Artikli 24 lõikes 3 ja artikli 24 lõikes 5 kasutatakse teistsugust sõnastust. Räägitakse, et nõustamine „on sõltumatu”. Ettepaneku kohaselt saab selline sõltumatu nõu andmine põhineda kas „laiemal” või „piiratumal turuanalüüsil”.

4.2.3 Kokkuvõtlikult võiks seega öelda, et ettepanekus on mitu erinevat vahendusolukorda:

- Nõustamiseta vahendamine, näiteks internetimüük.
- Nõustamisega vahendamine, mis seisneb soovitus andmises.
- Nõustamisega vahendamine, mille aluseks on aus analüüs koos sellest tulenevate nõuetega selle sõnastuse kohta.
- Sõltumatu nõustamisega vahendamine põhineb omakorda
  - kas laial turuanalüüsil või
  - piiratumal turuanalüüsil.

4.2.4 Sõltumatu nõustamisega vahendamise korral kaasnevad vastavalt ülaltoodule ka nõuded selle kohta, kuidas see peaks toimuma. Selgusetuks jääb, kas neid vormilisi nõudeid tuleb järgida nii laiema turuanalüüsi kui ka piiratuma turuanalüüsi korral.

4.3 Artikkel 17

4.3.1 Komitee kinnitab, et tarbija jaoks on tähtis, et huvide konflikt tuleks esile, ning et tagataks teatud läbipaistvus tasude osas. Tähelepanu keskmes ei peaks olema mitte ainult tasude läbipaistvus, vaid ka tulemuslikkuse juhtimise süsteem (performance management), mis on nii muutuvtasude kui ka põhipalga aluseks. Isegi kui muutuvtasud ei ole makstud, võib huvide konflikt tekkida siis, kui vahendajal tuleb pingutada tegevuse eesmärgi saavutamiseks. Paljudel juhtudel võib olla tegu teatud toote müügi osas seatud eesmärkidega, kuid sel võib olla ka kaudsem iseloom. Niisugused eesmärgid võivad endas kätkeada huvide konflikti ohtu ühelt poolt kindlustusandja seatud sihtide ja teiselt poolt kliendi vajaduse vahel saada sobiv kindlustustoode.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse inimtervishoiu kasutatavate ravimite kliinilisi katseid ja millega tunnustatakse kehtetuks direktiiv 2001/20/EÜ”

COM(2012) 369 final – 2012/0192 (COD)

(2013/C 44/17)

Raportöör: **Ingrid KÖSSLER**

7. septembril 2012 otsustas nõukogu ja 11. septembril 2012 Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 ja artikli 168 lõikele 4 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse inimtervishoiu kasutatavate ravimite kliinilisi katseid ja millega tunnustatakse kehtetuks direktiiv 2001/20/EÜ”

COM(2012) 369 final – 2012/192 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 105, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab, et kliinilised uuringud on oluline ja pidevalt arenev teadusvaldkond, mille eesmärk on õppida tundma haigusi ja töötada välja ravimeid patsientidele.

1.2 Kliiniliste uuringute ja innovaatiliste raviviiside teadusliku arengu kontekstis tuleb pidada esmatahtsaks katses osalejate kaitsmist liigsete riskide ja koormuse eest ning üksikisiku heaolu peab olema kõigi muude huvide suhtes ülimuslik.

1.3 Määrus kujutab oma kehtivusaja jooksul süsteemi, mille alusel arengut ja uute katsete arendamist hinnatakse. Arvestades teaduse ja tehnoloogia arengut ja selle mõju katsete läbiviimisele ning toodete tulevasele testimisele kliinilistes katsetes, on mõistlik rangelt sätestada määruse perioodiline hindamine ja vajaduse korral muutmine.

1.4 Komitee kutsub üles looma ELi tasandi ühtse kliiniliste katsete haldusala, mille raames saavad patsiendid osaleda erinevates kliinilistes katsetes eri liikmesriikides sõltumata oma päritolu- või elukohariigist ning mille puhul järgitakse kliiniliste katsete hindamise aluseks olevaid üldtunnustatud eetilisi, teaduslikke ja tehnilisi põhimõtteid.

1.5 Komitee tervitab ja toetab kindlalt ühtse portaali rajamist ja kasutamist nii rahvusvaheliste kui ka ühes riigis läbi viidavate kliiniliste katsete jaoks, mis kaotab vajaduse sisestada andmeid täiendavalt riiklikesse süsteemidesse. See leevendab kehtiva

direktiiviga loodud halduskoormust ja tagab riikide pädevate asutuste kehtestatud loataotlusnõuete ühtlustamise. Lisaks tagab ühtne portaal kooskõlastatud protsessi kogu kliinilise katse vältel, sest see lihtsustab võimalust hõlmata kliinilisse katsesse täiendavaid liikmesriike.

1.6 Komitee toetab kooskõlastatud hindamismenetluse jagamist kaheks osaks, nagu on kavandatud direktiivis. Sellega luuakse selge ja arusaadav süsteem, millega välditakse asjaomaste asutuste hindamismenetluste dubleerimist, võimaldades patsientidele võimalikult varajast kliinilise katsele juurdepääsu kõigis liikmesriikides ligikaudu samal ajahetkel.

1.7 Komitee kutsub üles lisama määрусesse selgesõnaliselt sõltumatu eetikakomitee hinnangud (kooskõlas Helsingi deklaratsiooniga punkti 15 nõuetega, direktiivi ettepaneku II peatükiga ja direktiiviga 2001/20/EÜ). Eetiliste aspektide hindamine on kliiniliste katsete loamenetluse väga oluline osa, et tagada patsiendiõiguste austamine. Kliinilise katsele ei tohiks heakskiitu anda enne, kui sõltumatu eetikakomitee on avaldanud heakskiitva arvamuse.

1.8 Komitee kutsub ELi üles toetama ja lihtsustama liikmesriikide koostööd ja teadusliku teabe vahetust liikmesriikide määratud eetikakomiteesid ühendavas võrgustikus. Komitee mõönab, et praegu on olemas EurecNet, kuid kutsub üles looma EurecNeti asemele ametliku patsiendikeskse organi. Määrus peaks sisaldama ka eetikakomiteede võrgustikku käsitlevaid sätteid.

1.9 Komitee toetab kindlalt määrusega kehtestatud vähesekuvate kliiniliste katsete eristamist.

1.10 Komitee tervitab kavatsust tugevdada tagatisi isikuandmete töötlemisel, kui on olemas sobiv tasakaal üksikisiku õiguste ning terviseuuringuteks kasutatavate patsiendiandmete ohutu ja turvalise kasutamise vahel.

1.11 Komitee toetab kliiniliste katsete koordineerimis- ja nõuanderühma loomist, nagu on sätestatud artiklis 81.

1.12 Kuigi kõige sagedamini viiakse kliinilisi katseid läbi ravimitega, tasub märkida, et mõningatel juhtudel viiakse kliinilisi katseid või kliinilise toimivuse uuringuid läbi ka meditsiiniseadmete ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete valdkonnas ning komisjoni hiljutised määruse ettepanekud meditsiiniseadmete kohta ⁽¹⁾ ja *in vitro* diagnostikameditsiiniseadmete kohta ⁽²⁾ sisaldavad nõudeid kliinilise toimivuse uuringutele. Eriti individuaalse meditsiini kontekstis sagenevad tõenäoliselt farmaatsia- toodete ja diagnostikameditsiiniseadmete ühiskatsed. Seega tuleks tagada, et ravimite ja meditsiiniseadmete suhtes kohaldatavad nõuded ja loa taotlemise protsessid on kooskõlas ning viivad dubleerimise miinimumini.

1.12.1 Komitee tunnustab, et müügiloa taotlemise toimikus esitatud kliiniliste katsete andmed toetuvad nendele kliinilistele katsetele, mis on kantud Maailma Terviseorganisatsiooni rahvusvaheliste kliiniliste katsete registreerimisplatvormi avalikku registrisse või meditsiiniajakirjade toimetajate rahvusvahelise komitee heakskiidu saanud registrisse enne selle kliinilise katse algust, millele luba taotletakse.

2. Komisjoni ettepaneku põhisisu

2.1 Viimastel aastatel on kliiniliste katsete tegemiseks esitatud taotluste arv ELis oluliselt vähenenud (25 % ajavahemikul 2007–2011), kliiniliste katsete tegemine on muutunud kulukamaks ja kliinilise katse alustamisel tekkinud keskmine viivitus on suurenenud. Euroopa Komisjoni andmetel on direktiiv 2001/20/EÜ nii mõnelgi viisil mõjutanud kliiniliste katsete kulukust ja teostatavust, mis on põhjustanud kliiniliste katsete vähenemise ELis.

2.2 Kõnealuse ettepaneku eesmärk on muuta kliiniliste uuringute läbiviimine kiiremaks, lihtsamaks ja odavamaks, kehtestades ühtlustatud eeskirjad kliiniliste katsete lubamiseks ja teostamiseks, et suurendada ELi atraktiivsust kliiniliste katsete läbiviimise kohana, vähendada kliiniliste katsete kulukust ning edendada rahvatervist.

2.3 Tegemist on ettepanekuga võtta vastu määrus, millega asendatakse direktiiv 2001/20/EÜ. Sellise õigusliku vormiga tagatakse, et liikmesriigid rajavad kliinilise katse loataotluse hindamise identsele tekstile, mitte erinevatele siseriiklikele ülevõtmismeetmetele. Samuti võimaldab see asjaomastel isikutel kliinilisi katseid (sealhulgas ka rahvusvahelisi katseid) kavandada ja teha ühe õigusraamistiku alusel.

2.4 Ettepanekus käsitletakse järgmisi peamisi punkte: kliiniliste katsete loamenetlus, ohutusala aruandlus, teadev nõusolek, katsetatava ravimi tootmine ja märgistamine, kliinilise katse tegemine, kahju hüvitamine, vastutuse jagunemine (uurija, sponsorid, kaassponsor), kontaktisik ELis ja inspekteerimised.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee pooldab kliinilisi katseid käsitlevate Euroopa õigusaktide läbivaatamist kui Euroopa võimalust näidata, et kliiniliste katsete reguleerimisel ja juhtimisel tegutsetakse ühtselt sidusa alana ning et see on sponsorite jaoks atraktiivne koht kliiniliste uuringute teostamiseks ja patsientidele kliinilistes katsetes osalemise võimaldamiseks.

3.2 Komitee nendib, et kliiniliste katsete arv ELis väheneb (eriti on vähenenud teadusuuringud ELis). Selles ei ole süüdi üksnes ELi õigusaktid, vaid mitmed segavad tegurid. Ka Ameerika Ühendriikides on kliiniliste katsete arv vähenenud. Vähenemise põhjus võib (osaliselt) peituda ka majanduskriisis. Siiski saavad ELi õigusaktid olukorra lahendamisele kaasa aidata.

3.3 Komitee märgib, et kõnealune ettepanek võib katsete vähenemist pidurdada, kuid praegusel kujul ei suuda see vähenemist peatada ega tõusule pöörata. Sellegipoolest on see võimalus luua ELis kliinilisteks uuringuteks soodsam keskkond, mis lihtsustaks kliinilistele uuringutele ülemaailmselt konkurentsivõimelisema raamistiku loomist.

3.4 Komitee toonitab, et teadusuuringute arengu eelduseks on meie teaduslike ja tehniliste teadmiste kasv. Tagamaks, et määrus toetab jätkuvalt Euroopa kliinilisi uuringuid, tuleb see korrapäraselt läbi vaadata, mille tulemusena viiakse sisse kõik vajalikud muudatused. Seda toetab komisjoni teatis „Üleilmastumise ajastu terviklik tööstuspoliitika. Jätkusuutlikkus ja konkurentsivõime keskele kohale” ⁽³⁾, milles sedastatakse, et „õigusaktide korrapärane hindamine peab muutuma aruka õigusloome koostisosaks”.

⁽¹⁾ COM(2012) 542 final.

⁽²⁾ COM(2012) 541 final.

⁽³⁾ COM (2010) 614 final.

3.4.1 Komitee palub komisjonil kehtestada sätted, mille alusel toimub pärast määruse mõningast rakendamiskogemust selle rakendamise hindamine ja aruandlus, eritähelpanuga lubatud eri liiki kliinilistel katsetel ning teaduse ja tehnoloogia arengul.

3.4.2 Komitee kutsub üles tegema läbivaatamisklausli kohta järgmise muudatuse: „Komisjon esitab viis aastat pärast käesoleva määruse jõustumist ja seejärel iga viie aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva määruse toimimise kohta, mis sisaldab põhjalikku teavet käesoleva määruse kohaselt lubatud eri liiki kliiniliste katsete kohta, sealhulgas mis tahes vajalikke muudatusettepanekuid”.

3.4.3 Komitee soovib, et komisjon hindaks kõnealuses aruandes teaduse ja tehnoloogia arengu mõju kõnealuse määruse rakendamisele.

3.5 Komitee märgib, et vähesekkuvate kliiniliste katsete suhtes praegu kehtivate ebaproportsionaalsete haldusnõuete tulemusena on kliiniliste uuringute arv Euroopa ülikoolides vähenenud. Vähesekkuvaid kliinilisi katseid viiakse peamiselt läbi just ülikoolides ning need on väga vajalikud meditsiinipraktika edasiviimiseks ja arendamiseks.

3.5.1 Komitee toetab vähesekkuvate kliiniliste katsete liigitamist määruse artikli 5 lõike 2 punkti d alla, kuna see vähendaks sponsorite suuri halduskohustusi ning taastaks seega patsientide juurdepääsu nimetatud vähesekkuvatele kliinilistele katsetele.

3.6 Komitee kutsub üles võtma vastu määruse, millega tagatakse ELi tasandi ühtse kliiniliste katsete haldusala loomine, mis võimaldab patsientidel pääseda ligi teabele kliiniliste katsete kohta ning osaleda järjestikku eri liikmesriikide erinevates kliinilistes katsetes sõltumata oma päritolu- või elukohariigist, ning mille puhul järgitakse kliiniliste katsete hindamise aluseks olevaid üldtunnustatud eetilisi, teaduslikke ja tehnilisi põhimõtteid. Sellistes põhimõtetes lepiti kokku hea kliinilise tava ühtlustamise suuniseid käsitletud rahvusvahelisel konverentsil ning need on kooskõlas põhimõtetega, mis pärinevad Maailma Arstide Liidu Helsingi deklaratsioonist, mis käsitleb inimestega läbiviidavate meditsiiniuuringute eetikapõhimõtteid. Komitee leiab, et Helsingi deklaratsioonile tuleks määruses viidata mitte ainult põhjendustes, vaid ka artiklis 9.

3.7 Komitee teeb ettepaneku kehtestada kliiniliste katsete läbiviimise ühtne piirideta ELi ala, kuna see muudaks otsustavalt Euroopa atraktiivsust kliiniliste katsete sihtkohana ning annaks Euroopa patsientidele juurdepääsu kõige innovaatilisemale ravile.

3.8 Komitee rõhutab, et vaikumise heakskiitmise mehhanismi kohase ajakava rakendamiseks on vaja tekstis selgitada, et katset

võib alustada teatavastegemise kuupäeval, kui liikmesriik ei ole esitanud põhjendust kliinilisele katsele loa andmisest keeldumise kohta. Siiski tuleb määruse ettepanekus mainitud vaikumise heakskiitmise mehhanismi kohaseid tähtaegu pidada selgelt liiga lühikeseks ning neid tuleks seetõttu pikendada.

3.9 Komitee tunnustab vajadust mehhanismi järele, mille kaudu saaksid eetikakomisjonid jagada eksperditeadmisi ja teavet ning üksikiselt õppida. Sellise võrgustiku platvormi tuleb koordineerida ja rahastada ELi tasandil. Komitee soovib, et patsientide osalemine võrgustikus peaks olema kohustuslik, kuna patsientide piisava esindatusega tagatakse, et otsustes võetakse arvesse patsientide huve ja tegelikkust, ning sellega väljendatakse ka patsientide seisukohti hindamisprotsessis, nagu on sätestatud artiklis 9.

3.10 Komitee soovib suurendada eetikakomisjonide koostööd, et toetada liikmesriike suurema tõhususe ja mastaabisäästu saavutamisel ning jõupingutuste dubleerimise vältimisel. Määrus peaks lihtsustama selliste järjepidevate struktuuride loomist, mis kaasavad liikmesriikide kõik asjaomased ametiasutused, toetudes olemasolevatele katseprojektidele ja konsultatsioonidele suure hulga sidusrühmadega. Seetõttu tuleks käesoleva määrusega ette näha alus liidu jätkuva toetuse andmiseks sellisele koostööle. See moodustab aluse tõhususe suurendamisele artikli 6 lõikes 1 ja artikli 7 lõikes 1 loetletud aspektide hindamisel.

3.10.1 Komitee tunnustab, et kliiniliste katsete kindlustamine tähendab sponsorite jaoks tohutuid kulusid ning mõne aasta pärast võib see kaasa tuua ravimite täiendava hinnatõusu. Siiski ei tohiks Euroopa Komisjoni püüdlus vähendada sponsorite vastutuskindlustuskulusid viia katses osalejate turvalisuse vähenemisele hüvitistaotluse esitamisel, mis võib juhtuda kohustusliku kindlustuse kaotamise korral. Komitee on kohustusliku kindlustuse üldise kaotamise vastu, kuid nõustub, et selgelt määratletud juhtudel tuleks lubada erandeid.

3.10.2 Hüvitamismehhanismi loomine vajab üksikasjalikumalt täpsustamist, eelkõige selles osas, kuidas ja kelle poolt mehhanismi rahastatakse. Riikliku hüvitamismehhanismi loomisega kaasneb oht, et rahastamise tase on eri liikmesriikides erinev. Ka meedikute ja tootevastutuskindlustuse erinevad süsteemid ning vastutust käsitlevad eri eeskirjad liikmesriikides võivad viia kaitse võimaliku halvenemiseni osalejate kahju kannatamise korral.

3.11 **Ohutusalse aruandluse** lihtsustamine ning eelkõige selle **tsentraliseerimine** Euroopa Ravimiametis on oluline saavutus ning peaks vähendama ravimiohutuse järelevalvega seotud tarbetut halduskoormust ja suurendama samas ELi suutlikkust tuvastada asjakohaseid juhtumeid õigeaegselt.

3.11.1 Komitee ei soovita määruses kasutusele võtta spetsiifilisi haiguste kategooriaid või ravimite liike. Määrus peaks keskenduma osalejate ohutuse ja kogutavate andmete usaldusväärsuse tagamisele. Kui teatud haigustel on määruses oma liigitus, võib tekkida olukord, et luuakse ülemääraselt palju uusi liigitusi, mis põhjustaksid segadust sponsoritele ja riikide pädevatele asutustele. On tõsine oht, et ulatuslik liigitussüsteem oleks tegelikult vastupidine määruse eesmärgile, st lihtsustamisele ja ühtlustamisele.

3.12 Komitee toetab kliiniliste katsete koordineerimis- ja nõuanderühma loomist kui olulist sammu, et tagada kliiniliste uuringute tõeline ühtlustamine kogu Euroopas. Rühma toimimise optimeerimiseks peaksid selle koosolekud piirduma artiklis 81 nimetatud poolte hõlmamisega. Siiski tuleks sidusrühmadele, keda kõnealune määrus puudutab, tagada võimalus esitada nõuanderühmale küsimusi või aruteluteemasid. See võimaldaks suurendada läbipaistvust ja paremat tasakaalu kõigi kliinilistes katsetes osalevate sidusrühmade, ka patsientide vahel.

3.12.1 Seepärast kutsub komitee lisama artikli 81 lõikesse 5 järgmise teksti: „Asjaomase sidusrühma taotluse korral esitab komisjon artikli 81 lõike 2 kohaselt asjakohase küsimuse või küsimused nõuanderühmale arutamiseks lähimal koosolekul või kutsub vajaduse korral sel eesmärgil kokku nõuanderühma koosoleku. Kui komisjon keeldub nõuanderühmale küsimust esitamast või nõuanderühma koosolekut kokku kutsumast, nagu sidusrühm taotles, teavitab komisjon taotluse esitajat kirjalikult oma keeldumisest ja keeldumise põhjustest. Kui nõuanderühm arutab küsimust nimetatud sätte alusel, tagab komisjon, et asjaomast taotluse esitajat teavitatakse arutelu tulemustest.”

3.13 Komitee toetab küll komisjoni kavatsust tugevdada tagatisi isikuandmete töötlemisel, kuid rõhutab, et tuleb saavutada sobiv tasakaal üksikisiku õiguste ning terviseuuringuteks kasutatavate patsiendi andmete ohutu ja turvalise kasutamise vahel. Head kliinilist tava ja andmete kasutamise eetikapõhimõtteid on vaja järgida eelkõige juhul, kui kliinilistes katsetes osalevad patsiendid on andnud üldise teadva nõusoleku, mis lubab proove ja andmeid kasutada tulevikus teostatavates teadusuuringutes.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komitee toetab kindlalt **ühtset ELi haldusstruktuuri kliiniliste katsete** läbiviimiseks, mis peaks märkimisväärselt lihtsustama kliiniliste uuringute teostamist ELis ning olema kõnealuse määruse muutmise ja läbivaatamise juures üks eesmärk ja tegur.

4.2 Komitee kutsub üles lisama määrusesse **eetikakomiteede võrgustikku** käsitlevad sätted.

4.2.1 Sellise võrgustiku liikmed määravad liikmesriigid, kes edastavad komisjonile liikmete nimed ja kontaktandmed. Liikmed osalevad võrgustiku tegevuses ja pakuvad igakülget abi. Võrgustik põhineb hea haldustava põhimõttel, sealhulgas läbipaistvusel, objektiivsusel, eksperditeadmiste sõltumatusel, õiglasel menetlusel ja asjakohastel konsultatsioonidel sidusrühmadega koos patsiendi mitmekülge kaasamisega kõigis etappides.

4.2.2 Eetikakomiteede võrgustiku eesmärk on:

- a) toetada koostööd riiklike ja kohalike eetikakomiteede või organite vahel eesmärgiga kooskõlastada ja ühtlustada eetikakomiteede heakskiidu saamiseni viivaid protsesse;
- b) toetada vahetatava teabe sisu ja liigi analüüsimist;
- c) vältida hinnangute dubleerimist;
- d) tagada, et ELis läbi viidavates kliinilistes katsetes osalevate patsientide kaitse toimub ühesuguste üldtunnustatud eetikapõhimõtete kohaselt;
- e) toetada eetikakomiteede liikmete kvalifikatsiooni ja koolituse üleeuroopalist ühtlustamist.

4.2.3 Komitee toetab kõnealuse komitee rahastamist ELi teadusuuringute programmist. Liidu abi on kõlblikud saada üksnes sellised võrgustiku asutused ja organid, mille osalevad liikmesriigid on määranud abisaajateks.

4.3 Komitee tunnistab, et ajakava uue liikmesriigi lisamiseks ei ole konkurentsivõimeline ega kooskõlas artiklis 7 igale asjaomasele liikmesriigile II osa hindamise lõpuleviimiseks kehtestatud ajavahemikuga. Uus asjaomane liikmesriik võib aruandva liikmesriigi järeldused I osa kohta vaidlustada üksnes järgmistel alustel:

- a) asjaomase liikmesriigi ja aruandva liikmesriigi normaalsete kliiniliste tavade vahel esinevad märkimisväärsed erinevused, mis võib viia selleni, et katses osaleja ravi on halvema kvaliteediga kui normaalse tava puhul;
- b) artiklis 86 osutatud siseriiklike õigusaktide rikkumine. Hindamist peaks olema võimalik lõpule viia ka lühema aja kui pakutud 10/20 päeva jooksul, näiteks kümne päeva jooksul, ning võimalus peatada asjaomane aeg lisaselgituste saamiseks peaks olema kooskõlas artiklis 7 ja artikli 14 lõikes 8 igale asjaomasele liikmesriigile II osa hindamise lõpuleviimiseks kehtestatud ajavahemikuga.

4.4 Seoses hindamisprotsessiga soovib komitee, et lisaks artikli 7 lõikes 1 sätestatud tingimustele vaatleks iga liikmesriik taotluse hindamise käigus, kas katses osaleja kaitsmise nõuded on täidetud. Selleks et vältida pikki kliiniliste katsete loamenetlusi, mis võivad pikendada patsientide kliinilistele katsetele juurdepääsu, soovib komitee teha järgmise muudatuse **artikli 7 lõike 2** esimeses lauses: „Iga asjaomane liikmesriik viib hindamise, **sealhulgas riikliku eetikakomitee arvamuse** lõpule kümne päeva jooksul alates kinnitamise kuupäevast **vastavalt artikli 6 lõikele 4.**”

4.5 **Artikli 8 lõike 6** lõppu tuleks lisada järgmine lause: „Kui asjaomane liikmesriik ei ole kooskõlas lõikega 2 oma keeldumisest teavitanud, võib sponsor alustada kliinilist katset teatavastegemise kuupäeval.”

4.6 Patsientide ohutuse tagamiseks palub komitee tungivalt pikendada määruse ettepanekus sätestatud tähtaegu. Eelkõige

tuleks pikendada järgmisi ajavahemikke: artikli 5 lõikes 2 kuult päevalt 14 päevani; artikli 5 lõike 4 kolmandas lõigus kolmelt päevalt seitsme päevani; artikli 6 lõikes 4 kümnel päevalt 25 päevani, 25-lt päevalt 35 päevani ja 30-lt päevalt 40 päevani ning artikli 17 lõikes 2 neljalt päevalt kümne päevani.

4.7 Määruse ettepaneku artiklites 31 ja 32 sätestatud kaitsestandardid peaksid põhinema direktiivi 2001/20/EÜ sätetel või vähemalt nägema liikmesriikidele ette erandi tegemise võimaluse seoses haavatavate rühmade kaitsega.

4.8 Uuritavate ravimite puhul **hea tootmistava järgimisega** seotud dokumentide kohta (I lisa, punkt 6) rõhutab komitee, et taotlus peab sisaldama avaldust, milles kinnitatakse, et toimik sisaldab kõiki uuritavate ravimite puhul hea tootmistava järgimisega seotud dokumente ning need on inspekteerimiseks kättesaadavad, et tagada stabiilselt patsiendi turvalisus.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateoste internetiõiguste multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul”

COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD)

(2013/C 44/18)

Raportöör: **Jacques LEMERCIER**

Vastavalt 10. septembril 2012. aastal ja 11. septembril 2012. aastal otsustasid nõukogu ja Euroopa Parlament kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 50 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateoste internetiõiguste multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul”

COM(2012) 372 final – 2012/0180 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 116 ja erapooletuks jäi 1 komitee liige.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks ja toetab komisjoni direktiivi ettepanekut digitaalõiguste kollektiivse esindamise organisatsioonide juhtimise ja muusikateoste multiterritoriaalse litsentsimise kohta ühtsel turul.

1.2 Komitee leiab, et rakendusala on hästi valitud, arvestades muusika osatähtsust internetipõhise kultuurisisu turgudel, võimaldades samaaegselt teadmiste omandamist kõnealuste õiguste piiriülese juhtimise kohta, mis võiks edaspidi olla eeskujuks või pakkuda vähemalt inspiratsiooni igat liiki infosisu ja raamatute müügiks internetis.

1.3 Komitee võttis teadmiseks mõjuhinnangu⁽¹⁾ ning kutseala esindajate ja tarbijate reaktsioonid. Ta jagab seisukohta, mille kohaselt tuleks kehtestada ühtne õigusraamistik kollektiivse esindamise organisatsioonidele ja luua teatud liiki Euroopa litsents internetipõhiste muusikateenuste jaoks.

1.4 Komitee juhib tähelepanu vajadusele toetada kollektiivse esindamise organisatsioone üleminekuetapil, et kõnealused organisatsioonid kohaneksid teenuste piiriülese levitamisega, mis põhjustab neile tehnilisi ja materiaalseid probleeme, millest komitee on teadlik.

1.5 Komitee kiidab heaks valitud õigusliku aluse (Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 50–54), millega tagatakse asutamisevabadus ja teenuste vaba liikumine siseturul. Seoses teenuste direktiivi kohaldamisega tuleks meeles pidada asjaolu, et

kollektiivse esindamise organisatsioonid on mittetulunduslikud ja neil on omadusi, mis eristavad neid ettevõtetest.

1.6 Loomeinimesed on sageli väga ebakindlas olukorras, sest nende edu on juhuslik ja nende sissetulekud ebakorrapärased. Kollektiivse esindamise organisatsioonid võivad aidata loomeinimestel tegeleda kultuuritöoga, andes abi kõige nõrgemas olukorras olevatele repertuaaridele ja oma karjääri alustavatele loomeinimestele. Solidaarsuse põhimõttele toetudes annavad kollektiivse esindamise organisatsioonid abi raskustes olevatele autoritele ning aitavad tutvustada uusi talente. Kollektiivse esindamise organisatsioonid aitavad märkimisväärselt kaasa Euroopa kultuurimaastiku ja loomemajanduse arengule.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Euroopa Komisjoni hinnangul piirdub praegu kehtiv ELi õigustik autoriõiguse valdkonnas autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste määramise, piirangute ja erandite ning nendega seonduvate sätetega.

2.2 Väga vähestes autoriõigust käsitleva direktiivi ja sellega seonduvate õigusaktide sätetes⁽²⁾ käsitletakse õiguste kollektiivset teostamist ning mitte üheski neist ei kehtestata kollektiivse esindamise organisatsioonide toimimise raamistikku. Kui kohustuslikud normid nende organisatsioonide juhtimise ja läbi-
paistvuse kohta on kehtestatud ning kui neid arendatakse, siis Euroopa Kohtu kohtupraktika ja Euroopa Komisjoni otsuste põhjal.

⁽¹⁾ SWD(2012) 204 final (ainult inglise keeles) ja SWD(2012) 205 final.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatud aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas; erinevad sellega seonduvad õigusaktid – direktiivid ja soovitusel – sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (direktiiv 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste kohta).

2.3 Kuid praktikas erinevad seadused siiski liikmesriigiti; kollektiivse esindamise organisatsioonide reguleerivad eeskirjad on samuti erinevad, kuid eelkõige erinevad suurel määral kogutud vahendite kasutamise kontrolli tavad ja üksikasjad ning kõnealuste vahendite jaotamine õiguste omajate vahel, aspekt, mida iseloomustab sageli läbipaistvuse puudumine. Mõnes riigis täheldati isegi tavaid, mida võis samastada äriühingu vara omastamisega.

2.4 Ettepaneku eesmärk on „luua asjakohane õigusraamistik selliste õiguste kollektiivseks teostamiseks, mida haldavad kollektiivse esindamise organisatsioonid õiguste omajate nimel; selleks sätestatakse:

— eeskirjad, millega tagatakse kõikide kollektiivse esindamise organisatsioonide parem juhtimine ja suurem läbipaistvus, ning;

— edendades ja lihtsustades muusikateoste autorite õiguste multiterritoriaalset litsentsimist, mida teostavad autoreid esindavad kollektiivse esindamise organisatsioonid.”

2.5 Ainult asjakohase Euroopa tasandi õigusaktiga (kõnealusel juhul direktiiviga) on võimalik saavutada kõnealuseid eesmärgi, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid järgides.

2.6 Komitee kiidab heaks ettepaneku eesmärgid ja teised nende saavutamiseks ettenähtud õigussätteid. Komitee kiidab samuti heaks direktiivi jaoks valitud õigusliku aluse, milleks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 50 ja 51–54, ning asjaolu, et ettepanekul puudub igasugune mõju eelarvele.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee on juba väljendanud oma seisukohta⁽³⁾ peamiste standardite küsimuses, mis tuleks muuta kohustuslikuks õiguste kollektiivse esindamise ja esindamise organisatsioonide toimimise valdkonnas, et tagada kogutud vahendite õiglane jaotus autorite ja teiste õiguste omajate vahel ning juhtimise läbipaistev toimimine, mida peaksid kontrollima esindamise organisatsioonide liikmed ning sõltumatu haldus- või õigusala auditeerimisasutus, nagu mitmes liikmesriigis välja on kujunenud.

3.2 Direktiivi eelnõu peaks oma loomult olema kooskõlas autoriõiguse direktiiviga, vastavalt millele peab igasugune autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste ühtlustamine põhinema õiguskaitse kõrgel tasemel. Nende kaitse aitab tagada loovuse

säilimise ja arengu autorite, esitajate, tootjate, tööstuse ja laiemal üldsuse huvides.

3.3 Muusikateenuste turu valik õigusakti ettepaneku jaoks on selgitatav muusikateenuste suure osatähtsusega Euroopa turul teiste kultuuriteenustega võrreldes, ning tehniliste põhjustega, kuna muusikateenused ei nõua keelelist kohandamist.

3.4 Võib-olla oleks olnud otstarbekam esitada kaks direktiivi eelnõu; üks üldkohaldatav direktiiv kollektiivse esindamise organisatsioonide kohta ja teine internetipõhiste muusikateenuste multiterritoriaalse litsentsimise kohta.

3.5 Igal juhul võib komitee nõustuda üheainsa direktiiviga, arvestades kollektiivse esindamise organisatsioonide esmatahtsat rolli muusika levitamisel. Kõnealused organisatsioonid on kõige asjakohasemad litsentside haldamiseks ning õiguste omajatele tasu kogumiseks ja selle jaotamiseks. Igal juhul peab õiguste omajatele, kes on oma õiguste haldamise usaldanud kollektiivse esindamise organisatsioonile, jääma võimalus kontrollida õiguste kasutamist ning asjaomase finantshalduse läbipaistvust ja õiglust.

3.6 Komitee leiab, et vabatahtlikud standardid esindamise organisatsioonide soovitud kujul on ebapiisavad, et tagada autoritele ja õiguste omajatele sellised avatud, selged ja ühtsed haldamise eeskirjad, mida nad soovivad. Mittesiduvad õigusnormid aitaksid praktikas kaasa selliste piirkondlike eeskirjade mitmekesisuse ja liigse osatähtsuse säilitamisele, mis valitsevad ja killustavad internetipõhise kultuurisisu Euroopa turgu.

3.7 Komitee on seisukohal, et direktiiv on asjakohane õigusakt, kuna see ühendab õiguse, võimaldades liikmesriikidel samal ajal teha vajalikke kohandusi selle rakendamisel, arvestades riiklike tingimusi ja iseärasusi.

3.8 Esindamise organisatsioonide küsimuses toetab komitee täielikult seisukohta, mille kohaselt „kõigis sektorites vaja kohandada seoses liikmetele ja kasutajatele osutatava teenuse tõhususe, täpsuse, läbipaistvuse ja aruandekohuslusega”. Need nõudmised on iseenesestmõistetavalt kooskõlas Euroopa digitaalse tegevuskava ning arukale, jätkusuutlikule ja kaasavale majanduskasvule suunatud Euroopa 2020. aasta strateegiaga ning Euroopa Komisjoni teatistega teemal „Intellektuaalomandiõiguse ühtne turg” ja „Ühtne raamistik usalduse loomiseks digitaalse ühtse turu vastu seoses e-kaubanduse ja internetipõhiste teenustega” ning järelemeetmetega rohelisele raamatule audioviisuaalteoste internetis levitamise kohta Euroopa Liidus.

⁽³⁾ ELT C 68, 6.3.2012, lk 28 ja ELT C 318, 29.10.2011, lk 32.

3.9 „Komisjoni soovitus 2005/737/EÜ, milles käsitletakse seaduslike sidusmuusikateenuste autoriõiguse ja sellega seotud õiguste ühist piirilest haldamist, kutsuti liikmesriike üles edendama regulatiivset keskkonda, mis oleks sobiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teostamiseks, mis on vajalik seaduslike internetipõhiste muusikateenuste osutamiseks ning kollektiivse esindamise organisatsioonide juhtimis- ja läbipaistvusstandardite parandamiseks.”

3.10 Kuid soovitus ei kujuta endast kohustuslikke eeskirju; direktiivi ettepanek näib seega täitvat kõnealust lünka.

3.11 Siin vaadeldav ettepanek „täiendab 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/123/EÜ (teenuste kohta siseturul), mille eesmärk on luua õigusraamistik, millega tagada asutamisevabadus ja teenuste vaba liikumine liikmesriikide vahel. Direktiivi 2006/123/EÜ kohaldatakse nii kollektiivse esindamise organisatsioonide kui kollektiivse teostamise teenuste osutajate suhtes.” Komitee väljendab kahtlust kogu teenuste direktiivi *mutatis mutandis* kohaldamise üle kollektiivse esindamise organisatsioonidele. Tuleks põhjalikumalt uurida nende mittetulunduslike organisatsioonide eriomadusi.

3.12 Seega on direktiivi eelnõu koostatud täielikus kooskõlas praegu kehtiva õiguse ja siseturu arengu programmides kavandatud väljavaadetega ning rahvusvaheliste lepetega, mille liikmesriigid on allkirjastanud. Komitee kiidab kavandatud sätteid heaks.

3.13 Komitee toetab Euroopa Komisjoni eeskujul ning kooskõlas oma varasemate arvamustega kollektiivse esindamise organisatsioonide juhtimise ja läbipaistvuse alaste olemasolevate põhimõtete kodifitseerimist põhjalikuma reeglistiku raames, tagades kõnealustele organisatsioonidele paremad kontrollivõimalused. Ainult iga-aastase juhtimisanalüüsi abil, mida teostavad nii asjaomased liikmed kui ka ametiasutus või sõltumatu organ, on võimalik tagada heade juhtimistavade järgimine.

3.14 Siiski kahtleb komitee arvukate praegu ELi territooriumil tegutsevate esindamise organisatsioonide tehnilises võimekuses tagada multiterritoriaalse litsentsimise probleemideta juhtimine.

3.15 Veel üks oluline probleem seisneb repertuaari koondamises; komisjon teeb ettepaneku luua Euroopa litsentsimispass, mis lihtsustaks oluliselt kõnealust koondamist ning seeläbi ka litsentsimist. „Sellega sätestatakse ühiseeskirjad [...] ja tekitatakse organisatsioonidele konkurentsiturve tõhusamate litsentsimistavade väljatöötamiseks”. Komitee on selle lähenemisviisi poolt.

3.16 Komitee kiidab samuti heaks õigusliku aluse, mis on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 50 (EÜ asutamislepingu endine artikkel 44) asutamisevabaduse kohta, ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 53 (endine

artikkel 47) ja 62 (endine artikkel 55), millest viimane viitab Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 51 kuni 54 teenuste vaba liikumise kohta.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Autoriõigus ning sellega kaasnevad õigused peavad toetama kunstiloomingut õiglase ja proportsionaalse tasuga selle õiguse omajatele või pärijatele 50–95 aasta jooksul vastavalt kaitstud õigusele ja Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) liikmesriikide seadustele. See tasu peaks tagama piisava materiaalse kindlustatuse, et võimaldada kunstiloominguga tegelemist. Tegelikult suudavad nii muusikakuu teistes loomesektorites üksnes väga vähesed autorid oma autoriõiguse teostamisest ära elada, eelkõige õiguse haldamise eest vastutavate kollektiivse esindamise organisatsioonide läbipaistmatu toimimise tõttu ning piirilest oligopolide teostatava kontrolli tõttu tootmise ja levitamise üle.

4.2 Tegelikult nõutakse suurem osa litsentsi kasutajate tasutavatest summadest sisse nende riiklike või rahvusvaheliste kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt, kes tasu seejärel nendega liitunud autoritele jaotavad:

- kas vastavalt jaotusvalemile, mida kasutab asjaomane kollektiivse esindamise organisatsioon selliste kindlasummaliste maksumäärade korral, mis on nende tegevuse läbipaistmatuse allikas
- või individuaalsete kontode alusel, kui õiguste omajad ja litsentseeritud teosed on individuaalselt määratletud (see kehtib internetipõhise levitamise puhul, kui kogu vajalik teave on lihtsalt kättesaadav).

4.3 See osa, mis näiteks Prantsusmaal tegelikult õiguse omajatele läheb, moodustab tavaliselt 9–10 % muusikatööstuse sissetulekust, olgu siis tegemist CDde müübiga või internetipõhise levimisega, kuigi veebipõhise levitamise kulud on palju väiksemad. Äriühingud, eelkõige suurimad neist, saavad ligikaudu 50 % tulust klassikalise muusikatööstuse ja üle 60 % tulust muusika internetipõhise levitamise puhul. Kollektiivse esindamise organisatsioonide töötasu on sageli väga kõrge ning nendega liitumine kohustab liikmeid andma organisatsioonile kõigi oma teoste kasutamise ainuõigused. Tootjad esitavad lisaks sellele sageli teoste reklaamimise või muu eest autoritele arve, mis vähendab veelgi nende osa sissetulekust.

4.4 Komitee rõhutab, et direktiivi eelnõu vastab ühtlustamisvajadustele siseturul kooskõlas valitud õigusliku alusega ning samal ajal läbipaistvuse, õigluse ja juhtimise kontrolli nõuetele, mille on sõnastanud õiguste omajad, ning liikmete õiglase tasu nõuetele kollektiivse esindamise organisatsioonide puhul. Kuid liiga paljudel liikmetel on tunne, et nad kunagi midagi ei saa, samal ajal kui väike osa liikmetest saab lõviosa⁽⁴⁾ sellest. Komitee rõhutab samuti, et ebavõrdsed lepingud, mis on peale

(4) http://senat.fr/lc/lc30_mono.html – võrdlev uuring Euroopa kollektiivse esindamise organisatsioonide kohta.

surutud suurimate äriühingute poolt, kes tegelevad muusikateoste väljaandmise ja internetipõhise levitamise, jäävad kehtima ning takistavad ka edaspidi enamikul autoritel ja õiguste omajatel oma töö eest õiglast tasu saamast. Õigusakti ettepanek on seega komitee arvates ebatäiuslik, et tagada kultuuri ning kirjandus- ja kunstiteoste tõeline edendamine autorite ja loojate korrektse tasustamise abil.

4.5 Tegemist on miinimumsätetega, mis jätavad liikmesriikidele suured vabadused nende ülevõtmisel, et nad suudaksid paremini vastata autorite ja loojate nõudmistele ning tõhustada kultuuri edendamist ja selle levitamist. Komitee ei jaga seega nende seadusandlike kogude analüüsi, kes arvavad, et direktiivi eelnõu ei vasta subsidiaarsuse põhimõttele, kuna see on liiga normatiivne ja üksikasjalik. Ta kutsub lisaks sellele komisjoni üles olukorda analüüsima, et tagada autoritele suurem kasu muusikateoste internetipõhise levitamise seonduvate kulude vähendamise tulemusel, kuna asjaomase sissetuleku suurenemist kasutab ära ainult üks turul osaleja, kes loodab selliselt kompenseerida sissetuleku vähenemist väljaspool internetikeskkonda levitatavate muusikateenuste eest. Suurimad äriühingud soovivad pingutada selle nimel, et ebavõrdsete lepingute ja aktiivse lobitöö abil toetada internetikaubandust piiravaid õigusnorme, säilitada ainuõigusel põhinev müük vastandina internetile, mis võimaldab muusikateenuseid väga väikese tasu eest piiramatult levitada.

4.6 Kunstnikel peaks olema suurem kontroll oma teoste turustamise üle internetis ja teostest saadava tulu haldamise üle. Neil peaks olema teatud teoste tasuta või väikese tasu eest otselevitamise võimalus reklaamimise eesmärgil; internet on võimaldanud leida uusi allikaid autorite töö rahastamiseks, sealhulgas nt kuulajatele esitatud üleskutse edasise toodangu rahastamiseks. Direktiiv peaks tagama autoritele rohkem valikuvõimalusi ja kontrolli.

4.7 Komitee tervitab artiklit 38, milles kutsutakse liikmesriike üles kehtestama sanktsioone, tagamaks siseriiklikku õigusse ülevõtetud sätete järgimine.

4.8 II jaotises käsitletakse direktiivi esimest osa, mis hõlmab igasuguste kollektiivse esindamise organisatsioonide struktuuri ja toimimist. Läbipaistvuse nõue ja teavituskohustus on küsimused, mida komitee kõige rohkem rõhutab ning mida on käsitletud rahuldavalt II jaotise peatükis 5 (artiklid 17–20).

4.9 Täiendavad sätted tugevdavad veelgi läbipaistvuskohustust. Artiklis 8 käsitletakse eelkõige kontrollifunktsioone, mis tagavad liikmetele head juhtimismeetmed, mida komitee toetab. IV jaotis vaidluste kohta (artiklid 34–40), sealhulgas kaebused (artikkel 37), täiendab tõhusalt kollektiivse esindamise organisatsioonide toimimisega seonduvaid sätteid, võimaldades liikmetel esitada kaebuse oma õiguste ebakorrekse juhtimise korral, juhul kui nad seda arvavad.

4.10 Seoses teatud kriteeriumidega, mis esitati selleks, et mitte sundida multiterritoriaalset litsentsimist peale väikestele kollektiivse esindamise organisatsioonidele, väidab komitee, et turgu ohustab ettevõtjate koondumine, asjaolu, mis võib esile kutsuda konkurentsimoonusi väiksemate osalejate arvel, sealhulgas nt teatud väikese elanikkonnaga riigid või rahvusvahemused, kelle panus Euroopa kultuuri võib nõuda konkreetseid toetusmeetmeid selleks, et nad võiksid osaleda Euroopa litsentsimisturul. Komitee leiab, et kultuurilise mitmekesisuse seisukohast ja kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 107 peaks väikestel kollektiivse esindamise organisatsioonidel olema kõnealustes riikides võimalik saada kasu riiklikest toetustest, et nad suudaksid turustada oma teoste katalooge otse Euroopa tasandil ning tagada ise multiterritoriaalse litsentsimise.

4.11 Sätted, mis on ette nähtud huvide konfliktide vältimiseks, läbipaistvuse ja tõhusa juhtimise ning kollektiivse esindamise organisatsioonide liikmete teavitamise tagamiseks, on asjakohased, eelkõige artikkel 9, milles sätestatakse nende isikute kohustused, kes tagavad kollektiivse esindamise organisatsioonide tõhusa juhtimise.

4.12 III jaotis (artiklid 21–33) seonduv Euroopa litsentsidega internetipõhiste muusikateenuste valdkonnas. Artiklis 21 (Multiterritoriaalne litsentsimine siseturul) sätestatakse põhimõte, mille kohaselt pädevad asutused (vt asjakohast määratlust artiklis 39) peavad tagama tõhusa kontrolli kooskõlas III jaotise sätetega.

4.13 Artiklis 22 (Suutlikkus töödelda multiterritoriaalseid litsentse) käsitletakse teise osa keskseid sätteid. Kollektiivse esindamise organisatsioonid, kes on pädevad teostama multiterritoriaalset litsentsimist, peavad olema võimelised käsitlema elektroonilisel teel läbipaistvalt ja tõhusalt andmeid, mis on vajalikud litsentside juhtimiseks, kasutajatele arvete esitamiseks, õiguste kasutamise saadava tulu kogumiseks ja õiguste omajatele nende saadaolevate summade jaotamiseks. Komitee kiidab heaks üksikasjalikud nõudmised (lõige 2) ja nende minimaalsuse, kuid rõhutab praktilisi raskusi selle kindlakstegemisel, kas nõudmised on täidetud või mitte.

4.14 Nõudmised kollektiivse esindamise organisatsioonidele on vajalikud. Artiklis 23 (Multiterritoriaalset repertuaari käsitleva teabe läbipaistvus) taotletakse, et kõnealune „[t]eave hõlmab esindatavaid muusikateoseid, esindatavaid õigusi või nende osi ja esindatavaid liikmesriike” ja artiklis 24 (Multiterritoriaalset repertuaari käsitleva teabe täpsus) nõutakse kollektiivse esindamise organisatsioonidelt selliste menetluste kehtestamist, mis „võimaldavad õiguste omajatel ja teistel kollektiivse esindamise organisatsioonidel vaidlustada artikli 22 lõikes 2 osutatud andmete sisu või artiklis 23 esitatud teabe”. Komitee on seisukohal, et kollektiivse esindamise organisatsioon peab aksepteerima kõiki asjaomaseid tõendeid ning tagama viivitamata vajalikud parandused.

4.15 Kollektiivse esindamise organisatsiooni vajadus kontrollida õiguste kasutamist nende teenuseosutajate poolt, kellele organisatsioon on andnud multiterritoriaalse litsentsimise volitused, kohustab organisatsioone tagama õiguste kasutamise kohta sellise veebipõhise aruandlusmeetodi, mida tunnistatakse vabatahtlike normide ja kehtivate tavade raames. Komitee kiidab heaks võimaluse keelduda aruandlusest, mille on kasutaja koostanud patenditud formaadis, kui organisatsioon võimaldab aruandlust elektroonilise andmevahetuse tavamenetluse teel.

4.16 Komitee rõhutab, et avatud ja vabade standardite kasutamine, sealhulgas elektrooniliste arvete esitamiseks (artikkel 25), oleks asjakohane ja aktsepteeritav lahendus igas olukorras, aspekt, mida tuleks siinkohal täpsustada.

4.17 Komitee kiidab heaks artiklis 25 esitatud nõudmised arvete esitamise kohta: täpsus, arve viivitamatu esitamine pärast multiterritoriaalse litsentsi kasutamist ning kohustus pakkuda teenuste osutajale arve vaidlustamise võimalus. Õiguste omajate saadaolevad summad tuleb jaotada täpselt ja viivitamata (artikkel 26). Komitee kiidab heaks üksikasjalikud nõudmised selle teabe kohta, mis esitatakse õiguste omajatele koos maksetega, ning saadud honoraride kohta.

4.18 Komitee toetab ka artiklite 27 ja 28 ning artikli 29 (Kohustus esindada teist kollektiivse esindamise organisatsiooni

multiterritoriaalse litsentsimise eesmärgil) sätteid, mis võimaldavad kollektiivse esindamise organisatsioonil, kes ei anna ega paku multiterritoriaalseid litsentse oma muusikarepertuaari kuuluvate muusikateoste kasutamiseks internetis, esitada kõnealuse jaotise nõuetele vastavale teisele kollektiivse esindamise organisatsioonile taotluse sõlmida esindamisleping kõnealuste õiguste esindamiseks.

4.19 Komitee soovib sõnastuse selgitamist: kas on või ei ole tegemist kohustusega nõustuda esindamistaotlusega vastavalt artikli 29 lõikes 1 sätestatud tingimustele?

4.20 Komitee kiidab samuti heaks sätted multiterritoriaalse litsentsimise kohta artiklis 30 (Juurdepääs multiterritoriaalsele litsentsimisele), artiklis 31 (Kollektiivse esindamise organisatsioonide tütarettevõtjate teostatav multiterritoriaalne litsentsimine) ja artiklis 32 (Internetipõhiste teenuste litsentsimistingimused).

4.21 Komitee nõustub erandiga (artiklis 33), mille tulemusel III jaotises esitatud nõudmised ei ole rakendatavad kollektiivse esindamise organisatsioonidele, kes annavad taotletavate õiguste vabatahtliku koondamise alusel muusikateoste internetiõiguste multiterritoriaalse litsentsi, mida ringhäälinguorganisatsioon vajab selleks, et edastada avalikkusele oma raadio- või televisiooniprogrammid.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 443/2009, et määrata kindlaks meetodid uute sõiduautode CO₂-heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks”

COM(2012) 393 final – 2012/0190 (COD)

ning

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 510/2011, et määrata kindlaks meetodid uute väikeste tarbesõidukite CO₂-heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks”

COM(2012) 394 final – 2012/0191 (COD)

(2013/C 44/19)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

11. septembril 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 11. septembril 2012 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikele 1 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 443/2009, et määrata kindlaks meetodid uute sõiduautode CO₂-heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks”

COM(2012) 393 final – 2012/0190 (COD)

ning

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 510/2011, et määrata kindlaks meetodid uute väikeste tarbesõidukite CO₂-heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks”

COM(2012) 394 final – 2012/0191 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 4. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 116, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on oma arvamustes alati toetanud kõiki CO₂-heite vähendamise seotud komisjoni algatusi, mille eesmärk on saavutada 2050. aastaks CO₂-heitest vaba Euroopa, kus transpordisektor peaks oma heitkoguseid vähendama 60 % võrra.

1.2 Komitee tuletab meelde, et Euroopa Ülemkogul kinnitati 2011. aasta veebruaris ELi eesmärki vähendada 2050. aastaks kasvuhoonegaaside heitkoguseid 80–95 % võrra võrreldes 1990. aastaga⁽¹⁾. Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma hinnangul peavad arenenud riigid täitma heitkoguste vähendamise eesmärgid üheskoos, arvestades jõupingutusi, mida on vaja teha arengumaadel. Selle abil peaks õnnestuma vähendada üleilmselt heitkoguseid 2050. aastaks 50 % võrra, järgides Kyoto järgset vähendamiseesmärki 2015. aastaks vastuvõetavas ja alates 2020. aastast rakendatavas üldises õiguslikus raamistikus.

⁽¹⁾ COM(2011) 885 final.

1.3 Komitee toetab üha rangemate eesmärkide kindlaksmääramist kliimamuutuste vastaseks võitluseks, iseäranis maantee-transporti sektori jaoks, mis tekitab 24 % ELi süsinikdioksiidi (CO₂) heitkoguste koguheitest. Süsinikdioksiid on peamine kasvuhoonegaas, mille heitkoguste maht suurenes 1990.–2010. aastal peaaegu 23 % võrra. Selline suundumus ei ole ELi kliimapolitiika seisukohast jätkusuutlik.

1.4 Komitee toetab kahes ettepanekus tehtud muudatusi, kuid märgib, et tegutseda tuleb ühtselt ja tõhusalt, et tagada ressursside kindel ja konkurentsivõimeline kasutamine, nii et kõrvaldatakse kõik transpordi siseturu toimimist häirivad takistused, edendatakse keskkonnasäästlikke tehnoloogiaid ja ajakohastatakse transpordivõrke. Komitee kutsub üles võtma määrused kiiresti vastu ja arvestama tema soovitusi.

1.5 Komitee pöörab erilist tähelepanu pikaajaliste eesmärkide seadmisele ka 2020. aasta järgseks ajaks, et ühtse turu konkurentsivõime ei väheneks. Komitee toetab kavatsust määrata uued

2020. aasta järgsed eesmärgid kindlaks 2014. aastaks eeldusel, et sellega seoses teostatakse täpne ja põhjalik mõjuhindang. Komitee soovib eesmärgid 2017. aastaks läbi vaadata, võttes arvesse tehnoloogilist arengut, prognoositud turusuundumusi ja nõudmisi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Ettevõtjad nõuavad õigustatult stabiilset ja ennetavat õigusraamistikku, millega peaksid kaasnema reaalsed võimalused väga kõrgeleuliste eesmärkide saavutamiseks.

1.6 Nagu varasemateski arvamustes, soovib komitee töötada välja selline mudel, milles võetakse rahvusvahelisel tasandil CO₂-heite arvutamisel arvesse kõiki sõiduautode tootmisega seotud heitkoguseid. CO₂ jalajälje arvestamisel peab aluseks olema sõidukite kogu kasutamisega.

1.7 Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku otsustada 2014. aastaks, millist kasulikkuse parameetrit kasutama hakata. Komitee ongi juba pikka aega toetanud võimalust eelistada jalajälge massile, et toetada väiksema keskkonnamõju, suuruse ja kütusekuluga sõidukite arendamist.

1.8 Komitee palub komisjonil arutleda uuesti lineaarse kõvera (s.o tõusu protsent) ettepaneku üle ja tuleb meelde, et 60 %-line tõus tähendab sõiduautode jaoks 4,6 grammilist süsinikdioksiidi ülejääki. Mida lähemale jõuab tõusuprotsent 100-le, seda rohkem soodustatakse raskeveokeid.

1.9 Väikeste tarbesõidukite puhul tegi komisjon ettepaneku kehtestada 100 %-lise tõusuga kõver, mistõttu kannavad raskeimate väikeste tarbesõidukite tootjaid vähem kulusid.

1.10 Komitee toetab kavandatud 2020. aasta järgseid karistusmeetmeid, mille kohaselt ühtlustatakse 95 euro suurune maks iga süsinikdioksiidgrammi eest sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite puhul, ja leiab, et kõnealused vahendid tuleks eraldada tegevustele autotööstuse tugevdamiseks.

1.11 Komitee arvates on esmatähtis säilitada maailma tasandil jätkusuutliku liikuvuse vallas juhtpositsioon. Seetõttu tuleb silmas pidada, et uute tehnoloogiate hilise ja tagasihoidliku kasutuselevõtu tõttu võib Euroopa Liidu transporditööstust tabada kiiresti areneval maailmaturul pöördumatu allakäik.

1.12 Komitee soovib võtta kasutusele iga mudeli heitkoguste tehniliste parameetrite jaoks märgistamissüsteemi, mis oleks võrreldav, selge ja ammendav mis tahes kahjuliku heite osas. Praegust süsteemi, milles jäetakse liikmesriikide otsustada märgistamise üle, tuleb muuta. Euroopas tuleb kehtestada ühtne märgistamissüsteem, mis võimaluse raames oleks teiste rahvusvaheliste partneritega kooskõlastatud. Praegu võidakse ühe ja sama sõiduauto puhul kasutada erinevaid märgistusi heitkoguste märgistamiseks vastavalt selle, kas liikmesriik kasutab suhtelist märgistussüsteemi (*relative label*) selle asemel, et kasutada – nagu iga terve mõistuse juures olev inimene seda teeks – absoluutset

märgistussüsteemi (*absolute label*), mis põhineb põhjustatud heitkoguste absoluutväärtusel ja mitte võrdlemisel sama tooterühma kuuluvate konkurentidega.

1.13 Komitee soovib edaspidistes eesmärkides väikeste tarbesõidukite puhul kohaldada asjakohast üleminekuperioodi võttes arvesse sektori jaoks vajalikku ettevalmistusaega (*lead time*) (7–10 aastat sõiduautodele ettenähtud 5–7 aasta asemel). Väikeste tarbesõidukite tootmise eripärad ei võimalda mudelite nii kiiret kohandamist, iseenamisi olukorras, kus mitmes riigis valitseb turul sügav kriis.

2. Komisjoni ettepanekud

2.1 Euroopa Komisjon võttis 11. juulil 2012 vastu kaks ettepanekut, millega muudetakse määruseid (EÜ) nr 443/2009 ja (EÜ) nr 510/2011, et määrata kindlaks meetodid sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite CO₂-heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks.

2.2 Komisjon kavatses saavutada 2020. aastaks järgmised sihttasemed:

— uute väikeste tarbesõidukite puhul keskmiselt 147 g CO₂/km ning

— uute sõiduautode puhul 95 g CO₂/km.

2.3 2020. aasta sihttasemete saavutamiseks tuvastab komisjon uute sõiduautode jaoks järgmised meetodid:

— ettepanekus jääb kasulikkuse parameetriks sõidukorras sõiduki mass;

— piirnormi kõver on endiselt lineaarne kõver, mille tõus on 60 % võrreldes võrdlusaluse sõidukipargiga, milleks on endiselt 2006. aasta sõidukipark kooskõlas 2015. aasta piirnormi kõveraga;

— ajavahemikuks 2020–2023 kehtestatakse autodele, mis tekitavad vähem kui 35 g CO₂ kilomeetri kohta, erisoodustused korrutusteguriga 1,3 ning neid võib kava kehtivuse ajal kohaldada kokku 20 000 sõiduki suhtes tootja kohta;

— nišiturgu käsitleva erandi sihttasest ajakohastatakse 2020. aastaks;

— tootjad, kelle uusi sõiduautosid registreeritakse aastast vähem kui 500, vabastatakse CO₂-heite sihttaseme järgimise kohustusest;

— erandeid käsitlevate otsuste kohaldamise kuupäevad on väiketootjate jaoks paindlikumad;

— ökoinnovatsioon jätkub, kui läbivaadatud katsemenetlus on rakendatud;

— ülemäärase heite maks jääb endiselt 95 eurot g/km sõiduki kohta.

2.4 2020. aasta sihttasemete saavutamiseks tuvastab komisjon väikeste tarbesõidukite jaoks järgmised meetodid:

— kasulikkuse parameetriks jääb sõidukorras sõiduki mass;

— piirnormi kõveraks jääb lineaarne kõver, mille tõus on 100 % võrreldes võrdlusaluse sõidukipargiga;

— tootjad, kelle uusi väikeseid tarbesõidukeid registreeritakse aastas vähem kui 500, vabastatakse eriheite sihttaseme saavutamise kohustusest;

— erandeid käsitlevate otsuste kohaldamise kuupäevad on väiketootjate jaoks paindlikumad;

— ökoinnovatsioon jätkub, kui läbivaadatud katsemenetlus on rakendatud;

— ülemäärase heite maks jääb endiselt 95 eurot g/km ja sõiduki kohta.

2.5 Tänu kindlaksmääratud sihttasemetele saab vähendada uute sõiduautode põhjustatavaid keskmisi heitkoguseid 135,7 grammilt CO₂/km 2011. aastal 95 grammile CO₂/km 2020. aastal. 2015. aastaks seatud kohustuslik sihttase on 130 g CO₂/km. Kaubikute heitkoguseid vähendatakse 181,4 grammilt CO₂/km 2010. aastal (viimane aasta, mille kohta on andmed kättesaadavad) 147 grammile CO₂/km 2020. aastal. 2017. aastaks seatud kohustuslik sihttase on 175 g CO₂/km.

3. Sissejuhatus

3.1 Komitee toetab – nagu varasemateski arvamustes, milles käsitleti õigusaktide ettepanekuid CO₂-heite suurendamist põhjustava inimtegevuse kohta – eesmärki saavutada üha rangemad kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise sihttasemed ning peab muutusi tootjate ja tarbijate käitumises esmatähtsaks, et leevendada kliimamuutuste mõju. Sellega seoses ei tohi tähelepanuta jätta mis tahes mõistlikku meetet, mis tooks endaga kaasa konkreetse vähendamise sõiduautode ja

väikeste tarbesõidukite tekitatava heite arvelt, mis kokku moodustab ligi 15 % ELi CO₂-heite kogumahust, k.a kütusega varustamisest põhjustatav heide.

3.1.1 Komitee arvates on ELi õigusnormide tugevdamine pärast 2020. aastat esmatähtis, et hoida peamiselt tänu märkimisväärsetele investeeringutele uuendustegevusse saavutatud üleilmset juhtpositsiooni tehnoloogias valdkonnas ning tagada, et nõudlus siseturul oleks suur.

3.1.2 Komitee toetab veendunult õigusraamistiku muudatusi uute sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite süsinikdioksiidi heite vähendamiseks 2020. aastajärgseks ajaks. Muudatustega taotleatakse selgeid eesmärke, mis on seatud tõhusates õigusaktides, pakkudes täpseid ja kindlaid juhiseid investeeringuteks, millega edendatakse ka edaspidi sõidukite tootjate ja koostisosade tarnijate uuendustegevust, tugevdades veelgi kõnealuse Euroopa tööstusharu konkurentsieeliseid.

3.1.3 Komitee arvates võimaldab kaasaegete ja ühtlustatud eeskirjade kehtestamine parandada turu järelevalvet, et luua tarbimise ja heite seisukohast tõhusamaid tehnoloogialahendusi kasutavatele Euroopa tootjatele ausad konkurentsitingimused.

3.1.4 Komitee märgib, et meetmetega kaasneb tarbijate jaoks netosääst; komisjoni analüüsi kohaselt on 2020. aasta sihttasemed saavutatavad ja majanduslikult mõistlikud. Prognoositavad sihttasemed on kulutõhusad, tehnoloogia on turul hõlpsalt kättesaadav ja selle rakendamine peaks andma tõuke tööhõivele, tuues kasu nii tarbijatele kui ka tööstusele.

4. Märkused

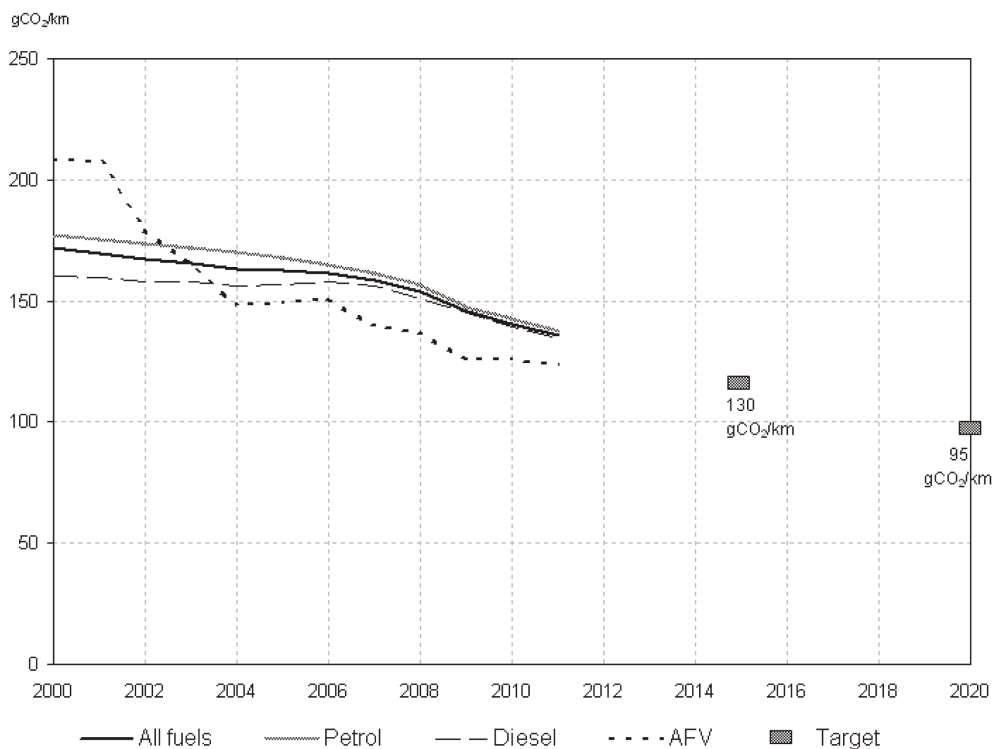
4.1 Sõiduautod – COM(2012) 393 final

4.1.1 Komitee tuletab meelde, et sõiduautod tekitavad ligi 12,5 % ELi CO₂-heite kogumahust. Tekitatud CO₂ heitkogused on otseselt proportsionaalses suuruses kulutatud kütusekogusega. Seega on vähese CO₂-heitega sõidukid kütusekulu poolest tõhusamad ja kogu kasutusea jooksul ökonoomsemad.

4.1.2 Sõiduautode turg on viimase viie aasta jooksul tugevalt kannatanud praeguse majanduskriisi all. Uute sõiduautode registreerimiste arv vähenes 2012. aasta esimese üheksa kuu jooksul 7,6 % ja septembris 10,8 % võrreldes 2011. aasta sama ajavahemikuga.

4.1.3 Komitee võtab rahuloluga teadmiseks võetud meetmete abil tehtud edusammud ja tarbijate suurenenud teadlikkuse, nagu nähtub Euroopa Keskkonnaameti hiljutistest uuringutest. Registreeritud uued sõiduautod kipuvad tekitatavate heitkoguste poolest olema järjest tõhusamad ja on 2012. aastal peaaegu saavutanud 2015. aastaks seatud vahepealse sihttaseme.

Uute sõiduautode CO₂ heitkogused kütuseliigi kaupa (EL27) ⁽²⁾

4.1.4 Komitee peab esmatahtsaks teostada kulutõhususe analüüs tarbijate netosäästu väljaselgitamiseks. Iga uue sõiduauto kohta hoitakse esimesel aastal kokku keskmiselt 340 euro eest kütust ning koguarvestuses hoitakse sõiduauto kasutusea (13 aastat) jooksul kokku hinnanguliselt 2 904–3 836 eurot võrreldes 2015. aasta vahe-eesmärgiga.

4.2 Komitee kordab ettepanekut kasutada massi asemel kasulikkuse parameetrina jalajälge. Sellega kaasneksid järgmised eelised:

- heitkoguste täiendav vähendamine;
- sõidukite massi vähendamine;
- märkimisväärne kütusesääst;
- materjalide edasiarendamine ja teadusuuringud;
- funktsionaalsust ja kulutõhusust eelistava mõõdukama tarbimismalli soodustamine.

4.3 Komitee arvates on valik säilitada 60 %-lise tõusuga lineaarne kõver vastuolus teatud kavatsusega parandada veelgi toodetavate sõiduautode heite näitajaid. Saavutatud poliitiline kompromiss toob küll kasu mõnele Euroopa ettevõttele, ent on kahjulik kõigile kodanikele tervikuna.

4.4 Väikesed tarbesõidukid – COM(2012) 394 final

4.4.1 Komitee tuletab meelde, et väikesed tarbesõidukid tekitavad ligi 1,5 % ELi CO₂-heite kogumahust. Tekitatud CO₂-heite kogused on otseselt proportsionaalses suuruses kulutatud kütusekogusega. Seega on vähese CO₂-heitega sõidukid kütusekulu poolest tõhusamad ja kogu kasutusea jooksul ökonoomsemad.

⁽²⁾ <http://www.eea.europa.eu/publications/monitoring-co2-emissions-from-new>

4.4.1.1 Kütus moodustab väikeste tarbesõidukite puhul omandikuludest umbes kolmandiku, mis on diiselkütuse puhul hinnanguliselt umbes 2 400 eurot aastas.

4.4.1.2 Väikeste tarbesõidukite heide on ajavahemikul 1990–2010 suurenenud 26 %.

4.4.2 Viimaste aastate majanduskriis on tugevalt mõjutanud väikeste tarbesõidukite turgu, kus uute sõidukite registreerimises oli suurim langus 2009. aastal (– 29,5 %), aga erinevalt sõiduautosektorist valitseb sektoris kasvusuundumus: + 8,7 % 2010. aastal ja 7,5 % 2011. aastal. 2012. aasta esimese kümne kuu jooksul vähenesid müüginumbrid veel 10,6 %.

4.4.3 Komitee on seisukohal, et siin vaadeldavas ettepanekus, milles järgitakse sõiduautode määruse mõju, alahinnatakse sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite erinevusi, näiteks järgmisi:

— pikem arendus- ja tootmistsükkel kui sõiduautode puhul;

— kõnealuste sõidukite ülesanne: neid kasutatakse majandustegevuseks, kus mootori tõhusus ja kütusekulu on tihtipeale kõige suuremad tegevuskulu allikad. Ei ole juhus, et 97 % väikestest tarbesõidukite pargist sõidavad diislikütusega;

— ostjate profiil: üle 90 % on mittetööstuslikud VKEd, kes on kulude muutuse suhtes väga tundlikud.

4.4.4 Komitee arvates on oluline võtta kasutusele tasuvusanalüüs, milles arvestatakse ühelt poolt uute sõiduautode ja uute väikeste tarbesõidukite õigusnormidega kohandamisest tulenevat kulude suurenemist ning teiselt poolt kulude netosäästu tarbijate jaoks. Keskmise kulude kokkuhoid iga uue väikese tarbesõiduki kohta on umbes 400 eurot kütusekuludest esimesel aastal ja hinnanguliselt 3 363–4 564 eurot väikese tarbesõiduki kasutusea jooksul kolmeteistkümne aasta jooksul võrreldes 2017. aasta vahe-eesmärgiga.

4.4.5 Eespool öeldut arvestades nõustub komitee küll vajadusega CO₂-heidete vähendamise järele, ent pooldab uut järkjärgulist üleminekuperioodi, et viia uued eesmärgid kooskõlla sektori jaoks vajaliku ettevalmistusajaga (7–10 aastat sõiduautodele ettenähtud 5–7 aasta asemel).

4.5 Teavitamine ja standardimine

4.5.1 Komitee on samal seisukohal nagu komisjon, et lõpp-tarbijateni peab jõudma ostetavate sõidukite kohta usaldusväärne, selge ja võrreldav teave rahalise kokkuhoiu ja keskkonnasäästvuse kohta.

4.5.2 Väga tõhusaks vahendiks on osutunud märgistamine. Komitee soovib komisjonil uurida võimalust laiendada kasutusea põhimõtte alusel arvatud heitkoguste märgistamise kohustust. Selge, ammendav, kättesaadav ja eelkõige hõlpsasti mõistetav teave muudaks tarbijate valiku informeeritumaks ja teadlikumaks, käivitades häid tavasid loova spiraali.

4.5.3 Kehtiva direktiiviga 1999/94/EÜ ei sätestata täpseid tingimusi, vaid kehtestatakse üksnes miinimumnõue asjaomase teabe kohta, jättes liikmesriikidele palju tõlgendamisruumi. Tegelikult kasutavad mõned suhtelist märgistussüsteemi (*relative label*), mis pakub ebaselget teavet, mis põhineb selle segmendi parameetritel, millesse asjaomane sõiduk kuulub, jättes täpsustamata sõiduki konkreetset heitkogust. Kõnealuse süsteemiga viiakse tarbijad eksitusse: esimese kategooria märgist nähes arvavad nad, et sõiduk tekitab absoluutarvudes väikeseid heitkoguseid, ent andmed kehtivad üksnes kategooria enda suhtes. F-segmenti ehk luksussõidukite segmenti kuuluv sõiduauto võib tekitada viis korda rohkem heidet kui väikesõiduk ja saada A-kategooria, samal ajal kui väikesõiduk võidakse oma segmendi suhtes liigitada D-kategooriasse. Sarnaselt nt kodumasinatate puhul tehtuga tuleks komisjonil näidata seda, mida iga terve mõistuse juures olev inimene sooviks näha, ja kasutada absoluutset märgistussüsteemi (*absolute label*), mis liigitab nt A-kategooriasse sõidukid, mis tekitavad vähem kui 100 g/km heidet, B-kategooriasse need, mis tekitavad 101–120 g/km heidet, tuues täpselt ära iga sõiduki tekitatavad heitkogused ja kasutades märgistamiseks kõikjal ELis samu värve.

4.5.4 Komitee kiidab heaks tarbijatele suunatud teabe levitamise meetmed.

4.5.5 Komitee toetab kõiki vahepealseid algatusi tarbijate teavitamise alal, mis aitavad teha läbimõeldud valikuid nõ CO₂-vabade sõidukite ja tänu kokkuhoiule aja jooksul saadava rahalise kasu suhtes.

4.5.6 Komitee märgib heameelega, et ettevõtjaid kutsutakse üles jätkama tööd teadus- ja arendusvaldkonnas, et tagada investeerimine uutesse keskkonnahoidlike sõidukite tehnoloogialahendustesse, ning et on väga oluline jääda Euroopa Komisjoni ettepaneku juurde investeerida 80 miljardit eurot, mis on ette nähtud programmi „Horisont 2020” eelarves aastateks 2014–2020.

4.5.7 Energia

4.5.7.1 Komitee rõhutab ideed arendada välja strateegia, mis soodustaks keskkonnahoidlikke transpordivahendeid (sõiduautod ja väikesed tarbesõidukid), et võidelda CO₂-heidete vastu.

4.5.7.2 Komitee soovib võimaldada Euroopa sõiduauto-pargis järk-järgult üle minna heitevabadele sõidukitele, millega muudetakse vedajat selleks, et saavutada seatud pikaajalised eesmärgid.

4.5.8 Säästvad tooted

Komitee on mitmel puhul rõhutanud säästva arengu ülimalt tähtsust Euroopa tuleviku jaoks. Ta toetab seega komisjoni antud suuniseid toodete kestvamaks muutmiseks ja üldisemalt kõikide toodete, peamiselt fossiilkütustel töötavate toodete keskkonnahoidliku projekteerimise ergutamiseks.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teamal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimkaubanduse kaotamist käsitlev ELi strateegia aastateks 2012–2016”

COM(2012) 286 final

(2013/C 44/20)

Raportöör: **Béatrice OUIN**

19. juunil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Inimkaubanduse kaotamist käsitlev ELi strateegia aastateks 2012–2016”

COM(2012) 286 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 23. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 104, vastu hääletas 0, erapooletuks jäi 1 liige.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Komitee pooldab inimkaubanduse kaotamist käsitlevat strateegiat ning soovib anda sellesse oma panuse. Komitee juhib siiski tähelepanu asjaolule, et sõna „kaotamine” kasutamine tundub veidi ebareaalne, arvestades nähtuse ulatust, suhteliselt sallivaid hoiakuid ja sellega võitlemiseks eraldatud vahendite vähesust.

1.2 Komitee rõhutab, et strateegiat ei saa kohaldada ilma kodanikuühiskonna aktiivse kaasabitaga, kuna viimane puutub ohvritega tihedalt kokku. Ohvriabiorganisatsioonid vajavad oma ülesannete teostamiseks rahalisi vahendeid.

1.3 Komitee teeb ettepaneku käsitleda muudest vormidest (sunniviisiline töö, fiktiivabielud, kerjamine, elundikaubandus) eraldi inimkaubandust seksuaalse ärakasutamise eesmärgil, et kõigile oleks selge, mille vastu võideldakse. Lisaks tehakse ettepanek võtta kasutusele tiitel linnadele, kes näitavad üles vastu-seisu naiste ja lastega seksuaalse ärakasutamise eesmärgil kaubitsemisele.

1.4 Samuti soovib komitee käsitleda eraldi lapsi (ÜRO lapse õiguste konventsioon).

1.5 ELi riigid peaksid kiiremas korras ratifitseerima ILO konventsiooni koduabiliste inimväärse töö kohta ning kõik muud rahvusvahelised seda teemat käsitlevad konventsioonid.

1.6 Komitee nõuab tungivalt piisava tugisüsteemi pakkumist ohvritele, et võimaldada nende tagasipöördumist seaduskuulekasse ühiskonda, millest neid on kõrvale kallutatud (kaebusjärgne kaitse, majutuse, tervishoiuteenuse võimaldamine jne).

Tagasipöördumise jätkusuutlikkuse huvides on oluline anda ohvritele võimalus leida tööd kaasaval tööturul, mida toetatakse avaliku sektori vahenditest.

1.7 Inimkaubandusega võitlemine peab olema valdkonna-üleline poliitika, mis hõlmab lisaks selle kaubanduse tõkestamisele tõelist sotsiaalpoliitikat. See peab toimuma koostöös muude strateegiatega, nagu romade integreerimist, vaesuse, toksikomaania, laste seksuaalse kuritarvitamise vastu võitlemist jms käsitlevad strateegiad.

2. Sissejuhatus

2.1 Orjuse mõiste ei kuulu ajalooramatutesse – seda esineb veel tänapäevalgi ja kõige arenenumates riikides. Inimkaubanduse püsimine ja isegi kasv Euroopa Liidus on nagu gangreen, mis laastab liidu demokraatlikke aluspõhimõtteid. Kui õigusriigis toimub inimestega kauplemine seksuaalse ärakasutamise, sunniviisilise töö, kerjamise, elundikaubanduse või fiktiivabielu eesmärgil, mis toob kurjategijatele märkimisväärseid sissetulekuid, õnnestab see Euroopa Liidu poolt maailmas innukalt edendatavate inimõiguste austamise põhimõtete usaldusväärsust.

2.2 Inimkaubandus on Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 5 alusel keelatud. Kindlasti on inimkaubandusega võitlemisel suureks abiks direktiiv 2011/36/EL, kui liikmesriigid selle 6. aprilliks 2013 üle on võtnud. Selles käsitletakse inimkaubanduse ennetamist ja selle vastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ning esitatakse üldisem lähenemisviis, keskendutakse inimõigustele ja ohvriabile ning tuuakse sisse sooline mõõde. Inimkaubanduse vastases võitluses on lisaks võimalik toetuda õigusaktidele, mis käsitlevad ohvrite õigusi, soolist võrdõiguslikkust, laste seksuaalset ärakasutamist või ebaseaduslikult riigis viibivaid kolmandate riikide kodanikke teadlikult värbavate tööandjate vastaseid meetmeid.

2.3 Paraku on nii arvukate ja killustatud õiguslike meetmete puhul kattumise oht ja need ei moodusta poliitilist tervikut, ning see on tekitanud vajaduse strateegia järele, milles püstitatakse prioriteedid, täidetakse lüngad ja tagatakse eri õigusaktide omavaheline sidusus. See ongi kõnealuse strateegia eesmärk.

2.4 Praegu on kehtivate põhimõtete ja tegeliku olukorra vahel üüratu lõhe. Põhimõtetes näitavad Euroopa Liit, selle liikmesriigid ja kodanikud üles suurt sallimatust inimkaubanduse – orjanduse tänapäevase vormi, suhtes. Tegelikus elus puutume me aga kõik – kodanikud, sotsiaaltöötajad, arstid, politseinikud, saadikud – ohvritega kokku, olgu nendeks verinoored välismaised prostituudid või kerjuslapsed Euroopa linnade tänavatel, või siis osaleme kaudselt inimkaubanduses, kui ostame niivõrd odavaid tooteid, et ilmselgelt on tootmisahela mingis etapis kasutatud sunniviisilist tööd. Need asjaolud viitavad sellele, et ühiskond soosib inimkaubandust ja seda ümbritseb suur vaikus. Enamik inimesi on sulgenud silmad, ei taha näha ega tunne end puudutatuna, kuigi meil kõigil on täita oma roll.

2.5 Kõnealuses õigusaktis esitab komisjon tõhususe suurendamiseks tegevuskava, mida komitee saab vaid toetada, olles esitanud oma seisukohad juba ka arvamuses direktiivi ettepaneku kohta ⁽¹⁾.

2.6 Strateegia õnnestub vaid juhul, kui sellesse kaasatakse põhiosalejana kodanikuühiskond. Kodanikuühiskonna organisatsioonid mõistavad selle valdkonna probleeme kõige paremini ning saavad pakkuda abi ohvrite tuvastamisel ja ennetustöös. Politsei, kohtud, tööinspeksioon jne on väga vajalikud institutsioonid, kuid kui nendest riigiasututest üksi inimkaubanduse kaotamiseks piisaks, oleks see juba kadunud. Kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine strateegia elluviimisesse on ainus tõhus lähenemisviis. Ohvriabiga tegelevatele ühendustele tuleks eraldada rahalist toetust.

2.7 Dokument sisaldab järgmist viit prioriteeti: ohvrite tuvastamine, kaitsmine, abistamine, ennetustöö tõhustamine, inimkaubitsejate vastu süüdistuste esitamise lihtsustamine; koordineerimise ja koostöö tõhustamine ning poliitika sidususe parandamine, teadlikkuse tõstmine uute ohtude suhtes, eriti seoses kriminaalvõrgustike tegutsemisega internetis.

3. Komitee märkused

3.1 Komitee on mitmes varasemas arvamuses väljendanud oma seisukohti inimkaubanduse suhtes, sealhulgas arvamuses laste seksuaalse ärakasutamise kohta ⁽²⁾, ohvrite õiguste kohta ⁽³⁾, või üldise lähenemisviisi kohta rändele ja liikuvusele ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ ELT C 51, 17.2.2011, lk 50–54.

⁽²⁾ ELT C 48, 15.2.2011, lk 138–144.

⁽³⁾ ELT C 43, 15.2.2012, lk 39–46.

⁽⁴⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 134–141.

Ohvrite tuvastamine

3.2 2010. aasta oktoobris vastu võetud arvamuses nõudis komitee tungivalt ohvrite kaitsmist alates sellest hetkest, kui nad ohvritena tuvastatakse. Kogu probleem seisnebki nimetatud tuvastamises ja tõendamiskohustuses, mis pannakse isikutele, kes on haavatavad, ei räägi kohalikku keelt, on oma ärakasutajate jälgimise all, kellel on hirm, kes ei tunne oma õigusi ega oska kusagilt abi otsida. Just ohvrite tuvastamises tuleks edu saavutada, et neid rohkem kuulda võetaks. Ametiühingud on korraldanud katseprojekte, mille käigus antakse väljaõpet töötajatele, kellel võib olla kokkupuuteid sunniviisilise töö ohvritega, et ohvrid leida, osata nendega käituda, neid aidata ja kaitsta. Ka avaliku sektori asutused ja ühendused võiksid teha sama tööd isikutega, kellel arvatakse olevat kokkupuuteid seksuaalse ärakasutamise ohvritega (u 80 % ohvritest). Olemasolevaid vahendeid (koolitused, suunised, menetlusjuhised) tuleb tutvustada aktiivsemalt, et inimesed teaksid, mida teha ja kuidas käituda inimkaubanduse kahtluse korral.

3.3 Muuta tuleks praegust tava, kus ohvri pöördumisel abiorganisatsiooni poole saadetakse ta tihtipeale edasi mõnda teise organisatsiooni, mida peetakse pädevamaks. Osa ohvreid on sunnitud oma lugu enne tõelise abi saamist kümneid kordi rääkima. Ohvrite abistamiseks ja ärakuulamiseks peavad olema valmis kõik selliste organisatsioonide töötajad. See nõuab nende inimeste teavitamist, koolitamist ja neile vahendite eraldamist, et nad teaksid, kuidas käituda ja mida teha, samuti peavad organisatsioonid moodustama koostöövõrgustiku sotsiaalteenustestega.

3.4 Samuti on vaja ohvrite juhtumipõhist kohtlemist, eriti laste puhul. Kõige olulisemaks tuleb seejuures pidada lapse huvisid. Romade integreerimise ELi strateegias tuleb käsitleda võitlust eriti roma lapsi puudutava sunniviisilise kerjamise vastu.

Inimkaubanduse tõhusam ärahoidmine

3.5 Komitee peab kiiduväärseks soolise mõõtme esiletoomist. Inimkaubanduse ohvritest ligi 80 % moodustavad naised, kellest enamikku on prostitutsioonile sunnitud. 76 % inimkaubandusest toimub seksuaalse ärakasutamise eesmärgil. Selle inimkaubandusvormi püsimine viitab meeste ja naiste vahelisele ebavõrdsusele. Kui naised ja sageli noori tütarlapsi sunnitakse Euroopa Liidu rikkaimates linnades prostitutsioonile, siis tekitab see küsimusi klientide suhtumise kohta nendes naistesse ja naistesse üldse ning õnnestab meetmeid, mida samal ajal võetakse soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks.

3.6 Seega soovib komitee eristada seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimuvat inimkaubandust selgelt muudest inimkaubandusliikidest (sunniviisilise töö ja kerjamine, elundikaubandus). Samuti soovitakse käsitleda eraldi laste seksuaalset ärakasutamist. Seksuaalne ärakasutamine on inimkaubanduse levinuim eesmärk (80 % juhtudest), mistõttu on oluline sellele viidata. See aitab meil mõista, mille vastu me täpselt võitleme. Hoolimata sellest, et kurjategijad ise tunduvad hoomamatud ja kättesaamatud, võib nende kliente ja ohvreid igäiks Euroopa linnade tänavatel ise kohata.

3.7 Ennetustöö tõhustamine tähendab eelkõige nõudlusega tegelemist. Seni, kuni leidub kliente, tegutsevad edasi ka inimestega kaubitsejad. Nõudluse vähendamine eeldab inimeste harimist soolise võrdõiguslikkuse teemal, millega alustatakse juba varajases lapseas ja mis hõlmab kõiki ühiskonnakihte. See suurendab ka soolist tasakaalu töökohas. Kui töökohas valitseb sooline tasakaal ning naised ja mehed teevad samaväärset ja sama vastutusrikast tööd, muudab see raskemaks ebareaalsete kujutluspiltide loomise naistest ja suhtumise nendesse kui osetavatesse seksuaalobjektidesse. Olulisel kohal on seksuaalõpetus, mis hõlmab tunnete ja inimväärikuse aspekte. Kui lapsevanemad lastega seksuaalkäitumisest ei räägi, minnakse otsima teavet internetti, mis on täis halvustavaid kuvandeid, mis võivad mõjutada laste hilisemat arusaama naiste ja meeste vahelistest suhetest.

3.8 Lisaks soolise mõõtmega arvestamisele tuleb kohelda eraldi lapsi ja täiskasvanuid. Siinkohal tuleks veelkord rõhutada, et seksuaalsuhted lapsega on kuritegu. Lapsi eksponeerivate pornograafiliste veebisaitide vohamine on pannud mõned täiskasvanud seadusi unustama või eirama ning seetõttu tuleb eraldada senisest enam vahendeid selle küsimusega tegelemiseks. Ka lapsi tuleb seksuaalsuse teemal harida ning selgitada neile, milline oleks nende suhtes vale käitumine ⁽⁵⁾.

3.9 Ennetamine peab hõlmama ka võitlemist vaesuse vastu, kuna selle tõttu on inimesed sunnitud kodudest lahkuma, ja võitlemist kurjategijate vastu, kes olukorda inimkaubanduse eesmärgil ära kasutavad. Heast elust Lääne ühiskonnas unistanud ebaseaduslikud sissetraahitud, kes on haavatavad, dokumentideta, rahata, keeleoskuseta ning pidevas politseihirmus, satuvad inimkaubitsejate küüsi, kes nad orjusesse sunnivad. Ometi saabusid need inimesed riiki vabatahtlikult ja mitte sunniviisiliselt.

3.10 Murettekitav on sunniviisilise töö kasv. Senisest enam tuleks tegeleda ka ärakasutamise valdkonnaga: selgemalt tuleks määratleda „au pair” töö või teatavate usuinstituutioonide palverändurite töö, kuna piir vabatahtlikkuse ja sunniviisilise töö vahel on kohati hägune.

Inimkaubitsejate vastu süüdistuste esitamine

3.11 Komitee on ühes oma varasemas arvamuses tõstnud esile uurimise finantsaspekti ja küsimus on endiselt päevakorral. Inimkaubandus on üks tulutoovamaid kuriteoliike. Inimkaubanduse ohvrite sunniviisilise töö abil teenitakse aastas maailmas hinnanguliselt 31,6 miljardit USA dollarit. Sellest 15,5 miljardit USA dollarit (49 %) teenitakse sunniviisilisest tööst tööstusriikides ⁽⁶⁾. Politseipoolne üleeuroopaline finantskuritegude uurimine on väga oluline osa inimkaubitsejate jälitamise töös. Komitee kutsub üles arestima inimkaubanduse teel saadud

varasid ja kasutama neid ohvrite abistamiseks ning inimkaubanduse vastu võitlemiseks.

3.12 Ohvrite kaitse ning soolise mõõtmise arvessevõtmine on järgmine väljakutse. Ohvrite osatähtsus inimkaubitsejate suhtes kriminaalmenetluste läbiviimises on ülimalt suur, selleks peavad nad aga abistavaid ametkondi usaldama. Ohvrite kaitse peab muuhulgas hõlmama peavarju, tervishoiuteenuste ja julgeoleku tagamist. Tagasispöördumise jätkusuutlikkuse jaoks on oluline anda ohvritele võimalus leida tööd avaliku sektori rahastamisvahenditega toetataval kaasaval tööturul, et nad omandaksid töökogemusi ja -harjumusi, mis on eeltingimus töövõime taastumiseks ja avatud tööturule liikumise õnnestumiseks. Ühiskonnast kõrvale jäetud ohvritel tuleb seega aidata sulanduda seaduspõhisesse ühiskonda. Ühiskonnast kõrvale jäetud ohvritel tuleb seega aidata sulanduda seaduspõhisesse ühiskonda.

3.13 Ebaseaduslike sissetraahitud päritoluriikidega tuleb sõlmida lepinguid, millega aidatakse nimetatud riikidel võidelda tõhusamalt smugeldajate vastu – nimelt ei esitata nende suhtes süüdistust inimkaubanduses, olgugi et nad toimetavad võimalikud ohvrid kriminaalvõrgustike kätte.

Koordineerimise ja koostöö tõhustamine ning poliitika sidususe parandamine

3.14 Komitee peab kiiduväärseks inimkaubandusevastase Euroopa ettevõtluskoalitsiooni asutamist. See ettevõtjate algatus on väga oluline võitluses sunniviisilise töö vastu kolmandates riikides, aga ka Euroopa Liidus. Koalitsioon peaks hõlmama ka suurettevõtetele allhanketeenust osutavaid väikeettevõtteid sektorites, kus mustalt töötavate inimeste hulk on teadaolevalt suur (toitlustus-, elamumajandus- ja põllumajandussektor). Võitlus inimkaubanduse vastu on üks põhiülesandeid ettevõtete sotsiaalse vastutuse raames. See tähendab ka võitlust ebaseadusliku või sunniviisilise töö tegemise vastu kolmandates riikides, kõigi allhankijate ja tootmisahela kõigi etappide puhul. Kuna tänapäeval on tootmine ülemaailmne protsess, on väga suur osa täita rahvusvahelistel suurettevõtetel, kes peavad kontrollima kasutatavate toodete valmistamise viise.

3.15 Lisaks peaksid kaubanduslepingud sisaldama selgeid sätteid sunniviisilise tööga valmistatud kaupade ja teenuste kasutamise keelustamise kohta.

3.16 Me kõik teame, et teenuste ja eriti majapidamisteenuste sektoris ei ole orjapidamine kusagile kadunud. Nimetatud kuriteoliigi vastu võitlemise vahendina võttis ILO 2011. aasta juunis vastu konventsiooni nr 89 koduabiliste inimväärses töös kohta ⁽⁷⁾. Komitee soovib, et 27 liikmesriiki ratifitseeriks konventsiooni

⁽⁵⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 154–158.

⁽⁶⁾ Patrick Belser, „Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits”, töödokument, Genf, Rahvusvaheline Tööbüro, 2005.

⁽⁷⁾ Nimetatud ILO konventsiooni ei ole praeguseks ratifitseerinud ükski Euroopa riik (selle on ratifitseerinud kaks riiki – Uruguai ja Filipiinid).

ning kõik muud rahvusvahelised inimkaubandust käsitlevad lepingud võimalikult kiiresti ⁽⁸⁾.

3.17 Komitee pooldab kodanikuühiskonna platvormi loomist – see võimaldab pakkuda inimkaubandusega seotud teavitus- ja koolitustegevust kõigis ühendustes, kes võivad selle kuriteoliigiga kokku puutuda ja kellel võib olla vajalikke teadmisi selle kohta.

3.18 Väga oluline on riiklike raportööride roll ja tõhusam andmekogumine. Andmekogumine peab olema ühtne, s.t kõik riigid peavad koguma andmeid sarnase meetodi alusel. Kuna suurim vastutus inimkaubanduse vastases võitluses saab olema riiklikel raportööridel, võiksid just nemad kooskõlastada pigem killustatud olnud valdkondlike teenuseosutajate ja ühenduste tegevust. Sellisteks on sisserände- ning laste- ja noorsookaitse asutused, tööinspeksioon, naistevastase vägivallega tegelevad ühendused jne. Samavõrra oluline on Europoli töö, sest inimkaubandus on ka piiriülene.

3.19 Sellele sageli varjatud ja alahinnatud kuriteoliigile aitaks tähelepanu juhtida koostöö ELi välistegevuses ning inimkaubanduse selge väljatoomine rahvusvahelistes vabakaubanduslepingutes.

3.20 Kohalikel omavalitsustel ja eriti suurlinnade omavalitsusüksustel on inimkaubanduse ohvrite seksuaalse kuritarvitamise vastu võitlemiseks kõik eeldused, sest just nendel on kõige parem ülevaade tegelikust olukorrast. Komitee teeb ettepaneku, et sõltumatu asutus hakkaks andma välja tiitlit linnadele, kes näitavad üles suurimat vastuseisu inimkaubandusele seksuaalse ärakasutamise eesmärgil ning võitlevad kõige aktiivsemalt prostitutsiooni ja sunniviisilise kerjamise vastu. Meil on tiitlid puhta õhu ja vee eest, kas inimkeskkonna kvaliteeti ei võiks pidada sama tähtsaks?

3.21 Muud ülivajalikud meetmed on ELi eraldatud abi tõhususe hindamine, heade tavade juhiste koostamine, levitamine ja tõlkimine ning selliste tõhusate menetluste juurutamine, mis on kohandatud eri sidusrühmade, nagu politsei-, kohtu-, omavalitsusasutuste ja ühenduste tööle.

Teadlikkuse tõstmine uute ohtude suhtes

3.22 Üks uusi ohte on ohvrite ja klientide värbamine interneti kaudu. Seda ohtu tuleks analüüsida ja võidelda sellega samamoodi interneti ja sotsiaalvõrgustike kaudu, et edendada vastutustundlikkust ja austust inimvääriskuse suhtes. Oleks vale keskenduda üksnes internetiga seotud ohtudele (kuigi need paraku eksisteerivad), samas kui seda uut vahendit saab kasutada ka positiivsete sõnumite edastamiseks ja ennetustöös.

Brüssel, 13. detsember 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁸⁾ Riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse vastast ÜRO konventsiooni täiendav protokoll inimestega, eelkõige naiste ja lastega, kauplemise takistamise, sellise kauplemise vastu võitlemise ja selle eest karistamise kohta, lepingute sari, 2237. köide, lk 319; inimkaubanduse vastaste meetmete konventsiooni (CETS nr 197), Euroopa Nõukogu, Varssavi, 16.5.2005. ÜRO konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta, New York, 18.12.1979, lepingute sari, 1249. köide, lk 13; ÜRO lapse õiguste konventsioon, 20.11.1989, ÜRO, lepingute sari, 1577. köide, lk 3; ILO sunniviisilise töö konventsioon, 1930, (nr 29), ILO sunniviisilise töö kaotamise konventsioon, 1957, (nr 105), ILO lapsele sobimatu töö konventsioon, 1999, (nr 182).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” kohta”

COM(2012) 79 final

(2013/C 44/21)

Raportöör: **Franco CHIRIACO**

Euroopa Komisjon otsustas 29. veebruaril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” kohta”

COM(2012) 79 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektiioon võttis arvamuse vastu 22. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril 2012 (12. detsembril istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 125 ja erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee hinnangul on vaja, et Euroopa Liit tagaks jätkuvalt piisaval tasemel avaliku sektori toetuse põllumajanduses innovatsiooni edendamisele. Selleks on komitee arvates vaja tagada, et teaduspoliitikat selle kitsas tähenduses ja innovatsiooni toetavat põllumajanduspoliitikat koordineeritaks paremini, eriti ühisest põllumajanduspoliitikast rahastatavate poliitika-meetmete puhul. Komitee leiab ka, et arutelu Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” üle võib olla võimalus aidata ühtlasi reformida ühist põllumajanduspoliitikat pärast 2013. aastat.

1.2 Komitee kutsub üles pöörama Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” strateegias piisavalt tähelepanu Euroopa töötleva tööstuse tugevdamise ja kindlustamise eesmärgile. Nimelt on Euroopa põllumajandusliku pakkumise suurendamist, asjakohast väärtustamist ja kindlat juurdepääsu Euroopa esmatootmisturule ühtaegu võimalik tagada ainult põllumajandusliku toiduainetööstuse ahela eri lülide asjakohase ühendamisega.

1.3 Sellega seoses peab aga komitee vajalikuks kaaluda näitajat, mille komisjon on välja pakkunud Euroopa innovatsioonipartnerluse meetmete tulemuslikkuse hindamiseks jätkusuutlikkuse seisukohast. Nimelt isegi kui komitee tunnistab otsustavat panust, mille mulla funktsionaalsus võib jätkusuutlikkusele rahuldaval tasemel anda, peab ta vajalikuks mitte jätta kasutamata teisi tulemusnäitajaid, mis võimaldavad hinnata mõne põllumajandustava võimalikku tuge eelkõige loodusvarade kaitsmisel.

1.4 Komitee arvates ei tohiks Euroopa innovatsioonipartnerlusest „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” välja jätta organisatoorseid uuenduste toetamist, kuna nende abil on

võimalik liikmesriikide ja Euroopa põllumajandusliku toiduainetööstuse osaliste suhteid optimeerida. Põllumajandustootjate piisav sissetulekute tase, põllumajandusliku toiduainetööstuse tarneahela toimimise parandamine, põllumajandusettevõtjate turuvõimu taastamine ja väärtuse õiglasem jagunemine põllumajandusliku toiduainetööstuse osaliste vahel on nimelt otsustava tähtsusega eesmärgid, sh selleks, et vältida põllumajandustegevuse kadumist paljudes Euroopa maapiirkondades.

1.5 Komitee kutsub komisjoni üles tagama põllumajanduse majandus-, sotsiaal- ja institutsioonilise partnerluse esindajate asjakohase osalemise ja kaasamise Euroopa innovatsioonipartnerluse juhtimisse selleks, et soodustada edaspidise tegevuse maksimaalset tõhusust ja tulemuslikkust.

1.6 Komitee leiab, et Euroopa innovatsioonipartnerlus avaldab head mõju üksnes juhul, kui töörühmad suudavad tegelikult toimida pigem mõõdetavate eesmärkidega arenguprotsesside käivitajatena kui uute partnerlustena lihtsalt selleks, et taotleda avaliku sektori toetust. Komitee nõustub ka Euroopa Komisjoni ettepanekuga tagada Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” töörühmade asjakohane koordineerimine, luues selleks Euroopa maaelu arengu võrgustiku raames Euroopa innovatsioonipartnerluse võrgustiku.

1.7 Komitee arvates annab Euroopa innovatsioonipartnerlus „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” suure panuse innovatsiooni põllumajanduses, kuna sellega luuakse ettevõtjate võrgustik ning arendatakse innovatsiooni arendamise ja rakendamise asutuste koostööd. Komitee leiab, et selline lähenemisviis peaks võimaldama vahendajate teket, kes ühendavad innovatsiooniprotsessidesse kaasatud eri osalejaid. Komitee arvates sõltub Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” mõju selliste innovatsioonivahendajate

aktiivsest osalemisest, kes on võimelised looma ja kindlustama arvukate osalejate innovatsioonikoostööd.

1.8 Komitee peab esmatahtsaks täiendada Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade algatusi järgmiste meetmetega: põlvkondadevahetus, tehniline abi, väljaõpe, eelkõige noortele põllumajandustootjatele, struktuurilised investeeringutoetused, põllumajandustoodete edendamine ja väärtustamine, uute turustamisvõimaluste loomine (nt lühikesed tarneahelad) ja ettevõtlastulu mitmekesistamine prioriteetse juurdepääsu abil maaelu arengu programmide raames saadavatele ressurssidele.

1.9 Komitee kutsub üles võtma meetmeid, millega tagatakse Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” koordineerimine ja koostoime teiste innovatsioonipartnerlustega toorainete ja vee valdkonnas.

2. Euroopa innovatsioonipartnerlus (EIP)

2.1 Euroopa Komisjon tegi teatises „Euroopa 2020 – strateegiline juhtalgatus Innovaatiline Liit” ettepaneku luua Euroopa innovatsioonipartnerlus⁽¹⁾. Komisjon leiab, et Euroopa innovatsioonipartnerlus peab aitama lahendada mitmeid ühiskonna jaoks väga olulisi keerulisi probleeme, nt tervislike ja kvaliteetsete toiduainete säästvate tootmismeetoditega kättesaadavaks tegemine.

2.2 Euroopa Komisjon on seni toetanud ühte esimest katsepartnerlust täisväärtusliku eluperioodi pikendamise valdkonnas⁽²⁾. Samal ajal esitati ettepanekud partnerluseks järgmistes valdkondades:

— toorained⁽³⁾;

— põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus⁽⁴⁾;

— vesi⁽⁵⁾.

2.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on juba avaldanud huvi Euroopa partnerluse vastu. Sellegipoolest on ta meelde tuletanud arvukaid meetmeid ja üldmenetlusi, mida on sellel alal juba rakendatud. Komitee märkis nimelt, et neid kogemusi on vaja arvesse võtta, jätkates loodud algatusi. Komitee arvates tuleb uute algatuste ülesehitamisel tunnustada, kindlustada ja kasutada komisjoni ja teiste sidusrühmade seniseid saavutusi.

⁽¹⁾ COM(2010) 546 final – „Euroopa 2020 – strateegiline juhtalgatus Innovaatiline liit”.

⁽²⁾ COM(2012) 83 final – „Täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegilise rakenduskava eesmärkide täitmine”.

⁽³⁾ COM(2012) 82 final – „Toorainete kättesaadavus Euroopa heaoluks tulevikus. Ettepanek tooraineid käsitlevaks Euroopa innovatsioonipartnerluseks”.

⁽⁴⁾ COM(2012) 79 final – „Euroopa innovatsioonipartnerlus Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus”.

⁽⁵⁾ COM(2012) 216 final – Euroopa veelane innovatsioonipartnerlus.

Selleks soovitas komitee väljapakutud uued meetmed ja vahendid ühtlustada juba käimasolevate protsessidega, et vältida lisakomplikatsioone ja dubleerimist ning tagada vajalik järjepidevus, õiguskindlus ja stabiilsus⁽⁶⁾. Lõpuks kutsus komitee üles tagama Euroopa innovatsioonipartnerluse rakendamises vaba-tahtlikkuse ja muutuva konfiguratsiooni põhimõtted, läbipaistvuse ning selge ja lihtsalt hallatava juhtimiskorralduse⁽⁷⁾.

3. Teatise põhisisu

3.1 Euroopa Komisjon esitas algatuse „Innovaatiline liit” raames teatise Euroopa uue innovatsioonipartnerluse edendamiseks „Põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse” alal.

3.2 Euroopa Komisjon seab Euroopa innovatsioonipartnerluses „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” kaks eesmärki:

— **edendada põllumajandussektori tootlikkust ja tõhusust**, pöörates 2020. aastaks praeguse suundumuse – tootlikkuse vähenemise, ümber tootlikkuse suurenemiseks;

— **tagada põllumajanduse jätkusuutlikkus**, püüdes saavutada 2020. aastaks rahuldaval tasemel mulla funktsionaalsuse.

Selleks on Euroopa innovatsioonipartnerluse eesmärk ehitada sild kõige eesrindlikumate teadus- ja tehnoloogiasaavutuste ning sidusrühmade, nende seas põllumajandustootjate, ettevõtjate, tööstuse, nõustamisteenuse pakkujate ja vabaühenduste vahele.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee toetab komisjoni ettepanekut luua Euroopa innovatsioonipartnerlus. Komitee nõustub eelkõige komisjoni valikuga pühendada Euroopa innovatsioonipartnerluse raames üks konkreetne algatus põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse teemale. Nimelt võib komitee arvates see algatus olla hea võimalus arendada ka põllumajandusliku toiduainetööstuse sidusrühmade seas arutelu, et määrata kindlaks 2050. aastaks prioriteetsed strateegilised Euroopa põllumajanduse arendamise eesmärgid. Selleks palub komitee komisjonil arvesse võtta mõnda komitee varasemates arvamustes esitatud ettepanekut⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Komitee arvamus „Innovaatiline liit” (ELT C 132, 3.5.2011, lk 39 punkt 3.5).

⁽⁷⁾ Komitee arvamus „Innovaatiline liit” (ELT C 132, 3.5.2011, lk 39 punkt 4.4).

⁽⁸⁾ Komitee arvamus teemal „Euroopa noorte põllumajandustootjate tulevik” (ELT C 376, 22.12.2011, lk 19-24 punkt 3.5) ja komitee arvamus teemal „Naiste suunav roll arengu- ja innovatsioonimudeli kujundamisel põllumajanduses ja maapiirkondades” (ELT C 299, 4.10.2012, lk 29-33).

4.2 Komitee leiab, et üks peamisi põllumajanduse tuleviku ees seisvaid ülesandeid on kindlaks teha tootmismudel, mis võimaldaks muuta põllumajandustootmise kokkusobivaks keskkonnohoiu- ja jätkusuutlikkuse eesmärkidega. Selle eesmärgi saavutamist raskendavad mõned tegurid, mis on hiljuti määranud maailma põllumajandusliku toiduainesektori tingimused. Põllumajandustoodete hinna kõikumine, põllumajandussektori ülemäärane sõltuvus finantstegevusest, põllumajandustoodete üha suuremal määral kasutamine energia tootmiseks ja ülemaailmse majanduskriisi tagajärjed on tõsine takistus uute tootlikumate ja jätkusuutlikumate põllumajandustavade loomiseks. Selles suhtes rõhutab komitee teadus- ja innovatsioonitegevuse tähtsust ning leiab, et Euroopa innovatsioonipartnerlus „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” võib aidata oluliselt täita seda Euroopa põllumajanduse tuleviku jaoks otsustava tähtsusega ülesannet.

4.3 Komitee juhhib tähelepanu sellele, et tulemuslikkust Euroopa põllumajandusliku toiduainetööstuse konkurentsivõime puhul tervikuna mõjutab otsustavalt töötleva tööstuse ja tootlustusektori panus. Selleks kutsub komitee komisjoni üles mitte alahindama põllumajandusliku tooraine importimise osatähtsust Euroopa põllumajandusliku toiduainetööstuse majandustulemustes. Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” strateegias tuleks selleks pöörata piisavalt tähelepanu Euroopa töötleva tööstuse tugevdamise ja kindlustamise eesmärgile. Nimelt on Euroopa põllumajandusliku pakkumise suurendamist, asjakohast väärtustamist ja Euroopa esmatoodangule kindlat turulepääsu ühtaegu võimalik tagada ainult põllumajandusliku toiduainetööstuse ahela eri lülide asjakohase ühendamisega.

4.4 Komitee märgib, et komisjon ei ole määratlenud teatise tootlikkuse mõistet põllumajanduses. Tootlikkuse mõiste põllumajanduses peab tingimata lähtuma ühisest määratlusest põllumajandustoodanguga. Komitee on nimelt mitmes arvamuses⁽⁹⁾ rõhutanud, kui tähtis on säilitada Euroopa põllumajandusmudel, tuletades meelde, et liidu elanikkond mureseb põllumajanduse eri funktsioonide pärast (toiduainete ja kiu tootmine, keskkonna ja maaelu arengu kaitsmine, maakohtade elamiskõlblikkuse parandamine, tasakaalustatud territoriaalne areng, toidu kvaliteet ja loomade heaolu). Komitee arvates peaksid seega kõik ponnistused edendada ja parandada põllumajanduse tootlikkust keskendumise eesmärgile väärtustada põllumajanduse multifunktsionaalsust, edendades sektori tasakaalustatud arengut ja jätmata välja ühtegi Euroopa põllumajandusmudelist lähtuvat tootmis-sektorit.

4.5 Komitee leiab, et põllumajandustootlikkuse mõiste peaks sisaldama eri tootmistegurite panust tootmisse. Nimelt kiputakse paljudes põllumajanduse tootlikkust käsitlevates analüüsides

väärtustama ainult tehniliste tegurite panust (pinna, vesi, väetised, taimekaitsevahendid, seemned), unustades rõhutada põhilist – inimeste panust, eriti kvaliteettoodangu tootmise puhul. Seega ei ole komitee arvates võimalik määratleda põllumajanduse valdkonnas tootlikkuse edendamise ja väärtustamise strateegiat, võtmata sobivaid meetmeid (väljaõpe, ohutus) põllumajandustöö kvaliteedi parandamiseks.

4.6 Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” rakendamiseks peab komitee asjakohaseks toetada mõttevahetust jätkusuutlikkuse mõiste üle ka selleks, et võtta arvesse Euroopa põllumajandusmudeli eripära ning maailma praegustele oludele iseloomulikke arenguid ja probleeme. Põllumajanduse ja jätkusuutlikkuse seose seisukohast peab komitee eelkõige vajalikuks meelde tuletada multifunktsionaalsuse panust selle eesmärgi saavutamisse. Sellega seoses peab komitee kohaseks rõhutada, et multifunktsionaalsus on põllumajandusele eriomane omadus, mida tuleb seega kaitsta ja väärtustada ka säästva arengu edendamiseks.

4.7 Komitee tuletab meelde märkimisväärseid edusamme, mida on Euroopa põllumajandussektoris säästva arengu kolmes (majanduslikus, sotsiaalses ja keskkonnavalas) aspektis tehtud. Komitee tuletab siiski meelde, et säästvat arengut ei saa tagada, pööramata asjakohast tähelepanu jätkusuutlikkuse institutsioonilisele mõõtmele. Seepärast peab komitee vajalikuks tõsta esile vajadust edendada ka Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” meetmete kaudu kõikide põllumajandussektori osaliste piisavat osalust ja kaasatust, et võimalikult palju suurendada panust, mille võib Euroopa põllumajandusmudel anda säästva arengu eesmärgi saavutamisse.

4.8 Komitee nõustub komisjoni valikuga määrata üheks Euroopa innovatsioonipartnerluse prioriteetseks eesmärgiks põllumajanduse jätkusuutlikkus. Sellega seoses peab aga komitee vajalikuks kaaluda näitajat, mille komisjon on välja pakkunud Euroopa innovatsioonipartnerluse meetmete tulemuslikkuse hindamiseks jätkusuutlikkuse valdkonnas. Nimelt isegi kui komitee tunnistab otsustavat panust, mille mulla funktsionaalsus võib jätkusuutlikkusele rahuldaval tasemel anda, peab ta siiski vajalikuks mitte jätta kasutamata teisi tulemusnäitajaid, mis võimaldavad hinnata mõne põllumajandustava võimalikku tuge eelkõige loodusvarade kaitsmisel.

4.9 Lõpuks peab komitee asjakohaseks põhjalikult arutleda põllumajanduse valdkonnas innovatsiooni mõiste üle, mis võimaldaks esile tõsta ja arvestada Euroopa põllumajandusmudeli eripära. 1960.–1980. aastatel täheldati ka tänu ökorevolutsioonile kaasnenuid innovatsioonile põllumajandustootmise otsustavat suurenemist. Tulemuslikkuse paranemine tootmises

⁽⁹⁾ Komitee arvamus teemal „Ühise põllumajanduspoliitika 2013. aasta reform” (ELT C 354, 28.12.2010, lk 35-42), komitee arvamus teemal „ÜPP aastaks 2020” (ELT C 191, 29.6.2012, lk 116-129) ja komitee arvamus teemal „ÜPP tulevik” (ELT C 132, 3.5.2011, lk 63-70).

toimus aga põllumajanduse keskkonناسäästvuse kahjuks üha massilisema kemikaalide (väetised, umbrohu- ja kahjuritõrjevahendid) ja põllutöömasinates mootorikütuste kasutamise tõttu. Kuigi komitee on veendunud, et toiduohutus on esmatähtis inimõigus, on ta seisukohal, et ökorevolutsioon ei ole õige mudel tulevikus selle ülemaailmse otsustava tähtsusega ülesandega toime tulemiseks. Selleks tuleb ette näha innovaatilised protsessid põllumajanduses, et toetada kõikehõlmavat arengustrateegiat sektoris, mis, seades sihiks kõikide tootmistegurite (pinnas, vesi, tööjõud, energia) tõhusa kasutamise ja kvaliteet- toodete väärtustamise, toetab põllumajanduse multifunktsionaalsust.

4.10 Komitee on Euroopa põllumajandusmudeli väärtustamise ja kaitsmise veendunud toetaja. Vaja on eelkõige tunnustada põllumajanduse multifunktsionaalsust, väärtustades panust, mida see võib anda säästva arengu tagamise eesmärgi saavutamisse. Põllumajandusele omistatud funktsioonide ja ülesannete laiendamine tingib vajaduse sektori jaoks kavandatud uuenduslikud strateegiad uuesti läbi vaadata. Komitee arvates tuleb nimelt uuesti määratleda sekkumispiirid ja -valdkonnad, tule- tades meelde põllumajanduse ja teiste tootmisektorite üha suuremat vastastikust toimet. Selles mõttes peavad innovatsiooni sekkumisstrateegiad olema üha vähem sektoripõhised ja üha rohkem suunatud nn biomajandusega seonduvale tegevus- ele.

4.11 Komitee kutsus komisjoni üles mitte välja jätta ühtegi innovatsioonivormi, mida on võimalik põllumajandussektoris rakendada. Selleks kutsus komitee üles – alahindamata, kui tähtis on tagada asjakohane toetus protsessiinnovatsiooni loomisele ja levitamisele põllumajanduses – pöörama suuremat tähelepanu turustamisetapis rakendatavale innovatsioonile, ette- võtete uute organisatoorse vormide katsetamisega seotud innovatsioonile ning riikide ja Euroopa põllumajandusliku toiduainetööstuse osaliste suhte optimeerimiseks.

4.12 Tooteinnovatsiooni suhtes tuleb komitee meelde erasektori üha suuremat tähelepanu funktsionaalse toidu arendamisele, levitamisele ja turustamisele. Unustamata nende uute kaubakategooriate majanduslikku ja tervisealast tähtsust, rõhutab komitee vajadust toetada tooteinnovatsiooniprotsesse, mis sisaldavad küll ka eraalgatusi, kuid võtavad peamiselt arvesse vajadust toota olulist kasu kogu ühiskonnale.

4.13 Komitee leiab, et komisjon on määranud Euroopa innovatsioonipartnerlusele „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” väga kõrgelennulised eesmärgid. Komitee arvates on sellele algatusele parima edu tagamiseks vaja kindlustada Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” maksimaalne koostoime mitmesuguste ühen- duse poliitikameetmetega (ettevõtted, kliimameetmed, valdkon- dadevaheline poliitika, majandus, rahandus ja maksud, tööhõive

ja sotsiaalõigused, energia ja loodusvarad, keskkond, tarbijad ja tervishoid, välissuhted ja välispoliitika, piirkonnad ja kohalik areng, teadus ja tehnoloogia). Selles suhtes tuleb erilist tähele- panu pöörata Euroopa innovatsioonipartnerluse algatuse ning ühise põllumajanduspoliitika sisu ja vahendite sidususe tagami- sele.

4.14 Komitee peab oluliseks rõhutada ELi kaubanduspoliitika valikute võimalikku mõju põllumajandussektorite tootlikkuse tulemusnäitajatele. Näiteks valgurikaste põllukultuuride puhul on ühenduse valik vähendada toetusvormi tinginud Euroopa ettevõtjate konkurentsivõime vähenemise selles sektoris. Komitee arvates näitab see juhtum, et mõne põllumajandussek- tori tootlikkuse parandamine ei sõltu üksnes sektorile ülekantud ressursside suurendamisest, vaid seda saab saavutada ka, kui ei loobuta võtmast tõhusaid kaubandusmeetmeid. Siinkohal on kohane esile tõsta, et põllumajandustootjatele tulususe tagami- seks on vaja, et igale poliitikameetmele, millega suurendatakse põllumajanduse tootlikkust, vastaksid sekkumismeetmed, mis tagaksid vajaliku turulepääsu suuremas koguses toodetud põllu- majandustoodetele.

4.15 Komitee tuleb meelde, et maailm tervikuna ja üksikud riigid on saanud põllumajanduse tootlikkuse suurenemisest tohutut kasu. Märkimisväärse osa sellest kasust võib panna tehnoloogia arengu arvele, mida on võimaldanud avaliku sektori investeeringud teadus- ja arendustegevusse põllumajandussekto- ris. Olemasolevad empiirilised tõendid viitavad sellele, et tulu on olnud siiski kuludest palju suurem. Komitee arvates on vaja, et Euroopa Liit tagaks jätkuvalt piisaval tasemel avaliku sektori toetuse põllumajanduses innovatsiooni edendamisele. Selleks on komitee arvates vaja tagada, et teaduspoliitikat selle kitsas tähenduses ja innovatsiooni toetavat põllumajanduspoliitikat koordineeritaks paremini, eriti ühisest põllumajanduspoliitikast rahastatavate poliitikameetmete puhul. Asjakohane on suurenda- da toetust, mida võidakse anda kas esimese samba tootmis- kohustusega sidumata otsetoetuste kaudu või maaelu arengu struktuurimeetmete abil tehnika arengu levitamisele.

4.16 Komitee rõhutab, et arutelu Euroopa innovatsioonipar- nerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” üle toimub paralleelselt aruteluga Euroopa Liidu uue mitmeaastase finantsraamistikuga. Praegu nimelt ei ole veel täpselt teada, kui suures mahus vahendeid EL kavatses ühenduse eri poliitika- meetmete elluviimisele eraldada. Komitee peab oluliseks, et EL toetaks kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidega piisavalt teadus- ja innovatsiooniprogramme, mida rakendatakse Euroopa tasandil. Põllumajandussektori puhul palub komitee, et kavandatud mitmeaastases finantsraamistikus 2014–2020 eral- dataks konkreetselt teadus- ja innovatsioonitegevusele põlluma- janduses vähemalt 5,1 miljardit eurot.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee hindab kõrgelt komisjoni püüet võtta innovatsiooniprotsesside rakendamiseks kasutusele uus juhtimisviis, ent kutsub üles selgitama kriteeriume, mida kasutatakse juhatus ametisse nimetamiseks, kes kontrollib Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegilise mitmeaastase tööprogrammi kindlaks määramist.

5.2 Komitee peab oluliseks tagada Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” maksimaalne koostoime komisjoni teiste selle sektori innovatsiooni edendamise alal seni saadud kogemustega (alaline põllumajandusuuringute komitee (SCAR), ERA-NET ja Euroopa tehnoloogiaplatformid). Komitee on juba varem⁽¹⁰⁾ esile tõstnud põllumajanduslikus teadustegevuses ühise kavandamise lisaväärtust ja eeliseid seoses mõjuga Euroopa konkurentsivõimele. Komitee palub ühtlasi selgitada meetmeid, mida võetakse selleks, et tagada Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” koordineerimine ja koostoime teiste innovatsioonipartnerlustega toorainete ja vee valdkonnas.

5.3 Komitee leiab, et komisjoni esitatud raamistik Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” kohta on väga kõrgeleheluline. Komitee arvates võib töörühmade toimimiseks kavandatud alt üles lähenemisviisi pidada oodatud uuenduseks. Komitee teeb paralleelselt ettepaneku arutleda võimalike valitsemisega seotud probleemide ja raskuste üle, mis võivad uue Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegia rakendamisel tekkida. Komitee arvates avaldab Euroopa innovatsioonipartnerluse lähenemisviis head mõju üksnes juhul, kui töörühmad suudavad tegelikult toimida pigem mõõdetavate eesmärkidega arenguprotsesside käivitajana kui uute partnerlustena lihtsalt selleks, et taotleda avaliku sektori toetust.

5.4 Komitee arvates on vaja tagada, et Euroopa innovatsioonipartnerluse lähenemisviisi rakendamisel ei tekitataks lisaprobleeme ja -koormust isikutele, kes võivad olla töörühma kaasatud. Eelkõige rõhutab komitee, et Euroopa innovatsioonipartnerluse algatuse rakendamine võib tekitada innovatsioonipartnerluse lähenemisviisi rakendamisega seotud valiku-, makse-, järelevalve- ja kontrollitegevusse kaasatud haldus- ja makseasutustele halduskulusid. Komitee arvates võib selline võimalus kahandada Euroopa innovatsioonipartnerluse algatuse lisaväärtust, sh ka tasuvuse osas.

5.5 Komitee väljendab heameelt selle üle, et komisjon järgib Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” rakendamisel süsteemset lähenemisviisi, mille on välja pakkunud Maailmapank algatusega *Agricultural Innova-*

tion System (AIS) organisatsioonide, ettevõtjate ja isikute võrgustiku loomiseks eesmärgiga tuua turule uusi tooteid, protsesse ja organisatoorseid vorme kooskõlas institutsioonide ja poliitika-meetmetega, mis mõjutavad eri sidusrühmade omavahelist lävimist, teadmiste jagamist, kasutamist, vahetamist ja väärtustamist. See lähenemisviis näitab, kui tähtis on, et tekiks vahendajaid, kes ühendavad innovatsiooniprotsessidesse kaasatud eri osalejaid. Komitee arvates sõltub Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” mõju seega selliste innovatsiooni vahendajate aktiivsest osalemisest, kes on võimelised looma ja kindlustama arvukate osalejate innovatsioonikoostööd.

5.6 Komitee nõustub komisjoni ettepanekuga tagada Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” eri töörühmade asjakohane koordineerimine, luues selleks Euroopa maaelu arengu võrgustiku raames Euroopa innovatsioonipartnerluse võrgustiku. Selleks palub komitee täpsemalt selgitada, milliseid operatiivseid meetmeid võtab Euroopa Komisjon selleks, et Euroopa maaelu arengu võrgustik oleks suuteline täitma seda uut ülesannet, eriti seoses asjakohaste oskuste ja teadmistega töötajate väljaõppega.

5.7 Uued üleilmsed probleemid (turgude liberaliseerimine, rahvastiku kasv ja loodusvarade nappus) tingivad vajaduse pöörata üha rohkem tähelepanu innovatsioonile põllumajanduses. Olemasolevad tõendid näitavad probleeme seoses innovatsiooni loodetust aeglasema kiirusega ja sellega, et valdavad on traditsioonilised innovatsioonitüübid, nagu mehaaniline või sortide, uute turgude, otsese ümbertöötlemise, uute maaharimisviiside ja sertimisega seotud innovatsioon. Komitee arvates annab Euroopa innovatsioonipartnerlus „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” suure panuse innovatsiooni põllumajanduses, kuna sellega luuakse ettevõtjate võrgustik ning arendatakse innovatsiooni arendamise ja rakendamise asutuste koostööd.

5.8 Komitee tuletab meelde, et valmidust innovatsiooniks põllumajanduses mõjutavad ühtlasi ettevõtja ja tema perekonna individuaalsed omadused, ettevõtte struktuuriline omapära ja turutingimused ning üldised (kultuurilised ja institutsioonilised) olud, milles ettevõtte tegutseb. Selles suhtes peab komitee esmaltähtsaks täiendada Euroopa innovatsioonipartnerluse töörühmade algatusi järgmiste meetmetega: põlvkondadevahetus, tehniline abi, väljaõpe, eelkõige noortele põllumajandustootjatele, struktuurilised investeeringutoetused, põllumajandustoodete edendamine ja väärtustamine, uute turustamisvõimaluste loomine (nt lühikesed tarneahelad) ja ettevõtlustulu mitmekesistamine prioriteetse juurdepääsu abil maaelu arengu programme raames saadavatele ressurssidele.

⁽¹⁰⁾ Komitee arvamus teemal „Põllumajanduslik teadustegevus” (ELT C 128, 18.5.2010, lk 107-110 punkt 1.3).

5.9 Komitee tuleb meelde, et maaelu arengu kavandamisse 2007.–2013. aastal on lisatud uus meede, et edendada „põllumajandus-, toidusektoris ning metsandussektoris uute toodete, töötlemisviiside ja tehnoloogiate arendamise” alase koostöö kogemusi ⁽¹⁾. Komitee peab asjakohaseks tagada Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” meetmete kooskõlastamine ja koostoime maaelu arengu

valdkonnas seni omandatud kogemustega. Selleks oleks asjakohane analüüsida töötajate ja pensionäride suhtarvu vahehindamise tulemuste alusel seni koostööprojektide rakendamisel selgunud probleeme ja tugevaid külgi, et neid Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” meetmete operatiivsel kavandamisel väärtustada.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Määruse (EÜ) nr 1698/2005 (Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) artikkel 29.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 1342/2008, millega kehtestatakse tursavarude ja nende varude püügi pikaajaline kava”

COM(2012) 498 final

(2013/C 44/22)

Üksikraportöör: **Brendan BURNS**

1. oktoobril 2012 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 1342/2008, millega kehtestatakse tursavarude ja nende varude püügi pikaajaline kava”

COM(2012) 498 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektioon võttis arvamuse vastu 22. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 131, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab käesolevat ettepanekut. Mõningad probleemid, mis on siiski tähtsad, jäävad sellegipoolest lahendamata. Esmane prioriteet on uus määrus kiiresti vastu võtta.

2. Sissejuhatus

2.1 Tursavarude pikaajalise kava⁽¹⁾ läbivaatamine on äärmiselt oluline teema mitte ainult kõnealuste varude heaolu huvides, vaid ka sellepärast, et mitme laevastiku puhul on see püügikoormuse kontrolli allikas (merel veedetud päevad). See sisaldab teatavatel bioloogilistel tingimustel toimuvaid automaatseid aastaseid vähendusi nii püügikoormuse kui ka lubatud kogupüügi osas. Need vähendused tehakse olenemata sellest, kas kalavarud taastuvad või mitte, oluline on, kas taastumine on rangelt vastavuses kavas sätestatud tingimustega või mitte. Püügikoormuse vähendused on olnud äärmiselt karmid: kui võtta näiteks šoti laevastik väherasvaste merekalade püügiks, siis on 2014. aastaks lubatud merelolekupäevi aluse kohta vähendatud 50 %-ni 2011. aasta tasemest. Kui püügikoormuse vähendamise eesmärk on tursa kalastussuremust vastavalt vähendada, siis merel veedetud päevade poole võrra vähendamine tähendab kogu kalastustegevuse vähendamist poole peale.

3. Taust

3.1 Esialgne tursavarude taastamise kava jõustus 2004. aasta algul, (?) sellele järgnes 2009. aasta algul praegu kehtiv tursavarude pikaajaline kava. Suunatuina kalastussuremuse vähendamisele, on kavades pakutavad haldusinstrumendid lubatud kogu-

püügi vähendamine (mõõdetakse lossimisel) ja, mis kehtiva kava puhul ülimalt tähtis, automaatsed iga-aastased püügikoormuse vähendused. Vaadates taas eespool esitatud näidet, võib näha, et tursavarude taastamiseks võetud meetmed on kogu šoti laevastikku väga tugevasti mõjutanud. Eelkõige püügikoormuse automaatne vähendus kava kohaselt on olnud majanduslikult äärmiselt kahjulik, toomata samas loodetud positiivset mõju tursavarude taastumisele.

3.2 Vastavalt kõnealuse kava artiklile 34 oleks tulnud see kava läbi vaadata „hiljemalt kolmandal kohaldamisaastal”. Seega on käimasolev läbivaatamine hiljaks jäänud. Pärast kalandusajajade voliniku mõningaid segaseid teateid 2012. aasta teises pooles on komisjon nüüd teatanud kavatsusest teha mitmeid liike käsitleva mitmeaastase kava ettepanek, millega asendatakse tursavarude kava. On selge, et sellega läheb veel aega, eriti sellepärast, et ettepaneku aluseks olevad teaduslikud andmed ei ole veel kättesaadavad. Siiski on kalastamisega tegelevate liikmesriikide seas nüüd tugev üksmeel selles suhtes, et püügikoormuse automaatse vähendamise jätkamine ei ole vastuvõetav.

3.3 Kuna tursavarud käsitlevat kava lähemas tulevikus täies mahus läbi ei vaadata, on komisjon teinud ettepaneku lühiajalise muudatuse kohta. Selle protsessi teeb keerukaks vajadus viia praegune kava võimalikult kiiresti kooskõlla Euroopa Liidu toimimise lepinguga, sest nõukogul ei ole enam seaduslikke volitusi kavas sisalduvate menetluste üle üksi otsustada. See tekitab õiguslikke probleeme, mis takistavad nõukogul püügikoormuse ülemäärase vähendamise kahjuliku mõju leevendamiseks enne 2012. aasta lõppu kiireid meetmeid võtmast.

(¹) Nõukogu määrus (EÜ) nr 1342/2008, ELT L 348, 24.12.2008, lk 20–33.

(²) Nõukogu määrus (EÜ) nr 423/2004, ELT L 70, 9.3.2004, lk 8–11.

4. Teaduslikud tegurid

4.1 Tursavarude kava kontrollisid 2011. aastal ametlikult Rahvusvaheline Mereuurimise Nõukogu (ICES) ning kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitee (STECF). Nii Põhjamere kui ka loodepiirkonna vete piirkondlik nõuandekomisjon andsid sellesse protsessi oma panuse ning teadusorganid ja need piirkondlikud nõuandekomisjonid jõudsid kokkuleppele järgmistes põhilistes tähelepanekutes.

- Tursavarude kava ei täida oma peamist eesmärki – vähendada tursa kalastussuremust (F).
- STECF nõustub kalatööstuse esindajate seisukohaga, et ei peaks eeldama kalastussuremuse lineaarset suhet püügikoormusesse.
- Täielik analüütiline hinnang on koostatud ainult Põhjamere kohta. Ka Šotimaa lääneosa kohta on hinnang tehtud, kuid see annab üksnes viiteid arengusuundade kohta. Põhjameres on kalastussuremus tõepoolest vähenenud ja tursa kudekarja biomass (B) suurenenud, kuid mitte kavas nõutud määral. Tuleks märkida, et tursavarude 2004. aasta kava eesmärki kalastussuremuse osas ollakse nüüd saavutamata ja et kavas eeldati 10 aasta pikkust taastumisperioodi.
- Šotimaa lääneosas jäi kalastussuremuse kogumäär püügikoormuse märkimisväärsest vähendamisest hoolimata endiselt kõrgeks. Jõuti järeldusele, et olukorda mõjutavad muudki tegurid, sealhulgas röövloomade ja -kalade alahindamine.
- Arvesse võttes, et kõik kalavarude ametlikud hinnangud valmivad oma koostamisprotsessi tõttu viivitusega ja et asjaomaste kalurite arvamused enne hinnangute valmimist on tavaliselt üsna täpsed, arvatakse, et tursavarude taastumine on tegelikult olnud oletatust palju suurem.

5. Üldised märkused

5.1 Üldiselt on ettepanek teretulnud. Praeguse kava muudatused peaksid asjakohase rakendamise korral võimaldama saavutada eesmärgi ja hoidma ära edasise majanduskahju, mis ei anna mingit bioloogilist kasu.

6. Konkreetsete märkused

6.1 Lähtetasemed ja kasutamismäär

6.1.1 Artiklis 4 tehtavate muudatuste eesmärk on teha lõpp kogemata tekkinud võimalusele, mille kohaselt liikmesriigid said kasutada kõrgemat püügikoormuse taset, kui kava võimaldas. Selleks tuli lihtsalt muuta püügikoormuse arvutamise meetodeid lähtetasemete kehtestamisel ja püügikoormuse kasutamismäära arvutamisel.

6.1.2 Kuigi püügikoormuse kontrolli all hoidmine on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates osutunud järsuks ja üldiselt ebatõhusaks mooduseks, peab komitee mõistlikuks ja loogiliseks nõuda liikmesriikidelt püügikoormuse arvutamist samal alusel, mida kasutatakse püügikoormuse lähtetasemete kehtestamiseks.

6.2 Ebapiisav teave kalavarude kohta

6.2.1 Artiklis 9 (menetlus lubatud kogupüügi kehtestamiseks, kui artikli 7 või 8 kohaldamiseks puudub vajalik teave) soovitakse 25 %-lise automaatse vähenduse asemel juhtumipõhist (ja seetõttu paindlikumat) lähenemisviisi, mis siiski kindlalt tugineb kättesaadavatele teaduslikele nõuannetele.

6.2.2 On tark ja proportsionaalne ettepanek, et nõukogule antaks võimalus kohaldada tursa püügikoormusele ja lubatud kogupüügile praeguses kavas nõutud automaatsest 25 %-lisest vähendusest väiksemat vähendust juhtudel, kui analüütilised hinnangud pole kättesaadavad, mis võimaldaks nõukogul kasutada juhtumipõhist lähenemisviisi kõige täielikumate kättesaadavate teaduslike nõuannete alusel.

6.3 Erandid tühiseid tursakoguseid püüdvatele alustele

6.3.1 Endine artikkel 11 jagatakse artikliteks 11, 11a ja 11b. Liikmesriigi täpsustatud laevarühmade kohaldamisalast väljajätmise asemel põhinevad erandid nüüdsest kriteeriumidel, mis oleksid üldiselt kohaldatavad kõigi laevade suhtes, mis neile vastavad, olenemata liikmesriigist, kellele need kuuluvad. Artikli muutmiseks välditakse ka vajadust lähtetaseme pidevaks kohandamiseks nõukogu poolt.

6.3.2 Halduskoormus, mida tühiseid tursakoguseid püüdvatelt alustelt erandite saamiseks nõuti, on olnud ebaproportsionaalne ning kahjustanud selle seadusakti eesmärki. Seepärast on komitee rahul, et erandite tegemise taotlemist on lihtsustatud.

6.3.3 On tarvis veel selgitada, mismoodi uued erandid võiksid mõjuda, kui juhtub, et püügivahendite selektiivsus, saagi ruumilise jaotus ja sügavus kattuvad. Näiteks mõnede püügivahenditega saadakse tursa suure esinemistihedusega piirkondades vähe saaki, aga mõnede vahenditega püütakse tursa suhteliselt väikese esinemistihedusega piirkondades märkimisväärsed kogused.

6.3.4 iirkondlikud nõuandekomisjonid tuleks kaasata otsustamise, milliste kriteeriumidega määrata, kas tursa esinemistihedus piirkonnas on suur ja mismoodi uut lähenemisviisi praktikas kohaldada.

6.3.5 Üleminekumeetmetega tagatakse, et kohaldamisalast juba välja jäetud laevarühmade suhtes kohaldatakse kriteeriume, mis olid väljajätmise hetkel jõus.

6.3.6 On mõistlik säilitada järjepidevus, kui laevarihmad on praegused erandi tegemise kriteeriumid juba täitnud.

6.4 Täielikult dokumenteeritud kalapüügi erandid püügikoormuses

6.4.1 Lisatakse artikkel 11c. Püügikoormuse reguleerimise korra kohaldamisalast jäetakse välja laevad, mis osalevad täielikult dokumenteeritud kalapüügi alastes katsetustes, kus arvestatakse kogu saak kvoodist maha.

6.4.2 On täiesti loogiline teha erandid püügikoormuse reguleerimisest laevade puhul, mis saavad esitada püügi kohta täielikult dokumenteeritud andmed, kuna nende osa tursa kalastussummas on täielikult registreeritud ja lubatud kvoodi piires. Seepärast ei ole mõtet nende püügikoormust jätkuvalt reguleerida. Siiski ei saa komitee aru, mis põhjusel keelatakse kvootide ülekandmine neile laevadele ja neilt laevadelt. Kõige olulisem punkt on see, et saab demonstreerida, et täielikult dokumenteeritud kalapüügi alustamisest saadik on püügi tagasiheide Põhjamerel märkimisväärselt vähenenud. Komitee arvab, et halvimal juhul võiks see halvasti läbimõeldud meede takistada laevu püügikvootide katsetustega ühinemast ja oleks nõnda vastupidise mõjuga. Komitee arvab, et olukorra selgitamiseks on vaja saada täiendavat teavet liikmesriikidest ja algatada arutelud, kuid üldiselt kuulub kvootide haldamine liikmesriikide pädevusvaldkonda ja peaks sinna ka jääma.

6.5 Paindlikkus lubatud kogupüügi ja püügikoormuse tasemete kehtestamisel

6.5.1 Artikli 12 lõikes 4 tehtavad muudatused on ajendatud samadest põhjendustest nagu artikli 9 puhul.

6.5.2 Artiklile 12 lisatakse uus lõige 6. Kõnealuse lõikega antakse nõukogule võimalus otsustada mitte kohaldada täiendavaid püügikoormuse vähendusi, kui püügikoormuse ülemmäär on neljal järjestikusel aastal vähendatud.

6.5.3 See, et nõukogule antakse otsustusõigus kavas nõutavad püügikoormuse vähendused külmutada, on eluliselt tähtis, et mitte tekitada rasket ja pöördumatut sotsiaal-majanduslikku kahju kalapüügiettevõtetele ja kalapüügiga tegelevatele

kogukondadele. Liikmesriigid, piirkondlikud nõuandekomisjonid ning kalanduse teadus-, tehnika- ja majanduskomitee on juhtinud tähelepanu praeguse lähenemisviisi jäikusele, ebaproportsionaalsusele ja sageli soovitudle vastupidistele tulemustele. Uuelt paindlikkusele oodataksegi eelkõige püügi tagasiheite vähenemist.

6.6 Saagi koostis püügiperioodil

6.6.1 Artikkel 13 sõnastatakse ümber, et kõrvaldada tõlgenduserinevused eri keelte versioonide vahel. Muudatusega selgitatakse, et tingimusega, mille kohaselt peab kogusaak sisaldama vähem kui 5 % turska, viidatakse saagi liigilisele koostisele püügiperioodi, mitte püügireisi jooksul.

6.6.2 Pidades silmas ühise kalanduspoliitika käimasolevat reformi ja võimalikku kohustust kogu saak maale tuua, on tere tulnud muudatusettepanekud, mis võiksid vähendada suguküpse tursa tagasiheidet. Paindlikust lähenemisviisist vähem kui 5 % tursasisalduse nõudele saagis kogu püügiperioodi jooksul võiks selles suhtes abi olla.

6.7 Tagasiheite vähendamine

6.7.1 Artiklis 14 karmistatakse liikmesriigi kohustust tegeleda tagasiheite küsimusega, kuna kehtiv määrus on selle koha pealt puudulik. Samuti täpsustatakse seire ja kontrolli taset vastavalt riskipõhisele majandamisele.

6.7.2 Komitee on kindlal arvamusel, et tursavarude taastamise tulevik sõltub sellest, et kalalaevad üritavad tursa püüdmist igal viisil vältida ning valdkonnas kasutatavad majanduslikud stiimulid viiakse vastavusse püügikorralduse eesmärkidega. Tursapüügi vältimiseks tehtavad algatused kattuvad suurel määral tagasiheite vähendamisega. Kuna Põhjamerest püütava tursa lubatud kogupüügi ja kalastusalade tegeliku ohtruse vahel puudub tasakaal, on tursapüügi vältimine püügipiirkonna reaalses sulgemise teel, püügikvoodid, selektiivsed püügivahendid ning hooajaline ja ajutine püügikeeld olnud peamised abinõud, millega püügisurvet tursavarudele vähendati. Järelevalve ja riskipõhine lähenemisviis kahtlemata kajastavad seda arengut.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Tehnoülevaatuspakett”, mis sisaldab kolme järgmist dokumenti: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse mootorsõidukite ja nende haagiste korralist tehnoülevaatus ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/40/EÜ”

COM(2012) 380 final – 2012/0184 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta”

COM(2012) 381 final – 2012/0185 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse liidus liiklevate tarbesõidukite tehnokontrolli ja -ülevaatus ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/30/EÜ”

COM(2012) 382 final – 2012/0186 (COD)

(2013/C 44/23)

Raportöör: **Virgilio RANOCCHIARI**

Nõukogu otsustas 7. ja 10. septembril ning 8. oktoobril 2012 ning Euroopa Parlament otsustas 11. septembril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitele 91 ja 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Tehnoülevaatuspakett”, mis sisaldab kolme järgmist dokumenti: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse mootorsõidukite ja nende haagiste korralist tehnoülevaatus ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/40/EÜ”

COM(2012) 380 final – 2012/0184 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta”

COM(2012) 381 final – 2012/0185 (COD),

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse liidus liiklevate tarbesõidukite tehnokontrolli ja -ülevaatus ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/30/EÜ”

COM(2012) 382 final – 2012/0186 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (12. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab, jagab ja pooldab – ehkki mõnede märkustega, mis on tehtud arvamuses allpool – komisjoni ettepanekuid vähemalt kolmel põhjusel:

— liiklusõnnetuste ja nende – sageli traagiliste – tagajärgede vähendamisele tuleb omistada üha suuremat tähtsust ka seetõttu, et maanteeliiklus muutub lähiaastail eeldatavalt üha tihedamaks;

— liiklusõnnetuste vähendamise eesmärgi püüdlamine nõuab sidusat ja üksmeelset pingutust, mis väljub üksikute riikide pädevuse piiridest;

— vaja on suuremat ühtsust eeskirjades ja tehnoülevaatuses, vältimaks, et ühiskondliku elu ühes sellises põhitähtsas aspektis nagu liiklusohutus tegutsetakse ühtlustamata meetoditega ja ajalisel kooskõlastamatult ning mõnel juhul väga erinevalt.

1.2 Komitee märgib siiski, et vaatamata algsele kavatsusele püüda saavutada eeldatavat ühtsust, jätab komisjoni paketi valitud meetod, mis seisneb regulatiivsete nõuete ja pehme õiguse (*soft law*) kombineeritud kasutamises, liikmesriikidele märkimisväärse tegutsemisvabaduse, raskendades ja aeglustades tehnoülevaatusete täielikku ühtlustamist, mis võimaldaks tunnustada ühes liikmesriigis tehtud tehnoülevaatus ja väljastatud vastavustunnistust automaatselt kõikides teistes liikmesriikides.

1.3 Ühtlasi tuleks komitee arvates selliselt käivitatud ühtlustamisprotsess loomulikult lõpule viia praeguste riikide vastavustunnistuste asemel Euroopa vastavustunnistuse loomisega, mis võimaldaks teha korralisi tehnöülevaatusi ükskõik millises liikmesriigis, ilma et oleks enam kohustust viia sõiduk tagasi liikmesriiki, kus see on registreeritud.

1.4 Komitee pooldab nii tehnöülevaatusse kohustuse laiendamist tehniliste ja tehnoloogiliste aparaatide suhtes kui ka tehtavate kontrollide loetelu täpsustamist. Komitee pooldab ülevaatusse rakendamist ka selliste seadmete suhtes, mis on seni kuulunud tootjate ainupädevusse, nagu blokeerimisvastane pidurisüsteem (ABS) ja elektroonilise stabiilsuskontrolli süsteem (ESC). Peale selle on õige tehtud valik eristada sõidukeid ka nende vanuse ja läbisõidu järgi, mis on erilise tähtsusega aspektid sõidukite hoolduse ja ohutustaseme seisukohast.

1.5 Komitee pooldab ka ettepanekut lisada teepealsetesse ülevaatuskontrollidesse niinimetatud kerged kaubaveokid (maksimaalne lubatud mass kuni 3,5 t). Komitee märgib siiski, et seda tüüpi sõidukeid on lii kluses väga palju. Kavandatud kontrollimäär – igal aastal vähemalt 5 % – näib ausalt öeldes väga kõrge.

1.6 Sellega seoses palub komitee viia liikmesriikides läbi eraldi uuring mobiilsete ülevaatusüksuste pargi koosseisu kohta, et liikmesriigid näeksid õigeaegselt ette vajalikud täiendused.

1.7 Mis puutub veel kontrollitavate sõidukikategooriate laiendamisse, siis komitee nõustub täielikult, et nende hulka on vaja lisada ka mootorrattad. Komitee leiab siiski, et ülevaatusse ajakava (4 + 2 + 1) on liiga tihe nende sõidukite jaoks, mille läbisõit on aasta jooksul väga piiratud. Seda silmas pidades teeb komitee seega ettepaneku teha vähemalt esimeses etapis ülevaatusi harvem (4 + 2 + 2).

2. Sissejuhatus

2.1 Mootorsõidukite tehnöülevaatus täidab väga olulist ülesannet liiklusohutuse tagamisel. Iga päev kaotab Euroopas sõiduki tehnilisest veast tingitud liiklusõnnetustes elu üle viie inimese. Arvutuslikult põhjustavad sellised vead vähemalt kaaspõhjusena 6 % autoõnnetustest ja 8 % mootorrattaõnnetustest.

2.2 Selle valdkonna Euroopa õigusaktid pärinevad 1977. aastast ja neisse on viimasel kümnendil tehtud vaid väiksemaid ajakohastusi seoses maanteeliikluse kolmekordistumisega ja sõidukite tehnoloogia põhjaliku edasiarenguga.

2.3 Liikmesriikides kehtivate korraliste sõiduki tehnöülevaatusse süsteemide võrdlev analüüs, mille tegi komisjon, tõi välja mitmeid puudusi nendes süsteemides, mis teevad hiljutiste

Inglise ja Saksa uuringute järgi võimalikuks, et lii kluses on umbes 10 % tehniliste vigadega sõiduaautosid, mida asjakohasematel ja tänapäevasematel ülevaatusel läbi ei lastaks.

2.4 Nendest ja teistest uuringutest tuli välja, et

— praegu ei kontrollita ülevaatusel kõiki sõiduki kõige olulisemad seadmeid, nagu blokeerimisvastast pidurisüsteemi (ABS) ja elektroonilist stabiilsuskontrolli süsteemi (ESC);

— vigade määratlemist ja hindamist ei ole ajakohastatud ega kogu Euroopa Liidus ühtlustatud;

— ülevaatusse kasutatavad seadmed ei ole alati asjakohased, sest puuduvad sellealased täpsed kogu ELi jaoks siduvad eeskirjad. Seega peaks ka tehnilise ülevaatusse inspektorite teadmiste ja oskuste tase olema alati tehnoloogia arenguga vastavuses, et tagada nende töö ühtlane kvaliteet kogu ELis;

— mõned sõidukikategooriad on korralise tehnöülevaatusse nõudest välja jäetud. Nii on see näiteks mootorrattaste puhul koguni üheteistkümnnes liikmesriigis;

— tehnöülevaatused ei ole piisavalt sagedased, eriti tarbesõidukite puhul, ega üldisemalt sõidukite puhul, millel on suur läbisõit ja mis on vanemad;

— pädevad asutused ei tee tehnöülevaatuskeskuste üle asjakohast järelevalvet;

— pardaelektronika kontrollimiseks vajalikud andmed ja teave ei ole tehnöülevaatusse läbiviijatele alati kättesaadavad, nagu ka tehnöülevaatusse tulemused ei ole politseile kättesaadavad.

2.5 Eespool öeldut arvestades jagab ja toetab komitee Euroopa Komisjoni algatust, millega saab tehnöülevaatusse kohaldamisala laiendades ja ajakohastades aidata saavutada eesmärki vähendada surmaga lõppevaid liiklusõnnetusi 2020. aastaks 50 %, nagu ka vähendada – suuremate ja sagedasemate heitekontrollide abil – maanteeliikluse keskkonnamõju, eriti CO₂ osas.

3. Komisjoni ettepanekute pakett

See koosneb kolmest seadusandlikust ettepanekust:

— määrus (COM(2012) 380 final), milles käsitletakse mootorsõidukite ja nende haagiste korralist tehnöülevaatusse ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/40/EÜ;

- teine määrus (COM(2012) 382 final), milles käsitletakse liidus liiklevate tarbesõidukite tehnokontrolli ja -ülevaatust ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/30/EÜ;
- direktiiv (COM(2012) 381 final), millega muudetakse nõukogu direktiivi 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta.

3.1 Uuendused ettepanekus võtta vastu määrus korralise tehnoulevaatuse kohta (PTI, *periodical technical inspections*) COM(2012) 380 final

3.1.1 Kohaldamisala. Kohaldamisala laiendatakse kahe- või rohkemarattalistele mootorratastele kogu ELis. Pealegi ei ole enam tehnoulevaatuse kohustusest vabastatud põllumajandus- raktorid kiirusega üle 40 km/h (kategooria T5) ja kerghaagised massiga kuni 3,5 t (kategooriad O1 ja O2).

3.1.2 Ülevaatuste kuupäevad ja sagedus. Sõiduautodel (kategooria M1) (M-kategooria sõidukid on vähemalt neljarattalised sõidukid, mida kasutatakse reisijateveoks ning mis omakorda jagunevad istekohtade arvu ja maksimaalse massi järgi kolme klassi: M1 9 istekohta; M2 >9 istekohta ja < 5 t; M3 > 9 istekohta ja > 5 t. N-kategooria sõidukid on vähemalt neljarattalised sõidukid, mida kasutatakse kaubaveoks. Ka need jagunevad kolme klassi järgi: N1 < 3,5 t; N2 < 12 t; N3 > 12 t. O-kategooria tähistab haagisega sõidukeid ja T-kategooria ratastega traktoreid.) on esimene korralline tehnoulevaatust neli aastat pärast sõiduki registreerimist, teine kaks aastat hiljem ja seejärel igal aastal. Sõiduautod ja väikesed tarbesõidukid (N1), mille läbisõit on esimese tehnoulevaatuse kuupäevaks üle 160 000 km, peavad läbima ülevaatuse igal aastal (skeemi 4-2-1 asemel 4-1-1) ja sama kehtib ka mootorrataste kohta. Liikmesriikidele, kes juba näevad ette rakendada tihedamaid ülevaatuste kuupäevi, jääb see võimalus alles. Lõpuks jäetakse liikmesriikide endi otsustada ülevaatuste sagedus ajaloolise väärtusega sõidukite puhul, kaasa arvatud mootorrataste puhul, mis kõik uue määruse alla siiski ei kuulu.

Kategooriate M2, M3, N2, N3, O3, O4 ja T5 sõidukite puhul tuleb esimene ülevaatus seevastu teha üks aasta pärast registreerimist. Sama kehtib M1-kategooria sõidukite kohta, mis on registreeritud takso või kiirabiautona.

3.1.3 Ülevaatuste sisu, puuduste hindamine ja vastavad sanktsioonid. Ülevaatusel tehtavate kontrollide nimekirja lisatakse turvakomponendid (ABS ja ESC) ja keskkonnakaitsekomponendid (heitekontrollisüsteem).

Ülevaatusel tuvastatud vead klassifitseeritakse – ühiste parameetrite alusel, mis on esitatud ettepaneku III lisas – **kergeteks** (ei

kujuta ohtu ohutusele), **rasketeks** (võivad kahjustada sõiduki ja teiste liiklejate ohutust) ning **ohtlikeks** (tõsine ja vahetu oht, mille korral ei tohi sõidukiga liikluses liigelda). Kerged vead tuleb parandada, ilma seejärel katse läbimise kohustusega. Raskete vigade puhul otsustab pädev asutus sõiduki kasutamise tingimused kuni vea parandamiseni, nähes ette järgmise ülevaatuse kuue nädala pärast. Ohtlike puuduste korral tunnistatakse sõiduki registreering kehtetuks kuni vigade kõrvaldamiseni ja seejärel uue vastavustunnistuse väljastamiseni.

3.1.4 Ülevaatusseadmestikud ja -aparatuur. Ülevaatuskeskustel on määruse rakendamise kuupäevast alates aega viis aastat oma seadmetike ja aparatuuri kohandamiseks määruses kehtestatud miinimumnõuetele.

3.1.5 Liikmesriikide koostöö. Kolm aastat pärast määruse jõustumist edastavad ülevaatuskeskused, ainult elektrooniliselt, oma kontrollide tulemused või vastavustunnistused oma riigi pädevale asutusele, kes määrab riikliku kontaktpunkti, mis vastutab määruse rakendamise alase teabevahetuse eest teiste liikmesriikide ja komisjoniga. Ühes liikmesriigis väljastatud tõendit sõiduki ülevaatuse läbimise kohta tunnustatakse ka teistes.

3.2 Uuendused ettepanekus võtta vastu määrus tarbesõidukite tehnokontrolli ja -ülevaatuse kohta (COM(2012) 382 final)

3.2.1 Selle ettepanekuga kavatakse kehtiva direktiivi kohaldamisala laiendada, keskendades igal juhul kontrollioperatsioonid suure riskiga ettevõtjatele ja vähendades kontrolli ettevõtjate suhtes, kes hooldavad oma sõidukit õigesti. Riskiprofiilid määratakse kindlaks (ettepaneku I lisa) spetsiaalsetes keskustes ja teel tehtud eelnevate tehnoulevaatuste tulemuste põhjal, võttes arvesse tuvastatud vigu.

3.2.2 Praegu tehakse ülevaatusi teel tarbesõidukitele massiga üle 3,5 t. Ettepanekus laiendatakse selliseid ülevaatusi väikestele tarbesõidukitele (N1) ja nende haagistele (O1 ja O2).

3.2.3 Iga liikmesriik peab täitma nõuet, et igal aastal tehakse teel ülevaatusi vähemalt 5 %-le nende territooriumil registreeritud sõidukitele.

3.2.4 Nagu eespool märgitud, määratakse iga ettevõtja varasemate ülevaatuste põhjal riigi tasemel kindlaks riskiprofiil (madal, keskmine ja kõrge). See profiil tehakse asjaomasele ettevõtjale teatavaks, teades, et teel tehtavate ülevaatuste prioriteet on suure riskiga äriühingud.

3.2.5 Katseid tehakse astmeliselt. Ette on nähtud algne ülevaatus sõiduki seisukorra ja dokumentatsiooni kontrollimiseks, samas kui vajaduse korral järgneb algsele ülevaatusse üksikasjalikum ülevaatus, milleks kasutatakse mobiilseid ülevaatusüksusi või lähimat ülevaatuskeskust.

3.2.6 Veel üks uuendus on see, et kontrollitakse koorma kinnitust (IV lisa), millest on komisjoni andmetel tingitud neljandik tarbesõidukitega juhtuvatest liiklusõnnetustest.

3.2.7 Pädev asutus edastab teel tehtavate ülevaatusete tulemused liikmesriigile, kus sõiduk on registreeritud.

3.3 Uuendused ettepanekus võtta vastu direktiiv sõidukite registreerimisdokumentide kohta COM(2012) 381 final, millega muudetakse kehtivat direktiivi 1997/37

3.3.1 Registreeritud sõidukite andmeid hoitakse riiklikes elektroonilistes registrites, kus registreeritakse korraliste tehnoulevaatusete tulemused.

3.3.2 Tehnilised andmed, mis on võimaldanud väljastada sõidukile tüübikinnituse ja mis ei ole kantud registreerimisdokumenti, tuleb teha ülevaatusinspektorile tehnoulevaatusete tegemiseks kättesaadavaks.

3.3.3 Liiklusohutuse tagamiseks määratakse täpsemalt kindlaks sõiduki registreeringu kehtetuks tunnistamise ja tühistamise juhud, nagu ka sõidukite uuesti registreerimine ja lammutamine.

4. Üldmärkused

4.1 Sageli juhtub, et kaubaveoettevõtjatele määratakse välisriigis teel tehtud ülevaatusete korral sanktsioonid puuduste eest, mille eest nende registreerimiskoha riigis ei sanktsioneeritaks. Seega näib õige kõnealuses ettepanekute paketi võetud komisjoni suund, millega kavatakse luua ka alused ülevaatusete Euroopa tasandil ühtlustamiseks. Sellisel algatatud protsess tuleks teises etapis lõpule viia nii, et kõik liikmesriigid tunnustaksid vastastikkü vastavaid vastavustunnistusi ja et seejärel loodaks Euroopa tunnistus, mis võiks riiklikud tunnistused asendada.

4.2 Nimelt on kohustus viia sõiduk tunnistuse saamiseks tagasi liikmesriiki, kus see on registreeritud, jätkuvalt oluline koormav nõue nii sõiduautode kui ka tarbesõidukite puhul. Vastastikkü tunnustamisega peab olema võimalik lasta ülevaatuset teha ükskõik millises liikmesriigis.

4.3 Üldisemalt märgib komitee, et komisjoni selles paketi valitud käsitusviis, mis seisneb regulatiivsete meetmete ja nn pehme õiguse (*soft law*) kombineeritud kasutamises, võib jätta liikmesriikidele märkimisväärse tegutsemisvabaduse, raskendades ja aeglustades ülevaatusete täielikku ühtlustamist ja standardimist, nii et oleks võimalik, et ühes liikmesriigis tehtud ülevaatusi ja väljastatud vastavustunnistusi tunnustataks automaatselt kõikides teistes liikmesriikides.

4.4 Üks näide püsima jäävate märkimisväärsete erinevuste kohta on nõue, et liikmesriigid võivad jätta kehtima sagedasemad ülevaatusetähtajad (punkt 3.1.2). On mõistetav, et komisjon ei soovi kohustada ülevaatusnõuete taset alla laskma nende riikide puhul, kus on juba ammu kehtestatud sagedasemad ülevaatusintervallid. Samas on ka tõsi, et väga erinevate olukordade rõhutamine ei hõlbusta eeskirjade ühtsustamist, mis peaks olema nende ettepanekute eesmärk: ühesugune tehnoulevaatussagedus kogu ELis.

4.5 Eespool öeldut arvestades loodab komitee, et kuigi liikmesriikidele jääb vabadus valida sagedasemad ülevaatusetähtajad, võtavad nad siiski endale kohustuseks tunnustada teises liikmesriikides tehtud ülevaatusi, mis vastavad määruses ette nähtud ajakavale ja miinimumtõenditele.

4.6 Ülevaatussageduste suhtes kahtleb komitee veel selles, kas on asjakohane näha L-kategooria sõidukite (mootorradid, mootorrattad, kolme- või neljarattalised mootorrattad) jaoks ette sama ajakava kui sõiduautode puhul.

4.6.1 Õige on, et ka L-kategooria sõidukite suhtes kehtestatakse korralise ülevaatusete nõue, millega kõrvaldatakse ebanormaalne olukord paljudes liikmesriikides, kus ülevaatus ei olnud L-kategooria sõidukite puhul isegi ette nähtud.

4.6.2 Siiski peaksid ülevaatused selliste sõidukite puhul, mis on sageli piiratud maksumusega ja mida kasutatakse valdavalt linnas, jääma lihtsaks, et piirata investeringuid spetsiaalsetesse katseseadmetesse, ja ülevaatussagedus peaks olema 4 + 2 + 1 asemel 4 + 2 + 2, sest nende keskmine aastane läbisõit on väike. L-kategooria sõidukite läbisõit on nimelt 2 800 – 5 300 km aastas võrreldes 15 000 km läbisõiduga sõiduautode puhul.

4.6.3 Ülevaatussageduse hindamisel võiks tulevikus võtta arvesse andmeid, mida kogutakse korralistel ülevaatusetel lõpuks kogu Euroopa kohta, kusjuures ka sel juhul jääb liikmesriikidele vabadus teha jätkuvalt täiendavaid katseid ja rakendada juba kehtivaid sagedasemaid ülevaatusi.

4.7 Komitee loodab kokkuvõttes, et standarditud ja põhjalikemate ülevaatustega saab käivitada plaani, millega piüütakse uutest õigusnormidest lähtudes muuta kõik kodanikud, eriti noored, teadlikumaks tähelepanelikust ja vastutustundlikust suhtumisest mootorsõidukite kasutamisse, et nad väldiksid eelkõige tehnilisi muudatusi, mis võiksid muuta ohutusnõudeid, eriti mootorratastel.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Komiteel, kes hindab kõrgelt komisjoni otsust näha ette korralise tehnoulevaatuse kord ka traktoritele kiirusega üle 40 km/h (T5), tekib küsimus, miks nende suhtes ei kehtestata selle asemel võimalikke ülevaatusi teel.

5.2 Ülevaatusi käsitlevas ettepanekus nähakse tehnilistes lisades ette miinimumnõuded, mida peavad täitma ülevaatuskes-

kused, aga ei ole selge, mil määral rakendatakse neid nõudeid ka liikuvate keskuste suhtes.

5.3 Teel kontrollitavate sõidukite määraks kehtestatud 5 % kogu liiklevast sõidukipargist (punkt 3.2.3) näib kõrge, arvestades liiklevate väikeste tarbesõidukite suurt arvu, mis lisandub keskmistele ja raskeveokitele, mida juba kontrollitakse. Piisab sellest, kui mõelda, et ainult kahe aastaga, 2010–2011, registreeriti üle kolme miljoni väikese tarbesõiduki võrreldes umbes 450 000 keskmise ja raskeveokiga ning et väikesed tarbesõidukid moodustavad liikluses olevate tarbesõidukite pargist üle 80 %.

Sellega seoses peab komitee asjakohaseks uuringuid liikuvate ülevaatusüksuste pargi koosseisu kohta ELis, et liikmesriigid näeksid õigeaegselt ette vajalikud täiendused.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teamal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taastuvenergia, Euroopa energiaturu oluline osaline””

COM(2012) 271 final

(2013/C 44/24)

Raportöör: **Ulla Sirkeinen**

Komisjon otsustas 6. juunil 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Taastuvenergia, Euroopa energiaturu oluline osaline”

COM(2012) 271 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektor võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12. ja 13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 163, vastu hääletas 30, erapooletuks jäi 26.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt teatise üle, millega algatatakse vajalik arutelu taastuvenergia ja sellega seotud poliitikameetmete läbivaatamise teemal.

1.2 Komitee tunneb tõsist muret energiatarbijaid ootavate hinnatõusude ning paljude riiklike toetuskavade märkimisväärse kulukuse üle. See suundumus pälvib üha suuremat vastuseisu. Komitee kutsub komisjoni üles valmistama ette uuringu praeguste ja tulevikus oodatavate kulutrendide kohta energiavaldkonnas tervikuna. Komitee toetab eesmärki hoida kulud võimalikult madalal või neid vähendada ning tagada, et taastuvenergia tehnoloogiad muutuksid konkurentsivõimeliseks ja lõpuks ka turupõhiseks.

1.3 Komitee arvates vastaks tõhususe ja siseturu nõuetele kõige paremini kogu ELi hõlmavate ühiste toetuskavade süsteem, kus kavad oleksid kohandatud igale tehnoloogiale. Kavadel peaks olema ajaline piirang – kuni tehnoloogiad on konkurentsivõimeliseks muutunud –, nendega ei tohiks võimaldada ülekompenseerimist ja need peaksid tagama kohandatud toetuse kohalikele väikesemahulistele lahendusele. Senikaua aga, kuni energia siseturg ei toimi nõuetekohaselt, tuleks toetuskavad kohandada igale elektrihinna piirkonnale või liikmesriigile.

1.4 Selle asemel et koondada suuremad jõupingutused tsentraliseeritud mudelile, tuleks rohkem rõhku panna detsentraliseeritud, kohalike lahenduste väljatöötamise ergutamisele. Need lahendused võivad lähtuda ja peaksidki lähtuma kohalikest

hüvedest. Eeskirjad, toetusmeetmed ja juurdepääs võrkudele peavad olema selged, lihtsad ja usaldusväärsed, et soodustada väikeste (oma tarbeks) tootjate osalust.

1.5 Taastuvenergia tehnoloogiad pakuvad suuri võimalusi, nagu ka muud kasvuhoonegaaside vähendamise tehnoloogiad: puhas söepõletus, elektri salvestamine, nõudlusele reageerimine, süsiniku kasutamine, tuumalõhustamine ja termotuumasüntees või muude kasvuhoonegaaside, nagu metaan, vähendamine jne. Paljudel juhtudel on arengud selgelt paljutõotavad ning neid tuleb piisavalt julgustada. Eelkõige tuleks toetada uute tehnoloogiate tutvustamist ja kiiret kasutuselevõttu.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib komisjonil keskenduda oma tulevases töös pärast 2020. aastat CO₂-heite vähendamise poliitikale. Selle poliitika puhul võiks lõpuks loobuda taastuvenergia-eesmärkidest, ning tugineda vastavalt kasvuhoonegaaside heitkoguste pikaajalise vähendamise vajadusele hoopis konkreetsele kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgile ning süsiniku hinnale, mis peaks olema piisavalt kõrge, et hoogustada paremaid tõhususmeetmeid ning aidata kaasa teadus- ja arendustegevusele ning asjaomaste osaliste investeeringutele, kuid mitte liiga kõrge tarbijatele ja tööstuse konkurentsivõimele. Lisaks on vaja suunatud meetmeid, et hoogustada taastuvenergia tehnoloogiate väljatöötamist ja neisse investeerimist – need toovad lõpuks tõesti kaasa muutuse. Ideaaljuhul on need meetmed kogu ELis ühised ning kohandatud igale tehnoloogiale.

1.7 Komitee tunneb heameelt komisjoni kavatsuse üle astuda lähitulevikus samme praeguse taastuvenergia raamistiku täiustamiseks. Tarbetu viivitusega võtta meetmeid taastuvenergia integreerimiseks energiaturgudesse, sealhulgas seoses võrguühenduste, tasakaalustamise ja võrgutasude küsimustega.

2. Sissejuhatus

2.1 Praeguse ELi energiapoliitika keskmes on taastuvate energiaallikate suurem kasutamine, kuna eelduste kohaselt aitab see kaasa nii kasvuhoonegaaside vähendamisele ja energiavarustuse kindlusele kui ka uute töökohtade loomisele. Sellele vastavalt on ELi taastuvate energiaallikate eesmärk – 20 % aastaks 2020 – strateegia „Euroopa 2020” peamine siht.

2.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on enam kui kümne aasta jooksul oma arvukates arvamustes toetanud taastuvate energiaallikate suurema kasutamise eesmärki ning on esitanud kavandatavate poliitikasuundade kohta oma märkusi ja soovitusi, mis tuginevad praktilistele kogemustele kodanikuühiskonnas⁽¹⁾.

2.3 Taastuvenergia tehnoloogiate kasutamise areng on olnud hea: praegu ollakse komisjoni hinnangul 20 % eesmärgi saavutamise graafikust ees. Seoses energia tegevuskavaga aastani 2050 tuleb tagada ka edaspidised soodsad arengud. Üks selle tegevuskava nn kindlatest valikutest on taastuvate energiaallikate tunduvalt suurem kasutamine. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas oma arvamuse tegevuskava kohta juulis 2012, toetades seda üldist järeldust taastuvate energiaallikate kohta⁽²⁾.

2.4 Taastuvate energiaallikate kasutuse kiire kasv tekitab küsimusi kulude, energiaturu mõjutamise ja taristuvajaduste kohta. Seetõttu on õige aeg kaaluda tulevase poliitikavalikuid. Investitorid ootavad juba pikisilmi 2020. aastale järgnevat aega ning nemad vajaksid samuti selgeid märke tulevase poliitika kohta, et nad saaksid pakkuda selles valdkonnas vajalikke suuri investeeringuid.

3. Komisjoni ettepanek

3.1 Komisjoni siht on jätkata taastuvenergia arendamist ja edendada innovatiivseid lahendusi. Energiavoliniku sõnusti tuleb selle kulutõhusaks teostamiseks lühidalt öeldes toota tuule- ja päikeseenergiat seal, kus see on majanduslikult mõttekas, ja sellega Euroopas kaubelda.

3.2 Komisjon nõuab, et toetuskavu käsitletak Euroopas kooskõlastatult ja et liikmesriigid kaupleksid omavahel rohkem taastuvenergiaiga.

3.3 Teatistes arutatakse järgmisi praeguseid probleeme ja võimalikke poliitikavalikuid:

- taastuvenergia integreerimine siseturгу,
- elektrituru avanemine ja taastuvenergia,
- taristu ümberkujundamine,
- tarbijate uute võimaluste loomine,
- tehnoloogiainnovatsiooni edendamine ning
- taastuvenergia säästvuse tagamine.

3.4 Komisjon alustab ettepanekute tegemist taastuvenergia-poliitika kohta 2020. aastale järgnevas perioodiks. Valikute kaalumise protsessi alustamiseks uurib komisjon lisatud mõjuhinnangus kolme poliitikavalikut 2020. aastale järgnevas ajaks:

- 1) CO₂-heite vähendamine ilma taastuvenergia eesmärkideta, tuginedes kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärkidele ja süsinikaturule;
- 2) jätkata praeguse korraga, kus riikidel on siduvad taastuvate energiaallikate, kasvuhoonegaaside heite vähendamise ja energiatõhususe eesmärgid;
- 3) kogu meie energeetikasektori täiustatud ja ühtlustatud juhtimine koos ELi üldise taastuvate energiaallikate eesmärgiga.

Valikute võrdlusest nähtub üldjoontes, et valikud 1 ja 2 on komisjoni kehtestatud kriteeriumide täitmise poolest veidi paremad kui valik 3. Ükski valik ei ole kehtestatud kriteeriumide täitmise seisukohast probleemitu.

3.5 Teatistes osutatakse viimaks ka neljale peamisele valdkonnale, kus jõupingutusi tuleks 2020. aastani tõhustada: energiaturg, toetuskavad, koostöömehhanismid ja Vahemere piirkonna energiakoostöö.

⁽¹⁾ ELT C 65, 17.3.2006, lk 105-113.

⁽²⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 126-132.

4. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt teatise üle, millega on algatatud vajalik arutelu taastuenergia ja sellega seotud poliitika-meetmete läbivaatamise teemal. Komitee jagab üldjoontes komisjoni analüüsi praeguse olukorra, probleemide ja valikute kohta. Lisaks teeb komitee järgmised märkused.

Taastuenergia integreerimine siseturgu

4.2 Komitee on rahul, et komisjon osutab taastuvate energiaallikate kiirelt kasvavatele kuludele – vaatamata vähenevatele ühikukuludele – ning ka tootmisse investeerimise, taristu/võrkude ja võimsuse tasakaalustamise prognoositud kuludele. Komitee on tõsiselt mures energiatarbijaid ootavate hinnatõusude üle, mis võivad avaldada ebaproportsionaalset mõju madala sissetulekuga tarbijatele, ning paljude riiklike toetuskavade märkimisväärse kulukuse üle. See suundumus pälvib üha suuremat vastuseisu. Kui kasutusele on võetud kõige kulutõhusamad valikud, ei pruugi ühikukulud enam samas tempos langeda. Komitee kutsub komisjoni üles valmistama ette uuringu praeguste ja tulevikus oodatavate kulutrendide kohta energiavaldkonnas tervikuna. Komitee toetab eesmärki hoida kulud võimalikult madalal või neid vähendada ning tagada, et taastuenergia tehnoloogiad muutuksid konkurentsivõimeliseks ja lõpuks ka turupõhiseks.

4.3 Toetuskavade asjus nõustub komitee, et mitmete riiklike toetuskavade muutmine nende kehtivusaajal on põhjustanud tõsiseid probleeme. Samuti ei saa rahul olla lühiajaliste poliitika-meetmetega, mis ei hõlmata piisavalt investorite tegelikke lisakulusid. Tagada tuleb kavade ettearvatavus ja kulutõhusus ning ergutada tuleb tehnoloogia konkurentsivõimet. Seetõttu on õige rõhutada turuhindadest sõltumist. Komisjon peab andma tõuke toetuskavade reformimisele, vältides aga siseturu killustumist ja seades lõppsihiks toetuste järkjärgulise kaotamise.

4.4 Üks ühtne kõiki taastuenergia tehnoloogiad hõlmav Euroopa süsteem ei oleks ilmselt eriti tõhus. Pigem on vaja paindlikke süsteeme, mis on kohandatud iga tehnoloogia valmidusele ja erinevatele asjaoludele. Komitee arvates vastaks tõhususe ja siseturu nõuetele kõige paremini kogu ELi hõlmavate ühiste kavade süsteem, kus kavad oleksid kohandatud igale tehnoloogiale. Kavad peaks olema ajaline piirang – kuni tehnoloogiad on konkurentsivõimeliseks muutunud – ja nendega ei tohiks võimaldada ülekompenseerimist. Sobivaid kavu on vaja ka kohalikele väikesemahulistele lahendustele (vt punkt 4.11).

4.5 Senikaua aga, kuni siseturg ei toimi nõuetekohaselt ja hinnatasemed on erinevad – tingituna suutmatusest rakendada kehtivaid ELi õigusakte ja ülekandetaristute kitsaskohtadest –, tuleks toetuskavu kohandada igale hinnapiirkonnale/liikmesriigile, et parimal viisil saavutada tõhusus ning vältida ülekompenseerimist.

4.6 Koostöö ja kauplemise soodustamisel pooldab komitee tuliselt suuremat energiaalast koostööd liikmesriikide vahel, tõeliselt ühist ELi energiapoliitikat – Euroopa energiaühendust. Samuti toetab komitee teatise selles peatükis tehtud ettepanekuid.

Elektrituru avanemine ja taastuenergia

4.7 Komitee nõustub komisjoni märkustega taastuvate energiaallikate elektri siseturu integreerimise vajaduse ning sellega seotud probleemide kohta. Turuhinnasignaale, sealhulgas ka heitkogustega kauplemise süsteemi süsiniku hinna signaale, peavad olema arusaadavad, et investeringuid vajalikul määral ergutada. Komitee toetab põhimõtet, et kõik elektritootjad, sealhulgas taastuenergia tootjad võtaksid ühesuguseid kohustusi, ka seoses tasakaalustamisega.

4.8 Probleemsed on valitsuse otsustatud nõutaval reservvõimsusel põhinevad nn võimsustasud, kuna need on õigustatud asjaoluga, et turusignaalid ei taga asjaomaste käitiste kulutõhusust. Kui vajalikuks osutub võimsuse turg, peaks see olema üleeuroopaline, esimeses etapis aga tõenäoliselt ELi-siseselt piirkondlik või vähemalt naaberriikide vahel kooskõlastatud.

4.9 Veel tuleb uurida ja kvantifitseerida elektri hulgiühikuhindade probleemi, kuna nullilähedaste piirkuludega tuule- ja päikeseenergia üha kasvav osatähtsus on hulgihinna liiga madalaks surunud. Arvesse tuleks võtta heitkogustega kauplemise vastupidist mõju. Rohkem taastuenergiat toob tõenäoliselt kaasa elektri hulgihindade palju ulatuslikumad kõikumised, mis põhjustab muid probleeme. Igal juhul ei tähenda elektri väikesed piirkulud tingimata väikest hinda elektritarbijale, kuna tarbija maksab ühel või teisel viisil kõigi investeeringute ja tootmise, sealjuures ka ülekandmise, tasakaalustamise ja tugiteenuste eest.

Taristu ümberkujundamine

4.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendas heameelt energiataristu paketi üle ja koostas selle kohta arvamuse (COM(2011) 658), ⁽³⁾ ning rõhutab, et nüüd oleks vaja see vastu võtta ja seda rakendada. Kui aga seatud eesmärk on „toota tuule- ja päikeseenergiat seal, kus see on majanduslikult mõttekas, ning kaubelda sellega Euroopa sees”, võivad vajalikku taristusse tehtavate investeeringute kulud osutuda vastuvõetamatult suureks. Samuti võivad kulused ja poliitilisi riske suurendada üldsuse heakskiidu saamise seotud probleemid.

4.11 Rohkem rõhku tuleb panna detsentraliseeritud kohalike lahenduste arendamise ergutamisele. Need võivad lähtuda ja peaksidki lähtuma kohalikest hüvedest ning hõlmama lisaks tuule- ja päikeseenergiale erinevaid tehnoloogiaid, nagu biomass (sh jäägid) ja geotermiline energia, sõltuvalt kohalikest asjaoludest. Eeskirjad, toetusmeetmed ja juurdepääs võrgustikele peavad olema selged, lihtsad ja usaldusväärsed, et soodustada väikeste (oma tarbeks) tootjate osalust. Arukate võrkudega ühendatud ja ühise juhtimise alla koondatud kohalike hübriidenergia süsteemide loomine võimaldab liikuda kohalikul tasandil energiasõltumatus poole. Sellel lähenemisviisil on aga omad piirangud, kuna enamasti fossiilkütusel põhinevat tasakaalustavat elektrit on vaja, kuni saadaval ei ole reaalselt ja taskukohast elektrit salvestamise lahendust (viide: *Friedrich Wagner, Max-Planck-Institut für Plasmaphysik: Features of an electricity supply system based on variable input*).

Tarbijate uute võimaluste loomine

4.12 On ütlematagi selge, et Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee energiategemalistes seisukohtades on kesksel kohal tarbijate huvid, ning seda on järjekindlalt rõhutatud paljudes varasemates arvamustes ⁽⁴⁾. Üks küsimus on siin kompromissi leidmine kõrgete energiahindade kui säästmisstiimulite ning kütteostuvõimetuse riski vahel. Komitee toetab komisjoni lähenemisviisi tarbijatele uute võimaluste loomisel – tarbijate aktiivse osaluseta ei saa saavutada häid tulemusi. Üks rohkem tähelepanu vääriv aspekt on tarbija valikuvabaduse tagamine praktikas.

4.12.1 Nagu komitee on mitmel puhul väitnud, on teadlikkuse tõstmine ja harimine tarbijatele uute võimaluste loomisel otsustava tähtsusega. Sellega seoses tuleks tarbijatele anda selget ja kergesti juurdepääsetavat teavet nende enda osa kohta taastuvenergia toetamisel, mida tavajuhul väljendatakse taastuvate energiaallikate toetuste riiklike kogukuludena inimese kohta. Ideaaljuhul võiks selle teabe kajastada elektriarvetel.

⁽³⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 125-129.

⁽⁴⁾ ELT C 44, 11.2.2011, lk 53-56; ELT C 48, 15.2.2011, lk 81-86; ELT C 68, 6.3.2012, lk 15-20.

Tehnoloogiainnovatsiooni edendamine

4.13 Taastuvenergia tehnoloogiad pakuvad suuri võimalusi, nagu ka muud kasvuhoonegaaside vähendamise tehnoloogiad: puhas söepõletus, elektrit salvestamine, nõudlusele reageerimine, süsiniku kasutamine, tuumalõhustamine ja termotuumasüntees või muude kasvuhoonegaaside, nagu metaan, vähendamine jne. Paljudel juhtudel on arengud selgelt paljutõotavad ning neid tuleb piisavalt julgustada. Nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on varem mitmel puhul tähelepanu juhtinud, on oluline töötada välja tehnoloogiate valmidusele vastavad rahastamisvahendid ja neid õigesti kasutada. Eelkõige tuleks toetada uute tehnoloogiate tutvustamist ja kiiret kasutuselevõttu. Sel eesmärgil tuleb Euroopa energiatehnoloogia strateegilisele kavale tagada vahendid. Tegutseda tuleb viivitamata – näib, et USA ettevõtlussektor on hiljuti suurendanud oma koguinvesteeringuid energiaalasesse teadus- ja arendustegevusse, millel võivad olla tagajärjed Euroopa konkurentsivõimele.

4.14 Tundub, et komisjon peab innovatsiooni ja seega ka töökohtade loomise sobivaks ergutusviisiks piisavat ühist rahastamist ja siduvaid eesmärke. Need üksi aga ei taga tõhusaid tulemusi. Lisaks avatud turgudele on vaja ka toimivat konkurentsi, kuna konkurents õhutab ettevõtteid uuendama ja uuenuma.

Taastuvenergia säästvuse tagamine

4.15 Kogu energiasüsteemi säästvus on vajalik eesmärk. See kehtib süsteemi kõigi osade, mitte üksnes bioenergia kohta. Eri taastuvate energiaallikate kasutamise seadnud keskkonnaalane ja ruumiline mõju on erinev. Taastuvatele energiaallikatele on vaja kehtestada säästvuse kriteeriumid ning ELi fondidest rahalise toetuse saamise tingimuseks peaks olema energia hankimine sellistele kriteeriumidele vastavatest taastuvatest energiaallikatest. Komitee toetab teatise ideid bioenergia säästvuse kohta, lisades, et mis tahes uute ettepanekutega ei tohiks suurendada tootjate ja tarbijate halduskoormust. Nõuded peaksid võimalikult suures ulatuses tuginema olemasolevatele seaduvatele järelevalve- ja aruandlussüsteemidele, nagu paljudes liikmesriikides kohaldatavad säästva metsamajandamise süsteemid.

Taastuvenergiapoliitika pärast 2020. aastat

4.16 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks alustada taastuvenergiapoliitika ettevalmistamist 2020. aastale järgnevaks perioodiks, nagu märgiti punktis 2.4.

4.17 Oma mõjuhindangus (mis iseenesest ei ole laitmatu, puudu on tabelleid jne) esitab komisjon esimese valikuna praeguste suundumuste jätkumise, mille komitee aga tagasi lükkab. Tulevase poliitikaraamistiku kolme muu valiku puhul on komitee praegu mures järgmiste punktide pärast.

4.17.1 Tundub, et valik vähendada süsinikuheidet ilma taastuvate energiaallikate eesmärgita 2020. aastale järgnevas ajaks ei taga taastuvenergia tehnoloogiate kasutamise teatavat suurenemist. See valik sobib aga kõige paremini avatud energiaturule ning annaks kõige kulutõhusamaid tulemusi. See võiks tugevdada ka heitkogustega kauplemise süsteemi. Selle valiku puhul tundub olevat kindel, et taastuvenergia tehnoloogiate kasutamise areng on positiivne, arvestades taastuvenergia tehnoloogiate senist arengut, praegusi ja kasvavaid tulevasi investeringuid teadus- ja arendustegevusse ning muid investeringuid, siduvaid kliimaeesmärke ja komisjoni visandatud tulevast poliitikat.

4.17.2 Praegune riiklike siduvate eesmärkide süsteem oleks tõhus ja kasulik vähemalt osale taastuvenergiaalsektorist. Ent see ei tagaks CO₂-heidet vähendamise kulutõhusust. Selle valiku puhul ohustaksid kindlaksmääratud hinnad tõsiselt heitkogustega kauplemise süsteemi. Vastavuse tagamiseks peaksid liikmesriigid taas hakkama välja töötama oma poliitikat, mis aga takistaks energia siseturu toimimist, vaatamata kõigile pingutustele tõhustada koostööd ja kauplemist. Siduvad eesmärgid on edukalt aidanud anda hoogu taastuvate energiaallikate kasutamise tehnoloogia arengule ELis, aga see ei pruugi edaspidi olla tugev argument.

4.17.3 Ambitsioonikas juhtimine ja selged sihid ELi tasandil pakuvad Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates palju

tugevaid eeliseid, mis vastavad Euroopa energiaühenduse kontseptsioonile⁽⁵⁾. Seni kuni ei ole kehtestatud kasvuhoonegaaside heitkoguste pikaajalise vähendamise vajadusele vastavaid kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärke, tuleks eelistada seda võimalust. Komisjoni esile toodud riskid – suuremad kulud ja probleemid üldsuse heakskiidu saamisega – tunduvad aga asjakohased. Samuti tekib ilmselt vajadus luua uus suur haldusstruktuur.

4.18 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib komisjonil edaspidi keskenduda 2020. aastale järgneva perioodi poliitikasuundumuste väljatöötamisel peamiselt esimesele valikule. CO₂-heidet vähendamise poliitika ei tugineks ühelegi taastuvenergia eesmärgile, vaid konkreetset kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgile ning süsiniku hinnale, mis peaks olema piisavalt kõrge, et hoogustada paremaid tõhususmeetmeid ning aidata kaasa asjaomaste osaliste teadus- ja arendustegevusele ning investeerimistegevustele, kuid mitte liiga kõrge tarbijatele ja tööstuse konkurentsivõimele. Lisaks on vaja suunatud meetmeid, et hoogustada taastuvenergia tehnoloogiate väljatöötamist ja neisse investeerimist – need toovad lõpuks tõesti kaasa muutuse. Ideaaljuhul on need meetmed kogu ELis ühised ning kohandatud igale tehnoloogiale.

Edasised sammud

4.19 Juba lähitulevikus on vaja astuda samme praeguse taastuvenergiaaraamistiku toimimise täiustamiseks. Komitee tervitab komisjoni kavatsusi. Tarbetu viivitusega tuleks võtta meetmeid taastuvenergia integreerimiseks energiaturgudesse, sealhulgas seoses võrguühenduste, tasakaalustamise ja võrgutasude küsimustega.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Vt punkti 4.5 ja saiti www.eesc.europa.eu/eec

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest.

Punkt 1.5

~~„Taastuvenergia tehnoloogiad pakuvad suuri võimalusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, nagu ka muud kasvuhoonegaaside vähendamise tehnoloogiad: puhas söepõletus, elektri salvestamine, nõudlusele reageerimine, süsiniku kasutamine, tuumalõhustamine ja termotuumasüntees või muude kasvuhoonegaaside, nagu metaan, vähendamine jne. Paljudel juhtudel on arengud selgelt paljutõotavad ning neid tuleb piisavalt julgustada. Eelkõige tuleks toetada uute tehnoloogiate tutvustamist ja kiiret kasutuselevõttu.”~~

Hääletuse tulemus (punktid 1.5 ja 4.13 pandi hääletusele koos ja lükati tagasi)

Poolt: 68

Vastu: 113

Erapooleteid: 20

Lisada uus punkt 4.3

Lisada punkti 4.2 järele uus punkt.

„Seoses taastuvenergia hinna tõusuga täheldab komitee järgmist:

- Kui naftahinnad on viimastel aastatel pidevalt tõusnud, siis taastuvenergia tootmise kulud on pidevalt ja kiiresti langenud. See tähendab, et peagi saavutatakse konkurentsivõimelisus osaliselt samuti subsideeritud fossiilenergiaga.
- Komitee viitab tõenäolisele võimalusele, et fossiilenergia hinnad võivad veelgi tõusta seoses nende kättesaadavuse ilmse vähenemise ja kõrgemate tootmiskuludega.
- Konverentsil Rio+20 selle aasta juunis võttis EL endale kohustuse (vt lõppdeklaratsiooni punkt 225) järk-järgult vähendada kahjulike ja ebatõhusate fossiilsete kütuste toetusi, millega ohutatakse ülemäära tarbimist ja õonestatakse säästvat arengut. Maailemapank hindab vastavate toetuste suurust 775 miljardile USA dollarile aastas. Kui EL täidaks selle lubaduse, siis oleks praegune hinnavahe fossiilsete ja taastuvate energiaallikate vahel väiksem; isegi kui ei viidaks ellu teist lubadust, st väliskulude arvessevõtmist. Komisjoni kutsutakse üles tegema ja avaldama vastavaid arvestusi.
- Saksamaa kui liikmesriik, kus viimastel aastatel on olnud suurim taastuvenergia areng, on loonud seadusesätte, mille kohaselt suured energiatarbijad vabastatakse teatud kuludest, mis on seotud taastuvatest energiaallikatest toodetud elektriga. Nii ei ohustata nende rahvusvahelist konkurentsivõimet. Nn maksust vabastatud ettevõtete nimekirja on pidevalt kasvanud, nii et see jaguneb aina väiksema hulga tarbijate peale. Isegi golfiväljakud, friikartulite tootjad ja tapamajad on nüüdseks saanud nii madalad nagu ei kunagi varem. Kuna seda ei saa seletada rahvusvahelise konkurentsivõimega, siis on Saksamaa valitsusel nüüd kavas nimekirja taas radikaalselt kärpida, mis vähendab kulusid.
- Kuna Saksamaal toodetakse praeguseks suur osa elektrist taastuvatest energiaallikatest (30 000 MW tuuleenergiast ja ca 29 000 MW päikseenergiast, ülejäänust ca 10 000 MW tuumaelektrijaamades), siis on eriti keskpäeval elektribörsil hinnad nii madalad nagu ei kunagi varem. Kuid elektrimüüjad, kes elektrit odavalt sisse osta saavad, ei anna seda hinnasoodustust lõpptarbijale edasi!
- Sellegipoolest on vaatamata elektri hinna tõusule Saksamaa avalikkuse suhtumine nn murrangusse energia valdkonnas äärmiselt positiivne. See tuleb muu hulgas ka sellest, et nüüdseks toodavad paljud üksikisikud, vastloodud energiaühistused ja munitsipaaltevõtted ise elektrit, teenivad sellega raha ja loovad kohapeal töökohti.”

Hääletuse tulemus:

Poolt: 69

Vastu: 105

Erapooletuid: 21

Punkt 4.13

Muuta järgmiselt:

~~„Taastuvenergia tehnoloogiad pakuvad suuri võimalusi kasvuhoonegaaside vähendamiseks, nagu ka muud kasvuhoonegaaside vähendamise tehnoloogiad: puhas söepõletus, elektri salvestamine, nõudlusele reageerimine, süsiniku kasutamine, tuumalõhustamine ja termotuumasüntees või muude kasvuhoonegaaside, nagu metaan, vähendamine jne. Paljudel juhtudel on arengud selgelt paljutootavad ning neid tuleb piisavalt julgustada. Nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on varem mitmel puhul tähelepanu juhtinud, on oluline töötada välja tehnoloogiate valmidusele vastavad rahastamisvahendid ja neid õigesti kasutada. Eelkõige tuleks toetada uute tehnoloogiate tutvustamist ja kiiret kasutuselevõttu. Sel eesmärgil tuleb Euroopa energiatehnoloogia strateegilisele kavale tagada vahendid. Tegutseda tuleb viivitamata – näib, et USA ettevõtlussektor on hiljuti suurendanud oma koguinvesteeringuid energiaalasesse teadus- ja arendustegevusse, millel võivad olla tagajärjed Euroopa konkurentsivõimele.”~~

Hääletuse tulemus (punktid 1.5 ja 4.13 pandi hääletusele koos ja lükati tagasi)

Poolt: 68

Vastu: 113

Erapooletuid: 20

1.9 Komitee rõhutab, et tuumaenergia peab jääma ELi energiaallikate kombinatsiooni lahutamatuks osaks, kuna lähitulevikus ei leidu ühtegi piisavat ja vähese süsinikdioksiididega baaskoormuselektrienergia allikat, ent see ei tohi ohtu seada elektriga varustamist tehniliste tõrgete või õnnetuste tõttu. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles toetama uuringut korralduslike ja inimtegurite kohta, kuna need on tuumaohutuse ja -julgeoleku põhielemendid.

1.10 Komitee toetab komisjoni kavatsust esitada õigusakti ettepanek tuumakindlustuse ja -vastutuse valdkonnas, mis praegu ei hõlma tegelikult ohtusid. Komitee hinnangul peaksid Euroopa tuumaenergia tootjad looma fondid, mis hõlmaksid eeskätt sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja majanduslikke aspekte. Lisaks on oht, et võimalikele ohvritele ei pakuta piisavat kaitset või hüvitist.

1.11 Komitee tunneb muret selle pärast, et kasutatakse alltöövõttu (kohati moodustab see kuni 80 % töötajatest) ilma, et oleks tõeliselt uuritud selliste tavade mõju ohutusele. Sellest tulenev oskuste kaotus muudab meeskonnad haavatavamaks. Komitee täheldab, et samuti tuleb rohkem tegeleda eri tootmis-kohtades töötavate inimeste koolitamisega.

1.12 Tuumajaamade olulusringi kestvust küll ei käsitleta, ent see tõstatab küsimusi seoses ohutusega. Komitee peab seda küsimust määravaks rajatiste ohutuse hindamisel ja nende võimalikul asendamisel uue põlvkonna tuumajaamadega, samuti selle asendamise kavandamisel juba praegu. Riiklikud reguleerivad asutused peaksid lubama tuumajaamade olulusringi pikendamist üksnes rahvusvahelisel tasandil tunnustatud heade tavade alusel.

1.13 Komitee soovib komisjonil kehtestada ränga õnnetuse korral kogu ELis ühtlustatult stabiilse joodi manustamise kilpnäärmekehjustuse profülaktikana ning laiendada Fukushima saadud õppetundide alusel evakueeritavaid piirkondi Euroopa tihedalt asustatud tootmiskohtade ümber (20-30 kilomeetrit).

2. Sissejuhatus

2.1 11. märtsil 2011 aset leidnud Fukushima õnnetus viis tuumakäitiste ohutuse läbivaatamiseni nii Euroopas kui ka kogu maailmas. Euroopa Liidus asub 145 reaktorit, millest 13 on suletud või lammutamisel, seega kasutusel on 132 reaktorit 58 tootmiskohas, millest osa asuvad piirialadel. Isegi kui ELis ei ole ühtegi võrreldavat õnnetust juhtunud, on vaja vaadata läbi kõik sätted, mis tagavad võimalikult suure ohutuse, julgeoleku ja kiirguskaitse. ELi naaberriikidest osalesid vastupidavustestides Šveits ja Ukraina.

2.2 Euroopa Ülemkogu jõudis märtsis 2011 järeldusele, et „kõikide ELi tuumajaamade ohutus tuleb läbi vaadata igakülgse ja läbipaistva riskide ja ohutuse hindamise käigus („vastupidavustestid“). Sellest tulenevalt käivitus kõikides ELi riikides läbivaatamisprotsess, mis koosnes kolmest etapist:

- tuumajaamade käitajate enesehindamine;
- enesehindamiste läbivaatamine riiklike reguleerivate asutuste poolt;
- riikide aruannete vastastikune läbivaatamine riikide ja Euroopa Komisjoni ekspertide juhtimisel 2012. aasta jaanuarist aprillini.

Kõik osalevad liikmesriigid esitasid oma eduaruanded ja lõpparuanded komisjonile kokkulepitud tähtjaks (COM(2011) 784 final).

2.3 Lisaks palus Euroopa Ülemkogu komisjonil kutsuda üles ELi naaberriike võtma osa vastupidavustestidest ja ärgitas ELi „vaatama läbi olemasoleva tuumaseadmete ohutuse alase õigusliku ja reguleeriva raamistiku” ning „esitama 2011. aasta lõpuks kõik ettepanekud täiustuste kohta, mis võivad olla vajalikud.” Tasub meelde tuletada, et kõnealust ohutuse läbivaatamist ei oleks saanud läbi viia ilma Euroopa Ülemkogu poolt komisjonile antud volitusteta.

3. Komisjoni teatise kokkuvõte

3.1 Lõpparuandes täheldati, et tuumajaamade ohutusnormid Euroopas on üldiselt kõrged, ent täiustusi ohutuse eri elementide osas soovitatakse praktiliselt kõigile Euroopa tuumajaamadadele.

3.2 Riiklikud reguleerivad asutused jõudsid samas järeldusele, et ühegi jaama sulgemine ei ole vajalik.

3.3 Testidest nähtus, et Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri (*International Atomic Energy Agency* (IAEA)) tunnustatud ohutusnorme ja rahvusvahelisi häid tavasid ei rakendata kõikides liikmesriikides täielikult.

3.4 Komisjon jälgib hoolikalt soovitude elluviimist ja esitab samal ajal seadusandlike meetmete ettepanekuid, et tugevdada Euroopa tuumaohutust veelgi.

3.5 Lisaks arvukatele soovitudele tuumajaamade konkreetsete tehniliste täiustuste kohta nähtus vastupidavustestidest ka asjaolu, et rahvusvahelisi norme ja tavasid ei rakendata korrapäraselt. Samuti tuleb saada õppetund Fukushima, eelkõige seoses järgmiste aspektidega: maavärinate ja üleujutustega seotud ohud, kohapealsete seismoloogiaparaatide olemasolu ja kasutamine, reaktori kaitsekesta filtriga õhutussüsteemide paigaldamine ning õnnetuse korral hädaabiks vajaliku varustuse paigaldamine, väljaspool tootmiskohta paikneva varujuhtimiskeskuse kavandamine.

3.6 Riiklikud reguleerivad asutused koostavad riikide tegevuskavad koos rakendamise ajakavaga ja teevad need kättesaadavaks 2012. aasta lõpuks. Komisjonil on kavas anda vastupidavustestide soovitude elluviimise kohta aru 2014. aasta juunis, seda täielikus koostöös riiklike ohutusasutustega.

3.7 Komisjon analüüsis tuumaohutuse valdkonnas kehtivat ELi õigusraamistikku ja esitab tuumaohutuse direktiivi läbivaadatud versiooni 2013. aasta alguses. Kavandatud muudatused puudutavad peamiselt ohutusnõudeid, riiklike ohutusasutuste rolli, sõltumatust ja pädevusi, läbipaistvust ja järelevalvet.

3.8 Sellele lisanduvad täiendavad ettepanekud tuumaohutuse ja -vastutuse kohta ning toiduainete ja loomasööda radioaktiivsete saasteainete suurima lubatud sisalduse kohta. Vastupidavustestide protsess tõi samuti esile vajaduse täiendada töö järele seoses tuumajulgeolekuga (st kuritahtlike tegude ennetamine), mille eest vastutavad peamiselt liikmesriigid.

4. Üldised märkused

4.1 Esile tasub tõsta testide teostamiseks tehtud jõupingutuste ja kasutatud rahaliste vahendite ulatust ning samuti nende edukat rakendamist. Vastupidavustestide protsessis osales 14 ELi liikmesriiki, milles käitatakse tuumaelektrijaamu, ja seda vabatahtlikkuse alusel, mis aitab oluliselt kaasa ühiste ohutus- ja julgeolekueeskirjade kehtestamisele. Siiski põhinesid need hindamised tuumajaamade käitajate enesehindamistel, mille vaatasid seejärel läbi riiklikud ohutusasutused ja riigid vastastikku. Euroopa Liit peab vastupidavustestide ja komisjoni soovitude alusel looma järelevalve- ja kontrollimehhanismid.

4.2 Tähelepanekud õigusraamistiku kohta

4.2.1 Vaatamata liikmesriikides kehtivale tuumaohutuse direktiivile puudub tuumaohutuse ja -julgeoleku reguleerimise valdkonnas täiesti ühtne lähenemisviis. ELi direktiivi läbivaatamine peaks tuumaohutuse valdkonna põhjalikumalt kodifitseerima ning selle rakendamist ja rikkumismenetlust tuleks rangelt jälgida.

4.2.2 **Tuumaohutuse direktiivi läbivaatamine.** Kaks riiki – Poola ja Portugal – ei ole veel tuumaohutuse direktiivi (nõukogu 25. juuni 2009. aasta direktiiv 2009/71/Euratom, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev raamistik) ülevõtmist lõpule viinud (tähtaeg 22. juuli 2011). „Ülimalt oluline on tagada, et Fukushima õnnetusest saadud õppetunnid ja vastupidavustestide järeldused rakendataks ELis korralikult ja järjepidevalt ning et need kajastuksid õiguslikus raamistikus” (COM(2012) 571 final). Komitee toetab käimasolevat direktiivi

läbivaatamise protsessi ja taotleb ELile suuremat kontrollifunktsiooni. Sellegipoolest ei tasu piirduda üksnes vastupidavustestides käsitletud tehnilise osaga. Ohutus sõltub ka inimestest: kodanikest, töötajatest ja nende esindajatest. Oleks kasulik, kui tuumaohutuse direktiivis sisalduvad läbipaistvuse ja avalikkuse kaasamise klauslid tugineksid Århusi konventsioonile, millele on alla kirjutanud nii EL kui ka liikmesriigid vähemalt selles osas, mis puudutab kodanike kaasatust.

4.2.3 Oluline on rõhutada vajadust kiirguskaitse ja tootmis-kohtade ümbruse hädaolukorras valmisoleku eeskirjade ühtlustamise järele ELi liikmesriikides: „ELis asub 47 tuumajaama 111 reaktoriga kohtades, kus 30 km raadiuses elab üle 100 000 inimese. See tõendab, et ümbruskonda hõlmavad ennetusmeetmed on väga tähtsad. Vastutus selliste meetmete võtmise eest on paljudel riiklikel, piirkondlikel ja kohalikel asutustel.” (COM(2012) 571 final). Seepärast toetab komitee tungivalt selle valdkonna ELi õigusaktide läbivaatamist ning samuti kohalike elanike vajalikku kaasatust.

4.2.4 **Tuumakindlustus ja -vastutus** Seda küsimust ei käsitleta ELi tasandil, „kuid Euratomi asutamislepingu artikliga 98 nähakse ette, et nõukogu direktiividega kehtestatakse selle küsimuse kohta siduvad meetmed. Seepärast analüüsib komisjon mõjuhinnangu alusel, millises ulatuses tuleks ELi pädevuse piires parandada Euroopas võimaliku tuumaõnnetuse ohvrite olukorda” (COM(2012) 571 final). Komisjon kavatses esitada selle küsimuse kohta õigusakti ettepaneku ja komitee toetab tema algatust, kuna praegu ei kata kindlustus ohtusid piisavalt. Kavandatav õigusakt peaks eeskätt hõlmama sotsiaalseid, keskkonnaalaseid ja majanduslikke aspekte ning viimase abinõuna hüvitist, mis kuulub praegu liikmesriigi pädevusse.

4.2.5 **Toitu ja loomasööta käsitlevate õigusaktide läbivaatamine.** „Fukushima ja Tšernobõli sündmustega saadud kogemused näitasid, et on vaja eraldi õigusakte, millega reguleeritakse toiduainete importi kolmandatest riikidest, ja õigusakte, milles käsitletakse toiduainete turule laskmist ELis toimunud õnnetuse korral” (COM(2012) 571 final). Asjakohane on see õigusakt läbi vaadata.

4.3 Vastupidavustestide kirjeldustes selgitati, mida analüüsist hõlmatakse, ent ei täpsustatud seda, mida ei hõlmata. Tuumajaamade vananemine ja nende olulusringi pikendamise mõju, ohutuskultuur ja sõltumatus, riiklike reguleerivate asutuste normid ja järjepidevus jäid analüüsist välja ning neid küsimusi seega ei hinnatud. Vähemalt mõnda neist teguritest võiks pidada osasüüdlasteks Fukushima katastroofi ulatuses ja mõjus – mis oli vastupidavustestide teostamise esialgne põhjus.

4.4 Sellega seoses toetab komitee kindlalt ettepanekut Teadusuuringute Ühiskeskuse kaasamiseks ja samuti alalise Euroopa tuumaohutuse laboratooriumi rajamiseks, ent endiselt on tegemist tehnilise analüüsiga. Komitee märgib taas, et vaja on välja töötada tuumategevuseks kohandatud kõrgetasemelised koolitused. Samuti on vaja Euroopa tuumaohutuse eest vastutavat haldusasutust lisaks kiirguskaitse ja tuumarelva leviku järelevalve eest vastutavatele asutustele.

4.5 Komitee täheldab, et samuti tuleb tegeleda eri tootmiskohtades töötavate inimeste koolitamisega. Alltöövõtu kasutamine on teatud riikides muutunud üsna tavapäraseks, ilma et oleks tõeliselt uuritud selliste tavade mõju ohutusele. Sellest tulenev oskuste kaotus muudab meeskonnad haavatavamaks.

4.6 **Rahvusvahelise koostöö tõhustamine ja tuumaohutust reguleeriva ülemaailmse õigusraamistiku täiustamine.** „Enamik selles töörühmas osalevaid riike rõhutas vajadust võtta arvesse IAEA ohutusnorme, samuti reguleerijate sõltumatuse ja reguleerimise tõhususe, vastastikuse eksperthindamise laiemal kasutamise ning avatuse ja läbipaistvuse täiustamise vajadust” (COM(2012) 571 final). Tasub märkida, et sõltumatuse, läbipaistvuse ja avatuse ideed juhivad teabevahetuse ja eeskirjade karmistamise põhimõtteid, ent on see piisav juhul, kui neid eeskirju ei rakendata?

5. Konkreetsed märkused

5.1 Läbipaistvus

5.1.1 On selge, et kui välja arvata viide läbipaistvusele, ei ole avalikkuse teavitamine vastupidavustestide teema, ehkki see on sätestatud Ärhusi konventsioonis, mille kolmes sambas toetatakse konsulteerimist, kaasatust ja ligipääsu õiguskaitsele. Siiski on kodanikud tuumaohutuse ja -vastutuse vältimatu osa. ELi kodanike kaasatus ei vasta väljakutse suurusle. Tegelikult ei ole avalikkuse osalemine olnud lihtne. Eri toimikutega tutvumise tähtsajad olid väga lühikesed. Avalikel koosolekul ei pakutud alati suulist tõlget ja paljud ühendused ei saanud rahalistel põhjustel osaleda. Sellegipoolest võimaldas saavutatud läbipaistvuse tase kodanikuühiskonna mõnedel organisatsioonidel aruandeid väga üksikasjalikult analüüsida.

5.1.2 „Vahejuhtumite esinemine tuumajaamades isegi sellistes liikmesriikides, kus ohutus on muidu olnud heal tasemel, kinnitab vajadust korrapäraste põhjalike ohutusülevaadete ja töökorralduslike kogemuste hindamise järele, samuti vajadust käitajate, ettevõtjate, reguleerijate ja Euroopa reguleerivate institutsioonide nagu Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse juures asuva Euroopa käitamiskogemustest saadud tagasiside koja (*European Clearinghouse of Operating Experience*) tiheda koostöö ja teabevahetuse järele.” Teabe jagamine ei saa piirduda „käitajate, ettevõtjate, reguleerijate ja Euroopa reguleerivate institutsioonidega” (COM(2012) 571 final). ELi kodanikud

tuleb sellesse protsessi kaasata – see on üks Ärhusi konventsiooni sammastest (teavitamine, konsulteerimine/kaasatus, ligipääs õiguskaitsele).

Näiteks eksisteerib Prantsusmaal kodanike abistamiseks kolm organit: tuumaohutuse läbipaistvuse ja teabe kõrgetasemeline komitee (*Haut comité pour la transparence et l'information sur la sécurité nucléaire* (HCTISN)), kohalikud teavituskomisjonid (*Commissions locales d'information* (CLI)) ning kohalike teavituskomiteede ja -komisjonide riiklik ühendus (*Association nationale des comités et commissions locales d'information* (ANCCLI)) (2006. juuni seadus). Need organid on kaasatud ohutuse täiendava hindamise protsessi Prantsusmaal. Tuumaohutuse läbipaistvuse ja teabe kõrgetasemeline komitee osales hindamise kirjelduse koostamisel ja tegi töörühmale ülesandeks selgitada kohapealsete konsultatsioonide käigus välja töötajate töötingimused. Kohalikud teavituskomisjonid ning kohalike teavituskomiteede ja -komisjonide riiklik ühendus koostasid analüüse käitajate aruannetest, mida kasutati Prantsuse riikliku ohutusasutuse aruandes.

Õnnetusjuhtumite korral on nendel organitel ligipääs ülevaatuse järel esitatud kirjadele ja nad võivad pääseda ligi käitajate vastusena esitatud kirjadele. Prantsusmaal pakutavatest võimalustest nähtub, kuidas avalikkuse osalemine õnnetusjuhtumite analüüsimisel võimaldab pidada elanikkonnaga konstruktiivset dialoogi.

5.2 Üks oluline komisjoni tähelepanek on see, et „vastupidavustestide põhjal tegid riikide reguleerijad järelduse, et tehnilisi põhjusi ühegi Euroopas asuva tuumaelektrijaama sulgemiseks ei ole, ja tegid kindlaks hulga häid tavaid” (COM(2012) 571 final). Lisaks sellele kinnitusele esitatakse ka rida soovitusi ja nõudeid täiustusteks, mis tuleb ettenähtud ajaks ellu viia – mis juhtub siis, kui nendest tähtaegadest kinni ei peeta? Teatud tehnilisi nõudeid, nagu näiteks reaktoripõhja paksendamine Prantsusmaal Fessenheimis või hoonete punkerdamine (kütuse säilitamise basseiniid) võib olla võimatu ellu viia – mida otsustavad riigid sellisel juhul? Samuti tasub meelde tuletada, et mõned tuumajaamad ei ole ellu viinud pärast Three Mile Island'i ja Tšernobõli õnnetusi soovitatud kaitsemeetmeid.

5.3 Tulemused seoses ohutusmenetluste ja raamistikega

Fukushima järel on põhipunktid järgmised:

5.3.1 Väliste ohtude hindamine ja juhtimine

Võimalust, et ühe tuumaelektrijaama kõigis reaktorites lülitub üheaegselt välja jahutusallikas ja katkeb elektrivool, ei olnud kunagi analüüsitud. Sellest tulenevalt osutusid kaitsemeetmed (hädaabi diislgeneraatorid, veemahutid) mittetoimivaks, seda enam, et avariilise reaktori funktsioonid pidid üle võtma sama tootmiskoha teised reaktorid.

5.6 „Komisjon leiab, et ohutushindamise laiendamine tootmiskoha ümbruse õnnetuseks valmisoleku ja reageerimise korralduse hindamisele on oluline täiendav meede elanikkonna ohutuse suurendamiseks” (COM(2012) 571 final). Komitee on seisukohal, et vaja on ühtlustada menetlused ka piiriiriikide vahel. Mis puutub kohalikesse teavituskomisjonidesse, siis Šveitsi ja Saksamaa esindajad on Fessenheimi kohaliku teavitus- ja seirekomisjoni liikmed, Saksamaa ja Luksemburgi esindajad aga Cattenomi kohaliku teavitus- ja seirekomisjoni liikmed. Belgia esindajad osalevad Choozi kohaliku teavitus- ja seirekomisjoni koosolekutel ja võiksid osaleda ka Gravelines'i omadel. Väga kasulik oleks valmistada vahejuhtumite ohjamiseks koos kohalike elanikega. Nimelt võib õnnetuse korral kesta õnnetusejärgne seis väga kaua ning sellisel juhul on need ilmselgelt kohalikud elanikud, kes kannavad suurt kahju koos tõsiste sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnavalaste tagajärgedega. Käitajate kindlustused ei kanna kaugeltki õnnetuse kulusid – need jäävad riikide (ja seega kodanike) kanda.

5.7 Julgeoleku hindamisel kindlakstehtud peamised puudused ja soovitus

5.7.1 Nõukogu tuumajulgeoleku ajutine töörühm (*Council Ad Hoc Group on Nuclear Security (AHGNS)*) (lõpparuanne: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st10/st10616.en12.pdf>) koostas analüüsi viie arutusel olnud teema kohta: füüsiline kaitse, kuritegelikud rünnakud õhusõidukiga, küberrünnakud, tuumaõnnetuse korral tegutsemise planeerimine, harjutamine ja koolitus. Riiklik julgeolek kuulub aga liikmesriikide vastutusalasse. Vaja oleks:

— ratifitseerida tuumamaterjalide füüsilise kaitse konventsioon (leviku takistamine);

— jätkata tööd tuumaohutuse tagamiseks ja

— siduda omavahel ohutuse, kiirguskaitse ja julgeoleku alane töö.

Uuringute puudumine töökorralduslike ja -inimfaktorite kohta jätab tühimiku. **Sellele osale tuleb tingimata tähelepanu pöörata, kuna see on üks ohutuse põhielementidest.**

5.7.2 Tõstatatud on küsimusi, kas õnnetustega seoses oleks vaja käsitleda ka kuritahtlikku tegevust ja võimalikke lennuõnnetusi. Seda küsimust analüüsiti ELi tasandil korraldatud seminaril. Suurte õhusõidukite lennuõnnetusteküsimus tõi esile ELi liikmesriikide erinevad lähenemisviisid. Ent kuna ühiskonna mure on väga suur, tuleb seda küsimust arvesse võtta. Praegu kasutuses olevad reaktorid ei peaks suure õhusõiduki allakukkumisest tulenevale löögile vastu, samas kui uut EPR-tüüpi reaktorid peavad vastama uutele ehitusnõuetele – kas need on piisavad?

5.7.3 Tuumajulgeoleku tugevdamise meetmed:

— keemilise, bioloogilise, kiirgus- ja tuumaohu (CBRN) tahtlike vahejuhtumite ohu vähendamine, mis hõlmavad terrorismiakte ning kiirgusohutlike ja tuumamaterjalide kindlakstegetmist;

— direktiivi 2008/114/EÜ (Euroopa elutähtsate infrastruktuuride identifitseerimise ja määramise kohta) läbivaatamine, mis on ette nähtud aastal 2013;

— komisjon esitab käesoleva aasta lõpuks seadusandliku ettepaneku infovõrkude ja teabe julgeoleku kohta;

— liidu kodanikukaitse mehhanismi läbivaatamise ettepaneku vastuvõtmine; ettepanekuga hõlbustatakse liikmesriikide koostööd kodanikukaitse abi osutamisel suurõnnetuste, sealhulgas kiiritus- ja tuumaohuga õnnetuste puhul.

5.8 Edasine tegevus

5.8.1 Tasub märkida, et Fukushima õnnetus viis vastupidavustestide läbiviimiseni, mis tähistas enneolematuid jõupingutusi. Samuti on tõsi, et palju dokumente muudeti avalikkusele kättesaadavaks. Siiski peab range järelevalve jätkuma. Nimelt on kõikides riikides vaja täiustusi ja kaotada tuleb reguleerimise nõrgad kohad.

5.8.2 **Samuti on tõsi, et inim- ja töökorralduslike tegureid ei ole piisavalt analüüsitud** ega hinnatud nende osakaalu ohutuses. Mis puutub töökorraldusse kriisi korral ja kriisi pikaajalisse ohjamisse, siis vaja on tõepoolest laiendada konsulteerimist kõigile sidusrühmadele ja kodanikele rohujuure tasandil.

5.8.3 Komisjon soovib järgmisi meetmeid:

— **rakendada kiiresti vastupidavustestidest tulenenud soovitusi.** Komisjon jälgib soovitusete elluviimist ja avaldab koos tuumaohutust reguleerivate asutuste Euroopa töörühmaga (*European Nuclear Safety Regulators' Group (ENSREG)*) 2014. aastaks aruande. Komisjon lisab, et tegevuskava eesmärk peab olema rakendada enamik vajalikest ohutuse täiendustest 2015. aastaks;

— teha nõukogule ettepanek anda mandaat aktiivseks osalemiseks **läbipaistvuse töörühmas** (milleks tegi ettepaneku ka Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur (*International Atomic Energy Agency (IAEA)*) ja mis võiks põhineda Euroopa uurin- guprojekti RISCUM mudelil). Komitee soovib siinkohal toetuda Århusi konventsioonile.

- **aidata edaspidigi kaasa tuumaohutuse tugevdamisele**, toetudes vajaduse korral liikmesriikidele ja ELi institutsioonidele.

Komitee soovib sellega seoses elanikkonna kaasatust ja nendega konsulteerimist.

5.8.4 Komitee on seisukohal, et vastupidavustestide protsessi tulemus peab olema kõige kõrgemate ohutusnormide vastuvõtmine seoses tuumaenergiaga, mis moodustab ELi elektritootmisest 30 %. See on ülioluline juhul, kui soovitakse jätkata selle vähese süsinikdioksiidihetega tähtsa elektrienergia kasutamist Euroopa energiaallikate kombinatsioonis ja saavutada kasvuhooonegaaside vähendamise eesmärk.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele veelase innovatsioonipartnerluse kohta”

COM(2012) 216 final

(2013/C 44/26)

Raportöör: **An LE NOUAIL MARLIÈRE**

Euroopa Komisjon otsustas 10. mail 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele veelase innovatsioonipartnerluse kohta”

COM(2012) 216 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektioon võttis arvamuse vastu 22. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 126, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 11.

1. Ettepanekud ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks Euroopa Komisjoni teatise veelase innovatsioonipartnerluse kohta, ent soovib esitada selgitusi ja parandusi, et aidata kõrvaldada takistusi, mis ahendavad innovatsiooni jõudsat arengut veesektoris.

1.2 Veelane innovatsioon Euroopas peaks põhinema terviklikul lähenemisviisil, milles arvestatakse kogu veeringlusega ja mille eesmärk peab Euroopa vee raamdirektiivi kohaselt ⁽¹⁾ olema eelkõige pinnavee ja põhjavee hea seisundi saavutamine ning veeresursside kaitse tugevdamine, rakendades saastaja maksab põhimõtet, mis on piisavalt veenev, et hoida maksekohustuslasi saastamast ja mitte pakkuda puutumatu.

1.3 Veelase innovatsioonipartnerluse prioriteetide strateegilise rakenduskava puhul tuleb arvestada, et rohkem kui miljonil inimesel Euroopas puudub juurdepääs mõistliku hinnaga tervisele ohutule puhtale veele ning mitmel miljonil kodanikul ei ole mingisugust kanalisatsioonisüsteemi. Nende inimeste vajadused on kaasamise ja vaesuse vastase võitluse aspektidest lähtudes esikohal.

1.4 Tuleks tagada, et avalike veevarustusteenuste osutajad, kasutajad ja tarbijad saaksid veelase innovatsioonipartnerluse otsustusprotsessis oma sõna sekka öelda. Lisaks on vaja tagada, et veelase innovatsioonipartnerlusega kaasneks kooskõlastamise parandamine kõigi osalejate vahel, et innovatsioonist saadav kasu jõuaks kohaliku tasandini ning et lihtsustataks kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonide osalemist uutes loodavates võrgustikes ja rühmades.

1.5 Komitee arvates on vaja rakendada veelase innovatsioonipartnerluse valdkonnas Euroopa seitsmendast teadus- ja arendustegevuse raamprogrammist rahastatud uurimistöö tulemusi läbipaistval viisil, arvestades vee erilist inimeste eluks vajalikku olemust.

1.6 Komitee laidab maha kõnealuse tundliku valdkonna uuenduste käsitlemise üksnes kaubandusliku kaitse aspektist ja soovib lihtsustada neile juurdepääsu ametiasutuste, organite, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning sotsiaalmajanduse ettevõtete jaoks.

1.7 Komitee palub komisjonil teha senisest suuremaid jõupingutusi, et tagada teatavate käimasolevate vee valdkonnaga seotud oluliste algatuste läbipaistvus ja kooskõlastatus. Komisjonil tuleb näiteks esitada täpsustusi vee, põllumajanduse ja toorainete vallas hiljuti sõlmitud veelaste innovatsioonipartnerluste koos- ja ühistoime kohta.

1.8 Reaalne veelane teadus- ja innovatsioonipoliitika ei saa toimida ilma läbipaistvuse ja kaasava tööhõivepoliitikata, millega tagatakse juba praegu piisav töötajaskond, koolitus, kvalifikatsiooni tunnustamine ning tehnoloogia, mis võimaldaks parandada tervist ja ohutust nii vee puhastamisel ja töötlemisel kui ka kanalisatsioonisüsteemides ning tagada võimalikult tõhus erinevate tööülesannete täitmine kõigil tasandil.

1.9 Komitee rõhutab kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustike rolli, mida tuleks tunnustada ja hinnata, ning lisaks tuleks seda valdkonda uurida innovatsioonipotentsiaali aspektist, mida need organisatsioonid oma kogemuste ja teadmiskapitali tõttu saavad pakkuda.

⁽¹⁾ 2000/60/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitikaalane tegevusraamistik.

2. Sissejuhatus

2.1 Strateegiaga „Euroopa 2020” soovib Euroopa Liit Euroopa majandust taastada, et see soodustaks jällegi töökohade loomist, konkurentsivõimet ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

2.2 Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegias „Euroopa 2020” rõhutatakse teadmiste ja innovatsiooni keskset rolli majanduskasvus. Programmi „Horisont 2020” raames tehtud ELi teaduse ja innovatsiooni raamprogrammi (2014–2020) ettepanekus⁽²⁾ soovitas komisjon suurendada teadus- ja arendustegevuse eelarvet 80 miljardi euron ja liikmesriigid pooldasid ELi eesmärki investeerida kuni aastani 2020 keskmiselt 3 % oma SKPst teadustegevusse (vt ka komitee arvamus INT/571 teemal „Teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamine”⁽³⁾).

2.3 Seetõttu on **Euroopa teadusruum** strateegias „Euroopa 2020” ja selle juhtalgatuses „Innovaatiline liit”⁽⁴⁾ kesksel kohal ja Euroopa Ülemkogu soovis, et viidaks lõpule 2014. aastaks⁽⁵⁾. Algatuse „Innovaatiline liit” eesmärk on teha nii, et uued teadmistemahukad tooted ja teenused aitaksid märkimisväärselt kaasa majanduskasvule ja tööhõive suurenemisele ning piirata ajude väljavoolu. Selle eesmärgi saavutamiseks on tõeline maailmatasemel teadmiste baas vältimatu.

2.4 Kõnealuse ettepaneku kohaselt⁽⁶⁾ nähakse Euroopa 2020. aasta juhtalgatuses „Innovaatiline liit”⁽⁷⁾ kavandatud Euroopa innovatsioonipartnerlusega ette strateegiline lähenemiskiis ja raamistik Euroopa teadus- ja innovatsioonisüsteemile ja selle meetoditele omaste puuduste käsitlemiseks, et kiirendada uuendusi ja aidata oluliselt kaasa ühiskonnaprobleemide lahendamisele. Euroopa innovatsioonipartnerlus võiks olla vahend peamisi poliitikaprioriteete käsitlevate erialateadmiste ja ressurside koondamiseks. Sellega mobiliseeritakse ja ühendatakse kõik asjaomased sidusrühmad kõigist poliitikavaldkondadest, sektoritest ning riikidest, et viia murdelistest saavutustest ja innovatsioonist saadav kasu kiiremini inimesteni (nagu soovib ka komitee arvamus INT/599 „Partnerlus teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas”⁽⁸⁾ ja NAT/546 „Ökoinnovatsiooni tegevuskava”⁽⁹⁾). On oluline rõhutada, et lisaks seitsmenda teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi raames

soovitud 40 miljonile eurole ei nähta veelalases innovatsioonipartnerluses ette mitte mingisugust täiendavat rahastamist võrreldes praeguste ressurssidega ning et innovatsioonipartnerluse eesmärk piirdub koostoime uurimise ja olemasolevate instrumentide kooskõlastamisega.

2.5 ELi liikmesriigid on tunnistanud innovatsiooni tähtsust veemajanduse valdkonnas. 21. juunil 2011 palus Euroopa Liidu Nõukogu komisjonil „uurida tihedas koostöös liikmesriikidega veed puudutava innovatsioonipartnerluse loomise võimalust, eesmärgiga saavutada säästev ja tõhus veekasutamine”⁽¹⁰⁾.

2.6 Vee kui elutähtsa ressursi säästva majandamise olulisust Euroopa jaoks on rõhutatud strateegia „Euroopa 2020” juhtalgatuses „Ressursitõhus Euroopa”⁽¹¹⁾. Ressursitõhusa Euroopa tegevuskavas⁽¹²⁾ juhitakse tähelepanu säästule, mida on võimalik suurema tõhususega saavutada. Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegilised eesmärgid aastaks 2020 on

i) teha kõigile kättesaadavaks tervisele ohutu ja taskukohase hinnaga vesi ning tagada samal ajal, et piisavalt vett jääks keskkonna tarbeks;

ii) kaotada seos veevarude vähenemise ja majandustegevuse taseme vahel liidu peamistes sektorites;

iii) hoida ja parandada vee head seisundit kõigis ELi vesikondades.

2.7 Komisjon töötas välja Euroopa veevarude kaitsmise kava, mis on versta post ressurssitõhususe tegevuskavas. Kavas esitatakse 2012. aasta lõpuks strateegiline lahendus ELi veevarude majandamise poliitika praeguse raamistiku rakendamisel täheldatud probleemide ja puudustega seotud ülesannetele. Euroopa veevarude kaitsmise kava ja innovatsioonipartnerlus viiakse ellu tihedas koostöös. Lisaks toetub Euroopa innovatsioonipartnerlus ökoinnovatsiooni tegevuskavale⁽¹³⁾.

2.8 Veevarude kaitse poliitikas võiksid soovitavalt sisaldada ka hüvitised piirangute eest, mida kaitsemeetmed teatavate rängalt saastatud piirkondade majandustegevusele kaasa toovad. Sellistel erijuhtudel võiks ajakohastatud riigiabi kohandada, võttes arvesse Euroopa veekaitsekava.

⁽²⁾ COM(2012) 392 final, „Euroopa teadusruumi ja partnerluse tugevdamine tipptaseme ja kasvu saavutamiseks”.

⁽³⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 121; ELT C 218, 23.7.2011, lk 87.

⁽⁴⁾ COM(2010) 546 final, „Euroopa 2020 – strateegiline juhtalgatus „Innovaatiline Liit””.

⁽⁵⁾ „Euroopa vajab talentide ja investeeringute ligimeelitamiseks ühtset teadusruumi. Seetõttu tuleb olemasolevad puudused kiiresti kõrvaldada ja Euroopa teadusruumi loomine 2014. aastaks lõpule viia, et tekiks tõeline teadmiste, teadustegevuse ja innovatsiooni ühisturg.” Euroopa Ülemkogu 2011. aasta veebruari ja 2012. aasta märtsi järeldused.

⁽⁶⁾ COM(2012) 216 final, „Veealane innovatsioonipartnerlus”.

⁽⁷⁾ COM(2010) 546 final.

⁽⁸⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk 39.

⁽⁹⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk. 65.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Liidu Nõukogu järeldused, 21. juuni 2011 (dokument 11308/11).

⁽¹¹⁾ COM(2011) 21 final, „Ressursitõhus Euroopa”.

⁽¹²⁾ COM(2011) 571 final, „Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava”.

⁽¹³⁾ COM(2011) 899 final, „Innovatsioon säästva tuleviku rajamiseks – ökoinnovatsiooni tegevuskava”.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa veelase innovatsioonipartnerluse tööriühm määratles oma esimesel kokkusaamisel järgmised kaheksa prioriteetset valdkonda:

- vee ja energia vaheline seos: energia tootmine on veemahukas tööstusharu, mis mõjutab veekeskkonda märkimisväärselt;
- vee haldamine: õige haldamine on vee säästvaks majandamiseks ülioluline;
- innovatsiooni rahastamine: rahastamisega tuleks toetada koostööd nii avaliku sektori osaliste vahel (avalik/avalik partnerlus) kui ka avaliku ja erasektori osaliste vahel. Riiklikke kulutusi tuleb teha avalikkuse huvides, mitte erakasumi tootmiseks;
- vee korduv- ja taaskasutus: innovatsioon peab põhinema terviklikul lähenemisviisil, milles arvestatakse vee tervet ringlust. Vesi on taastuv ressurss ning seega on säästva kasutamise puhul oluline tagada, et selle ringlust ei takistataks;
- vesi ja reovee puhastamine: seda on viimastel aastakümnetel liiga vähe uuendatud, eelkõige omavalitsusüksuste reovee puhastamise valdkonnas. Üks oluline aspekt reovee ressursside taastamisel on toitainete taastamine;
- veega seotud erakordsete sündmuste (üleujutused ja põud) riskijuhtimine;
- juhtimismudelid ja järelevalve;
- ökosüsteemi teenused.

3.2 WHO ja UNICEFi ühises vee ja kanalisatsiooni järelevalve programmi aruandes öeldakse, et parandatud kvaliteediga joogiveele (veevärk ja kaitstud kaevud) juurdepääsu omava maailma rahvastiku osakaal peab suurenema 2010. aasta 89 %-lt (mis vastab 6,1 miljardile inimesele) umbes 92 %-le aastaks 2015.

3.3 Kuigi ÜRO tunnustab üldist õigust veele ja kanalisatsioonile, ei ole 11 % maailma rahvastikust ehk umbes 783 miljonil inimesel endiselt juurdepääsu puhtale joogiveele ning 2,5 miljardil kanalisatsioonivõrku.

3.4 Vesi on eluliselt tähtis peaaegu kõikjal majanduslikus ja sotsiaalses inimtegevuses: tööstustoodangus, energeetikas, põllumajanduses, transpordis, hobides ning elurikkuse, kultuuri- ja looduspärandi kaitsmisel. Ei ole võimalik kavandada toidu või energiaga kindlustatust Euroopas või rahvusvahelisel tasandil,

jättes tähelepanuta vee kui esmatähtsa ressursi, millest on 21. sajandil koos maaga saamas üks olulisim väljakutse. Eelmise sajandi teisest poolest jäid kahjuks maha kahjustunud, nõrgestatud, kuivanud ja saastatud looduslikud veekogud.

3.5 See ressurss on sattunud tõsisesse ohtu keskkonda kahjustava majandusliku arengu tõttu, mille puhul eeldatakse, et vesi on teistega sarnaselt kasutatav loodusvara – kõik see toob nii Euroopas kui ka kogu maailmas kaasa põhjavee liigse kasutamise, maapinna, vooluveekogude ja ookeanide saastatuse, veeringluse paigast nihkumise, ressursi ökoloogilise olukorra halvenemise, mis mõjutab bioloogilist mitmekesisust. Selleks et veepoliitika oleks õiglane, tõhus ja jätkusuutlik, tuleb nõustuda, et vett ei saa käsitleda kaubana, vaid ülemaailmse kultuuripärandina, mida tuleb hoida ja kaitsta⁽¹⁴⁾.

3.6 Vee majandamine peaks suutma vastata elanikkonna vajadustele, tagades veeresursside säilitamise tulevaste põlvkondade jaoks. Seda asjaolu tuleb kiiresti ja täiel määral teadvustada ning innovatsiooni soodustavates teadusuuringutes tuleb sellest juhinduda. Kõnealune olukord näitab selgelt veelase innovatsioonipartnerluse tähtsust vahendina, millega suurendada vee integreeritud majandamise materiaalselt ja finantstõhusust.

3.7 Ent seda eesmärki ei ole võimalik saavutada, kui ressursside kontroll ja majandamine loovutatakse täielikult suurtele rahvusvahelistele eraettevõtetele ja -kontsernidele ega ka uuendus- ja teadustegevuse erastamise kiirendamisega kõnealuses esmatähtsas sektoris. Vastupidi, kvaliteetsed avalikud teenused on parim vahend selleks, et luua õiglusel, jätkusuutlikkusel, rahumeelsusel ja demokraatial rajanevad ühiskonnad, ning kvaliteetsetesse avalikesse teenustesse tehtavad investeeringud, mida toetab õiglane, uuendus- ja teadustegevust soodustav maksupoliitika, aitavad luua majanduskasvu ning lahendada majanduskriisi, parandades kõigi juurdepääsu eluliselt tähtsatele põhiteenustele. See õigustabki avaliku sektori poolset juhtimisel põhinevaid vee valdkonna partnerlusi ja seitsmenda raamprogrammi teadusuuringute rahastamist avalike vahenditega.

3.8 Euroopa tasandil peaksid liikmesriigid avaldama mõju selleks, et veeteenuste ja kanalisatsiooni turgu ei liberaliseeritaks ning et neid määratletaks avalike üldhuviteenustena. Lisaks peaks Euroopa Liit aktiivsemalt osalema rahvusvahelisel tasandil, et tõhusalt rakendada õigust veele. Komitee laidab maha kõnealuse tundliku valdkonna uuenduste käsitlemise üksnes kaubandusliku kaitse aspektist ja soovib lihtsustada nii palju kui võimalik neile juurdepääsu ametiasutuste, organite, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning sotsiaalmajanduse ettevõtete jaoks.

3.9 Veelase innovatsioonipartnerluse raames võetud meetmeid ja lahendusi tuleb ühitada kohandamismeetmetega, mille eesmärk on parem arvestamine kliimamuutustega kaasnevate mõjudega.

⁽¹⁴⁾ Vesi „on inimkonna ühine ressurss ning avalik hüve. Juurdepääsu veele peaks olema üldine põhiõigus”. Seda väideti resolutsioonis (P7_TA2012-0273), mille koostas Richard Seiber (EPP, AT) ja mis kinnitati käe tõstmisega 3. juulil 2012.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komitee võtab teadmiseks kõrgetasemelise eksperdirühma ja töörühma loomise, mille eesmärk on töötada välja veealase innovatsioonipartnerluse strateegia. Väljatöötamise käigus tuleks ka määratleda veepoliitika innovatsioonialased suunised ja tagada õigus piisaval hulgal tervisele ohutule ja puhtale veele ja ressursi säästev majandamine.

4.2 Selle saavutamine on võimalik tänu innovaatilistele meetoditele, rakendades kõige kaasaegsamaid uuenduslikke tehnoloogiaid, arvestades valgalade terviklikku majandamist piirkondlikul tasandil ja tegutsedes reostuste vältimise nimel. Ressursside jätkusuutliku majandamise peavad tagama vee jaotamine erinevate kasutusviiside vahel, kindlustades piirkondade jätkusuutliku inim-, majandusliku ja keskkonnaarengu, integreeritud veemajanduse raames teostatav kasutusviiside kavandamine, veekeskonna hea seisundi taastamine, tarbimise ohjamise ja saastatuse ennetamise edendamine kogu kasutusahela ulatuses tarbimisest kuni ümbertöötlemiseni ning saastamise keelustamine ja saastajate karistamine.

4.3 Need eesmärgid tuleb ellu viia piisava rahastamise abil ning jaotades panuse proportsionaalselt ja võrdselt kõigi kasutajate (tööstus-, põllumajandus- ja kodutarbijate) vahel, ja seda peavad juhtima ametiasutused, püüeldes ise parema juhtimisviisi poole, nagu seda soovitas komitee juba ettevalmistavas arvamuses NAT/495 pealkirjaga „Veepoliitika kaasamine“⁽¹⁵⁾.

4.4 Õiglase ja tõhusa veepoliitika ning veealase innovatsioonipartnerluse elluviimine nõuavad uuenduslikku tööhõivepoliitikat, millega koolitatud ja kvalifitseeritud töötajaid – iseäranis uute või ümberkorraldatud ametikohtade puhul – kaitstakse tööeeskirjade abil, mis tagavad avaliku hüve majandamisega seotud tööülesannete täitmise ning annavad neile õiguse sekkuda majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaküsimustesse. Tuleb uurida uuenduslikke meetmeid kanalisatsioonisektori töötajate tööülesannete kergendamiseks ja nende tervist kahjustava mõju vähendamiseks.

4.5 Kanalisatsioonitöötajatele suunatud epidemioloogilised uuringud, hügieeni- ja tööohutuskomisjonide tugevdamine ning meditsiinilise järelevalve, kaitsevahendite ning gaasi- ja lekke andurite parendamine peavad kuuluma sotsiaalsetes ja tehnilistes teadusuuringutes käsitlevate küsimuste hulka, mida töörühm peaks arutama strateegilise kava väljatöötamisel veealase innovatsioonipartnerluse prioriteetide elluviimiseks.

4.6 Juurdepääs tuleb tagada kõigile, ressursi tuleb hoida ja see peab vastama üldhuvile. Kõige sellega peab töörühm arvestama juba praegu, kui ta koostab veealase innovatsioonipartnerluse prioriteetide elluviimise strateegilist kava, mille ta peab esitama vastuvõtmiseks 18. detsembril 2012.

4.7 Veealane innovatsioonipartnerlus, mis toimib pakutud ja vastuvõetud strateegilise kava kohaselt, peaks hõlmama sobivaid Euroopa tehnoloogiaplatforme, mis ei ole vaid teabeallikad teatud kohta või sektori tegeliku olukorra kohta, vaid üksused, mis osalevad teadus- ja arendustegevuses ja uute tehnoloogiate rakendamises⁽¹⁶⁾.

4.8 Komitee soovib lisaks horisontaalsetele teemadele ja kinnitatud prioriteetidele iga innovatsiooniprojekti puhul pöörata tähelepanu ka vee ja maapinna omavahelisele mõjule, eelkõige kui tegemist on pinnavee majandamisega.

4.9 Põuad, tulekahjud ja üleujutused muutuvad üha hävitavamaks nii kestvuse kui ka haarde poolest. Vaatamata kokkuhoiupoliitikale on elutähtis alles hoida avalikke veevarustus-, päästeabi- ja katastroofide ohjamise teenuseid, võttes arvesse seda uut, ettearvamatuks käituvat keskkonda. Innovatsiooniuuringutes tuleks välja selgitada, milline on vee osatähtsus ökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse hoidmisel.

4.10 Veemajanduse osalised ja ametiasutused peavad võtma meetmeid, mille eesmärk on vee saastatuse ennetamine ja mis mitte ainult ei hoia vee kvaliteeti, vaid ka ennetavad potentsiaalselt pöördumatu kahju tekkimist põhjustavaid tuntud ohutegureid (pidev orgaaniline saastatus, sisesekretsioonisüsteemi kahjustajad jne) ja tundmatuid ohutegureid, mis tekivad keemiliste ainete kuhjumise tagajärjel. Viimaste hulka kuuluvad ka nanoosakesed, mida võib kindlasti pidada ohuteguriteks veekeskonnas. Neid uusi ohtusid, mis võivad inimeste tervist tõsiselt kahjustada, tuleb kindlasti hinnata.

4.11 Vee hinna määramisel tuleb lähtuda piisavas koguses ressursi tagamise eesmärgist. Komitee soovib hinna määramisel tagada juurdepääs kõigile, sest tegemist on eluks vajaliku ja mitte turundusliku tootega. Sellegipoolest rõhutab komitee, et hinna määramine ei lahenda probleemi, kuna lähtuda tuleb mitte ainult vee kogusest, vaid ka kvaliteedist. Et tõsta üksikisikute ning tööstus- ja põllumajandustarbivate teadlikkust veekvaliteedi muutumisest ja selle parandamise kõige kulutasuvamatest vahenditest, tuleb avalikus sektoris võtta meetmeid, milleks on ennetusmeetmed.

4.12 Kliimamuutustel ja inimtegevusel on mõju veele, mis muutub järjest haruldasemaks, saastatus suureneb ja tagajärjed on järjest tõsisemad. Euroopa Liit peab selle probleemiga tegelema ja teostama selle kohta vajalikke uuringuid. Ta peab aitama edendada seda teemat rahvusvahelisel tasandil ning koostöö- ja arengupoliitikas kasutama toetusfonde, et soodustada juurdepääsu veele ja innustada võtma meetmeid vee kvaliteedi parandamiseks⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ ELT C 248, 25.8.2011, lk. 1.

⁽¹⁶⁾ ELT C 299, 4.10.2012, lk. 12–16.

⁽¹⁷⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk. 133–139.

4.13 Komitee märgib, et kõnealuses valdkonnas on piirkondlikud erinevused kogu Euroopa territooriumil eriti suured (põuad ja üleujutused) ning redaktsioonirühmade suunistes tuleb nendega arvestada. Tekib küsimus, kas ei ole võimalik leida tasakaalu nende piirkondade vahel, kus on liiga palju vett ja kus ei ole piisavalt vett.

4.14 Reaalne veelane teadus- ja innovatsioonipoliitika ei saa toimida ilma läbipaistvuse ja kaasava tööhõivepoliitikata, millega tagatakse juba praegu piisav töötajaskond, koolitus, kvalifikatsiooni tunnustamine ning tehnoloogia, mis võimaldaks parandada tervist ja ohutust nii vee puhastamisel ja töötlemisel kui ka kanalisatsioonisüsteemides ning tagada võimalikult tõhus erinevate tööülesannete täitmine kõigil tasandil.

4.15 ÜRO veelasest aastakümne programmist suutlikkuse suurendamise kohta (*UN-Water Decade Programme on Capacity Development*) ja äsja (2012. aastal) ilmunud raamatust „Vesi ja roheline majandus, suutlikkuse suurendamise aspektid“ (*Water and the Green Economy, Capacity Development Aspects*)⁽¹⁸⁾) lähtuvalt tuleb kõikjal esinevate probleemide lahendamiseks muuta veevarusid vähendavat ja veekvaliteeti halvendavat lähenemiseviisi, mis tuleneb agressiivsetest arengumeetoditest kõikjal maailmas. Teisisõnu ei tohiks lõputult saastamist jätkata, sest vesi on samuti selle levitaja. Samas on juba olemas mitmeid uusi tehnoloogiaid, kuid on reaalne oht, et need tehnoloogiad aeguvad sama kiiresti kui nad tekkisid, kui korraga ei arvestata kõigi teguritega: näiteks vee magestamiseks on vaja energiat, vee taaskasutamisel nii-öelda teisest eesmärgidel (põllumajanduses) ei tohi vesi olla korduvalt saastatud.

4.16 Euroopa Keskkonnaamet väljendas oma viimases, 2011. aasta aastaaruandes sama muret. Seega on näha, et isegi uuendatud ja töödeldud kujul ei ole vesi piiramatult kvaliteedilt ega koguseliselt ning et veelane teadus- ja uuendustegevus peab laienema, et muuta vee kasutamine kõigis valdkondades jätku-suutlikuks ja säästvaks ning saada saastatus, eelkõige hajureostus kontrolli alla⁽¹⁹⁾.

4.17 Komitee rõhutab kodanikuühiskonna organisatsioonide võrgustike rolli, mida tuleks tunnustada ja hinnata ning lisaks tuleks seda valdkonda uurida innovatsioonipotentsiaali aspektist, mis neil organisatsioonidel on kogemuste ja teadmiskapitali tõttu.

4.18 Komitee tuletab meelde, et vee kvaliteedinormid ja selle hindamiskriteeriumid peavad olema samasugused kogu Euroopa territooriumil.

4.19 Vesi, selle kasutamine, majandamine ja tulevik tekitavad osalistes erinevaid tundeid: kirgi, huvi ja muret. Seetõttu kordab komitee vajadust võtta tõsiselt nii kohustuslikku konsulteerimist valgalade tervikliku majandamise raames kui ka kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimist kodanike osalemise kohta neid puudutavates keskkonnateemalistes otsustes ja kohtusüsteemile juurdepääsu, mis tulenevad Århusi konventsioonist. Komitee palub komisjonil koostada nende kahe punkti kohta hindamisaruanne, et EL saaks asjakohaseid andmeid vajaduse korral kasutada innovatsioonialases uurimistöös ja kodanikuühiskonna panuses partnerlustesse.

4.20 Komitee laidab maha kõnealuse tundliku valdkonna uuenduste käsitlemise üksnes kaubandusliku kaitse aspektist ja soovib lihtsustada neile juurdepääsu ametiasutuste, organite, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning sotsiaalmajanduse ettevõtete jaoks. Näiteks pani komitee kahtluse alla Hiina tehnoloogia- ja teadusministeeriumi talituste kaasamise Euroopa veelasel innovatsioonipartnerluse kõrgetasemelisse juhtkomiteesse⁽²⁰⁾. Kui välise arengukoostöö küsimuses võiks komitee ülaloodud ministeeriumi vahetu osalemise Euroopa strateegia koostamisel heaks kiita, siis miks on kiiresti areneva majandusega riigid esindatud vaid ühe riigiga? Ja miks ülejäänud tehnoloogilisi uuendusi vajavad riigid ei osale selles Euroopa tööühendas⁽²¹⁾?

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ *Water and the Green Economy: Capacity Development Aspects* (2012). Koostanud dr. Reza Ardakanian, dr Dirk Jaeger, UNW-DPC, Bonn, Saksamaa.

⁽¹⁹⁾ ELT C 229, 31.7.2012, lk. 116-118.

⁽²⁰⁾ Euroopa Komisjon: „Euroopa veelane innovatsioonipartnerlus – kõrgetasemeline juhtkomitee“.

⁽²¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus CESE „Intellektuaal-omandi ühtne turg“ (ELT C 68, 6.3.2012, lk. 28).

I LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel vähemalt veerandi antud häälest:

Punkt 2.8

Muuta järgmiselt:

„Veevarude kaitse poliitikas võiksid soovitavalt sisalduda ka hüvitised piirangute eest, mida kaitsemeetmed ~~teatavate riigalt saastatud piirkondade~~ majandustegevusele kaasa toovad, et tagada veevarude kaitse. Sellistel erijuhtudel võiks ajakohastatud riigiabi kohandada, võttes arvesse Euroopa veekaitsekava.”

Hääletuse tulemus

Poolt	46
Vastu	63
Erapooletuid	27

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispangale „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed” ”

COM(2012) 299 final

(2013/C 44/27)

Pearaportöör: **Xavier VERBOVEN**

14. augustil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispangale „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed” ”

COM(2012) 299 final.

Komitee juhatus tegi 10. juulil 2012 asjaomase töö ettevalmistamise ülesandeks strateegia „Euroopa 2020” juhtkomiteele.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012 (13. detsembri istungil) pearaportööriks Xavier VERBOVENI ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 114, vastu hääletas 40, erapooletuks jäi 9.

1. Soovitused

Komisjoni taotlusel otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostada arvamuse teatise „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed” kohta. Komitee rõhutab tihedat seotust nimetatud kolme aspekti vahel, millest igaihega kaasnevad asjaomastele osapooltele konkreetsed kohustused. Kõnealusel arvamuses keskendutakse eelkõige sotsiaalpartnerite ning organiseeritud kodanikuühiskonna ühisele vastutusele ja nende, iseäranis tööandjate ja töötajate võimalikule panusele. Komitee rõhutab rolli, mida nad võivad täita selliste meetmete sõnastamisel ja rakendamisel, mille abil on võimalik anda uus hoog majanduskasvule, luua rohkem ja paremaid töökohti ning taastada finantsstabiilsus.

1.1 Komitee toonitab asjaolu, et osalemine ja kaasraakimine on olulised eeldused selleks, et poliitilisi muudatusi ja struktuurireforme asjakohaselt välja töötada, kujundada ja ellu viia.

Komitee rõhutab, et:

— sotsiaal- ja majanduspoliitika struktuurimuutused võivad muuta olemasolevaid ja tulevase töövõimalusi eri rühmade vahel ning väga sageli avaldavad need olulist mõju sissetulekute jaotusele;

— sotsiaalpartnerite konsulteerimine ja kodanikuühiskonna dialoog tugevdavad kavandatud sotsiaalmajanduslike meetmete usaldusväärsust ja ühiskondlikku kandepinda;

— osalemine on tähtis ka selleks, et tegelikult rakendatavat poliitikat ja selle tulemusi hoolikalt jälgida, mis võimaldab kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja sotsiaalpartneritel esitada hinnanguid ja anda vajaduse korral varakult hoiatussignaale;

— paljudel juhtudel on sotsiaalsed organisatsioonid ja eelkõige sotsiaalpartnerid need, kes peavad poliitilisi ettepanekuid praktikas ellu viima.

1.2 Komitee toonitab vajadust Euroopa majanduse tugevama juhtimise järele, et rahaliit töötaks paremini ja igaihe huvides. Samal ajal on väga oluline õppida reaalsest oludest. Seejuures on keske tähtsusega sotsiaalpartnerite konsulteerimine ja ühiskondlik dialoog majanduse, riigi rahanduse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse valdkonnas.

1.3 Komitee toetab komisjoni ettepanekut koostada tööhõivenäitajate tulemustabel ning teostada liikmesriikide tööhõivekavade struktuurset seiret. Euroopa Liidu sotsiaalpartnerid peaksid olema tihedalt kaasatud selle tulemustabeli koostamisse ning riiklike tööhõivekavade hindamise näitajate ja kriteeriumide määramisse.

1.4 Palkade kujundamise osas juhib komitee komisjoni tähelepanu asjaolule, et palgad ja palgaläbirääkimised kuuluvad sotsiaalpartnerite pädevusse, nagu on muu hulgas sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingus.

1.5 Komitee kutsub seega Euroopa Liidu poliitikaajundajaid üles kaasama sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja ühiskondliku osalemise erinevatesse poliitilistesse mehhanismidesse strateegia „Euroopa 2020” elluviimise protsessis. Näitavad ju kohapealsed kogemused, et raskuspunkt on nihkunud riigi tasandilt Euroopa tasandile, mistõttu on sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja ühiskondliku osalemise roll ja kvaliteet riigi tasandil nõrgenenud.

1.6 Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa poolaasta raames kaasataks Euroopa sotsiaalpartnerid (Euroopa sotsiaaldialogi abil) ja organiseeritud kodanikuühiskond varakult iga-aastase majanduskasvu analüüsi ettevalmistustesse. Samuti peaksid nad tingimata osalema tööhõivepoliitika suuniste ja majanduspoliitika üldsuuniste prioriteetide määramisel.

2. Sissejuhatus

2.1 30. mail avaldas Euroopa Komisjon teatise teemal „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed” (COM(2012) 299 final). See teatis on Euroopa poolaasta pöördepunkt. Poolaasta algab komisjoni koostatava iga-aastase majanduskasvu analüüsiga ja lõppeb konkreetsete riigipõhiste soovustega, mille kiidab heaks Euroopa Ülemkogu.

2.2 Komisjoni taotlusel otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostada arvamuse teatise „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed” kohta. Kõnealusel arvamuses keskendutakse konkreetsele aspektile, eelkõige sotsiaalpartnerite ning organiseeritud kodanikuühiskonna ühisele vastutusele ning nende võimalikule panusele. Komitee rõhutab rolli, mida nad võivad täita selliste meetmete sõnastamisel ja rakendamisel, mille abil on võimalik anda uus hoog majanduskasvule, luua rohkem ja paremaid töökohti ning taastada finantsstabiilsus.

Komitee soovib selle arvamusega ja pärast teatud poliitikavaldkondade analüüsi esitada soovitusi selle kohta, kuidas liikmesriikide sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad saavad Euroopa poolaasta raames täita suuremat, paremat ja otsustavat rolli. Lisaks sellele koostab komitee järgmise sammuna arvamuse 2013. aasta majanduskasvu analüüsi kohta, milles analüüsitakse kõiki komisjoni poolt käsitletud olulisi poliitikavaldkondi.

2.3 Komitee märgib esmalt, et komisjoni teatistes viidatakse sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna rollile vaid seoses kolme teemaga, nimelt inimkapital, palgad ja „muutused” kui üldine teema (vt edasi punkt 4.1). Seoses sellega rõhutab komitee otsekohe, et sotsiaalpartnerite konsulteerimine ja kodanikuühiskonna dialoog hõlmab paljusid muid valdkondi ja küsimusi, muu hulgas näiteks innovatsioon, majandusreform, tööstuspoliitika, säästev areng, ettevõtetus, rohkem töökohti ja paremad töökohad, vaesusevastane võitlus ja sotsiaalne kaitse. Käesolevat arvamust alustab komitee seega sellega, et rõhutab sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja kodanikuühiskonna dialoogi

olulisust (vt punkt 3), seejärel käsitleb ta kolme konkreetset valdkonda, mille puhul viidatakse komisjoni teatistes selgelt konsulteerimise ja dialoogi rollile (punkt 4). Viimases punktis esitab komitee täiendavaid ettepanekuid selle kohta, kuidas kaasata konsulteerimine ja dialoog struktuurselt strateegia „Euroopa 2020” poliitilisse tegevuskavasse.

3. Sotsiaalpartnerite konsulteerimine ja ühiskondlik dialoog on edukaks poliitikaks esmatähtis

3.1 Komitee toonitab asjaolu, et osalemine ja kaasaraäkimine ei ole luksust, vaid hoopis põhjanev eeldus selleks, et poliitilisi muudatusi ja struktuurireforme asjakohaselt välja töötada, kujundada ja ellu viia.

— Sotsiaal- ja majanduspoliitika struktuurimuutused võivad muuta olemasolevaid ja tulevase töövõimalusi eri rühmade vahel ning väga sageli avaldavad need olulist mõju sissetulekute jaotusele. Seejuures on võimalik sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja organiseeritud dialoogiga tagada, et jõupingutused majanduse taas õigele rajale suunamiseks jaotuksid õiglaselt. Konsulteerimine ja osalemine ühelt poolt ja sotsiaalne õiglus teiselt poolt on samuti üksteisega väga tihedalt seotud.

— See tähendab samas, et kui sotsiaalpartnerite konsulteerimist ja kodanikuühiskonna dialoogi järgitakse, tugevdavad võetud sotsiaalmajanduslike meetmete usaldusväarsust ja ühiskondlikku kandepinda ning saavad seega tagada ka eduka poliitika. Poliitika, millelt oodatakse, et seda aja jooksul järjekindlalt järgitakse, kuna see tugineb ulatuslikul sotsiaalsel ja ühiskondlikul konsensusel, loob oluliselt parema ja usalduslikuma õhkkonna, mis toob kaasa tõelise innovatsiooni ja investeeringud. Seevastu tekitab poliitika, mis põhjustab suure šoki, ent mille tõttu tuleb juba langetatud otsused sidusrühmade toetuse puudumisel kiiresti tagasi võtta, kahtlusi ja segadust, mistõttu kaotab selline poliitika lõpuks suure osa oma mõjust ja olulisusest. Teisisõnu on investering sotsiaalpartnerite konsulteerimisse ja dialoogi hea investeering ühiskonna sotsiaalsesse kapitali.

— Osalemine on oluline ka selleks, et praktikas rakendatavat poliitikat ja selle tulemusi hoolikalt jälgida. Selles osas annavad kodanikuühiskonna organisatsioonid ja sotsiaalpartnerid varakult hoiatussignaali: nad suudavad varakult märgata mitte ainult poliitika uusimaid suundumusi, vaid ka ootamatuid ja soovimatuid tagajärgi ning neid poliitikaajundajatega peetaval aruteludel käsitleda.

— Paljudel juhtudel on ju sotsiaalsed organisatsioonid ja eelkõige sotsiaalpartnerid need, kes peavad poliitilisi ettepanekuid praktikas ellu viima. Poliitika tõhusaks rakendamiseks on oluline, et poliitika rakendajad seda ka ise toetavad.

3.2 Komitee juhib komisjoni, Euroopa Ülemkogu ja teiste, nii Euroopa kui ka riigi tasandi poliitikakujundajate tähelepanu selgesõnaliselt asjaolule, et sotsiaalpartnerite konsulteerimist ja ühiskondlikku dialoogi tuleb rangelt järgida. Eelöeldu mõte ei ole teha kõlavaid sõnu osalemise tähtsusest ja seejärel esialgsed poliitilised kavatsused ilma kohapealsete sotsiaalsete osalejate panust ja ettepanekuid arvesse võtmata ikkagi ellu viia. Seesuguse käitumise tulemus on sotsiaalse kapitali ja ühiskondliku usalduse kadu, mis omakorda toob kaasa sotsiaalseid ja majanduslikke pingeid.

3.3 Seoses sellega on oluline ka niinimetatud horisontaalne klausel (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 9) Selle klausliga kohustatakse Euroopa Liitu võtma oma poliitika ja meetmete määramisel ja rakendamisel arvesse teatud sotsiaalseid kriteeriume ja eesmärke. Konkreetsemalt puudutavad need kõrge tööhõive taseme edendamist, piisava sotsiaalse kaitse tagamist, sotsiaalse tõrjutuse vastast võitlust ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrget taset. Sotsiaalsete osalejate osalemine poliitikas on selle horisontaalse klausli loogiline ja hädavajalik tagajärg.

4. Konkreetsed poliitikavaldkonnad, mille puhul viitab komisjon sotsiaalpartnerite konsulteerimisele ja ühiskondlikule dialoogile

4.1 Komitee märgib, et komisjon viitab sotsiaalpartnerite ja organiseeritud kodanikuühiskonna tähtsusele ja rollile asjaomase teatise kolmes lõigus. Siinkohal tsiteerib komitee teatise järgmisi lõike.

— Juhtimine, lk 3, 2. lõik – „Peame jõudma konsensussele ja veendumusele muutuste vajalikkuses ja tehtavates valikutes. Selles dialoogis täidavad olulist rolli sotsiaalpartnerid.”

— Inimkapitali potentsiaali kasutamine – lk 6, 4. lõik – „Oma hiljutises tööhõivepaketi tegi komisjon ettepaneku konkreetseteks meetmeteks, mis võimaldavad elavdada majandust uute töökohtade loomise kaudu terves ELis. Tähtsamate sektorite, nagu info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT), tervishoiu ja rohelise majanduse töökohtade loomise potentsiaali ärakasutamiseks väljapakutud konkreetsete meetmete rakendamiseks on vaja komisjoni, liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ning avaliku ja erasektori sidusrühmade koostööd. Liikmesriikide tööhõivekavade tõhusam seire komisjoni esitatud kontrollnäitajate ja tulemustabelite alusel tugevdab veelgi töökohti loovate reformide hoogu (...)

— Võitlus töötusega ja tegelemine kriisi sotsiaalsete tagajärgedega – lk 15, 1. lõik – „Mõned liikmesriigid on ulatuslikult reforminud palkade kujundamise ja palkade indekseerimise süsteemi, et tagada tootlikkuse arengu parem kajastatus palgakasvus. Teistes riikides, kus palkade indekseerimise süsteemi toimimine võib kujuneda probleemiks, on sel alal tehtud vaid piiratud

edusamme. Neis riikides tuleb koos sotsiaalpartneritega leida võimalused selle puuduse leevendamiseks. Jooksevkonto ülejäägiga riikides on täheledatav teatav tasakaalustamine sisenõudluse suurendamise teel, sealhulgas palgakasvu kaudu. Seda tuleb jätkata.”

4.2 Komitee kiidab esiteks komisjoni valikut kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid vähemalt eelnimetatud kolme teemavaldkonda. Samal ajal soovib komitee järgmised märkused teha.

4.3 Komitee toonitab vajadust Euroopa majanduse tugevama juhtimise järele, et rahaliit töötaks paremini ja igapäevaelu huvides. Samal ajal on väga oluline õppida reaalsest oludest. Kui teatud majanduspoliitika tulemuseks on majanduskasvu pidurdumine ja mitmesuguste Euroopa riikide majanduse järjekordne langus, mis ohustab nii stabiilsust (defitsiit ja võlamäärad jäävad kõrgele tasemele) kui ka sotsiaalset ühtekuuluvust (kõrge ja kasvav tööpuudus), peavad poliitikakujundajad sellesse tõsiselt suhtuma ja poliitika kurssi muutma. Sotsiaalpartnerite konsulteerimise eesmärk on luua parem poliitika, mida toetab lai avalikkus, mitte hoida pahauskselt ja kangekaelselt kinni poliitikast, millel on tõestatud kahjulikud tagajärjed nii majanduse, riigi rahanduse kui ka sotsiaalse ühtekuuluvuse seisukohalt.

4.4 Komitee kiidab komisjoni ettepanekut koostada tööhõivenäitajate tulemustabel ning teostada liikmesriikide tööhõivekavade struktuurset seiret. Euroopa Liidu sotsiaalpartnerid peaksid olema tihedalt kaasatud selle tulemustabeli koostamisse ning riiklike tööhõivekavade hindamise näitajate ja kriteeriumide määramisse.

4.5 Kolmas valdkond, mille puhul viitab komisjon selgesõnaliselt sotsiaalsete osalejate ja sotsiaalpartnerite rollile ja osalemisele, on palgapoliitika, kus komisjoni sõnul tuleb palgakujundussüsteemide osas „konsulteerida” sotsiaalpartneritega. Komitee juhib siinkohal komisjoni tähelepanu asjaolule, et palgad, palgaläbirääkimised, aga ka palgakujundussüsteem ise on paljudes liikmesriikides sotsiaalpartnerite sõltumatu pädevus; nemad peavad selleks läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja sõlmivad need. Sotsiaalpartnerite kõnealust sõltumatut läbirääkimiste pidamise ülesannet ei tohi kahandada vaid konsulteerimisele. Samuti ei tohi dialoogis osalemist piirata pelgalt nõuandva rolliga. Sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja sotsiaaldialoogi sõltumatust on kinnitatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 152 ja artikli 153 lõikes 5, kus muu hulgas on sõnastatud põhimõte, et Euroopa Liit peab tunnustama liikmesriikide töösuhete süsteemidemitmekesisust. Eelöeldu taustal on sotsiaalpartneritega „konsulteerimine” näiteks palkade indekseerimise süsteemi reformi osas täiesti ebapiisav ja isegi kohatu, eriti kui, sotsiaaldialoogi asjaomasel riiklikus mudelis räägivad selliste indekseerimissüsteemide osas kollektiivlepingute näol läbi ja neis lepivad kokku sotsiaalpartnerid ise.

Sisuliselt küsib komitee endalt, kas selle põhjuseks ei ole asjaolu, et komisjon omistab liiga suurt tähtsust töötasude kohandamisele allapoole. Komisjoni teatisega kaasnevate riigipõhiste soovitude põhjalikumast analüüsist nähtub, et 17st liikmesriigist, kes said komisjonilt soovitusel palga osas, on 16 liikmesriigi soovitusel eesmärk vähendada nõrgendada palgaünaamikat, olgu siis indekseerimise reformi, miinimumpalkade piiramise, palgaläbirääkimiste detsentraliseerimise või madalaimate palkade paindlikkuse suurendamise kaudu. Ent Euroopa rahaliitu iseloomustav tasakaalustamatus on struktuurne ja peaasjalikult seotud asjaoluga, et globaliseerumisel on rahaliidu eri liikmetele erinev mõju (joonealune märkus: vt Rahvusvaheline Valuutafond. *External Imbalances in the Euro Area*. („Välise tasakaalustamatus euroalal”) Töödokument 12/136, 2012). Jätakuvalt vastab tõele see, et konkurentsivõitlust madala palgatasemega riikidega ei ole võimalik võtta palkade alandamisega.

5. Sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja osalusprotsesside struktuurne kaasamine

5.1 Komitee kutsub Euroopa Liidu poliitikakujundajaid üles kaasama sotsiaalpartnerite konsulteerimise ja ühiskondliku osalemise idee struktuurselt erinevatesse poliitilistesse protsessidesse. Pealegi nähtub kohapealsest kogemusest, et mitmel põhjusel ja suuresti institutsiooniliste reformide tõttu, mida komisjon neis poliitilistes protsessides jätkuvalt ellu viib, avaldab Euroopa otsustusprotsess järjest enam mõju konsulteerimisele ja ühiskondlikule osalemisele riiklikul tasandil. Antud kontekstis on komitee jaoks täiesti vastuvõetamatu, et konsulteerimist ja ühiskondlikku osalemist riiklikul tasandil vähendatakse nõ libakonsulteerimise tasemele, õõnestades riiklikke konsulteerimise traditsioone või neist üldse mitte hoolides (konsultatsioonimeetluste puhul tuleb arvesse võtta ajakava probleemi ja selliste riigiorganite reformikavade tsentraalse koostamise probleemi, kellel puudub seos sotsiaalpartnerite / osalusel põhineva konsulteerimisega või on see seos väga nõrk).

5.2 Kooskõlas Euroopa poolaasta ajakavaga esitab komitee järgmised ettepanekud.

- Euroopa sotsiaalpartnerid (Euroopa sotsiaaldialogi abil) ja organiseeritud kodanikuühiskond tuleb varakult kaasata igaaastase majanduskasvu analüüsi ettevalmistustesse.
- Samuti peaksid nad tingimata osalema tööhõivepoliitika ja majanduspoliitika üldsuuniste prioriteetide määratlemisel.
- Riiklike reformikavade koostamisel tuleb läbi viia ulatuslik ja kaasavam dialog sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega. See eeldab ajakava muutmist selliselt, et oleks piisavalt aega põhjalikuks aruteluks, mille tulemuseks oleksid põhjendatud alternatiivsed ettepanekud ja lähenemisviisid. Lisaks teeb komitee ettepaneku koostada riigi tasandil dialogi lõpparuanne, milles esitatakse erinevad seisukohad ja ettepanekud, ning lisada see aruanne komisjonis riikide kohta koostatavate aruannete juurde. Nii on võimalik välja selgitada, kus on ühiskondlikul osalusel tähtis roll.
- Järgmine samm Euroopa poolaasta protsessis on komisjonis riigipõhiste soovitude avaldamine. Sotsiaalpartnereid ja organiseeritud kodanikuühiskonda tuleb siin aegsasti teavitada ja nendega konsulteerida.
- Ühiskondliku osalusega seoses tuleb strateegiat „Euroopa 2020” käsitlevad riigipõhised soovitusel ja ülemäärase makromajandusliku tasakaalustamatuse määratlemise menetlust puudutavad analüüsid ja soovitusel üksteisega kooskõlla viia. Sotsiaalpartneritel ja organiseeritud kodanikuühiskonnale peab ka siin olema märkimisväärne võimalus oma hääli ja seisukohti kuuldavaks teha.

Brüssel, 13. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2187/2005, mis käsitleb Läänemere, Suur- ja Väike-Belti ning Sundi kalavarude kaitsmist tehniliste meetmete abil”

COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD)

(2013/C 44/28)

Euroopa Parlament otsustas 22. oktoobril 2012 ja nõukogu 5. novembril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 43 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2187/2005, mis käsitleb Läänemere, Suur- ja Väike-Belti ning Sundi kalavarude kaitsmist tehniliste meetmete abil”

COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 485. istungjärgul 12.- 13. detsembril 2012. aastal (12. detsembri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 129 ja erapooletuks jäi 1.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 626 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus (ÜTK määrus)”

COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD)

(2013/C 44/29)

Euroopa Parlament otsustas 22. oktoobril 2012 ja nõukogu 24. oktoobril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 626 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus (ÜTK määrus)”

COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012. aastal (12. detsembri 2012. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 124 ja erapooletuks jäi 5 liiget.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 625 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad”

COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD)

(2013/C 44/30)

22. oktoobril 2012 otsustas Euroopa Parlament ja 24. oktoobril 2012 nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 625 (lõplik/3): euroopa parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad”

COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 485. istungiärgul 12.–13. detsembril 2012. aastal (12. detsembri 2012. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 127, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 2.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 627 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta”

COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD)

(2013/C 44/31)

Euroopa Parlament otsustas 22. oktoobril 2012 ja nõukogu 24. oktoobril 2012 vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 627 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta”

COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD).

Kuna komitee nõustub ettepaneku sisuga, otsustas komitee täiskogu 485. istungjärgul 12.–13. detsembril 2012. aastal (12. detsembri 2012. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 137 ja erapooletuks jäi 4.

Brüssel, 12. detsember 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekül
2013/C 44/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia – võimalus majanduskasvuks ja uuteks töökohtadeks” COM(2012) 341 <i>final</i>	88
2013/C 44/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kindlustusvahenduse kohta (uuesti sõnastatud) COM(2012) 360 <i>final</i> – 2012/0175 (COD)	95
2013/C 44/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse inimtervishoius kasutatavate ravimite kliinilisi katseid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/20/EÜ” COM(2012) 369 <i>final</i> – 2012/0192 (COD)	99
2013/C 44/18	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateoste internetiõiguste multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul” COM(2012) 372 <i>final</i> – 2012/0180 (COD)	104
2013/C 44/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 443/2009, et määrata kindlaks meetodid uute sõiduautode CO ₂ -heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks” COM(2012) 393 <i>final</i> – 2012/0190 (COD) ning „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 510/2011, et määrata kindlaks meetodid uute väikeste tarbesõidukite CO ₂ -heite vähendamise 2020. aasta sihttaseme saavutamiseks” COM(2012) 394 <i>final</i> – 2012/0191 (COD)	109
2013/C 44/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimkaubanduse kaotamise käsitlev ELi strateegia aastateks 2012–2016” COM(2012) 286 <i>final</i>	115
2013/C 44/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa innovatsioonipartnerluse „Põllumajanduse tootlikkus ja jätkusuutlikkus” kohta” COM(2012) 79 <i>final</i>	119
2013/C 44/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrust (EÜ) nr 1342/2008, millega kehtestatakse tursavarude ja nende varude püügi pikaajaline kava” COM(2012) 498 <i>final</i>	125
2013/C 44/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tehnoloogiate pakett”, mis sisaldab kolme järgmist dokumenti: „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse mootorsõidukite ja nende haagiste korralist tehnoloogiat ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/40/EÜ” COM(2012) 380 <i>final</i> – 2012/0184 (COD), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse nõukogu direktiivi 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta” COM(2012) 381 <i>final</i> – 2012/0185 (COD), „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse liidus liiklevate tarbesõidukite tehnokontrolli ja -ülevaatus ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/30/EÜ” COM(2012) 382 <i>final</i> – 2012/0186 (COD)	128

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2013/C 44/24	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taastuenergia, Euroopa energiaturu oluline osaline” COM(2012) 271 final	133
2013/C 44/25	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile Euroopa Liidu tuumaelektrijaamade riskide ja ohutuse igakülgse hindamise (nn vastupidavustestide) ja sellega seotud meetmete kohta” COM(2012) 571 final	140
2013/C 44/26	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele veelase innovatsioonipartnerluse kohta” COM(2012) 216 final	147
2013/C 44/27	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispannangale „Stabiilsus-, kasvu- ja tööhõivemeetmed” ” COM(2012) 299 final	153
2013/C 44/28	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2187/2005, mis käsitleb Läänemere, Suur- ja Väike-Belti ning Sundi kalavarude kaitsmist tehniliste meetmete abil” COM(2012) 591 final – 2012/0285 (COD)	157
2013/C 44/29	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 626 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus (ÜTK määrus)” COM(2012) 535 final – 2012/0281 (COD)	158
2013/C 44/30	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 625 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad” COM(2012) 552 final – 2011/0280 (COD)	159
2013/C 44/31	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Muudatus komisjoni ettepanekus KOM(2011) 627 (lõplik/3): Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta” COM(2012) 553 final – 2012/0282 (COD)	160

Tellimishinnad aastal 2013 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 300 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + DVD-l aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 420 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	910 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt DVD-l	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) kord nädalas DVD-l	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel DVD-l.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

